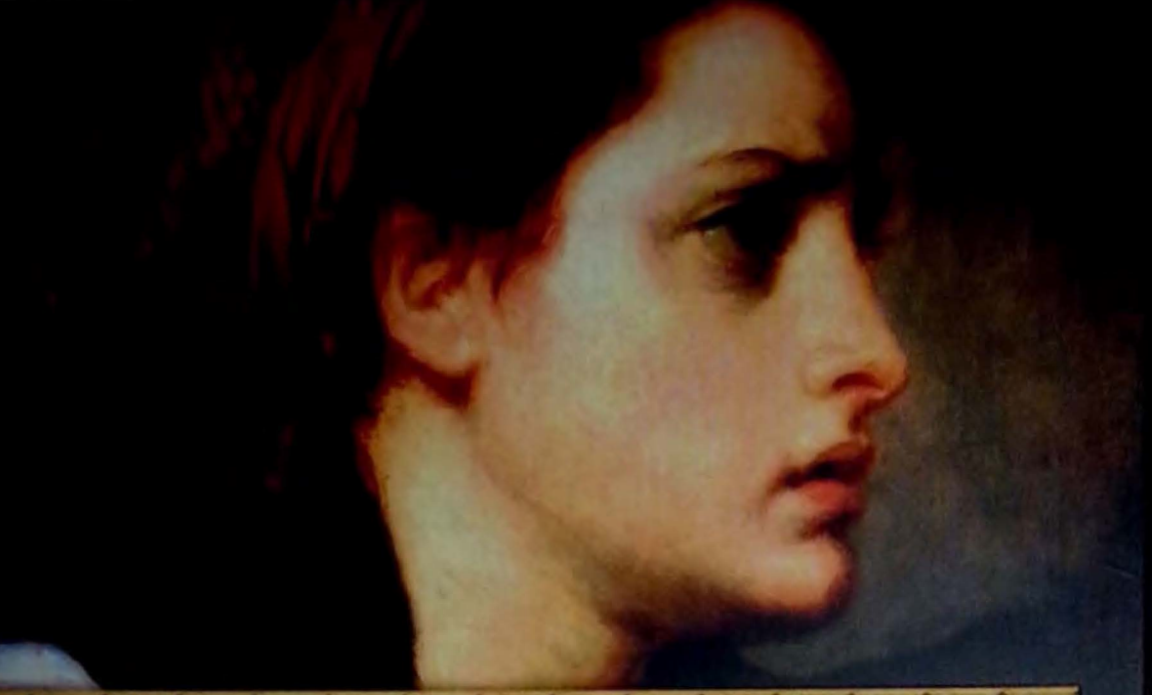

Venedik'te Bir Yahudi

ROBERTA RICH

Sayfa6

Venedik'te Bir Yahudi

ROBERTA RICH

Roman

İngilizceden çeviren
Fethi Aytuna

Sayfa6

Sayfa6 Yayın No: 14

VENEDİK'TE BİR YAHUDİ
Roberta Rich
Özgün adı: The Midwife of Venice

© 2010, Roberta Rich
Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla
Türkiye'de yayın hakkı
© 2011, Sayfa6
Beşinci sayfa resmi,
"Hasat", Tim Davis © 2011, Sayfa6

Her türlü yayın hakkı saklıdır. Yayıncının yazılı izni
alınmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Sertifika No: 10614

Editör: Senem Davis
Yayıma hazırlayan: Burcu Bilir
Kapak tasarım: Okan Koç
Sayfa tasarım: Şeref Kocaman

11 12 13 14 15 7 6 5 4 3 2 1

ISBN: 978-975-10-3145-7

Baskı ve Cilt
İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
e-posta: editor@sayfa6.com

Sayfa6 Yayınları, İnkılâp Kitabevi Yay. San. Tic. AŞ'nin tescilli markasıdır.

MANDOLİN www.mandolin.com.tr
İNKILÂP www.inkilap.com
Sayfa6 www.sayfa6.com

Fethi Aytuna

Darüşşafaka Lisesi'ni bitirdikten sonra Dokuz Eylül Üniversitesi GSF Sinema-TV Bölümü'nden mezun oldu. Daha önce çeşitli çevirileri bulunan çevirmen, televizyon belgesellerinde editörlük yapmaktadır.

Sayfa 6'nda *Tarihi Roman...*

Birinci Bölüm

Yeni Getto, Venedik
1575

Gece yarısı olunca Venedik'e kediler, köpekler ve sıçanlar hâkim olur. Yeni Getto'ya giden köprü çürük sebze çuvallarının, pis kokular saçan yağların ve haşaratın istilasına uğrar. Şekli şemaili belli olmayan nesneler, belki de hayvanlar San Girolamo Kanalı'nın yağlı sularında yüzüp durur. Kanaldan yükselen sisin içerisinde, yiyecek arayan domuzların çığlıkları ve homurtuları yankılanır. Sokaklara dökülen çöpler kaldırım taşlarını kayganlaştırdığından yürümek tehlikeli bir hal alır.

İşte böyle bir gecede birkaç adam Hanna'yı ziyarete geldi. Hanna adamların sesini duyunca perdeyi aralayıp aşağıdaki *campo*'ya* bakarak konuyu anlamaya çalıştı. Odayı ısıtan mangal söndüğü için pencereyi kaplayan kalın buz tabakası görüşünü engelliyordu. Diliyle iki madeni para ısıttı. Dilinde hissettiği madeni tat yüzünün ekşimesine sebep oldu. İki başparmağıyla cama bastırdığı paralar buzu eritince ortaya çıkan deliklere gözlerini dayadı. Üç kat aşağıda iki şahıs, Vicente'yle hararetli bir şekilde bir şeyler konuşuyordu. Vicente'nin işi güneş battığı zaman Yeni

* Meydan. (İt.)

Getto'nun kapılarını kilitlemek, güneş doğduğunda ise açmaktı. Bir *scudo** karşılığında adamları Hanna'nın yaşadığı odaya götürmeye razı oldu. Bu sırada adamlarla tartışıyor, başını iki yana sallıyordu. Sözlerini vurgulamak için salladığı çam ağacından yapılmış meşale adamların yüzünü titrek bir ışıkla aydınlatıyordu.

Çoğu akşam Hanna'yı almak için geç vakitte erkekler gelirdi. Bu yaptığı işin doğal bir parçasıydı ama bu gece gelen adamlar kelimelere dökemediği şekilde farklıydı. Dışarıdan belli olmayan camda açtığı deliklerden kaçamak bir bakış daha attı. Adamların biri uzun boylu ve çıkık göğüslüydü. Kenarları kürklü bir pelerin giymişti. Diğer adam kısa boylu ve şişmancaydı. Giydiği ipekli kısa pantolon bu soğuk gece için oldukça inceydi. Binaya doğru yürürlerken uzun boylu adamın manşetlerindeki danteller gagasıyla temizlik yapan bir kumrunun tüyleri gibi kıpırdıyordu.

Hanna pencerenin arkasında olmasına rağmen adamın ismini gırtlaktan gelen bir sesle telaffuz ettiğini duydu. Aşkenaz Yahudileri gibi "h" sesini gırtlağının derinlerinden gelen bir sesle çıkarıyordu. Sesi, meydanı bıçak gibi dar ve uzun cepheleriyle çevreleyen getto binalarının arasında duvarlara çarparak yankılanıyordu. Ancak ortada bir terslik vardı. Hanna bu iki yabancıdaki tuhaflığı bir süre sonra fark etti.

Adamlar siyah şapka giymişlerdi. Halbuki Onlar Konseyi'nin emriyle bütün Yahudilerin kızıl *berete* giymesi zorunluydu. Bu bereler Yahudilerin İsa'nın kanını dökmesini simgeliyordu. Hıristiyanların gece yarısı gettoya gelip ne sebeple olursa olsun ondan yardım istemeye hakkı yoktu.

Belki de çok çabuk hüküm vermişti. Belki onu başka bir maksatla arıyorlardı. Herhalde kocasından haber getirmişlerdi. Belki de Tanrı'nın yardımıyla Isaac'in yaşadığını ve eve dönmekte olduğunu söylemeye gelmişlerdi.

* 13. yüzyıldan 1866 yılına kadar İtalya'da kullanılan bir para birimidir. (yay. hzl.)

Aylar önce Haham, Isaac'in esir alındığını haber verdiğinde tam da bu adamların şimdi durduğu yerde duruyordu. Kuyunun başında durmuş, çamaşır yıkamak için su çekiyordu. Haham haberi verdiğinde bayılmıştı. Tam bayılırken meşe ağacından yapılma kova ellerinden kayıp ayağının üstüne düşmüştü. Kovadan dökülen su elbisesini ve ayakkabılarını sırılsıklam yapmış, kaldırım taşlarını ıslatmıştı. Birkaç metre ötede, nar ağacının gölgesinde komşularıyla laflayan arkadaşı Rebeka son anda yetişip kafasını kuyuya çarpmadan önce kolundan tutmuştu. Hanna aldığı haber karşısında öylesine derin bir kedere kapılmıştı ki, ayağının kırıldığını ancak birkaç gün sonra anlayabilmişti.

Adamlar binaya iyice yaklaşmıştı. Soğuktan titreyerek penceresinin altında duruyorlardı. Hanna'nın odasına hâkim olan rutubet, duvarlarla tavanda grimsi kahverengi lekelere yol açmıştı. Gecenin soğuğundan korunmak için yatağından alıp omuzlarına sardığı battaniye, vücudunu nemli bir örtü gibi sarmalamıştı. Battaniyeyi iyice başına doğru çekti. Gördüğü kâbuslar, Isaac'in ve portakal kabuklarının kokusu örtüye sinmişti. Isaac yatakta portakal yemekten hoşlanırdı. Bir yandan konuşurlarken bir yandan da kocasının ağzına portakal dilimleri verirdi. Isaac baharat ticareti yapmak için Levant'a gittiğinden beri battaniyeyi yıkamamıştı. Bir gece dönüp usulca yatağa girecek, kollarını onun vücuduna dolayıp yine "küçük kuşum" diyecekti. Hanna o zamana dek yatağın kendisine ait yarısında yatıp bekleyecekti.

Aceleyle giyinmeye alışkın bir kadının tasarruflu hareketleriyle, bol kesimli cioppa'yı* üstüne geçirdi. Battaniyeyi yatağın üstüne örttükten sonra, sanki Isaac hâlâ uyuyormuş gibi düzeltti. Ayak seslerinin iyice yakınlaşıp kapının vurulmasını beklerken bir yandan da mangaldaki odun kömürünü yaktı. Parmakları soğuktan

* İtalya'ya özgü, XII. ve XIV. yüzyıllarda kadınlar ve erkekler tarafından giyilen dökümlü elbise. (yay. hzl.)

ve gerginlikten uyuştuğu için çakmaktaşını kav kutusuna güçlükle vurabilmişti. Mangaldaki kömürler önce için için yandı, ardından tutuştu ve odayı ısıttı. Artık Hanna solurken ağzından duman çıkmıyordu. Duvarın öte yanında oturan ailenin ve dört çocuğunun hafif horultusu duyuluyordu.

Vücudundan yayılan sıcaklıkla camdaki eriyen deliklerden dışarıya baktı. Tiz sesli, uzun boylu adam topukları üzerinde dönerek uzun adımlarla binaya doğru yürüdü. Onun her adımına karşılık tıknaz adam iki adım atarak arkasından geliyordu. Hanna nefesini tutarak Vicente'nin onlara istedikleri şeyin imkânsız olduğunu söylemesini diledi.

Kendisini yatıştırmak için karnını sıvazladı. Dümdüz aşağı inen karnından nefret ediyordu. Geceliğinin altında leğen kemiğinin eline hafifçe battığını hissedebiliyordu. Midesi bulanır gibi olunca, karnında bir bebeğin kıpırdadığını düşündü ve bir an zihninde bir umut ışığı belirdi. Oysa midesini bulandıran hamilelik değil oturaktan ve küfle kaplı duvarlardan yayılan kokuydu. Şu sıralar âdet görüyordu. Haftaya *mikvah'ta** yıkanıp arınacak, böylece vücudunda kan artığı kalmayacaktı. Derken köhne basamakların sarsıldığını hissetti. Sesler artık kapının önünden geliyordu. Kollarını vücuduna dolayıp can kulağıyla mırıltılı gelen sesleri anlamaya çalışırken, aniden kapı vuruldu. Adını seslendiler. Hanna bir an aklından yatağa dalıp yorganı başına kadar çekip kıpırdamadan yatmayı geçirdi. Geçen yıl ikiz doğuran komşusu uykusu bölününce, sessiz olması için hafifçe duvara vurdu.

Hanna kara saçlarını topuz yapıp bir firketeyle tutturdu. Adamların kapıyı kırıp içeri dalmasına fırsat vermeden hızla açtı. Tam yardıma gelmesi için Vicente'ye seslenmek üzereydi ki şaşkınlıkla bağırmamak için eliyle ağzını kapadı. İki Hıristiyan erkeğin ara-

* Yahudi inancına göre bir tür arınma havuzu. (yay. hzl.)

sında beti benzi atmış bir halde Haham duruyordu. Hanna geriye doğru çekildi.

Haham Ibraiham parmaklarını öpüp kapının sağ pervazına asılı, içinde Kutsal Kitap'tan ayetlerin bulunduğu *mezzuzah*'a* dokundu. "*Shalom Aleichem*, rahatsız ettiğimiz için bizi bağışla Hanna." Hahamın aceleyle giyindiği belliydi; dua şalının saçakları dizlerinin üzerinde orantısız bir biçimde duruyordu. *Kippa*'yı** başına gelişigüzel yerleştirmişti.

"*Shalom Aleichem,*" diye karşılık verdi Hanna. Tam Haham'ın koluna dokunmak üzereyken kendini tuttu. Bir kadının aile mensupları dışında bir erkeğe âdet görmediği zamanlarda bile dokunması uygun değildi.

"Bu adamlar seninle konuşmak istiyor. Girebilir miyiz?"

Hanna Isaac dışında bir erkekle karşılaştığı zamanki gibi gözlerini kaçırdı. İçeri girmeleri doğru değildi. Düzgün giyinmemişti; odaya dördü birden sığmazdı. Her zamankinden daha tiz bir sesle Haham'a, "Karınız düzeldi mi? Gut hastalığına yakalandığını duydum, geçen *Şabat*'tan*** beri yatıyormuş," dedi.

Haham'ın kamburu çıkmıştı, giysileri keskin bir küf kokusu yayıyordu. Giysileri havalandırıp kocasını gece boyunca mum ışığında kamburu çıkarak okumaya mahkûm etmeyecek, sağlıklı bir karısı olmadığı belliydi. Belki de Rivkah her zaman söylediği üzere, büyük oğlunun yanında yaşamak için Roma'daki Yahudi mahallesine gitmişti.

Haham omuzlarını silkti. "Rivkah elleriyle ayaklarını kıpırdatamıyor, ama ne yazık ki dili için aynı şeyi söyleyemem. Sözleri kılıç kadar keskin."

---

* Her Musevi'nin evinin giriş kapısının sağ pervazına yerleştirdiği ve içinde Tevrat'tan pasajların bulunduğu kutucuk. (yay. hzl.)

** Musevi erkeklerinin ibadet esnasında başlarına taktıkları küçük takke. (yay. hzl.)

*** Yahudi inancına göre, Tanrı'nın dünyayı altı günde yaratıp yedinci günde dinlendiğini hatırlama ve o günü kutsama günüdür. (yay. hzl.)

"Bunu duyduğuma üzüldüm."

Haham'ın aile sorunları sır değildi; evlerine işitme mesafesinde bulunan herkes durumdan haberdardı. Rivkah ile kırk yıllık evlilikleri boyunca huzurlu tek bir günleri dahi olmamıştı.

"Baylar bu bizim ebemiz Hanna. Bütün kadınların en değerlisi." Haham öne doğru eğildi. "Hanna, bu bay Kont Paolo di Padovani ve bu da kardeşi Jacopo. Tanrı onları korusun ve uzun ömürler versin. Kont sana gelmek için ısrar etti. Yardımımızı istiyor."

Yardımımız mı? diye düşündü Hanna. Kendisi vaaz mı veriyordu? Yoksa Haham bebek mi doğurtuyordu?

"Ama Kont'a açıkladığım gibi," dedi Haham. "İstediği şey imkânsız. Hıristiyan kadınların doğumuna yardım etmen yasak."

Daha geçen pazar, San Marco Meydanı'nda konuşan Dominiken keşişi Bartolome, Yahudilerden ya da onun deyimiyle "haçın düşmanlarından" tıbbi yardım alan Hıristiyanlara verip veriştirmişti.

Kont söze girmeye çalıştı ama Haham parmağını havaya kaldırdı. "Papalığın müsaadesinden bahsedeceksiniz herhalde ama bu Hanna gibi sıradan bir ebe için geçerli değil."

Bu kez Haham Hanna'dan yana görünüyordu. Kont'un talebini reddetme konusunda ortak çıkarları vardı.

Kont elli yaşlarında görünüyordu; Hanna'dan en az iki kat büyüktü. Yorgunluk belirtisi olarak içeri çökmüş avurtları yüzünden Haham kadar yaşlı görünüyordu. Belki on yaş daha genç olan kardeşi onun kadar düzgün hatlara sahip değildi. Kont Hanna'ya başını sallayıp Haham'ın yanından geçerek odaya girdi. Girerken tavana değmesini önlemek için başını öne eğmişti. Hıristiyanlara özgü bir şekilde iri yarıydı; et yediğinden yanakları al aldı. Hanna daha yavaş nefes almaya çalıştı. Odada hepsine yetecek kadar hava yoktu.

Kont, "Sizinle tanışmaktan onur duydum," diyerek siyah şapkasını çıkardı. Derinden gelen sesinde memnuniyet havası vardı. Şehirde kullanılan ıslıksı *Veneziano** lehçesiyle konuşuyordu.

Kardeşi Jacopo temiz yüzlü biriydi; tombul yanaklarını iyice pudralamıştı, pantolonunda tek bir çamur zerresi yoktu. İçeriye büyük bir dikkatle girdi. Gıcırdayan döşemenin her an çökmesini bekler gibi bir ayağını usulca önde tutuyordu. Hanna'yı yarım yamalak eğilerek selamladı.

Kont pelerininin düğmesini çözerek odanın etrafına göz attı. Çatma ayaklı yatağı, küflü duvarları, çam ağacından yapılmış masayı ve yedi kollu şamdanı inceledi. Odanın köşesinde yanan mum dibine yaklaşınca eriyip yana doğru akarak odayı loşlaştırmıştı. Kont'un daha önce böylesine gösterişsiz bir evde bulunmadığı belli oluyordu. Gergin duruşuna ve duvarlardan uzak durmaya çalışmasına bakılırsa böyle bir evde bulunduğu için rahatsızdı.

Hanna, "Gece vakti sizi buraya getiren nedir?" diye sormasına rağmen sebebini gayet iyi biliyordu. Haham'ın bu adamları evine getirmeyip dönmeye ikna etmesi gerekirdi. Onlar için yapabileceği bir şey yoktu.

"Karım doğum sancısı çekiyor," dedi Kont. Vücudunun ağırlığını öbür bacağına verdi. Ağzı gergin bir hal almış, dudakları incecik beyaz bir çizgiye dönüşmüştü.

Kardeşi Jacopo bir ayağını odada gördüğü tabureye dayayıp ona doğru itti. Ardından mendilini çıkarıp tabureye serdi ve bir kalçası dışarıda kalacak şekilde oturdu.

Kont ise ayakta durmaya devam ediyordu. "Ona yardım etmelisiniz."

Hanna için ister yaralı bir kuş ister doğum yapan bir kadın olsun, yardım etmekten kaçınmak daima zordu. "Bunu reddetmek büyük bir hata olur diye düşünüyorum efendim." Yan gözle

* Venedik. (It.)

Haham'a baktı. "Kanun izin verseydi seve seve yardım ederdim ama Haham'ın dediği gibi, yapamam."

Kontun mavi gözlerinin çevresinde ince kırışıklıklar belirmişti ancak omuzları geniş ve sırtı dikti. Gettonun bildik solgun erkekleri gibi değildi; ellerinde değerli taşlar ve Tevrat'la gezen, ikinci sınıf giysilerinin altında kamburu çıkmış erkeklerden ne kadar farklı bir duruşu vardı.

"Karım iki gün, iki geceden beri doğum sancısı çekiyor. Çarşaflar kan gölüne döndü ama bebek bir türlü doğmadı." Elini çaresiz bir tavırla salladı. "Nereye gideceğimi bilemedim."

Yüzünde karısının çektiği sancılar yüzünden keder dolu bir ifade vardı. Hanna keskin bir şefkat duygusunun içini yaktığını hissetti. Zor doğumlar onun için sıradan bir olaydı. Saatler boyu çekilen acıdan sonra bazen çocuğun önce omzu görünürdü. Bazen bebek ölü doğardı. Bazen anne yüksek ateşten ölürdü.

"Çok üzgünüm efendim. Beni bulmak için gettoya gelmeyi göze aldığınıza göre karınızı çok seviyor olmalısınız."

"Çığlıkları yüzünden evde duramıyorum. Artık orada durmaya dayanamıyorum. Çektiği ızdıraba son vermesi için Tanrı'ya yalvarıyor."

"Birçok doğum aradan iki gün geçmesine rağmen iyi sonuçlanır," dedi Hanna. "Tanrı'nın izniyle iyileşip size sağlıklı bir oğul verecektir."

"Olayların doğal gidişatı böyle," dedi Haham. "Zaten Tekvin kitabında, 'Sancıyla dünyaya getirildik' demez mi?" Hanna'ya dönerek konuştu. "Ona kabul etmeyeceğini söylemiştim ama bir de senin ağzından duymak için ısrar etti." Sözlerine devam etmek için ağzını açtığı sırada Kont susması için elini kaldırdı. Hanna şaşkınlık içinde Haham'ın buna uyduğunu gördü.

Kont, "Kadınlar aralarında pek çok şey konuşur. Karım Lucia sizin genç olmanıza rağmen Hıristiyan ya da Yahudi, Venedik'teki

en iyi ebe olduğunuzu söyledi. Dediklerine göre inatçı bebekleri analarının kamından çıkmaya ikna etmenin yolunu biliyormuşsunuz," dedi.

"Duyduğunuz her şeye inanmayın," dedi Hanna. "Kör bir tavuk bile arada birkaç tahıl tanesi bulur." Adamın titremesini önlemek için iri ellerini kenetlediğini fark etti. "Benim kadar marifetli Hıristiyan ebeler de var."

Oysa adam haklıydı. Venedik'te onun kadar yetenekli bir *levatrice** yoktu. Hanna doğum yaptırdığı zaman bebekler daha çabuk dünyaya geliyor, anneleri daha hızlı iyileşiyordu. Bunun sebebini bir tek Haham biliyordu. Sırrını keşfeden olduğu takdirde cadı olarak damgalanıp işkence edileceğini bildiğinden suskun kalacağı konusunda Hanna'nın endişesi yoktu.

"Kendisinden de duydunuz," dedi Haham. "Çıkalım. Size yardım edemez."

Başını Hanna'ya hafifçe sallayıp kapıya doğru dönerken, Kont, "Rahatsız ettiğimiz için özür dileriz. Uyumaya devam et," dedi.

Jacopo sanki pislik bulaşmış gibi ellerini birbirine çarpıp tabureden kalktı ve kapıya yöneldi. "Hadi gidelim *mio fratello*."**

Ancak Kont yerinden kıpırdamadı. "Mümkün olsaydı da Lucia'nın yerine ben sancı çekseydim. Bütün kanımı onun için verirdim. Biz burada konuşarak vakit harcarken, yatak odası kan gölüne döndü.

Hanna'nın gözleri pelerininin düğmeleri hizasındaydı. Adam konuşurken yorgunluktan sallanıyordu. Üstüne düşeceğinden korkan Hanna bir adım geri çekildi.

Sesini alçaltarak *Yidiş*** dilinde Haham'la konuştu. "Gidemez

---

* Ebe. (İt.)

** Kardeşim. (İt.)

*** İbranice ile karışık bir Alman lehçesi, Eskenazi dili. (yay. hzl.)

miyim? Yahudi hekimlerin Hıristiyan hastalara bakması yasak da olsa çoğu zaman bakıyorlar. Bağırsakları boşaltılması gereken ya da kan kaybeden Hıristiyanlar Papa'nın fermanını görmezden geliyor. Gece karanlık bastıktan sonra bir sürü Yahudi doktor çağırılıyor. Usulca kapıcıların yanından geçip gidiyorlar. *Doç*'un* bile Yahudi bir hekimi olduğu söyleniyor."

"Bu hoşgörü asla kadınları kapsamaz," diye karşılık verdi Haham. "Tanrı korusun, bir Hıristiyan bebek doğum esnasında öldüğünde, doğumu da bir Yahudi ebe yaptırdıysa derhal suçlanır. Onunla birlikte bütün getto töhmet altında kalır." Haham Kont'a dönerek tekrar *Veneziano* lehçesiyle konuşmaya başladı, "Venedik'te bir sürü Hıristiyan ebe var. Hangisine sorsanız size yardım etmekten onur duyar."

Paolo di Padovani odadaki cılız ışıkta bile solgun görünüyordu. "Siz benim son umudumsunuz." Yumuşak bir sesle devam etti, "Ellerinizin sihirli olduğu söyleniyor." Hanna'nın ellerini avucuna alıp sıktı. Elleri buz gibiydi, avuçlarının içiyse oğlak derisi gibi yumuşacıktı. Oysa Hanna'nın elleri kül suyu sabunu ve kireçli kuyu suyu yüzünden kuru ve pürüzlüydü. "Gerçekten mi?"

Şaşırıp utanarak ellerini geri çekti.

Haham kulağına eğilip Yidiş dilinde, "İstediğin bu mu Hannalah?" diye sordu. Çocukluk yıllarında kullandıkları adıyla hitap etmişti. "Cesedin gecenin bir vakti bir mavnadan lagünün balık bile tutulmayan, kimsenin içme suyu bile almadığı bir yerine atılırsa ne olacak?"

Basiretli bir kadın bu soruya cevap vermezdi. Gelgelelim Hanna dilini tutamadı, "Hıristiyan bir kadının eziyet çekmesi Yahudi bir kadının çektiği eziyetten farklı mıdır?"

"Şu meşhur Kont'a yardım edemeyeceğini söyle. Bırak karısının ölümüne Yahudilerden başkası sebep olsun."

* Venedik ya da Genova Cumhuriyetlerinin seçimle başa gelen başkanları. (yay. hzl.)

Haham kadın olmanın, dahası düşük yapmanın, loğusa ateşiyle yanmanın, beşiklerin ve doğum sandalyelerinin üstünde Azrail'in kanatlarının sesini duymanın ne anlama geldiğini bilmiyordu. Hanna derin bir iç çekerek, "Benim bir yeteneğim var Haham efendi. Belli ki Tanrı bunu kullanmamı istiyor."

"Senin şu, şu..." Haham doğru kelimeyi bulmaya çabaladı, "Alet için bir *brokhe** okumam ve kutsamam için getirdiğin güne lanet olsun!"

Hanna da bundan pişmanlık duyuyordu. İcat ettiği aleti sır gibi saklamış olmayı diledi.

"Adam zengin," diye devam etti Haham. "Hıristiyan bir tacir. Çocuk senin yüzünden ölürse gettoda erkek, kadın, çocuk herkes bunun bedelini ödeyecek."

Kont Haham'a, "Tanrı göstermesin, bir sorun olursa onu korurum. Onlar Konseyi'nin üyesiyim, ayrıca engizisyonda arkadaşlarım var." Gülümsemek için harcadığı çaba başarısız oldu. "Hazırlan Hanna, gecenin karanlığında benim gondolumla gideriz. Hanemde yaşayanların dışında kimsenin geldiğinden haberi olmayacak."

Haham Yidiş dilinde mırıldanarak, "Hanna dünyayı benim kadar tanımıyorsun. Bunun sonu iyi olmayacak. Evet, şimdi seni istiyor. Evet, şimdi seni koruyacak. Hem kendisi hem o yüce Onlar Konseyi. Ancak karısı öldüğü takdirde sana zerre kadar önem vermeyeceğini hiç düşünmedin mi?"

Hanna yutkunmaya çalıştı ancak boğazı çok kurumuştu. Kont gece yarısı kanallarda dolaşmayı, ortalıkta cirit atan haydut çeteleriyle karşılaşmayı göze almış, kapıyı açması için Vicente'ye rüşvet vermiş, Haham'ı yatağından kaldırmıştı. Hiçbir eş bu kadar tehlikeyi göze alamazdı. Yan gözle Haham'a baktı. Adamın kel kafasına doğru yükselen fırça gibi kaşları altındaki kara gözleri

* Yidiş dilinde dua anlamına gelen sözcük. (yay. hzl.)

tehditkâr bir şekilde kendisine dikilmişti. Kapının önüne öyle bir edayla dikilmişti ki, Tanrı gelse geçmesine izin vermeyecek bir duruşu vardı.

Hanna'nın kız kardeşi Jessica Hıristiyanlığı seçtiği zaman, Haham Yahudi kanununa uygun olarak ölüler için yas tutulan *shiva*'ya* girmelerini ve bir daha onun adını anmamalarını buyurmuştu. Haham, "Jessica, adın yok olsun, ağzındaki bütün dişler çürüsün," diye konuşurken Hanna ağlamış, babası ailenin yegâne aynasının üstünü örtmüştü. O günden itibaren Haham bütün getto mensuplarının Jessica'yla konuşmasını yasaklamıştı.

Jessica birkaç kanal ötede oturuyordu. Sabahın erken saatlerinde Rialto semtindeki pazara koşturan Hanna çoğu kez bir partiden ya da maskeli balodan dönen kız kardeşiyle karşılaşıyordu. Jessica son derece gösterişli pullu payetli ipekli kıyafetlerle ve maskelerle dolaşıyordu. Hanna her seferinde Haham'ın koyduğu yasağa uyarak başını öne eğip ters yöne doğru yürüyordu.

Bir yıl sonra, bir ebenin çırağı koşarak getto kapısına gelmiş ve nefes nefese Hanna'yı Jessica'nın doğumuna çağırmıştı. Haham Hanna'nın gitmesine karşı çıkmış ve çırağı kovmuştu. Hanna bunları hatırlarken Haham Kont'a, "Kusura bakmayın ama rahipler belayı körüklediği zaman, yetkililer Yahudileri pek koruyamaz. Ne sizin ne de benim örnekler için uzun boylu düşünmeye ihtiyacımız yok. Gerek veba salgınlarında gerekse kâfir korsanlar Venedik gemilerini ele geçirdiğinde..."

Kont Haham'ı duyduysa bile anladığına dair en ufak bir belirti göstermiyordu. Omuzlarını silkip pelerinini çıkardı ve uygun tek yer olan yatağın üstüne koydu. Yüzünde bir anlığına beliren ifadeyi gören Hanna, adamın kendisini pelerinine sardığı gibi omzuna atıp gecenin karanlığına dalacağını düşündü.

* Yahudi inancına göre, ölen kişinin ardından "yedi" anlamına gelen ve bir hafta süren matemin ilk aşamasıdır. Bir hafta boyunca kişi dostları ve aile fertleri tarafından teskin edilir. (yay. hzl.)

"Kont," dedi Hanna. "Ne mucize gerçekleştiriyorum ne de ellerim sihirli."

"Denemelisin," diye karşılık verdi Kont.

Jacopo Kont'un kolunu çekiştirdi. "Hadi gidelim. Bir Yahudiden yardım istemekle aptallık ettik. Gerekirse ben yalnız çıkarım Paolo." Mendiliyle burnunu tuttu. "Bu odanın kokusu midemi bulandırıyor. Paolo bu işi bir sonuca bağla artık, ona para teklif et. Nasılsa Yahudiler bir tek bundan anlar."

Hanna böyle sözler duymaya alışkındı. Böyle sözler duymasına rağmen hışımla ona doğru döndü ve ağzına gelen ilk sözü söylemeye hazırdı. Domuzun doğurduğu, orospu çocuğu diyecekti adama. Oysa boğazını temizleyip Kont'a, "Kont, bana iki yüz *duka** altını verirseniz karınıza yardım ederim," dedi.

Bunun üzerine Jacopo kahkahayı bastı.

Hanna oralı bile olmadı, gözlerini Kont'a dikmişti. Adam gülmüyordu. Bu talebi kafasında ölçüp biçerken kaşları birbirine değiyordu. İnsanı şoka sokacak kadar yüksek bir meblağdı bu. İki yüz duka altınıyla rahatça yüz top emprime ipek, bir gemi dolusu kereste ya da Isaac'in hayatı satın alınabilirdi. Hiç kimse, bir soylu bile, yaptığı iş karşılığında ona bu parayı vermezdi. Her zamanki ücreti birkaç gümüş sikkeden ibaretti.

Böylece tartışma sona erecek ve Kont malikânesine dönecekti. Haham haklıydı. Hanna Kontes'i kurtaramazsa Engizisyon *strappado*'ya** boyun eğmeye zorlayacaktı. Elleri arkadan bağlanıp yüksek bir yerden aşağı bırakılacaktı.

"Kudüs Şövalyeleri kocamı Malta'da esir aldı," dedi Hanna. "Bu meblağı fidye olarak talep ediyorlar. Kocamın hayatını kur-

---

* Bir Osmanlı altını değerinde olan Venedik altını. (yay. hzl.)

** Ortaçağda Engizisyon Mahkemesi tarafından çok sık kullanıldığı bilinen, Filistin askısı ya da ters askı da denilen kişinin kollarının vücudunun arkasında birleştirilip, bu şekilde yüksekçe bir yere iple asılması suretiyle yapılan işkence türüdür. (yay.hzl.)

tarmama yardım ederseniz ben de kannızın hayatını kurtarmaya çalışırım."

Haham kızmıştı, öfkesini bastırmaya çalışarak yavaşça, "Hanna sana söylemiştim ya, Esirleri Kurtarma Cemiyeti Isaac için gereken parayı verecek. Biraz zamana ihtiyaç var."

"Zamanımız kalmadı," dedi Hanna.

Haham mavi damarlar gözüken yumruğunu sıkarak Hanna'nın yüzüne doğru kaldırdı. "Senin ilk görevin gettoyu tehlikeye atacak bir şey yapmamandır. Isaac tek bir Yahudi, oysa gettoda üç bin kişi yaşıyor." Adam o kadar yaklaşmıştı ki Hanna soluğunun sıcaklığını yüzünde hissediyordu. "Ben hahamım ve seni men ediyorum. Konu kapanmıştır."

Hanna'yı defalarca kutsayan, erkek kardeşlerini sünnet eden, Seder sofralarında gümüş *kiddush** kadehini dudaklarına götüren bu Haham'ın elleriydi.

"Haham efendi, düğün kameriyesinin altına üç bin Yahudiyle birlikte girmedim. *Huppah*'ın** altında tek bir erkek vardı, o da Isaac'ti." Daha söylemek istedikleri vardı. Drahoma*** vermediği halde Isaac onunla evlenmişti, üstelik kısır olmasına rağmen onu seviyordu. Sinagogda Haham'ın Isaac'e söylediklerini duymuştu; çocukları olmadığı için kanun boşanmasına izin veriyordu. Haham onu Hanna'dan boşanıp oğul verecek bir kadın bulmaya zorlamıştı. Isaac ise dua şalını omuzlarına daha sıkı sarıp başını iki yana sallamıştı. Oysa çoğu eş aynı sabrı göstermezdi; ne de olsa çocuk doğurmak bütün kadınların amacı değil miydi?

Ya kocasının hakkını nasıl öderdi? Saatlerce doğum yapan bir kadının karyolasında iki büklüm eğildiğinden sırtı ağrıdığında

---

* Kutsal. (yay. hzl.)

** Yahudi düğünlerinde, evlenen çiftin seremoni boyunca altında durduğu düğün kamelyesi. (yay. hzl.)

*** Hıristiyanlarda ve Musevilerde gelinin damada verdiği para veya mal. (yay. hzl.)

adam dolaptan kupa bardaklarını çıkarır, mumun üstüne tutup ısıtır ve sırtına yapıştırırdı. Oysa Isaac yola çıkmadan önceki hafta boyunca, "Beni sevseydin zengin olma amacıyla Levant'a gitmezdin; sadece kendini düşünüyor ve beni yalnız bırakıyorsun," gibi kırıcı sözler savurup durmuştu. Isaac'in karşılık olarak söylediği sözlerse bıçak kadar keskindi. Onun ürkek, küçük bir getto faresi olduğunu, fırsatları değerlendirmekten korktuğunu, onun için hayatını tehlikeye attığını, ikisi için de daha iyi bir hayat kurmayı amaçladığını söylemişti. Sonra konuşmadıkları gibi birbirlerinin yüzüne de bakmadılar. Yatakta bile sırtlarını döndüler. Isaac *La Dogaressa* adlı gemiyle yola çıkarken Hanna onu geçirmeye gelmedi. Şimdi Malta'da tek başına olduğunu düşünmek, karısının artık kendisini sevmediği düşüncesi dayanılacak gibi değildi. Kont istediği parayı verirse onunla gidecekti. Haham istediği kadar kızabilirdi.

"İstediğim parayı ödeyecek misiniz?" diye sordu Kont'a.

"Bu acayip tutarı ödeyeceğim. Böylece Malta'ya gidip kocanı taş ocaklarında çalışarak ölmekten kurtarabilirsin." Kont pelerinini yataktan aldı.

Hanna'nın bu anlaşmayı sevinçle karşılayacak zamanı yoktu. Başına bir eşarp sarıp ince deri sandaletlerini giyerken Jacopo ile Haham onu seyrediyordu. Haham sesini çıkarmamıştı ama yaşlı bedeni öfkeden kaskatı kesilmişti. "Beni karınıza götürün," dedi Hanna.

Önlük, bıçak, temiz gazlı bez, küçük şişeler, kundak bezi, birkaç paket şifalı ot, bir de gümüş bir nazarlıktan oluşan malzemelerini aceleyle toparladı. Üzerinde Davud yıldızı bulunan bu nazarlık yeni doğan bebeklerin beşiğine asılıyordu. *Umarım çok geç değildir, umarım bu gece işe yarar,* diye düşündü Hanna. Eşyalarını kaba ketenden yapılma bir torbaya doldurdu. Torbanın

ağzını büzmeden önce üzeri parlak kakma işlemeli *cassone*'nin* kapağını kaldırıp el çabukluğuyla bir beze sarılı ince, uzun bir cisim çıkardı. Bezin bir ucu açılınca mum ışığında madeni bir parıltı yansıdı. Birbirine bağlanmış iki gümüş kepçeden oluşan doğum kaşıklarının pırıltısıydı bu. Hanna'nın bembeyaz kesilen yüzü, yansıdığı kaşıkların çukurunda bile görülüyordu. Neyse ki erkekler fark etmeden bu aleti torbanın dibinde duran kundak bezinin içine tıkıştırmayı başardı.

Doğum kaşıkları bebeklerin hayatını kurtardığı gibi sakat da bırakabiliyordu. Son yaptığı doğumlardan birinde çok fazla basınç uygulayınca bebeğin kafasını çıkarayım derken kafatasını parçalamıştı. Zavallı anne kucağında küçücük morarmış bir cesetle kalakalmıştı. Hanna bu gece de aynı aptalca hatayı yaparsa bebek katili olarak adı çıkacaktı.

"Çok aptalsın kardeşim. Buna daha fazla tanık olmak istemiyorum. Dışarı çıkacağım." Jacopo tıknaz bir adamın becerebileceği kadar eğildi. "Biraz temiz hava almam lazım. Eve kendim giderim."

Jacopo aşağı inerken basamakların gıcırdadığı duyuldu ve giriş kapısı sert bir sesle kapandı. Hanna adamın gece vakti sokaklarda tek başına dolaşıp hayatını tehlikeye soktuğunu düşündü. Başıboş dolaşan haydut çetelerine sık rastlanıyordu. İyi giyimli bir adam giysileri alındıktan sonra bir köprüden kanalın pis kokulu sularına itilebilirdi. Yine de Hanna sesini çıkarmadı.

"Hadi, birkaç dakika içinde Padovani'de oluruz. Gondolum San Girolamo Kanalı'nda bağlı," dedi Kont.

Haham dua şalını omzuna iyice sardı. Hanna kapıdan çekilmesini bekledi ama Haham kıpırdamadan dik dik ona baktı. Kemikli ellerini yavaşça yüzüne yaklaştırınca Hanna bir an kendisini tokatlayacağını sandı. Haham Hanna'nın başı üstünde yavaş dai-

* Sandık. (İt.)

reler çizip Yidiş dilinde, "Yüce Tanrı rehberin olsun. Yahudilerin ve bütün kadınların itibarını koru Hanna. Bizi utandıracak işler yapma," diye dualar etti. Ardından kapının önünden çekilerek Kont'la birlikte çıkması için yol verdi.

Dışarı çıktıklarında Kont mum yağı ve ter kokan pelerinini Hanna'nın omuzlarına örttü. "Bu gece kanalda hava epey nemli."

Hanna kürk kenarlı yün kumaşın ağırlığından dolayı hafifçe eğildi. İçinde doğum kaşıkları bulunan keten torbayı göğsüne bastırarak Kont'un ardından gondola doğru yürüdü. Haham hemen arkalarından geliyordu. Hanna birden geçen Purim bayramında Calle del Forno'daki bir evde meydana gelen olayı hatırladı. Doğum yaptıran ebe cenini doğru pozisyona çevirememişti. Annenin hayatını kurtarma amacıyla küçük bir kanca kullanarak bebeğin kafatasını parçalamış, ardından bir kaytanla kollarını ve bacaklarını bedeninden koparmıştı. Kontes'in yatak odası paniğe kapılan ebenin etrafa saçtığı küçük organ parçalarıyla dolmuştu. İşte bu gece Hanna'yı da böyle bir manzara bekliyor olabilirdi.

İkinci Bölüm

Valetta, Malta
1575

Isaac kaderle kumar oynamış ve kaybetmişti. Venedik'le Levant arasındaki ticaret o kadar canlıydı ki, bazen baharat, kereste ve emprime ipekliler alıp satarak yüzde üç bin kâr elde etmek bile mümkündü. Böylece büyük miktarda borca girerek bir depo dolusu ipekli satın aldı. Bunu Konstantinopolis'te satıp kazanacağı parayla baharat alarak Venedik'te satmayı planlıyordu. Malta Şövalyelerine bağlı paralı askerlerin gemiye saldıracağını, içki ve ter karışımı pis kokularıyla küpeşteden atlayıp haykırarak kılıçlarını savuracaklarını, misket tüfeklerini patlatacaklarını hesaplamamıştı.

Yürekleri zengin Venedik gemisine ve içindeki kâfirlere karşı öfke dolu yirmi kadar vahşi, saçı sakalı birbirine karışmış adam boyunlarında haçlarla saldırmıştı. Havayı patlayan karabinalardan yükselen barut kokusu kaplamıştı. Isaac'in yanındaki yolcular ne olduğunu anlayamadan, Tanrı'ya günahlarını affetmesi için yalvarmaya fırsat bulamadan can vermişti. Isaac birkaç saniye içinde kanının baş güverteye yayılıp pıhtılaşacağını düşünüyordu. Ne var ki Tanrı'nın onunla ilgili başka planları vardı. Baskını izleyen birkaç gün içinde Isaac Tanrı'nın cezasının ne denli güçlü olduğunu öğrendi.

Artık Malta'nın başkenti Valetta'da, şövalyelerin kalesindeydi. Kendisi gibi Aşkenaz Yahudisi olan tutsak arkadaşı Simon'la birlikte bitmek bilmeyen günler ve geceler geçirmişti. Simon'un söylediğine göre, İspanya Kralı V. Carlos bu kayalık ve rüzgârlı adayı Türklerden korumaları karşılığında 1530'da St. Jean Şövalyeleri'ne bağışlamıştı. Şövalyeler adayı Osmanlıların saldırganlığından korumayı başarmıştı ama yıllar geçtikçe kendileri açgözlü olmuştu. Kazandıkları zaferlerle gözleri dönerek, adayı savunma bahanesiyle sadece Osmanlıların değil Hıristiyanların gemilerine de saldırmaya başlamışlardı. Gemilerin yükünü yağma edip zengin ya da yoksul, tüccar ya da uşak, kadın ya da çocuk demeden herkesi esir alıyorlardı. Kendilerine şövalye demelerine rağmen korsandan pek farkları yoktu. Kutsal Haç adına işledikleri suçlarla zenginleşmişlerdi.

Şövalyeler Isaac ile Simon'un hayatını fidye beklentisiyle bağışlamış, ellerini ayaklarını bağlayıp geminin ambarına atmışlardı. Ambarın zemini sıçan pisliği yüzünden öyle kaygandı ki, dik durmakta güçlük çekiyorlardı. Günlerce süren yolculuk sırasında halatların gıcırtısı ve yelkenlerin patırtısı yüzünden uyumak imkânsızdı. Isaac'in midesi zift ve çürük kereste kokusu yüzünden altüst olmuştu. Dalgaların yarattığı sarsıntı en çok ambarda hissedildiğinden sürekli kusuyordu.

Malta'da karaya ayak basınca Hanna'yla paylaştığı yatak büyüklüğünde bir taş hücreye tıkılmıştı. Toprak zeminli hücrede gün ortasında bile doğru dürüst ışık girmeyen mazgallı bir pencere vardı.

Verdikleri yemekten daha kötüsü, bu pis kokulu hücrede haftalar boyunca açlıktan ölmeyi beklemek, hatta ümit etmekti. Artık bu bekleyiş sona ermek üzereydi. Meydandaki köle müzayedesinde en yüksek parayı veren müşteriye satılacaktı. Bu durumda tutsaklık haberi Venedik'e ulaşıp cemaat başkanı fidye pazarlığı yapana kadar hayatta kalmayı başarması gerekiyordu.

Isaac koridora açılan parmaklıklı pencereden dışarıya baktı.

Yere çöken toz zerreleri dışında koridor bomboştu. Haftalardır kafasını meşgul eden şeyi, yani kaçış planını düşünüyordu. Hücre duvarına zincirlendiğinden beri aklında başka bir şey yoktu.

Birden ayak sesleri ve anahtar şıkırtısı duydu. Hücre kapısı hızla açıldı ve iki muhafız içeri daldı. Birisi Isaac'i yakasından tuttuğu gibi ayağa kaldırdı, diğeri bacağını demirden çözdü. Isaac'i sürükleyerek hücreden çıkarıp yarı itip yarı taşıyarak dışarı götürdüler. Güneş ışınları öyle sertti ki Isaac gözlerini kısmak zorunda kaldı. Kendisi ve arkadaşı Simon'la birlikte bütün esirleri Büyük Üstat'ın sarayından bir platformun kurulduğu kasaba meydanına getirdiler. Basamaklardan iterek platforma çıkardılar.

Gözleri güneş ışığına alışan Isaac platformun yerden birkaç metre yüksekte olduğunu fark etti. Etrafı büyük bir kalabalık sarmıştı. Kalabalığın içinde az sayıda kadın da vardı. Birbirlerini itip kakıyor, kafalarını yukarı kaldırarak *La Dogaressa*'dan ele geçirilen esirleri incelemeye çalışıyorlardı. Uzakta, St. Elmo Kalesi'nin burçlarının ötesinde gemilerin dizili olduğu görülüyordu.

Kaba bir el Isaac'i öne iterken Malta dilinde bir şeyler bağırdı. Isaac İtalyanca, Sicilya lehçesi ve Arapçanın karışımı olan bu dili, muhafızların konuşmalarını dinlediği haftalar boyunca anlamaya başlamıştı.

"Bu Yahudi için müzayedeye kaçtan başlıyoruz? Otuz beş yaşında ya da aşağı yukarı o yaşta. Çalışmaya uygun, kolera veya raşitizm hastalığı yok." Mezatçı bir değnek alıp bacaklarının arkasına hafifçe vurdu. *Bastinado*'ya* yatırılıp elli değnek vurulduğu için şişmiş ayakları bu hafif darbeyle kıpırdayınca tökezledi. Muhafızlardan biri onu yakalayıp düşmesini önledi. Mezatçı değneği yardımcısına verip Isaac'e döndü. "Ağzını aç da dişlerine bakalım." Adam Isaac'in çenesini kavradığı gibi kirli parmağını ağzının içine sokup karıştırdı. Ardından kalabalığa dönerek, "Çok etkile-

* Falaka. (İt.)

yici dişleri var. Beyaz ve kuvvetli. Böylesi kaçımızda var acaba?" dedi. Sırıtınca iki köpek dişi eksik ağzı meydana çıktı. Kalabalık kahkahayı bastı. "Dişi olan insan yemek yer, yemek yiyen insan çalışır." Mezatçı Isaac'in kollarıyla bacaklarını yokladı. "Kırık, çıkık, şişlik veya çıkıntı yapmış bir kemik yok." Ellerini havaya kaldırması için Isaac'e işaret etti ve avuçlarını inceledi. "Narin ve biçimli eller. Nasırlı veya kaslı değil. Tacir veya soylu bir bey olduğu belli. Şövalyelere iyi fidye getirir. Fidye gelene kadar talihli bir müşteri onun işgücünden yararlanabilir."

Isaac'in ayak bileğine bağlı demir güneş altında iyice kızıp canını yakmaya başlamıştı. Kalabalıktan tıknaz bir adamın seslendiğini duydu. "Gömleğini çıkartmasını söyle! Benim işime yarayacak kadar güçlü mü, görelim bakalım." Adamın yüzü çiçek yaralarıyla kaplıydı. Altın dişi güneşte parlıyordu.

Isaac diğer esirlerden bazı çiftçilerin köleleri çeki hayvanı gibi pulluklara bağlayıp ölene kadar tarlada çalıştırdıklarını duymuştu. "Sana yalvarıyorum Tanrım, beni bir çiftliğe gönderme," diye dua etti. Mezatçı başıyla adamın isteğini yerine getirmesini işaret etti. Aslında gömleğini çıkarmasına gerek yoktu zira paçavradan farkı kalmamıştı. Kollarıyla kaslı göğsünün beyazlığı yırtıkların arasından görünüyordu. Buna rağmen kalan kumaş parçasını başından çıkardı.

Adam hayranlıkla başını sallayarak, "İyi ama Yahudiyse sakalı nerede?" diye sordu.

Isaac elini çenesine sürttü. Çıkmaya başladığı yaştan beri sakalını hiç kesmemişti. Tevrat'ta, "Bir erkeğin süsü sakalıdır" sözüne uygun olarak her Yahudi erkeği gibi onun da sakalı vardı. Oysa şimdi yüzü yeni doğmuş bir bebeğin yüzü kadar çıplaktı. Malta'ya vardıklarında gardiyanlardan biri sakalının kesilmesi için ısrar etmişti. Hem saçını hem sakalını tıraş eden berber bunu bit olmaması için yaptığını söylemişti. Kör bir usturayla tıraş ettiği

için Isaac'in çenesi ve yanakları kanlı kesik izleriyle dolmuştu. Sakalı uzamaya başlayınca yine tıraş ediyorlardı.

Aynı gardiyan nesi var nesi yoksa almıştı. Ceketi, dua şalı, Konstantinopolis'te kakule ve karanfil almak için ayırdığı bin *dukası* gitmişti. Bir tek ceviz kabuğu büyüklüğünde, içinde çok değerli bir ipekböceği olan *Bombyx Mori* yumurtalarıyla dolu küçük keseyi kurtarabilmişti. Gemi yolcularından yaşlı bir Türk bir daha karayı görecek kadar yaşayamayacağını anlayınca keseyi Isaac'in eline tutuşturmuş, karşılığında Konstantinopolis'teki karısına mektup yazmasını istemişti. Isaac keseyi günler boyunca çürümeye terk edilen bir tutsağın gömleğinin içine saklamıştı. Şövalyeler zavallı adamın cesedini kıç güverteden denize atmadan hemen önce keseyi kurtarıp kısa pantolonunun içine gizlenmiş kuşağa, *shmekete*'nin* hemen üstüne yerleştirdi. Artık bu kese yegâne varlığıydı. Böcekleri nasıl yetiştireceğini bilmemekle beraber emprime ipek kumaşın değerini, Venedikli zengin kadınlar için nasıl bir cazibe kaynağı olduğunu iyi biliyordu. Belki günün birinde bu böcekler, asker keşişlerin yaşadığı bu kayalık adada işine yarardı.

Mezatçı Isaac'e dönüp pazarlanabilecek diğer meziyetlerini bulma amacıyla dikkatle inceledi. Isaac'in yanında duran Simon öğlen güneşinin sıcağı altında sallanıp duruyordu. Sessizlik uzayınca kalabalığın ilgisi dağılmaya başlamıştı. Isaac mezatçıyı neyin zor durumda bıraktığını tahmin ediyordu. Geniş göğsünde artık en ufak bir yağ zerresi bile kalmadığından, kasları İsa'nın kanının son damlasını verdiği o son saatlerini tasvir eden bir tabloyu andırıyordu. Bir zamanlar sert ve dik olan bacakları artık bir masanın bacakları kadar inceydi.

Isaac mezatçının kulağına bir şeyler fısıldadı. Adam başını sal-

* Erkeklik organı. (Yidiş dilinde)

layıp, "Bu Yahudi sadece bir köle olmakla kalmayıp aynı zamanda bilgili biri. Okuyup yazabiliyor ve hesap yapabiliyor," dedi.

Tıknaz adam lafa girdi, "Bilgili olduğu nereden belli, sakalı yok ki. Yahudilerin aklı bu kıllı çıkıntıdan kaynaklanmıyor mu?"

Isaac başını kaldırıp haftalardır konuşmadığından çatallanan sesiyle, "Erkeklerin aklı sakalıyla ölçülüyorsa, o zaman şuradaki teke içimizde en akıllı olan yaratıktır," diye karşılık verdi. Başıyla küçükbaş hayvanların durduğu ağılı gösterdi.

Bacaklarının arkasına inen değneğin acısını hissetti. Sendeleyip neredeyse platformdan düşecek gibi oldu. Kalabalıktan kahkahalar yükseldi.

"Sivri bir dil benim işime yaramaz," dedi tıknaz adam. "Levant'a sefer yapan kadırgalarda çalışacak kölelere ihtiyacım var benim."

Ya benim sivri dilim başımı belaya sokmaktan başka ne işe yaradı ki, diye düşündü Isaac. Gözlerinin etrafına konan sinekleri kovacak arzusu bile kalmamıştı.

Arkadaşı Simon belli belirsiz bir sesle, "O adamı kendine düşman etme," dedi. "Adı Joseph. Tam bir Yahudi düşmanı. Kadırgalar buraya vardığında köleler açlık ve dayaktan dolayı ölmekten beter olur. Bu aşağılık herif o zavallıları yeni kölelerle değiştirip eskilerini ölmeye terk eder. Gemi zabitleri adam sıkıntısı çektiğinden önlerine geleni alır."

Kendimi öldürsem herhalde Tanrı anlayışla karşılar, diye düşündü Isaac. Bu koşullarda kanunu ihlal etmiş olmazdı. Masada'da Yahudiler Romalı askerleri o zevkten mahrum etmek için kendilerini öldürmemiş miydi? Ancak birden aklına Hanna geldi. İnce belli, kara gözlü karısı Venedik'te onu bekliyordu. Kendini daha dik durmaya zorladı. Gömleğinin paçavraya dönmüş kollarıyla hücrede kendini assa, Tanrı durumunu anlayıp affederdi belki ama Hanna affetmezdi. Isaac tartışmalarını ve birlikte

geçirdikleri o son kötü günü unuttuğu gibi intihar düşüncesini de aklından çıkardı. Aşkları güçlü olduğu zaman bir buğday demeti genişliğindeki bir yatak bile onlara yeterdi. Oysa son gece, altmış arşın uzunluğunda bir yatak olsa yine yetmezdi.

Joseph'in kaba sesini duyunca bu düşüncelerden sıyrıldı. Adam mezatçıya, "Bu kılsız Yahudiye on *scudo* bile vermem!" diye bağırmıştı. "Ama benim merakımı gider mezatçı. Onun mahrem yerlerini de tıraş ettin mi? Sünnet derisi gibi o kıllar da gitmiş mi?" dedi. Kalabalıktan toplu bir kahkaha yükseldi.

Bundan cesaret alan adam devam etti, "Belki gerçek bir Yahudi bile değildir. İspanyalı bir *Marrano** olabilir. Dışı Hıristiyan, içi Yahudi ha? Şu kıçına yapışmış pantolonunu indirmesini söyle."

Kan beynine sıçrayan Isaac, *Hakaretlere ses çıkarmayan sonucuna katlanır,* diye düşündü. Cevap vermezse kalabalık hakaretlere katılacak, sonunda çürük portakal yağmuruna veya daha kötüsüne tutulacaktı. Kuşkusuz adını yazamadığı için parmak damgasıyla imza atan, kuru ot yığınları üstünde domuzlarla birlikte yatan cahil biri tarafından aşağılanmak ne korkunç bir şeydi. Joseph'e sırıtarak seslendi, "İsteğinizi yerine getiremem efendim. Aletimin görüntüsü burada bulunan her erkeğin kıskançlığına, her kadınınsa arzu duymasına yol açacaktır."

Kalabalık birbirini itip kakarak platformun yakınına gelmeye çalışıyordu. Muhafızlardan biri Isaac'e yaklaşıp değneğini havaya kaldırdı. Isaac düşüncesizce verdiği karşılık yüzünden içinden küfür ederek kaskatı kesildi ve kendini değneğin acısına hazırladı. Gelgelelim mezatçı başını iki yana sallayarak onu rahatlatacak şekilde, "Şövalyeler başına koydukları parayı alana kadar onu canlı ister." Muhafıza değneği indirmemesi için işaret ederken bir yandan da Isaac'e sert sert baktı.

Joseph gülerek mezatçıya bağırdı, "Beni eğlendiriyor. Belki

* Katolik Yahudi. (İt.)

onu kullanacak bir yer bulurum. Fare kapanlarıma yem olur!" Cebindeki madeni paraları salladı. "Bence bir düşün, bir Yahudi başka ne işe yarar?" Kalabalıktan bu lafları onaylar şekilde ıslık ve yuhalama seslerini duyan oraya doğru seğirtiyordu. Joseph kalabalığın önünde yerlere kadar eğildikten sonra Isaac'e dönüp, "Seni satın alayım mı Yahudi?" diye sordu.

"Hayır," diye cevap verdi Isaac.

"Neden peki?"

"Efendim beni danışman olarak aldıktan sonra bir de köle olarak nasıl alacaksınız?"

Kalabalık gülüştü.

"Bütün Hıristiyan âlemi biliyor ki, senin halkın İsa'yı öldürdü, o yüzden ebediyete kadar cezalandırılmanız gerek!" diye bağırdı Joseph.

"Yeter!" Mezatçı bir elini havaya kaldırdı. "Elli *scudo*ya ne dersiniz bayım? Bu adam paranızın karşılığını verir," dedi. Tabii fazla çalışmaktan ölmezse. Tokmağını havaya kaldırdı. "Ne dersiniz? Tokmağı indirip onu size yollayayım mı?"

"Burada on *scudo* var mezatçı. Onu açlıktan ölürken görme zevki uğruna satın alacağım."

"Yok mu arttıran?" Mezatçı gözleriyle kalabalığı taradı. "Yok mu? Peki öyleyse. Joseph'e sattım." Tokmağını önündeki tahtaya indirip muhafıza işaret etti. "İndir onu aşağı." Isaac sendeleyerek Simon'un önünden geçerken arkadaşı fısıldadı, "Tanrı seni korusun!" Muhafız Isaac'in arkasından tekmeyi basıp merdivenlerden aşağı, Joseph'in tozlu çizmelerinin dibine itti. Bunun üzerine Joseph on *scudo* değerinde bir parayı fırlattı. Mezatçı, "Teşekkür ederim efendim," deyip parayı kaptı.

Mezatçı şimdi dikkatini Simon'a yöneltmişti. "Ve sıra mücevher ticaretiyle uğraşan, Livornolu bir Yahudide."

Joseph Isaac'i omzundan kavrayıp meydanın ortasında du-

ran toz toprak içindeki bir at arabasına doğru sürüklediği sırada kalabalığın arkasından bir kadının bağırdığı duyuldu, "Mezatçı, bekle!" Erkekler iki yana açılarak kadına yol verdi. Kadın St. Elmo Kalesi'nin burçları gibi heybetliydi. Cübbesinin üstüne taktığı önlükte un lekeleri vardı. Kahverengi omuz örtüsünün üzerinde tezat oluşturan küçük beyaz bir köpeği göğsüne bastırmıştı. Hayvanın doğuştan mı yoksa üstüne dökülen undan dolayı mı beyaz olduğunu söylemek zordu. Kadın Isaac'i kolundan sıkıca kavrayıp Malta dilinde, "Bu adam kadırgalarda on beş günden fazla dayanamaz. Onu bırak. Bunun cinayetten farkı yok." Parmağını Joseph'e sallayarak, "Sen aşağılığın tekisin," dedi.

Mezatçı "müzayede kapandı," diye ona seslendi.

"Joseph onu bir küreğe bağlayıp, beline kadar buz gibi suyun içinde oturtacak. Bunu sen de biliyorsun mezatçı?"

"Ben sadece köle satarım Hemşire Assunta, onların geleceği hakkında tahmin yürütmem." Mezatçı artık dikkatini Simon'a yöneltmek istiyordu ama rahibe buna müsaade etmedi, "Kese atılıp bitleri temizlendi mi benim epey işime yarar. Temizlik yapıp manastırın bahçesinde çalışır."

Joseph Isaac'in diğer kolunu kavrayıp rahibeye, "Sizi üzmek istemem hemşire ama bu adamı satın alıp parasını ödedim. Şimdi izin verin gidelim," dedi.

Mezatçı özür dileyen gözlerle rahibeye baktı. "Affedersiniz Hemşire Assunta. Çok geç kaldınız."

Isaac kadının yüzünü, kaba yünlü kumaştan kıyafetini, kıpkırmızı ellerini, geniş kalçalarını inceledi. Bir *soggolo** kadının yanaklarının bir kısmıyla çenesini örtüyordu. Rahibe elini cebine atıp on *scudo* çıkararak Joseph'in yüzüne doğru salladı. "Şunu al ve git Joseph. Git başkasının canına kıy."

* Rahibe başörtüsü. (İt.)

"Bırakın gideyim." Joseph parayı almayı reddederek Isaac'i kalabalığın yanında duran at arabasına doğru çekiştirmeye başladı.

Isaac huzurlu manastırı gözünde canlandırmaktan kendini alamadı. Belki bahçesinde zeytin ağaçlarıyla arı kovanları bile vardı. Birden durdu.

"Yürümemekte inat edersen," dedi Joseph. "Seni omzuma atıp keçi taşır gibi taşırım."

Rahibe parayı Joseph'in cebine sokmaya çalıştı ama adam kenara çekilerek bu hamleyi savuşturdu. Isaac kendini Rialto'daki balık pazarında iki ev kadınının kapmak için çekiştirdiği bir levrek gibi hissediyordu.

"Bu Yahudi benim. Kölelerime davranış şeklimden hoşlanmıyorsanız beni Büyük Üstat'a şikâyet edin," dedi Joseph. Isaac'i arabaya itekledikten sonra kendisi de arabaya binince rahibe nihayet adamın yakasını bıraktı.

"Benim olmasını Tanrı istiyor Joseph. Onu bana sat ve şuradaki azmanı al." Platformun gerisinde duran irikıyım bir Sudanlıyı gösterdi. "Bundan daha dayanıklı çıkar. Yahudiyi bana bırak!"

Joseph atın dizginlerini kavradı. "Bırakın da gideyim Hemşire."

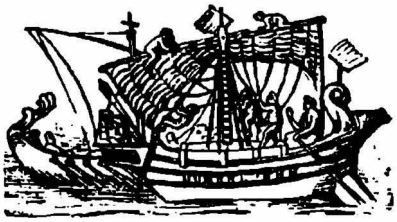
Kalabalık içinden bir adam, "Ruhunu kurtar Joseph. Bırak onu manastır alsın. Rahibelerin büyük aletli birinin hizmetine senden daha çok ihtiyacı var," diye seslendi. Adam bunları söylerken kahkahadan iki büklüm olmuştu. Yüzü kıpkırmızı olan Joseph ağzıyla atın hareket etmesi için bir ses çıkardı ama dizginlere asılmamıştı. Bir an durakladı. "Siz istediniz Hemşire Assunta, bana on beş *scudo* verirseniz alırsınız." Rahibenin kollarındaki köpeği gösterdi. "O zaman kucağınızdaki şu köpek gibi onu da şımartabilirsiniz."

Isaac'in vücudunu basan ter bacaklarından aşağı süzülüyordu.

İpekböcekleriyle dolu kesenin külot pantolonunun içinde kaydığını hissetti. Keseyi gizlice yukarı çekerek kuşağının altına sıkıştırdı.

"Şu on *scudo*yu al, bütün param bu kadar. Benim manastırım yoksul." Parayı yine Joseph'in avucuna koymaya çalıştı ama adam ağzını bile açmadan başını iki yana salladı. Bunun üzerine Hemşire Assunta öfkeyle homurdandı. Cüppesinin eteğini kaldırıp mezat yapılan platformun basamaklarını çıktı. Muhafızı dirseğiyle yana iterek kalabalığa, "Bayanlar, baylar, manastır için beş *scudo* bağışa ihtiyacım var. Bu Yahudiye acıyıp Tanrı'nın ışığının üstüne yönelmesini isteyen varsa lütfen kesenin ağzını açsın." Herkes sustuğu için rahibenin sesi çınlıyordu.

Isaac gergin bir vaziyette arabada oturmuş, birinin gönüllü olmasını bekliyordu, ancak tek bir Tanrı kulu bile ortaya çıkmadı. Anlaşılan Tanrı ondan yana değildi.

Üçüncü Bölüm

Dolunay zamanı gözle görülmeyen akıntılar kanalların harap duvarlarını yalayarak gettonun yosunlu basamaklarını kayganlaştırır. *Acqua alta** sonucu sular yükselince bütün *campo* bir çamur tabakasının altında kaybolur. İşte bu gece de öyle bir geceydi. Hanna, Kont ve Haham'la birlikte *campo*'dan kapıya doğru yürürken eteğini yukarı kaldırdı. Kont kayıp düşmesini önlemek için dirseğinden tutuyordu. Oturduğu binanın üst katında bir panjur açıldı. Pencerede cılız bir mum ışığı göründü, ardından panjur hızla kapandı. Kanala atlayarak suda yağlı dalgalar yaratan bir sıçan Hanna'nın ürpermesine neden oldu.

Haham onlara iyi geceler dileyerek evinin yolunu tuttu. Arnavutkaldırımında yankılanan kendi ayak sesleri dışında ortalıkta çıt çıkmıyordu.

Ahşaptan yapılma ağır kapıya geldiklerinde, bekçi Vicente Kont'tan birkaç *scudo* bahşiş koparma umuduyla şapkasını ters çevirmiş bekliyordu. Karşısında Yeni Getto Köprüsü bulunan kapının kilidini açtı. Kont Hanna'yla birlikte hızlı adımlarla San Girolamo Kanalı'ndaki gondoluna doğru yürüdü. Gondolcu öyle yüksek sesle horluyordu ki, rıhtımdaki çöpleri eşeleyen domuzlar bile korkup kaçışmıştı. Ayak seslerini duyunca uyanıp kalktı ve küpeşteden atlaması için Hanna'ya kolunu uzattı. Ardından içeri girmesi için *felze*'nin** ağır sırmalı perdelerini açtı. Hanna kabine

* Met dalgası. (İt.)
** Kabin. (İt.)

girip bir sandalyeye oturdu. Kont bindiği sırada tekne biraz suya gömülüp sallandı. Bir mağara kadar karanlık olan *felze* Hanna'yı rıhtımda olması muhtemel birinin gözlerinden koruyordu. Gözden uzakta olmasına rağmen kendini rahat hissetmiyordu.

Gondol rıhtımdan ayrıldığı sırada kendini tekneden dışarı atıp karaya ayak basmayı arzuladı. Başında şehrin *sestiere*'lerini* simgeleyen altı *ferro*** dişten oluşan bir figür bulunan tekne suları yararak ilerliyordu. Gondol karanlık kanalda ilerlerken kimse konuşmadığından yalnızca küreğin suya dalıp çıkarken çıkardığı ses duyuluyordu. Cannaregio üzerindeki hiçbir evde ışık yoktu.

Büyük Kanal'a vardıklarında bile görkemli malikânelerin rıhtımlarında tıslayıp titrek ışıklarla yanan çam meşalelerin sayısı bir ikiyi geçmiyordu. Kont'un pelerini artık Hanna'ya ağır geliyordu. Bir avcının tuzağı köşeye kıstırılmış bir bıldırcına ne kadar sıcak gelirse pelerin de onu ancak o kadar ısıtıyordu. Buna rağmen dik oturmaya çalışıyordu. Kont korktuğunu anlarsa iş berbat bir hal alabilirdi. Korksa bile davranışlarıyla güven aşılamalıydı. Bunu ona Isaac öğretmişti.

Soylu bir Hıristiyan kadını bir Yahudi kadını gibi etten kemikten yapılma değil mi diye düşündü. Yaraları aynı şekilde kanamıyor muydu, aynı şekilde inleyip acı çekmiyorlar mıydı? Onların da içindekini bırakmaya karşı koyan dar rahimleri yok muydu? Onların da önce kıçı dışarı çıkan bebekleri yok muydu? Nasıl yarı ölmüş durumdaki Yahudi anaların dünyaya gelmek istemeyen çocuklarını çıkmaya ikna ettiyse, bir Hıristiyan için de aynı şeyi yapacaktı. Venedik Doçu'nun sarayının bodrumunda su dolu bir hücreye atılmayı ve bir yabancıyla gece yarısı sokağa çıkmayı Isaac için göze almıştı. Isaac'in hoş yüzü, gaga gibi burnu, şehvetli ağzı ve gülüşü gözünde canlandı.

---

* Mahalle. (İt.)

** Demir. (İt.)

Gondolun kabini taşıdığı yükten dolayı bir yana yatmıştı. Birden Kont konuşmaya başladı, ancak sesi öyle kısıktı ki Hanna sözlerini tekrarlamasını rica etti. "Karım Lucia çok zayıf. Yıllar boyunca kan öksürdü. Buna rağmen birkaç kere doğum yaptı ama hiçbiri yaşamadı." Kont yarı açık perdenin arasından sızan ay ışığında Hanna'nın yüzünü inceledi. "Gençsin ama eminim buna benzer birçok olay görmüşsündür."

Kont her nefes alışında adeta küçük kabindeki bütün havayı içine çektiğinden Hanna nefes almakta zorlanıyordu.

"Elimden geleni yapacağım," diye karşılık verdi Hanna.

"Eminim yaparsın canım. Çoğu erkek gibi bebeklerin dünyaya nasıl geldiği konusunda ben de hiçbir şey bilmiyorum. Ancak beni can kulağıyla dinle. Karımın hayatıyla çocuğum arasında bir tercih yapmak zorunda kalırsan bebeği kurtar."

Hanna elinde olmadan karşılık verdi, "Ama Yahudi ebeler annenin hayatını korumak için eğitilir." Adamın yüzündeki sıkıntılı ifadeyi görerek ekledi, "Tanrı'nın yardımıyla böyle bir tercih yapmak zorunda kalmayacağım."

"Lucia'yı seviyorum ama babamın vasiyetindeki şartlardan dolayı elli yaşına basmadan önce bir vârisimin olması gerekiyor. Aksi takdirde aile mülkleri kardeşim Jacopo'nun eline geçecek. Gelecek ay elli yaşıma basacağım."

Hanna bu tür bir itirafı ilk kez duymuyordu. Baba adayları sık sık endişe ve ıstırap karışımı bir melankoliye tutuluyor, bunun sonucu olarak yabancılara söylemek zorunda olmadıkları halde bazı şeyleri ifşa ediyorlardı.

"Jacopo ve küçük kardeşim Niccolo beceriksiz olduklarından ailenin servetini batırırlar. Malikânenin onların eline geçmesi ailemizin mahvolması demektir. Niccolo zaten kumarda küçük bir servet kaybetti. Jacopo ise bir kadına açıklayamayacağım nedenlerden dolayı başımı ağrıtıyor."

Babasının mirası ve ailesinin servetiyle ilgili bu konuşmanın Hanna'ya ne yararı vardı ki? Ekmek hamuru açmaktan anlardı bir tek. Bebek doğurtmaktan anlardı ama zengin Hıristiyanların miras davalarından ne anlardı ki?

Her ebenin bildiği şeyleri adama söylemek pek hoş olmazdı. Doğan her beş bebekten biri ölüyordu; doğum sancısı çeken her on anneden biri bebeğini emziremeden hayata veda ediyordu. Hanna bu üzücü ihtimalleri ayağının dibindeki keten torbaya sakladığı aletle epeyce azaltmıştı. Doğum kaşığı fikri aklına bir Şabat günü kepçeyle tabağa pancar çorbası doldururken gelmişti. Çorbadan yükselen buhar öyle sıcaktı ki, saçında ince kıvrımlar oluşturmuştu. Çukur göbekli, kıvrık saplı gümüş kepçeyi derin tencereye sokup çorba koyuyordu. Sıcaktan dolayı sapı adamakıllı kızınca tencerenin içine bıraktığı kepçe, kayarak tencerenin eğimli dibine düşmüştü. Böylece Hanna'nın aklında fikir şekillenmiş oldu. Mutfak dolabından kepçeye çok benzeyen iki kaşık aldı. Pancardan dolayı kıpkırmızı olmuş elleriyle kaşıklardan birini öbürünün üstüne X şekli oluşturacak şekilde tuttu. Buna benzer bir aletle bebeğin başını doğum kanalında hareket ettirilebilir ve doğumlar kolaylaşabilirdi.

Kaba bir taslak çizip gümüşçüye götürdü. Adam doğum kaşığının çukur kısmını normal bir kaşıktan daha derin oyup sapını daha uzun tutarak istediği aleti yaptı. Ortaya konulan bir bağlantı iki kaşığı birbirine bağlıyordu. Böylece alet makas gibi açılıp kapanabiliyordu. Hanna aleti önce çiğ tavukların içine doldurduğu soğanları çıkararak denedi. El becerisi gelişince aleti doğumlarda kullanmaya başladı. Doğum yaptırdığı kadınların bükülü dizleri üstüne bir çarşaf örtüyor, odadaki diğer kadınları dışarı çıkartıyor, böylece kimse aleti görmüyordu. Ebeler bundan daha hafif sebeplerle cadılıkla suçlanıp yakılıyordu. Bu yüzden Hanna tedbirli olması gerektiğini biliyordu.

"Duygusuz bir adam olmadığımı bilmeni isterim," dedi Kont. "Sadece mülklerini, atlarını düşünen, her işten kaç duka kazanacağını hesaplayan biri değilim."

"Karınıza değer verdiğinizi biliyorum, aksi takdirde beni çağırmak için bunca tehlikeyi göze almazdınız," diye karşılık verdi Hanna.

Kont onun eline hafifçe dokunarak, "Kardeşim size karşı kaba davrandı, çünkü tefecilere borcu var. Jacopo para konusunda bir boyacı kadar müsriftir."

Birkaç dakika sonra gondol bir gıcırtı ve boğuk bir çarpma sesiyle birlikte cephesi kesme taştan yapılmış, kemerli pencereleri bulunan bir konağın rıhtımına yanaştı. Büyük Kanal'ın son kıvrımındaki konak San Samuele *Campo*'suna bakıyordu. Üniformalı bir uşak gondolcunun fırlattığı halatı yakalayıp ailenin renkleri olan altın ve yeşile boyalı bir direğe bağladı. Kont Hanna'nın karaya çıkmasına yardım edip konağın kapısına kadar eşlik etti. Bir uşak kapıyı açıp bekledi ve içeri girerlerken iyi akşamlar diledi. Hanna Kont'un arkasından zemin katına girdi. Burası ailenin ticari faaliyetlerinin gerçekleştiği yerdi. Tahta sandıkları gören Hanna buranın depo olarak kullanıldığı hükmüne vardı. Ortalık yoğun bir koku yayan kakule ve karanfil dışında ham yün çuvallarıyla doluydu. Zemin kat neredeyse Yeni Getto Meydanı kadar büyüktü.

Hanna Kont'un adımlarına ayak uydurmaya çalışırken kafasının ne kadar büyük olduğunu fark etmişti. Karısı ufak tefekse bu iyi bir haber değildi. Narin bir kadın ve iriyarı bir kocanın bebeği genellikle büyük kafalı oluyor, böylece kemiklerin arasından geçmesi zorlaşıyordu.

Zemin kattaki salona girmeden önce Hanna Kont'un pelerinini geri verdi ve omuzlarında bir hafiflik hissetti. Bir hizmetçi kadın onları selamladı. Kadının siyah saçı terden alnına yapışmıştı, önlüğü kan lekeleriyle doluydu.

"Hanna, bu ebemiz Giovanna."

Hanna gülümseyip başını sallamasına rağmen kadın onun selamını almadı.

"Giovanna, bu Hanna. Onu kontese götür. Kimseye bir şey söyleme. Yardım etmeye geldi. Ben çıktıktan sonra bir değişiklik oldu mu?"

Giovanna, "Bence bir rahip çağırsanız iyi olur efendim," derken gözlerini aşağı indirmişti.

Hanna irkilerek kapıya doğru geriledi. Onun kırmızı eşarbını ve gösterişsiz giyimini gören bir rahip Yahudi olduğunu anlardı. Rahip geldiği takdirde oradan çıkması gerekirdi, yoksa tutuklanırdı. Kont, "Bakalım Hanna onun derdine çare bulabilecek mi," deyince büyük bir rahatlama hissetti. Kont onun gerginliğini hissetmiş olmalıydı. Ona dönerek, "Merak etme, sen de şansını deneyeceksin. Şimdi hemen yukarı çık," dedi.

Giovanna dizlerini bükerek Kont'u selamlayıp Hanna'yı geniş bir merdivenden yukarı çıkardı. Taş duvarlardan nem yayılıyordu. Gettodaki dar ve külüstür merdivenlere alışkın olan Hanna'nın bu geniş taş merdivenlerde başı dönmüştü. Basamakları yarılamıştı ki durup tırabzanı sıkıca kavradı. Dengesini bulmak için aşağı bakınca iki adamın bir oyuğa yerleştirilmiş bir masada oturduklarını gördü. Masadaki küçük şişede şarap vardı. Spaniel cinsi bir köpek ayaklarının dibine uzanmıştı. Masada oturanlardan biri Jacopo'ydu. Gecenin soğuğunda yürüyerek geldiğinden yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Hanna diğerinin küçük kardeşleri Niccolo olduğunu tahmin etti. Kara kıvırcık saçlarıyla yakışıklıydı ama darmadağınık yüz ifadesiyle yataktan yeni kalkmışa benziyordu.

Jacopo avucunda tuttuğu fildişi zarları sallayıp şans getirsin diye üfledikten sonra masaya savurdu. Bu sırada Hanna'nın deri sandaleti mermer zeminde hafifçe gıcırdayınca Niccolo başını

kaldırıp ona baktı; kadehini havaya kaldırıp alaycı bir şekilde selamladı.

Bu konaktaki hiçbir şey tanıdık gelmiyordu ya da güvenli görünmüyordu. Kendini yırtıcı hayvanlar tarafından bir tarlada kıstırılan küçük bir hayvan gibi hissediyordu. Kocaman bir alan olmasına rağmen saklanacak hiçbir yer yoktu. Onun küçücük, duvarları küflü, mangalı tüten dairesinde Kont kendisini nasıl hissetiyse, şimdi Hanna da ipek püsküllü uzun perdeler asılı, tavanı parlak gümüş ve oymalı ahşapla süslü bu malikânede benzer duygular yaşıyordu.

Hanna üst kata çıkmaya devam ederken taşlardan yayılan soğuk sandaletinin delikleri arasından giriyordu. Aşağıda gördüğü iki adamı zihninden silmeye çalıştı. Kesin olan bir şey vardı ki, Kontes de bütün hamile kadınlar gibi bir rahme, bunun etrafındaki kemiklere ve şişkin bir karna sahipti.

Hanna zengin Hıristiyanların oturdukları malikâneleri tıpkı kilisedeki gibi insan şeklini tasvir eden ikonlarla süslediklerini duymuştu. Nitekim düşündüğü gibi; üst kata vardığında, parlak renklerle İsa'nın ayağını yıkayan iki kadını tasvir eden bir freskle karşılaştı. Eteğini toplayıp başını yere eğerek yürüdü. Tevrat duvara oyulmuş tasvirlere tapılmasını yasaklıyordu. Aklına gettodaki güzel *shul** geldi. Haham'ın vaaz verdiği oyma ahşap minberi, Tevrat'ın konduğu yaldızlı kutsal kemeri, kadınları alt kattaki erkeklerden ayıran telkâri perdesiyle; bu saray yavrusuyla kıyaslandığı zaman sade bir yerdi. Yakut, yeşim ve topaz renklerle süslü bir halıda yürüyen Giovanna'yı takip etti. Tepedeki pencerelerden vuran ay ışığı halıdaki mücevher renkleri üzerinde gölgeler oluşturuyordu.

Giovanna'nın peşinden Kontes'in yatak odasına giren Hanna gözleri kamaşmış vaziyette bir an durdu. Odada Kral Süleyman'ın

* Sinagog. (çev.)

hazinesinden bile fazla altın vardı. Işıklar altın çerçeveli aynaların, kristal kâselerin, pirinç duvar lambalarının üzerinde dans ediyordu. Hatta Venedik mozaiğiyle kaplı zemin bile pırıl pırıl parlıyordu.

Karyolanın üstünde Meryem Ana ve bebeğini gösteren küçük bir resim asılıydı. Üzerinde lacivert bir cüppe bulunan Meryem pürüzsüz yüzünde bir vecd ifadesiyle bebeğini emziriyordu. Bu Hıristiyanlar içi duygulu bir sahne olsa da Hanna midesinin tiksintiyle büzüştüğünü hissetti. Bir başka insanoğlunu ancak Tanrı yaratabilirdi. Tabloya oyulmuş imgeler yaratarak Onu taklit etmeye yeltenmek günahkârlıktan başka bir şey değildi. Keşke Giovanna'dan o tabloyu kaldırıp yerine dövülmüş gümüşten yapılma nazarlığını koymasını isteyebilseydi. Bunun yerine başını resimden uzağa çevirip torbasını sandalyeye yerleştirdi.

Bir köşede duran zarif çocuk karyolası kontesin karyolasının küçük bir örneğiydi. Yakında karyolanın dolmasını diledi. Kadının çığlıklarını duyunca kendine gelip başını dört direk üzerinde bir kubbe bulunan karyolaya çevirdi. Yatakta yatan Kontes'in yüzü öyle solgundu ki adeta saydamlaşmıştı. Yatağın etrafı anneyle çocuğunu nazardan korumak için tuzdan bir halkayla çevrilmişti. Bunun Giovanna'nın icadı olduğuna kuşku yoktu; yine de bebek katili Lilith'e karşı korunmak için etkili bir yoldu. Hanna kendi nazar boncuğunun torba yerine avucunun içinde bulunmasını diledi. Kasılmalar başlayınca Lilith çığlıkları duyup kan kokusunun zevkini çıkarmak için yakınlarda dolaşırdı. Doğum ne kadar gecikirse küstahlığı da o kadar artardı. İster basit bir oda, ister gösterişli bir konak olsun, onun için fark etmezdi. Lilith'in sosyal sınıflara karşı hiç saygısı yoktu.

Hanna yatağa yaklaşıp Kontes Lucia'nın elini avucuna aldı. Kadının parmakları soğuk ve mum gibi yapışkandı. Mavi gözleri içeri göçmüş, terden sırılsıklam olmuş saçı alnına yapışmıştı. Yanakları aşırı derecede kızarmış, gözleri aşırı parlaktı. Arada bir

öksürmese ve alnında ince mavi bir damar atmasa Hanna öldüğünü düşünecekti.

Hanna, "Kontes, benim adım Hanna. Doğumunuza yardım etmeye geldim. Beni duyuyor musunuz?" diye seslendi. Yatağa eğildiği zaman kanatların hışırtısını duyar gibi oldu. Sanki karyola başına asılı duran tespih bile sallanmıştı. Çabucak bir dua mırıldandı. Ardından kollarını Kontes'e dolayıp daha rahat öksürebilmesi için oturur duruma getirdi. Kadının omuz kemikleri Hanna'nın kollarını acıtmıştı. Öksürürken ağzına tuttuğu mendil kan lekeleriyle dolmuştu.

"Beni dinleyin lütfen. Zor olduğunu biliyorum. Çok uzun zamandır sancı çekmişsiniz ama bir sonuç çıkmamış. Sizi muayene etmeliyim." Kadının yüzünü inceleyen Hanna, korktuğunun başına geldiğini düşündü. Kont onu çağırmakta çok geç kalmıştı. Şafakta çağırmış olsaydı Lucia bu kadar güç kaybetmez, o zaman belki bir umut olurdu. Oysa şimdi gece yarısını geçeli epey olmuştu. Bu yüzden Kontes bebek bir yana, mızıldanan bir kedi yavrusunu bile itemeyecek kadar halsiz görünüyordu.

Lucia çektiği acıya rağmen Hanna'nın kim olduğunu anlamaya çalışarak yarı aralık gözleriyle baktı. "Sizi tanıyor muyum?"

"Beni kocanız getirdi. Ebeyim. Size yardım etmeye geldim."

Aradan birkaç saniye geçti. Derken Lucia gözlerini kapayıp açtı. Karşısında mavi bir *cioppa*, şal ve başörtüsü giymiş bir hayalet durduğunu sanmış olsa gerekti. "Ah evet, Hanna. Bütün kadınlar senden bahsediyor." Gülümsemeye çalıştı. "Mucizeler yarattığın söyleniyor. Benim de bir mucizeye ihtiyacım var."

Benim de, diye düşündü Hanna. "İnsan mucizelere güvenmemeli," dedi. Öksürük nöbeti geçince Kontes'i sırtüstü yatırıp ter ve kandan sırılsıklam olmuş örtüleri kaldırdı. "Yavaş hareket edeceğim ama karnınıza dokunup bebeğin doğru pozisyonda olup olmadığını anlayacağım."

"Bana tespihimi verir misin?"

Hanna Hıristiyanların dini simgelerine dokunmalarının yasak olduğunu söylemek üzereyken kendini zor tuttu. Tanrı bunu istisna kabul ederdi. Ölmek üzere olan bir kadına tespihini verip rahatlatmak *Mitzvah** olur, Mishrat ya da papalık fermanının ihlali anlamına gelmezdi. Hanna tespihi alıp kadına verdi. Boncuklar Lucia'nın parmaklarından daha sıcak ve daha hayat doluydu. Lucia tespihi ağzına götürüp öperken, "Yahudi misin?" diye sordu.

"Yeni Getto'danım."

"Gelecek cesareti gösterdiğin için teşekkür ederim Hanna. Benim ya da bebeğimin başına ne gelirse gelsin sana minnettarım." Bir süre kıpırdamadan yatarken gözleri iyice kapanır gibi oldu. "Tespihi bana verirken sanki yılan tutuyormuş gibiydin."

Hanna gülümsedi. "Demek fark ettiniz. Bu iyi bir şey." Lucia'nın alnına yapışan saçları kaldırdı. "Hâlâ yaşıyorsunuz." Ellerini önlüğüne silen Giovanna'ya sordu. "Sancılar ne sıklıkta geliyor?"

"Son üç saatten beri araları ancak *Pater Nostrum* duasını okuyacak kadar kısaldı. Sancılar iki gün önce başladı ama bir ilerleme olmadı. Gördüğün gibi çok kan kaybettiğinden dolayı bitkin düştü. Ikınması gerektiğini söyledim ama çok halsiz." Giovanna bir süre Hanna'yı, kırmızı eşarbını ve siyah saçını inceleyerek, "Yahudilerin Hıristiyan bebeklerini doğurtmasının yasak olduğunu benim kadar sen de iyi biliyorsun. Tanrı korusun, ya bebeği hemen vaftiz etmek gerekirse ne olacak?" diye sordu.

"O zaman o hizmeti sen sağlarsın."

Giovanna suratını asarak, "Doğurttuğum bütün bebeklere yaptığım gibi," diyerek karşılık verdi.

Bir Yahudi için Hıristiyan düşmanlar edinmek tehlikeliydi. Bu

* Tevrat'ta geçen ve Musevilerin uymakla yükümlü oldukları emirler dizisi. (yay. hzl.)

ebeye dikkatli davranması gerekiyordu. Karyolanın yanındaki lavaboya gitti, bir bez ıslatıp sıkarak Kontes'in alnına yerleştirdi.

"Doğum yapmak zor iş değil mi?"

Lucia başını sallayarak cevap verdi. Hanna eliyle onun karnını muayene etti. Hissettikleri hoşuna gitmemişti. Lucia'nın ne kadarını anlayabilecek durumda olduğunu bilmese de, "Kafa yamuk durduğundan rahimden çıkması zorlaşır. Hareket ettirmeye çalışacağım," diye bilgi verdi. Lucia gözlerini açıp anlamaz bir ifadeyle ona baktı.

"Gözünüzde şöyle canlandırmaya çalışın. Ben sizi şu pencereden itmeye çalışıyorum." Başıyla karyolanın bitişiğindeki, ay ışığı süzülen dar kanatlı pencereyi gösterdi. "Sizin arkanızdan gelip sıkıca ittiğimde göz açıp kapayana kadar kanalın sularını boylarsınız. Bebeğin kafası doğru pozisyonda olsaydı bu şekilde olacaktı. Ama bir de şunu düşünün; pencerenin önünde kıvrık vaziyette duruyorsunuz ya da elinizle pervazı tutuyorsunuz. Sertçe itmek bile bu durumda işe yaramaz. Bebek yanlış pozisyonda duruyorsa, güçlü sancıların ve ıkınmaların bir faydası olmaz."

Lucia'nın gözleri yine yavaşça kapandı; anlaşılan hiçbir şey duymamıştı. Hanna yine de devam etti.

Durumun zorluğunu Kontes'e izah ederken kendisi için de görselleştiriyordu. "Farz edin ki, sizi omuzlarınızdan tutup pencerenin ortasına getirdim ve pervazın dışında durup bir alet yardımıyla dışarı çıkardım."

Lucia'nın sesi belli belirsiz duyuldu, "Böyle bir şey mümkün mü?"

Demek ki dinliyordu. "Bu soruya cevap vermeden önce iki parmağımı dölyoluna sokmam gerekiyor. Bunu iki sancı arasında yapacağım."

Sehpadaki mumları yakına getirdi. Keten torbasını karıştırıp, gümüş doğum kaşıklarını kenara iterek küçük bir yağ şişesi çıkar-

dı. Avucuna bir kaşık kadar badem yağı döküp ellerini ısınması için mumun alevi üzerinde birbirine sürttü.

Lucia yavaş olmasını isteyemeyecek kadar dermansızdı. Hanna eğilip onun bir bacağını kendi omzuna atıp diğerini büyük bir yastığın üzerine koydu. Lucia'nın geceliğini beline kadar kaldırırken bacaklarının arasındaki çarşafa süzülen kana bakmamaya çalıştı. Giovanna yardım edemese de en azından yatak örtülerini değiştirebilirdi. Kontesin şişkin karnı dışında bütün vücudu bir deri bir kemik kalmıştı. Kollarıyla bacakları incecikti. Sanki bebek büyük bir açgözlülükle yediği her şeyi kendi yutmuş, annesine bir şey bırakmamıştı. Hanna ellerini gergin şişkinliğin üzerinde dolaştırıp kafanın doğum kanalına girip girmediğini anlamaya çalıştı. Bebeğin kıçı Lucia'nın göbek deliğinin üstünde hissedilebiliyordu. Hanna elini Lucia'nın bacakları arasına soktu.

"Rahminizin açık mı yoksa kapalı mı olduğunu anlamam gerekiyor." Rahim ağzının esnek yumuşak girişini ve bebeğin kafasını biraz olsun hissetmeyi dilemekle birlikte karın muayenesinden bunun imkânsız olduğunu biliyordu. Bebeğin kafasına dokunabilseydi iki parmağını tıpkı bir pergelin ayakları gibi oynatıp baş aşağı inip inmediğini anlardı. Bebeğin başına dokunup kafatasında cılız bir şekilde atan nabzın titreşimini hissetmek her zaman harika bir duyguydu.

"Ikınmayın. Henüz değil." İşe yaramayan sözlerdi bunlar. Lucia'nın belli belirsiz soluk alıp vermesi, gayret edecek kadar gücü olmadığını gösteriyordu.

Kafa doğru pozisyonda değildi. Leğen kemiğinin üstünde, rahmin derinlerinde durduğu için hissetmek zor, hareket ettirmek imkânsızdı. Kafa doğum kanalına doğru ilerlemediği takdirde doğum kaşıkları bir işe yaramazdı.

"Tanrım bana yardım et," diye geçirdi içinden. Artan panik duygusunu, kadın kollarında ölmeden oradan kaçma arzusunu

bastırması gerekiyordu. Daha önce hiç böyle zayıf bir anne görmemişti. Trajik sonucun bu kadar belli olduğu bir vakaya hiç rastlamamıştı. Hanna kendi soluklarının hızlandığını, kalbinin küt küt attığını hissedebiliyordu. Parmaklarını Kontes'in kasıklarından çekip temiz bir bezle sildi.

Kont'un her şeyden önce çocuğu kurtarması gerektiği yönündeki uyarısını düşündü. Lucia ölüme bu kadar yakınken karnını yarıp bebeği boğulmadan çıkarmak doğru olmaz mıydı? Bebeği kurtarırsa Kont'un minnettarlığını kazanırdı. Ancak Hanna onca acısına rağmen ona gülümsemeye çalışan, hatta cılız bir hareket yapan bu kadının karnını nasıl yarabilirdi?

"Mümkün olduğunca derin nefes almanızı istiyorum. Derin ve yavaş. O zaman bu inatçı bebeği karnınızdan çıkarmak için ne yapılabileceğini anlarız."

Kontes'in kafası geriye doğru sarkarken yüzü, terden sırılsıklam olmuş yastık kılıfı kadar beyazdı.

Hanna parmaklarını Kontes'in bileğine bastırıp biraz aradıktan sonra bir kuşun kalp atışı kadar cılız nabzını hissetti. Yidiş dilinde, "Tanrım bana yardım et, ellerime rehber ol," diye dua etti.

"Zavallı hanımımı kurtar," dedi Giovanna. "Bebeği asla canlı çıkaramazsın. Kancayı kullan."

Hanna Lucia'nın bu sözleri anlamayacak kadar sersemlemiş olmasını dileyerek susması için Giovanna'ya işaret etti. Kadının bahsettiği ucu sivri kanca, bebeğin kafasının ön kısmındaki bıngıldağı oymaya yarıyordu. Böylece ebe açılan deliğe parmaklarını sokup ölü cenini dışarı çıkarabiliyordu. Hayır, illa bir alet kullanması gerekecekse, demir bıçağını kullanacaktı. Anneyi öldürüp, çocuğu kurtaracaktı. Kancayı kullanıp Kontes'i kurtararak Kont'un emirlerine karşı gelirse, kanunlara dayanarak kurtulması da istediği ücreti alması da hayal olurdu. En iyisi Giovanna'yı odadan çıkarmaktı.

"Lütfen temiz bez getirir misin? Bakalım biraz daha rahat etmesi için ne yapabiliriz." Anlaşılan Giovanna'nın yegâne becerisi cenini parçalamaktı. Lucia'nın bu kadar başarısız doğum yapmasında şaşılacak bir şey yoktu. Giovanna çıktıktan sonra Hanna su gelip gelmediğini sormayı unuttuğunu fark etti. Yatak örtüsünü kaldırıp çarşafı eliyle yokladı. Kan olmakla birlikte rahimden gelen su yoktu. Sandalyede duran torbanın içinden demir bıçağı çıkarıp Lucia'nın yastığının altına sakladı. Karnı yarıp açması gerekirse el altında bulunması iyi olurdu.

Gözlerini titreyerek açan Lucia, "Ölecek miyim? Ölürsem günahlarımın bedelini ödemiş olurum. Kocama bir vâris veremedikten sonra yaşamanın ne anlamı var?" diye fısıldadı. Bu sözleri söyledikten sonra kafası yana doğru düştü. Kadında herhangi bir yaşam belirtisi yoktu.

Öksürüp duran, ateşi çıkmış bu kadının ne tür günahları olabilirdi ki? Hanna onu alnından öptü. Burnuna yanmış içyağı ile karışık kan ve akı kokusu geldi.

"Yorgunsunuz ve moraliniz bozulmuş ama biraz sonra bunlar yerini umuda bırakacak." Bir mucize olur da Kontes yaşarsa bu onun son doğumu olacaktı. Onun yaşındaki kadınlarda rahim tendonları ve bağları sertleştiğinden kolayca açılmıyordu.

"Bebek yaşıyor mu? Bir müddettir kıpırtı hissetmiyorum," diye sordu Lucia. Ancak Hanna cevap veremeden Lucia'nın gözleri kapandı. Karnı kasılıp acıdan kıvranırken yüzünü buruşturdu. Sancı biraz uzun sürdü. Ardından kendini yastığa bıraktı.

"Çocuğun yaşayıp yaşamadığını kulağımı karnınıza dayamadan anlayamam."

Kalp atışlarını duymazsa kancayı aldığı gibi çocuğu parçalayıp organlarını Kontes'in bedeninden çıkaracaktı. Belki o zaman Kontes'in bir şansı olurdu. Öte yandan çocuk yaşıyorsa, o zaman

Lucia'nın karnını yarıp açması, akan kana rağmen bebeği bulup ölmeden çekip çıkarması gerekiyordu.

Kontes'in elini tutup kendi yanağına götürdüğü sırada kadına bir sancı daha geldi. Sancı geçip karnı gevşeyince Hanna kulağını dayayıp bebeğin kalp atışlarını dinledi. Ses duyabilmek için hiç kıpırdamadan bekledi. Başını biraz aşağı, göbek deliğinin altına koyup yine dinledi. Hiç ses yoktu. Bu defa daha yukarıya, memenin hemen altına çıktı. Yine dinledi. Evet, sanki cılız bir ses vardı. Kulaklarına güvenmedi. Yoksa hayalinde mi bir ses duyuyordu? Hayır, işte yine atmıştı; yumuşak bir varlığın cılız kalp atışı. Fakat çok yavaş ve çok cılızdı. Çocuk ölüyordu. Kontes ölüyordu. Düşünecek zaman yoktu.

Pesah Bayramı için baharda doğmuş bir kuzuyu kesen shocket gibi Kontes'in içini oyabilir miydi? Bu korkunç işi yaparsa iki yüz dukaya sahip olacak ve böylece Isaac'e kavuşacaktı. Hıristiyan bir kadının hayatının onun için ne önemi vardı? Kont bu hareketi onaylardı, Kontes zaten izin vermişti. Tann onu bağışlardı.

Peki, Hanna kendini bağışlayabilir miydi?

Lucia'nın yastığının altında duran bıçağı çıkardı. Küçük şişeden bıçağın üzerine bir damla badem yağı döküp her tarafına yayılması için bıçağı döndürdü. Ardından torbasından bir bileğitaşı çıkardı. Taşın üstüne bir damla yağ döküp hızlı daireler çizerek bıçağı biledi. Bıçak taşa değdikçe gıcırdıyordu. Hanna duyup duymadığını anlamak için Lucia'ya baktı ama kadın hiç kıpırdamadan yatıyordu.

Hanna iki parmağını Lucia'nın boynuna yapıştırmasına rağmen nabzını bulamadı. Yatağın yanındaki küçük masanın üstünde duran gümüş sırtlı aynayı alıp Kontes'in dudaklarına götürdü. Camın üstünde yaşadığını gösteren bir buğu oluşmamıştı. Lucia ölmüştü. Daha fazla gecikmenin bir anlamı yoktu. Yağ şişesinden eline yağ döküp kadının şişkin karnını sıvazladı. Bıçağın ucunu

havada tutup göbek deliğinin üstünden leğen kemiğine kadar hayali bir çizgi çekti. Ardından karnı deşmek için bıçağı havaya kaldırdı.

Tam o sırada içeri giren Giovanna koltuğuna sıkıştırdığı temiz yatak örtüleriyle öylece kalakaldı. "Ey Meryem Ana, mağfiretinden mahrum bırakma..."

"Yaptığım işten dolayı beni affet canım," diye fısıldadı Hanna. Giovanna çabucak derin bir nefes alıp başını pencerelere doğru çevirdi.

"Yüce Tanrım, elimin titremesine izin verme. Ne derine saplayıp çocuğa zarar vereyim, ne de az sokup rahmin hemen kapanmasına yol açayım. Aksi takdirde ben daha ulaşamadan bebek annesinin kanıyla boğulur. Yardım et de bu kadının karnını tıpkı bir şeftaliyi ikiye ayırıp çekirdeğini çıkarır gibi kolayca yarayım." Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi atıyordu.

Hanna Giovanna'yı, "Karnından kan fışkırdığı zaman keten bir bezle yüzümü silersin, böylece önümü görüp bebeğin kafasıyla omuzlarını yakalarım," diye uyardı.

Hanna'nın kulakları çınlamaya başlamıştı. Oda ise sanki karanlığa bürünmüştü. Dalga dalga gelen baş dönmesi nedeniyle sersemlemişti; bacakları sanki onu taşımayı reddediyordu. "Tanrım bağışla beni," dedi Hanna. "Yapamayacağım." Bıçağı yere fırlattı. Mozaik zemine büyük bir gürültüyle çarpan bıçak sıçrayıp yatağın altına girdi. Dizleri üstüne çöken Hanna yüzünü ipek yatak örtüsüne gömdü. Bütün vücudu titriyor, omuzları hıçkırıklarla sarsılıyordu.

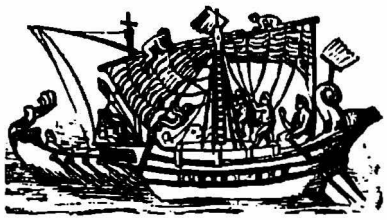
Derken saçında bir pervanenin dolaşması gibi hafif bir kıpırtı hissetti. Anlaşılan Lilith onu bir yana iterek Lucia'yı sahiplenmeye gelmişti. Bir el saçını okşadı ancak bu Lucia'nın zayıf ama sıcak eliydi. Hanna'nın buklelerini kulaklarının arkasına itiyordu. Yaşadığı gerilim yüzünden Hanna'nın adeta kanı çekilmişti. Bı-

raksalar belki saatlerce yüzü ipek yatak örtüsüne gömülü olarak kalacaktı. Ancak Giovanna kolundan sıkıca kavrayıp onu ayağa kaldırdı.

"Yüce Meryem Ana. Kontes yaşıyor. Bir şeyler yap!"

Büyük bir ferahlama hisseden Hanna üstündeki *cioppa*'yı düzelterek derin bir nefes aldı. Ellerini badem yağıyla ovduktan sonra iki parmağını doğum kanalına sokup bebeğin doğru pozisyona gelmiş olmasını diledi. Su hâlâ gelmemişti, rahim hâlâ ıslaktı; küçük de olsa bir umut vardı. Bebek böyle kötü bir pozisyondayken su olmaması çocuğun doğru pozisyona gelmesini imkânsız kılardı. Badem yağıyla kayganlaşan işaret ve orta parmakları Lucia'nın bacakları arasında daha derinlere doğru ilerledi. Rahme giden yolu bulmuştu ama eli rahim ağzına varmadan en çok korktuğu şeye dokundu.

Minik, yumuşak bir eldi bu.

Dördüncü Bölüm

Saniyeler geçmek bilmezken tepede bir çift martının tiz çığlıkları duyuldu. Joseph'in eli Isaac'in kolunu ayak bileğindeki demir halka gibi sıkıyordu. Kalabalıktan bir kişi olsun çıkıp onu bu hoyrat centilin* elinden kurtarmayacak mıydı? Vereceği paranın miktarı cüziydi ama heyecanın daha fazla uzamasından ümidini kesen kalabalık dağılmaya başlamıştı bile.

Nihayet köşeli yüz hatlarına sahip, gamzeli yanakları olan sarışın bir kadın öne çıktı. "Senin hayrın için beş *scudo* veriyorum hemşire."

Assunta başını belli belirsiz sallayarak kabul ettiği parayı Joseph'in eline tutuşturup Isaac'i çekerek arabadan indirdi. Gözünü sarışın kadına diken Joseph onu takip etmeye niyetlendiyse de kadın çabucak kalabalığın içine karışıp kayboldu.

Hemşire Assunta beyaz köpeğini Isaac'in kucağına tutuşturdu. "Sen şunu tut, ben arabayı getireyim." Uzun zamandır yıkanmamış olan Isaac'in bedeninden yayılan kokuyla kendinden geçen köpek kollarında kıpır kıpır hareket edip yüzünü yaladı. Assunta'nın getirdiği arabanın birkaç döşeme tahtası eksikti. Dizleri şişmiş, benekli bir kısrak arabayı çekiyordu. Köpeği kolunun altına kıstıran Isaac arabaya bindi.

Hemşire Assunta'nın bilekleri Isaac'in pazıları kadar kalındı. Yüzüyse Malta'nın coğrafyası gibi sert ve köşeliydi. Besbelli temiz

* Dinsel edebiyatta Musevi olmayan kimse. (yay. hzl.)

su, temiz hava, bol dua ve bol gıda sayesinde Valetta'nın rahibeleri cüsseli oluyordu. Isaac bu kadının nasıl bir huya sahip olduğunu düşündü. O iri elleri, ayakları ve kısık sesiyle erkek mi, kadın mı, yoksa iki cinsin en sevimsiz yanlarını almış karışık bir cinsten miydi? Yumuşak sesi ve ipek gibi saçlarıyla Hanna, Assunta'dan bir kadının diğerinden olabileceği kadar farklıydı.

Kıyıdaki yolda sessiz ve sarsıntılı bir yolculuğun sonunda Assunta dar bir yola saptı. İleride denize tepeden bakan çirkin, kaba saba bir bina vardı. Isaac derin bir nefes alıp etrafına bakındı. Havada çam ve yabangülü kokularına karışmış tuzlu deniz kokusu vardı. Talihinin yolunda gitmesinden dolayı kendini kutladı. Binanın yanındaki yamaçta bakımlı bir bağ vardı. Şapelin arkasındaki bahçede bulunan portakal ağaçları çiçek açmıştı. Ön bahçede tombul ve kabarık tavuklar yemleniyordu. Assunta dizginleri beklemekte olan bir rahibeye uzatıp Isaac'i manastırın mutfağına soktu. Çuvallar dolusu turp, havuç ve soğan duvarlara yığılmıştı. Bir sığırın yansı tavana asılı bir kancadan sarkıyordu. Cemiyet onun serbest bırakılması için pazarlık yaparken beklemesi gereken daha kötü yerler vardı.

Assunta atkısını atıp başörtüsünü biraz geri çekince bir tutam kumral saçı gözüktü. Ekmek hamuru yoğurmaya koyulan rahibe birkaç avuç dolusu unu kocaman bir çanağa döküp, kattığı su ve ekşi sütle beraber tahta bir kaşıkla karıştırdı. Hamur uygun kıvama gelince oğlak iriliğinde bir top yapıp başının üstüne kaldırdı ve önündeki masaya hızla indirdi.

Kollarını iki yana sarkıtmış olan Isaac işe yaramanın bir yolunu bulmaya çalışıyordu. Hamur biraz yapışkan göründüğünden belki biraz daha una ihtiyacı vardı. Bir un çuvalını dolaptan mutfağın ortasına doğru çekiştirip rahibenin yanına getirirken, "Beni kurtardığınız için teşekkür ederim," dedi. "Hayatımı kurtardınız."

Malta'ya ayak bastığından beri ilk kez minnettar olduğu bir şey vardı. "Yaptığınız iyilikten dolayı Tanrı sizi ödüllendirecektir."

Aylardan beri içinde ekin kurtları kaynamayan bir ekmek yememişti. Odanın ortasındaki masada ağzına kadar üzüm dolu bir çanak vardı. Meyveye gelince, Venedik'ten ayrıldığından beri kurtlu bir elmadan başka bir şey ağzına koymamıştı.

Un çuvalına aldırış etmeyen Assunta hamuru yoğurmaya ara verdi. "Rastlarsan kalabalıktaki o kadına da teşekkür edebilirsin. Sanırım adı Gertrudis." Soru sorulmasına izin vermeyen bir ses tonuyla devam etti, "Adı çıkmış bir kadın." Terden ıslanmış bir saç tutamını başörtüsünün içine soktu. "Joseph'e satılmana izin vermek günah olurdu." Başörtüsü görmesini engellediği için bedenini dik bir vaziyette çevirerek Isaac'e baktı. Gözlerinde bir parıltı belirmişti. "Joseph'le daha önce de çekişmiştik. Her zaman onun üstesinden gelmeyi başardım."

Isaac, "Düşmanın düştüğü zaman sevinme," diye Tevrat'tan bir cümle söyledi.

"Doğru," diye cevap verdi kadın. "Ancak itaat etmesi zor bir emir."

Isaac yüzündeki ifadeyi görebilmek için kadının başını da ondan yana çevirmesini diledi ama kıyafeti, sanki bir zırha bürünmüş gibi bütün hareketlerini hantallaştırıyordu. Kadının kullandığı Malta lehçesinde sesli harfler yumuşak, sessizlerse sertti. Isaac bazı sözleri anlamasa da cümle içindeki kullanılış şeklinden tahmin edebiliyordu; bazı sözlerse kafasını karıştırıyordu.

Assunta, "Kutsal Kitap köleliği yasaklamaz," dedi. "Aslında, şöyle der: 'Köleler, dünyadaki efendilerinize korkudan titreyerek, tıpkı İsa'ya itaat eder gibi yürekten itaat edin.'" İşine kaldığı yerden devam edip hamuru bir kez daha hızla masaya çarptı. "Ama Kutsal Kitap yanlış bir şey yapıldığını görüp müdahale etmemeyi yasaklar. Joseph'in seni öldüreceğini biliyordum." İki yumruğunu

birden hızla indirince, hamurun ortasında iri bir krater açıldı. Hamurlu parmağını denize doğru uzatıp, "Şunu bilmen gerekir ki," dedi. "St. Jean Şövalyeleri yıllarca Malta'nın etrafındaki denizlerde dehşet estirdi. Hayduttan farkları yok." Elinin tersiyle ovuşturduğu yanağında ince bir un izi kaldı. "Evet, sana yardım ettim. Tıpkı diğerlerine ettiğim gibi." Hamurdan bir parça koparıp pembe ağzını açan köpeğe attı. "Bunun bir sebebi var."

Isaac kadının anlayabilmesi için *Veneziano* lehçesiyle yumuşak bir tonda, "Minnettarlığımı göstermek için nasıl bir iş yapabilirim?" diye sordu. Pencereden dışarı göz attı. "Asmaları budayabilirim, ekin toplamanıza yardım ederim. Bir çift elin yardıma katılması kuşkusuz iyi olur değil mi?"

"Seni satın aldığım için bana teşekkür etme. Ben bir rahibeden beklendiği kadar da şefkatli biri değilim. Nazik davranarak cennete gidemesem de yanlışları düzelterek gideceğim. Böylece cennete doğru zamanda yükselmeyi sağlama almış olurum." Kalan hamur artıklarını avucuna toplayıp bir tabağa boşalttı.

"Bir *mitzvah* sebebine bakılmaksızın mitzvahdır," dedi Isaac.

Kadın hamurun tepesine zeytinyağı sürüp kabarması için yayvan bir tabağın içine koyup üstüne hafifçe vurdu. "Bu geceki ekmeğimiz. Burada pek çok hemşire var; hepsi sebze ve meyve bahçelerinde çalışmaktan acıkmıştır." Bez bir çuvala elini sokup çıkardığı soğanı küçük parçalar halinde doğramaya başladı.

Isaac, "Ben iyi bir işçiyim, üstelik kolay öğrenirim," dedi. "Venedik usulü çift taraflı defter tutmada ustayım. Muhasebe defterlerinizi tutabilirim."

"Bizim yeminimiz yoksulluk, iffet ve itaattir." Kadın elindeki bıçağı Isaac'in yüzüne doğru sallayarak devam etti, "Defterimiz de tutacak hesabımız da yok." Kendi hareketine o kadar çok güldü ki sonunda öksürmeye başladı. Ellerini önlüğüne silip mutfağa bakınarak bir sonraki işini düşündü. "Tavandan sarkan şu biberi-

ye demetini al da soy bakalım. Hemşire Caterina birazdan dönüp yemeğin kalanını hazırlamama yardım eder."

Isaac biberiyeyi parmakları arasında yuvarlayıp burnuna yaklaştırdı. Bitkinin kokusu aklına Seder yemeklerini ve fırında pişmiş kokuları getirince yoğun bir sıla özlemi duydu. Bıçağı alıp soymaya başladı.

"Eşim Hanna pencerenin kenarındaki küçük bir saksıda biberiye yetiştirir," dedi.

Assunta onun bıçağı kullanma şeklini, pürtüklü yerleri yontmasını seyretti. "Öyle değil, küçük parçalar halinde. Bak böyle." Bıçağı ondan alıp parmaklarıyla sıkıca kavrayarak bitkiyi düzgün küçük parçalar halinde doğradı.

Isaac'in elleri yazı yazarken, bir kitabın sayfalarını çevirirken, karısını okşarken gayet becerikli olduğu halde herhangi bir budalanın yapabileceği bir işte neden böylesine beceriksizdi? Bahçeden içeri boynunu uzatan horoz bile onun beceriksizliğiyle dalga geçer gibiydi. Kabaran hamur havaya yoğun bir maya kokusu yaymıştı. Birazdan şöminenin üstündeki fırında pişirilecekti. Isaac'in ağzı sulandı.

"Başka ne tür becerilerin var?"

"Baharat ve kereste alıp satarım."

"Elinde hiç yoksa sorun var demektir."

Isaac pencereden bakınca manastırın önündeki bahçede bir dut ağacı olduğunu fark etti. İpekböceği yumurtalarıyla dolu kese kuşağının içinde güvendeydi. Bir süre sonra obur kurtlar yumurtadan çıkıp karınlarının doyurulmasını bekleyecekti. "Yapabileceğim bir şey var... Tabii ki de sizin yardımınızla. Üzerimde biraz ipekböceği yumurtası var. Böcekler konusunda hiç bilgim yok ama ipeğin çok para ettiğini biliyorum. Belki birlikte böcekleri büyütmenin bir yolunu buluruz ha? Bu adada Yahudi kaçakçılığından başka ticaret yolları da bulunabilir."

Kadın, "Isaac," dedi ve kendisine bakmasını sağlayacak kadar bekleyip devam etti, "Malta askeri bir kale. Şövalyelerle askerler ipekli giymez. İpekli balo kıyafetleri içinde salınan hanımefendilere de rastlayamazsın. Bu adada basit insanlar yaşar. Sırt çantana ipekböceği yumurtası yerine sığır ve koyun postu koysaydın iyi ederdin." Mutfağın köşesine yürüyüp yağ öbekleriyle bezeli bir koyun derisi aldı. "Bu işe yarar." Kadın deriyi gözü önünde sallarken öyle yaklaştırmıştı ki, Isaac'in burnuna ağır bir yağ kokusu dolmuştu. Kadının parmakları arasında derinin parıldadığını görebiliyordu. "İpekliler bu adayı yöneten Büyük Üstat'a göredir. Onun dışında hepimiz yün kullanırız."

"Okuyup yazabilirim," dedi Isaac.

Isaac ayrıntılı bir açıklama yapmak üzereyken kadın hamurlu eliyle onun elinin tersine hafifçe vurdu. Isaac'in eli unlanmıştı. "İyi. Sana bir tomar kamış ve parşömen veririm. Böylece mutfağımın kapısına GİRİLMEZ yazıp tavukları uzak tutarsın. Bu arada..." Eliyle önlüğünü tutup salladı. "Ben onları dışarı kovalarım."

Horoz Isaac'in yanından seğirtip dışarı kaçtı.

"Seni satın almamın gerçek nedenini açıklayayım" dedi rahibe. "Benim ailem aslen Kastilya-La Mancha'nın Toledo şehrinden. Onlar da senin gibi sapkındı. Seksen yıl önce din değiştirip Hıristiyan oldular. Ancak bu onların tercihi değildi. Kral Ferdinand ile Kraliçe Isabella bütün Yahudileri din değiştirmeye zorladı."

Isaac'in üstüne bir halsizlik çöktü. Bu kadının ailesi *converso** ise, o zaman o da dindarlığını gösterme konusunda pek çok Hıristiyandan daha hevesli davranırdı. "Evet, Elhamra Fermanı," diye cevap verdi Isaac. "Ya din değiştirdiler ya da sürüldüler ama bütün Yahudiler din değiştirmedi. Pek çoğu Venedik'e göçtü. Venedik'teki getto İspanya'dan gelen Sefarad** Yahudileriyle dolu. Bir kısmı da Konstantinopolis'e gitti."

---

* Dininden dön(dürül)müş, dinini değiştirmiş. (İt.)

** İspanyol veya Portekiz kökenli Yahudiler. (yay. hzl.)

Kadın onu duymamış gibi konuşmaya devam etti. "Hıristiyanlık usulleri konusunda cahil kalmak ancak birisi seni eğitme zahmetine katlanmamışsa mazur görülebilir." Assunta masadaki çanakta bulunan elmalardan birini alıp kestiği dilimi bıçağın ucuyla ona uzattı. "Ye. Bizim bahçemizden."

Isaac elmayı kırmızı kabuğuyla birlikte ısırdı. Ağzını dolduran su öyle lezzetliydi ki neredeyse boğuluyordu.

Kadın konuşmayı kesse elmanın tadını layıkıyla çıkarabilecekti. Elmanın kalanını Assunta yiyordu. "Elime fırsat geçtiğinde Yahudi köleleri satın alıp sapkın inançlarından vazgeçmeleri için ikna etmeyi kendime görev edindim. Sofu rahibelerin çoğu, örneğin Hemşire Caterina, aslında yeni Hıristiyan. Sana da aynısını yapacağım." Assunta bir elma daha alıp elbisesinin eteğiyle sildi. Köşeli beyaz dişleriyle ısırdıktan sonra konuşmaya devam etti. "Ölümsüz ruhunun kurtuluşunu ve din değiştirmeni en iyi şekilde nasıl yapacağımızı tartışalım."

Din değiştirmek mi? Hıristiyanlar için o ancak bir *marrano*, çöplüklerde eşelenen bir domuz olabilirdi. Kendi halkıysa onu hain ve korkak olarak damgalardı. Şövalyeler her şeyini –özgür bir insan olmanın haysiyetini ve bütün mallarını– almıştı. Geriye sadece Yahudi olması ve Hanna'yı tekrar görme ümidi kalmıştı.

Mutfağın köşesinde eşelenen horoz ciyaklayarak kapıya doğru koşturdu. Isaac onun peşinden dışarı çıkmayı düşündü ama elmayla dolu çanak gözünün önünde duruyordu; üstelik kabaran hamur birazdan pişecekti. Taze ekmek yemeyeli kim bilir ne kadar zaman olmuştu.

"Aslında manastırımızda bir erkeğin yaşaması uygunsuz olur" dedi Assunta. "Ama İsa'yı kurtarıcın olarak kabul edip din değiştirirsen Piskoposa bir istisna yapması için konuşurum. Sana barınma imkânı, yemek ve iş veririm. Şapeli temizleyip çamaşıra yardım edebilirsin. Yakışıklı bir adamsın ya da karnın doyunca

öyle olursun. Senin gibi bir adam rahibe adaylarını baştan çıkarır. Maalesef bazıları ruhlarını adadıkları için değil aileleri çeyiz parasını ödeyemedikleri için burada. Bu yüzden dişi bir koyun sürüsüne bekçilik eden bir köpek gibi seni izleyeceğim. Keçilerin kulübesinde uyuyacaksın. Ee, ne diyorsun? Fidyen ödenene kadar rahat içinde yaşarsın." Isaac cevap vermeyince, "Yoksa Valetta sokaklarında dilencilik yapmayı mı tercih edersin?" diye sordu.

Zalim kalpli Maltalıyla yaşadığı tecrübe göz önüne alındığında, rahibe onu dışarı atarsa sokaklarda aç dolaşmaya razı olabilirdi. "Halkım firavunun ülkesinde köle olarak yaşıyordu. Eski İsrailliler bunun üstesinden gelmeyi başardı. Ben de başarırım." Söylediklerine aslında kendisi bile inanmıyordu.

"Aptallık ediyorsun. Hıristiyan ol. Bu karardan pişmanlık duymayacaksın."

Bu kadının düşmanlığını kazanmaya gerek yoktu. Boğazını temizleyip, "Belki bir gün. Bu arada..." Bıçağı havaya kaldırdı, "Bu biberiyeyi doğramayı bitireceğim," dedi.

Kadın bıçağı ondan alırken, "Anlamıyorsun," dedi. "Din değiştirmeden burada kalamazsın. Kutsal toprağı kirletmiş olursun. Buna izin veremem." Sert sert Isaac'e baktı. "Sana hem dünyada hem cennette hayatın tadını çıkarma fırsatı veriyorum. İsa'nın dediği gibi, 'Beni takip et, ben de sana sonsuz hayatı vereyim.'"

"Yaptıklarınız için size minnettarım Hemşire ama Hıristiyan olamam." Ona açık sözlülükle karşılık vermek bir işe yaramazdı. "Sünnet derim tekrar büyüdüğü zaman din değiştiririm," diye bağırmak istedi ama rahibe *sünnet derisi* kelimesinden utanırdı. Hıristiyanlar sünnet derisi ve kadınların aylık akıntısı gibi vücutla ilgili konuları konuşmaktan tiksiniyordu. Gelgelelim İsa'nın çarmıha gerilmesini tasvir eden resimlere, ellerinden ve ayaklarından kan akmasına, kafatasını oyan dikenlere tapıyorlardı. Centillerin zihniyetini kavramanın bir yolu yoktu.

Demek Hıristiyanların merhametinin bedeli din değiştirmekti. Rahibe ona ancak din değiştirdiği takdirde barınak ve yemek verecekti. Yüzünün kızardığını hissetti. Şu anda bir köleydi, kızacak bir konumda değildi. Görevi sağ kalmaktı. Belki bir çocuğu avutur gibi aklını çelebilirdi.

"Size Kutsal Kitap okuyayım mı?" diye bir öneride bulundu. "Belki böylesi turpları kazmaktan ya da keçilere bakmaktan daha yararlı bir çalışma şeklidir."

"Kutsal Kitabı nereden bulayım? Manastırda hiç kitap yok ki." Rahibe sabırsızlıkla Isaac'e baktı. "Sana Ebedi Hayat'ı sunuyorum."

Bu armağanla birlikte ilişkisiz doğum mucizesi, ekmek somunların ve balıkların mucizesi, mezarında dirilen Lazarus gelecekti. Centillerin safdilliğinin sınırı yoktu.

Isaac bir şey söylemeyince Hemşire Assunta'nın yüzü asıldı. "Neden böyle gülünç bir dine bağlanıp kalıyorsun? Domuz insanların yemesi için uygun değil mi? Aynı yemekte hem peynir hem et yersem Tanrı'ya isyan mı etmiş olurum?" Biraz durakladı ve Isaac'e hem dokunaklı hem grotesk gelen bir şekilde kızardı. "Ya bir kadının her ay kocasının yatağına girmeden önce yıkanmak zorunda kalması?"

En azından bu kadın çoğu Hıristiyana göre dini hakkında daha çok şey biliyordu.

"Sana sadece yemek ve barınma fırsatı değil aynı zamanda daima hor görülüp nefret edilen bir dinden vazgeçme imkânı sunuyorum."

Isaac onun kararlı yüz ifadesini inceleyip kendi geleceğini düşündü. Hanna'ya geri dönebilecek kadar uzun yaşamalıydı. Din değiştirmiş rolü yapabilir miydi? İnanç gibi önemli bir konuda ikiyüzlü davranmayı becerebilir miydi? Pek çok Sefarad Yahudisi Kral Ferdinand ve Kraliçe Isabella tarafından din değiştirmeye

zorlanmasına rağmen Yahudiliğin gereklerini gizlice yapmaya devam etmişti. Kendisi de yapabilir miydi? İnsan denemediği sürece kendi kapasitesini asla bilemez. Tanrı onu anlayışla karşılayıp bağışlardı. En azından bir kez denemeliydi.

Isaac mutfak masasının kenarına tutunup dizleri üstüne çökmeye çalıştı. Hıristiyanlar dizüstü çöküp, baş aşağı eğilip ellerini kavuşturup, Tann'nın önünde bütün alçalma işaretlerini sergileyerek dua ediyorlardı. İnsan hiçbir şeydi, bütün güç Tann'daydı. Eklemlerinin gettonun kapılarındaki menteşeler gibi paslandığını hissetti. Aklına, yaz aylarında çakan şimşeklerin hızında ileri geri sallanarak makamlı bir şekilde sabah duasını okuyan Haham'ın görüntüsü geldi.

Isaac elini Hemşire Assunta'ya uzattı. Bildiği tek Hıristiyan duası olan "Babamız" duasını okumak için hazırlandı. "Sen ki göklerdesin..." diye duaya başladı ama dudaklarını oynatmaya devam etmesine rağmen kelimeler birer balık kılçığı gibi boğazına takılmıştı.

Assunta yanına diz çöküp ona cesaret vermek için sonraki kelimeleri söyledi, "Adın kutsal kılınsın..."

Isaac bir kez daha tekrar etmeyi denedi ama dili adeta şişmiş, boyun eğmeye karşı çıkıyordu. Üstüne ağır bir utanç duygusu çöktüğünü, bir ateş nöbeti gibi takatini kestiğini hissetti. İlk teslim olan insan en zayıf olandır. İşte kendisi de dizleri üstüne çökmüş, Hıristiyan bir rahibenin elini tutuyordu. İnsanların en alçağıydı o.

"Hemşire ben bir Yahudiyim. Başka türlü nasıl davranılır bilmiyorum," dedi. Ayağa kalkıp dizlerine yapışan kurumuş tavuk pisliklerini temizledi.

Bunun üzerine rahibe de ayağa kalktı. "Bu durumda, yaptığın bu ahmaklığa acıyor ve sana başarılar diliyorum. Hayatın acımasız olduğunu anlayacaksın. Buranın iklimi ılıman değil. Gündüzleri güneş insanı yakar. Geceleriyse kıyafetin veya battaniyen yoksa

donarsın. Ya kış aylarında ne yapacaksın? Sokakta yatan birçok kişi denizden esen rüzgârlar yüzünden ölür." Odanın bir duvarına asılı bulunan raftan, ağaçtan yapılmış basit bir tespih çıkarıp ona uzattı. "Al bunu. Sana teklifimi hatırlatır. Şimdi din değiştirme fikrine karşı çıkıyorsun ama sözlerimi unutma; birkaç ay sonra dini konuları öğretmem için bana yalvaracaksın."

Hediye kabul etmemek, hele hayatını kurtarmış birinden olursa, bağışlanacak şey değildi. Isaac tespihi aldı. "Özür dilerim hemşire ama Hıristiyan olmaya hiç niyetim yok."

"Bu adadan kaçmanın yolu yok. Böyle bir düşüncen varsa aklından çıkar."

"Kaçma gibi bir niyetim yok," diye Isaac yalan söyledi. "Venedik'teki Esirler Cemiyeti, Venedikli Yahudilerden taşıdıkları yükün değerine göre belli bir pay alıyor. Benim fidye paramı öderler."

"İyi, çünkü sokaklarda dolaşırken şövalye muhafızlarının rıhtımda devriye gezdiğini göreceksin. Hiçbir kaptan seni gemisine alarak Büyük Üstat'ın öfkesini üzerine çekmek istemez. Kaptan yakalanacak olursa su ve erzak almak için buraya yanaşması yasaklanır. Oysa Levant'a giden hiçbir gemi Valetta'ya uğramadan yolculuğu tamamlayamaz. Burası erzak tedarik etmek için gemilerin kullandığı bir limandır. Al şunu." Bir koyun derisini Isaac'in göğsüne yapıştırdı. "Mutfağımda kokmaya başlamıştı." Köşedeki kovada ellerini yıkadı. "Artık yola çıkalım."

Isaac ne işe yarayacağını düşünerek deriyi aldı. Keşke o deri yerine bir tavuk, hatta şu bir deri bir kemik kalmış yaşlı horozu verseydi. "Belki bir gün size bir mektup yazma onuruna erişirim. Bana bu adada nazik davranan tek kişi siz oldunuz."

"Isaac bana hayali mektuplar yazacak kadar, hatta Kutsal Kitap okuyacak kadar uzun yaşayamazsın. Hiçbir insan kalyonlardan sağ çıkamaz."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Seni tekrar Joseph'e satacağım. Kalyonda bir küreğe bağlanmak sana farklı bir dünya görüşü kazandıracaktır."

Isaac ona baktı. "Lütfen, Joseph'e satmayın!"

"On beş *scudo*yu geri almam gerek."

"Cemiyet paranızı geri öder. Bırakın gideyim. Bir şekilde yiyecek bir şeyler arayıp yaşamanın yolunu bulurum."

"Tartışacak vaktim yok." Arabanın beklediği ön bahçeye doğru yürüdü. At kafasını torbaya sokmuş, yulaf çiğniyordu. "Joseph şimdi rıhtımdadır. Hadi gidelim."

Isaac onun yüzündeki ifadeden tartışmanın bir faydası olmadığını anlamıştı. Koyun derisini boynuna sarıp rahibenin ardından dışarı çıkarken ardında bıraktığı elmalara ve kabaran hamura göz attı. "Yardımınız için teşekkür ederim. Mümkünse bir iyilik daha isteyeceğim. Bu ipekböceği yumurtalarını saklayacak yerim yok. Size zarar vermezler. Yumurtadan çıktıklarında bana haber verin." Küçük bez keseyi kadına vermeye çalıştı.

"Mutfağımı pisletmelerini istemem."

"Lütfen alın bunları. Sadece sıcak ve kuru tutun yeter."

Kadın bir aziz gibi iç çekip, "Pekâlâ. Bana onlara bakma gibi zor bir iş yüklemeye kararlı olduğunu görüyorum," dedi. Dudakları gülümsemeye benzer bir ifadeyle birbirine yapışmıştı. "Ver bakalım."

Isaac keseyi kuşağından çıkarıp ona verdi. Rahibe keseyi kıyafetinin kıvrımları içine soktu. Ardından başını gövdesiyle birlikte sert bir hareketle çevirip Isaac'e baktı. Derken aklına daha iyi bir fikir geldi. Şömineye gidip üstündeki tuğlalardan birini çıkardı ve keseyi oyuğa yerleştirdi. Ardından tuğlayı tekrar yerine koydu. Isaac tam arabaya binmek üzereyken kadın başını iki yana salladı ve kısrağın boynundaki koşum takımını çözdü.

"Zavallı kısrağım çok yorgun." Assunta Isaac'e işaret etti. Ko-

şum takımının boyunduruğunu boynuna yerleştirip kayışları iki yanından sarkıttı. "Tam uymadı ama bizi kasabaya kadar götürürsün. Atın arkasından geçen kayışları arabanın miline bağladı. Sağrı kayışını eline alıp Isaac'e doğru eğildi. Isaac bir an kadının kayışı cinsel organının altından geçireceğini düşünüp soğuk terler döktü. Neyse ki kadın kayışı boyunduruğun altına kıstırmıştı.

"Atımın dinlenmesi lazım. Sen de sağ kalmak istiyorsan egzersiz yapman gerek." Rahibe arabaya bindi ve kısrağa uyguladığından daha büyük bir güçle Isaac'in sırtındaki dizginlere asıldı. Isaac kan ter içinde arabayı çekmeye başladı. Birkaç adım gitmişti ki yolda bir yokuş belirdi. Isaac irkilerek durdu. Arabanın ağırlığı nedeniyle arkaya doğru sürüklenip bir hendeğe yuvarlanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.

Isaac'in üstünde koyun derisinden başka bir şey yoktu. Yaydığı ağır koku yüzünden açık havada bile Isaac'in gözleri yaşarmıştı. Boyunduruk yüzünden boynunda ve omuzlarında şiddetli bir acı hissediyordu. Bu İsa'nın gelini haklıydı. Daha bir hafta geçmeden can verecek gibi görünüyordu.

Beşinci Bölüm

Hanna rahme geri çekilmesi ümidiyle eli çimdikledi. Önce suyun akmasını engelleyen ince zarı parçalamamak için eli mümkün olduğunca hafif şekilde sıkmaya çalıştı. Ancak bir tepki alamayınca biraz daha sıktı. Bu sırada elinin altında bir kum incisi kadar minik bir tırnak hissedince içinden belli belirsiz bir ürperti geçti. Bebek yaşıyordu ama çok cılızdı. Bir kez daha çimdikleyince el kıpırdadı.

Derken rahmin yeni bir sancıyla kasılması Hanna'yı şaşırttı. Parmaklarını geri çekip dölyatağının gevşemesini bekledi. Çok cılız bir sancı olmasına rağmen bu Lucia'nın yaşadığını gösteriyordu; Hanna yanılmıştı.

Parmaklarını tekrar içeri sokup bebeğin elini aradı ama bebek rahmin güvenli derinliklerine çekilmişti. Hanna rahmin iç ağzını yokladı. Ağız kafanın çıkmasını sağlayacak kadar açık değildi. Kafa çarpık durduğu müddetçe bebeği sağ çıkarmanın imkânı yoktu.

Giovanna ayağının dibinde temiz çarşaf yığınıyla öylece duruyordu. Hanna, "Ümit var," dedi. "Kontes de yaşıyor bebek de, ama ikisi de çok zayıf. Hanımefendiyi kaldırmama yardım et. Bu yastıkları onun altına koy. Rahim çok daralmış. Sancıların fazla itici gücü yok. Kasıklarını havaya kaldır ki omurgasını düz tutalım." Giovanna yastıkları hiç direnç göstermeyen Kontes'in altına koyarken yan gözle Hanna'ya baktı. "Anlaşılan çok şey biliyorsun. Çocuk doğurdun mu?"

"Ne yazık ki hayır." *Niddah* dönemi bitip Isaac'le her bir araya gelişlerinde yaşadığı iyimserliği, ardından bir sonraki ay âdet kanaması yine başlayınca duyduğu hayal kırıklığını hatırladı.

"Hiç çocuk doğurmadığın halde ebe olmayı seçmen tuhaf."

Başka bir ortamda olsa bu sözler onu incitirdi. Hekimler hiç muzdarip olmadıkları hastalıkları tedavi etmezler mi diye düşündü? Yine de dilini tuttu. İki canlı ölümle yaşam arasında sıkışıp kalmıştı. Endişelenmesi gereken daha önemli konular vardı.

Giovanna, "Gettodaki bütün ebeler ait olmadıkları deliklere burunlarını sokar mı?" diye devam etti.

"Omurga dik durursa bebek dönebilir," dedi Hanna. Lucia'nın elini tutup kulağına eğilerek, "Dinle cara.* Bebeğiniz hâlâ yaşıyor ama doğması için yardım etmeniz lazım. Zamanı gelince bütün gücünüzle ittirin. Bu bitmek bilmez eziyetten dolayı yorulduğunuzu biliyorum ama bebeğinizi düşünüp elinizden gelenin en iyisini yapın." Anne ıkınamayacak kadar halsiz olduğunda bazen bir kavanozdaki kırmızıbiberi koklatıp güçlü bir şekilde hapşırtmak işe yarıyordu ama burada öyle bir durum söz konusu değildi.

Lucia'nın yüzüne biraz renk gelmişti. "Bebeğin sağ olduğuna emin misin? Kalp atışlarını duydun mu?"

Hanna başını salladı.

"Kutsal Bakire merhamet etti."

"Evet, ama fazla vaktimiz yok." Hanna Kontes'in alnını okşayıp terden ıslanmış bir saç demetini arkaya attı. Lucia'nın ellerini avuçları içine alıp, "Kendi kuvvetimi size aktarıyorum. Benim kuvvetim ikimize de yeter. Bedeninize girdiğini hissedip bunu kullanın."

Lucia onun ellerini sıkarak cevap verdi.

Hanna kadının ellerini bırakıp yatağın ayakucuna yönelirken yerdeki kan birikintisine basınca ayağı kaydı. Yatağın direklerin-

* Canım, tatlım. (çev.)

den birini biçimsizce yakalayarak ayakta kalmayı başardı. Yatağın tepesindeki örtüden kendini bırakan karanlık bir şeklin tavana doğru kanat çırparken hafif bir çığlık attığını düşündü. Belki dışarıdaki meyve ağaçlarında yuva yapmış yarasalardan biriydi. Giovanna da bunu hissetmiş olmalıydı, çünkü beti benzi atmış ve şalını omuzlarına daha sıkı sarmıştı.

Hanna çok kısık bir sesle, "Tanrı bizimle beraber," dedi. "Onun yardımı sayesinde başaracağız." Pencere kapalı olduğu halde hafif bir esinti kulak memesini okşamıştı. "Bir süre bebeğin kendi kendine dönmesini bekleyelim. Olmazsa, karnınıza müdahale edip dönmesini sağlamam gerek. Bebek bu işi kendi yapsa daha iyi olur." Bebek bir dönse, o zaman iş sadece doğum kaşıklarını kullanıp onu çekmeye kalırdı.

Lucia karnı havaya kalkmış bir halde iki sancı arasında uyuklarken, Hanna koca odanın içinde sağa sola koşturup çekmeceleri açıyor, ağır perdeleri kenara çekiyor, sandıkların kapaklarını kaldırıyordu. Bu işlerin doğum kanalının açılmasını kolaylaştırdığını herkes biliyordu. Bu işi daha önce yapması gereken Giovanna koridorda Kont'la konuşuyordu.

Mırıltıları yatak odasına kadar geliyordu. Hanna Kont'un doğumun gidişatını sorduğunu duydu. Giovanna, "Efendim, bir kâfirin doğuma katılmasından ne fayda beklenebilir ki?" diye cevap verdi.

Hanna Kont'un verdiği karşılığın her kelimesini işitmemekle birlikte, "Bebeğin selameti için elinizden ne gelirse yapın. Hanna benim bir vârise sahip olma konusunda son ümidim," dediğini duydu.

Hanna Kontes'in yüzünü ıslak bir bezle sildi. "Bakalım bebek dönmüş mü." Elleriyle Lucia'nın karnını yokladı. "İyi, kafası aşağı sarkmış. Yeterli değil ama daha iyi. Şimdi deneyelim." Giovanna'yı odaya çağırdı. "Bacaklarını tut. Çabuk. Şimdi ittirecek."

Giovanna Lucia'nın yanında yere diz çöktü. Yerini ona bırakan Hanna yatağın ayakucuna gidip, "Lucia şimdi bütün gücünle ıkın. Evet, işte böyle. Güzel, bebeğin doğmak istiyor. Daha kuvvetli ıkın!"

Hanna, "Lütfen Tanrım, bu çocuğun doğum kanalında fazla oyalanmasına izin verme. Annenin onca teri ve kanının boşa gidip küçük, mavi bir ceset doğurmasına izin verme. Demir bıçağı alıp vâris uğruna Lucia'nın canını almama müsaade etme," diye dua etti.

Kontes yoğun bir çabayla inlerken yüzü kıpkırmızı kesilmişti. "Bacaklarını sıkı tut Giovanna, yukarı kaldır ve geri ittir." Hanna eğilip bakarak konuştu, "Ufaklığın siyah ve ıslak kafasını görebiliyorum. Birkaç ıkınmadan sonra doğacak. Sen cesur ve güçlü bir insansın *cara*."

Yorgunluktan bitkin düşen Lucia'nın başı yastığa düştü.

"Bir dahaki sancıya kadar dinlen, o zaman yine deneriz."

Biraz sonra karnı tekrar gerilen Lucia, "Denemeye hazırım," dedi.

Dudakları acıdan ince bir çizgi halini almıştı. Bir kez daha inleyerek ıkındı ama önceki kadar güçlü değildi. Başı tekrar yastık yığınına düşünce Hanna onun ittiremeyecek kadar bitkin olduğundan korktu. Bebeğin kafası görünmüyor, doğum kanalını kan doldurmuştu. Bir dakika sonra Hanna Lucia'nın karnının yeni bir sancıyla kasıldığını hissetti.

"Bir kere daha ıkın tatlım. Lütfen bebeğinin hayatını kurtarmak için dene."

Ancak bir faydası olmadı. Lucia'yı uyandıramıyordu. Bunun üzerine bileğini yokladı. Kadının nabzı çok zayıf atıyordu. Kulağını Lucia'nın karnına dayayıp bebeğin kalp atışını duymaya çalıştı ama sadece Kontes'in cılız kalp atışını duymuştu.

Doğum kaşıklarını kullanmanın vakti gelmişti. Tanrı'nın yardı-

mıyla minik kafatasını parçalaması ya da doğum kanalını yırtması söz konusu değildi. Elini torbaya sokup kaşıkları bezin içinden çıkardı. Lucia'nın soğuktan ürpermemesi için çabucak mumun alevine tutup ısıttı. Kaşıkların gümüşü ısınıp kararınca Hanna'nın üzerine yansıyan endişeli yüzü görünmez oldu.

Giovanna doğum kaşıklarına cadı görmüş gibi bakıyordu. Hanna Giovanna'yı odadan çıkarmayı diledi ama Lucia'nın bacaklarını tutup karnının doğru pozisyon alması için onun yardımına ihtiyacı vardı. Başka çaresi yoktu. Üstelik dedikoducu bir kadını, bir kasabın kesilen bir kuzudan akan kanı durdurması gibi susturamazdı.

Doğum kaşıklarını badem yağıyla ovarken hekimlerden duyduğu duayı tekrarladı, "Tanrım bu seni memnun edecekse, ne olur ona bir zarar vermeyeyim."

Kaşıklan dar kanala yavaş ve dikkatli hareketlerle sokup bebeğin şakaklarını hissedene kadar içeri itti. Lucia'nın bilincinin yerinde olmaması için dua etti.

Hanna Lucia'nın doğum kanalında kaşıklarla uğraşırken onu seyreden Giovanna, "Senin zevkin yüzünden hızla ölmeyecek mi?" diye sordu.

"Lütfen, bir kadın doğum sancısı çekerken aklı yerinde değildir. Böyle konuşma. Birlikte çalışalım. Hanımının ümit ve güven duymak için sana ihtiyacı var." Hanna kaşıkları ileri doğru iterken, "Bacaklarını biraz daha kaldır" dedi.

Giovanna, "Tanrı seni bağışlayabilir ama ben bağışlamam. Efendim de bağışlamaz," diye söylemesine rağmen bir dizini Kontes'e dayayarak bacaklarını açık tutmaya devam etti. "Ona yavaş yavaş işkence etmektense karnını yarıp açmak daha iyi. Engizisyoncuların bile böyle bir aleti yok."

Cevap verecek vakti olmayan Hanna dua etmekle yetindi.

Lütfen Tanrım, bu Hıristiyan kadını bilerek öldürmeme izin verme.

"Hadi yavrum, seni karşılamak için bekliyoruz. Seni sıcak suyla yıkayıp hoş kokulu yağlarla ovacağım. Güzel bir hayatın olacak. Dışarı çık da annenle tanış."

Cılız bir kasılma dalgası gelince biraz daha çekti. Bir sonraki kasılmaya kadar bir şey hissetmedi. Ardından kaşıkları sıkmamaya dikkat ederek biraz daha gayretle çekti. Bu sırada alet Lucia'nın etini yırtınca yatağa kan sıçradı. Bu yarığın açılmasından faydalanan Hanna aleti biraz daha derine soktu.

Tanrım elin benim elim olsun. Ne kadar basınç uygulayacağıma, ne zaman çekeceğime dair bana yol göster. Yavaş, sabit hareketlerle aleti biraz daha çekince, ödülü bir tutam koyu ve ıslak saç oldu. Biraz daha çabalayınca bebeğin kafası ve bir omuzu dışarı çıktı. Bunun üzerine kaşıkları yatağın üzerine fırlattı. Elleriyle leğen kemiğine sıkışmış olan diğer omuzu da çıkardı.

Bebeğin kaygan bedeni son bir çabayla avuçlarına düştü.

Hanna bir rahatlama hissettiyse de bebeğin görünümü bu duyguyu hemen alıp götürdü. Sonbaharda olgunlaşan eriklerin rengi gibi koyu mor beneklerin arasında kalan bembeyaz bölgeler kan dolaşımı olmadığının göstergesiydi.

"Giovanna çabuk iki leğen bul: birine sıcak su, diğerine soğuk su koy."

"Rahibi çağırsam daha iyi olur, bu bebek kısa zamanda Lilith'in yanına gidecek," diyen Giovanna hızla odadan çıktı.

Hanna yatağın altını aceleyle karıştırıp bıçağı bularak göbek bağını kesti. Bağ insana içinde kemik olmayan bir parmağın kesilmesi hissini veriyordu. Yatağın yanındaki masadan mumu alıp bağın kesik ucunu alevinde dağlayınca bir cızlama sesi duyuldu.

Ağzını dayayıp bebeğin ağzı ve burnundaki mukoza salgısını emerek yere tükürdü. Bebek hiç tepki vermedi. Leğenlerle odaya

dönen Giovanna, "Sadece ıslak bez kullan. Bebeği suya sokmak iyi gelmez. Ölürse bütün çabamız boşa gider," dedi.

Hanna Hıristiyanların yıkanmaktan hoşlanmadığını biliyordu. Bir keresinde Haham ona -belki şaka olarak- vaftiz törenini anlatmıştı. Bir bebeğin vaftiz edilmesi sırasında kokmuş kara cübbesiyle yaşlı bir rahip başından aşağı kadehle su dökerken bebeğin artık hayatının sonuna kadar yıkanma sorumluluğundan kurtulduğunu ilan ediyordu.

"Bunu bebeği temizlemek için değil ölümden döndürmek için yapacağız."

Hanna küçük bedeni bir sıcak suya, bir soğuk suya sokup çıkarırken Giovanna konuşmadan onu izledi.

Hadi nefes al çocuk. Rahat bir hayat seni bekliyor. Güzel giysiler, özel hocalar, seni seven ebeveyn, Büyük Kanal'ın kıyısında bir malikâne. Bütün yapman gereken minik bedenine biraz hava alıp sonra dışarı vermek. Hadi dene. Çok zor değil.

"Çocuğun vaftiz edilmesi gerek," dedi Giovanna.

"Ciğerlerine duman üfleyeceğim." Hanna göbek bağını dağlamak için kullandığı mumu bebeğin üstüne tuttu. Mumun eriyen yağını göğsüne damlatmamaya dikkat ederek sıktığı dudakları arasından dumanı bebeğin yüzüne doğru üfledi. Bunu birkaç kez tekrarlamasına rağmen çocuğun hayat izi taşımayan morarmış bedeninde bir tepki yoktu. Belki bebeğin burnuna alazlanmış adaçayı tutulsa iyi gelirdi ama buna vakit yoktu. Bebeği ayaklarından kavrayıp baş aşağı tutarak kıçına ve sırtına vurmaya başladı. Bunu yaparken kaygan bedeni yatağın üstünde tutmaya dikkat ediyordu.

"Ben vazifemi yapıyorum Tanrım. Ne olur yardım et bana." Ardından çamaşır tahtasındaki giysileri fırçalar gibi bebeğin bedenini dikey olarak ileri geri salladı. "Ne olur nefes al."

"Ona ancak Tanrı hayat verebilir," dedi Giovanna.

"Bu gece benim yardımıma ihtiyacı var."

"Seni kâfir."

Hanna çocuğu doğrulttu ama renginde bir değişiklik yoktu. Bunun üzerine bir kez daha soğuk suya soktu. Sıkıca tutmasına rağmen bedenini kaplayan yağ tabakası yüzünden neredeyse elinden kayacaktı. Neyse ki bu kez buz gibi suyun yarattığı şok sayesinde bebekten tiz bir öfke çığlığı yükselmişti. Büyük bir rahatlama hisseden Hanna'nın omuzları aşağı çöktü.

Bebeği yatağa koyarken, "Umarım çığlıkların San Marco meydanına kadar ulaşır," dedi.

Bebek feryat figan ağlarken cildinin mor rengi de pembeye dönmüştü. Yatağın üstünde, göz önünde duran doğum kaşıkları bebeğin alnının iki yanında küçük kırmızı izler bırakmıştı. Giovanna kaşıkları kaptığı gibi delil olarak Engizisyona sunarsa Hanna için hiç iyi olmazdı. Mukoza ve kanla yapış yapış olan kaşıklan torbasına koydu.

O sırada Lucia'dan cılız bir inleme yükseldi. "Bebeğiniz yaşıyor, birazdan sizinle ilgileneceğim," dedi Hanna.

Tekrar bebeğin başına döndü ve kaba bir bezle bedenindeki yağlı tabakayı ovaladı. İri yarı bebeğin cinsel organlan öyle lekeliydi ki Hanna erkek olduğunu zor fark etti. Buruşuk yüzünde bir çift arduvaz mavisi göz seçiliyordu. Nefes almaya devam ederse yakışıklı bir erkek olacaktı. Minik karnının bir kedi yavrusunun yumuşak kamı gibi inip kalktığını gören Hanna neşeyle gülümsedi. Hiç bu kadar güzel bir bebek görmemişti. Bu gürbüz çocuğun güçlü, pürüzsüz yüz hatları, yüksek bir alnı ve dolgun yanaklan vardı. Saçları kuruduğu zaman kızılımsı bir renk alacaktı. Dünyaya kıpkırmızı suratlarıyla itiraz ederek gelen, onları mücadele dolu bir hayatın beklediğini bilerek doğan gettonun esmer, şikâyetçi bebeklerine hiç benzemiyordu. Kucağına alıp salladığı bebek onun suratını incelerken minik yumruklarını sıkmıştı.

"Mumu yaklaştırsana Giovanna. Bu küçük adamı inceleyelim."

Giovanna sesini çıkarmadan mumu yukarı doğru tuttu. Bebeğin teni şimdi mum ışığında sağlıklı bir pembelikle parlıyordu. Öyle güzel görünüyordu ki Hanna onu bırakmaya kıyamadı. Şimdi bir Yahudi bebeği olsa yağlanır ve korunması için tuzla kaplanırdı. Sekizinci gündeyse sünnet edilirdi. Oysa bu soylu çocuğa bunların hiçbiri uygulanmayacaktı.

Köşedeki beşiğin dört yanından yükselen mermer direklerin tepesinde orman tanrısı desenleriyle süslü kırmızı ipek bir örtü kaplıydı. Bebeği beşiğe koyup battaniyeyi çenesine kadar çekti. Kundaklamadan önce Kontes'le ilgilenmesi gerekiyordu.

Damarları çıkmış bir dana ciğerini andıran plasentanın kendiliğinden akıp leğenin içine düşmesi gerekirdi. Kutsal Kitap'ta geçen zamanlarda, Yahudi bir ebe annenin bacaklarını iki yana ayırıp kafasını onun karnına sokarak bu parçayı yerinden çıkarırdı. Hanna'nın yöntemi daha nazikti. Doğum kanalından dışarı sarkan göbek bağına asıldı. Ancak çekince, kanla dolmuş olan kordon kopuverdi. Bu küçük ayrıntının yolunda gitmesini Tanrı'dan dilemekle acaba çok şey mi istemiş olurdu? Lucia'nın gücü yerinde olsaydı ayağa kalkmasını isterdi. Böylece plasenta bacakları arasından aşağı düşerdi. Ancak Lucia az önce doğurduğu bebek kadar güçsüzdü. Plasenta dışarı çıkmazsa bu kez içi çürüyecekti. Geriye tek bir çare kalmıştı.

"Giovanna onu omuzlarından sıkıca tut. Ne terslik olduğunu anlamam lazım."

Hanna *cioppa*sının kanlı kollarını yukarı çekti. Kolunu rahmin sıcak karanlığına sokup inatçı plasentayı kavradı ve tüm gücünü toplayarak asıldı. Yırtılma sesi duyulduğu anda Lucia'nın sırtı yay gibi kıvrıldı. Hanna yalpalayarak geri çekildiği anda elinde plasentanın bir parçası göründü. Parçayı yere atıp kolunu tekrar

içeri soktu. Eliyle yoklayıp kalan süngerimsi parçayı buldu. Sıkıca kavrayıp çekerek yere düştüğünde avucu mor organ parçasıyla doluydu. Titreyen kolu kan içinde parlıyordu. Giovanna bu kez parçayı içine atması için leğen tuttu.

Böylece plasenta tamamen çıkarılmış, rahmin içi temizlenmişti. Kan akışı azalmış, ince bir sızıntıya dönüşmüştü. Yahudi âdetlerine göre plasenta temiz bir beze sarılıp toprağa gömülürdü. Hanna'nın anlayamadığı birtakım sebeplerle, Hıristiyanlar bunu yağ dolu bir kavanozun içinde saklıyordu.

Bir tıkırtı sesiyle Hanna düşüncelerinden sıyrıldı. Lucia'nın dişleri birbirine vuruyor, bütün vücudu titriyordu. Hanna gardıroptan kuştüyü bir yorgan alıp üstüne örttü. Elini alnına koyunca Kontes'in ateşinin çok yükseldiğini fark etti. Kanın durdurulamayacak kadar çok akmaması için dua etti.

Yorgunluktan artık her şeyi bulanık görüyordu. Plasentayı çıkarmak için harcadığı çabadan dolayı kolları ağrıyordu. Bütün gece boyunca Lucia'nın yatağı başında durduğundan oturup et suyuyla yapılmış koyu bir çorba içmek, sonra da uyumak istiyordu ama işi henüz bitmemişti. Bir sandalye çekip Lucia'nın yanı başına oturdu.

"Her şey bitti *cara*, çok iyiydin." Lucia'nın elini tuttu. "Çok eziyet çektin ama ağrılarının karşılığında güzel bir oğlun oldu. Koca bir kafası olduğunu söylememe gerek yok sanırım ve kocanın mavi gözlerine sahip. Biraz beklersen görürsün."

Lucia Hanna'nın parmağını sıktı ve aşağı eğilmesi için işaret edip mırıldandı, "Bana çok iyi davrandın. Kutsal Bakire bütün hayatın boyunca senin yanında olsun." Ardından gözleri titreyerek kapandı.

Lucia'nın artık iyi bir dinlenmeye ve besleyici gıdalara ihtiyacı vardı. Tanrı'nın yardımıyla birkaç ay içinde toparlanırdı.

"Yatak takımını değiştirmemiz lazım Giovanna."

Bu işi beraberce üstlenip çarşafı değiştirirken Lucia'yı yatağın bir yanından diğerine yuvarladılar. Çarşaf öyle ıslanmıştı ki sıksalar bir çamaşır teknesi kanla dolardı. Neyse ki Kontes'in yanaklarına kan gelmiş, nabzı daha düzenli atmaya başlamıştı.

Torbasından bir tutam rezene ve yabani adaçayı çıkarıp Giovanna'ya uzattı. "Bunları biraz şarap, bal ve sıcak suyla karıştırıp demle de ona verelim. Rahmin kapanıp kanın durmasını sağlar."

Giovanna birkaç dakika sonra karışımı içine koyduğu fincanla döndü ve Lucia'yı kaldırıp oturttu. Hanna sıvıyı kaşıkla onun direnmeyen dudakları arasından içirdi. Derken beşikte yatan bebek ağlamaya başladı. Lucia sıvıyı içebildiği kadar içince Hanna Giovanna'dan bir leğene sıcak su koyup getirmesini istedi. Ardından Lucia'yı bir pamuk parçasıyla yıkadı. Suyun rengi pembeye dönmüştü. Hanna onun karnını yatağın yanındaki mumlar sönene kadar badem yağıyla ovdu. Giovanna yeni mumlar yaktı. Masaj yapmak rahmin kapanmasına ve kanamanın azalmasına yardımcı oluyordu.

Masaj sırasında Giovanna tuhaf bir ifadeyle Hanna'ya bakıyor, konuşacakmış gibi ağzını açıyor ama sonra susuyordu. Derken dayanamayıp, "Tanrı'ya şükür Kontes yaşayacak ama bebeği bir şeytan icadıyla dünyaya geldi."

"Bir ebenin aletleri olamaz mı? Nalbandın çekiciyle çivileri yok mu? Cam üfleyicinin borusu yok mu? Şeytanın kendisi nasıl bir araçsa benim kaşıklarım da öyle bir araç."

"Doğum Tanrı'nın işidir. Biz sadece kordonu kesip anneye cesaret veririz. Tanrı'yı bir kenara itip işi kendimiz üstlenemeyiz." Giovanna bunları söylerken bir yandan da kanlı örtüleri toplayıp çamaşır sepetine tıkıyordu.

"Tanrı bana bu kaşıkları verdi ve o yüce aklıyla kullanabilmem için ellerimi yönetti."

Giovanna ona cevap vermek üzereydi ki, beşikte yatmakta olan bebekten huzursuz bir feryat yükseldi. Güç kazandıkça sesi de gürleşmişti. Bebeğin ağlamasına belirgin bir tepki olarak Giovanna'nın önlüğünde iki ıslak nokta belirmişti.

"Sütün mü var?" diye sordu Hanna.

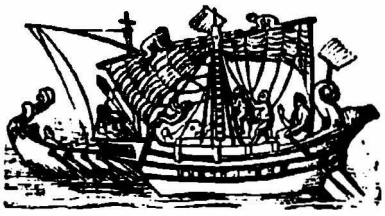
Giovanna başını salladı, "Altı ay önce bir kızım oldu."

Hanna bebeği kucağına alıp Giovanna'ya oturması için işaret etti. Giovanna sandalyede yerleşip korsesini çözünce Hanna bebeği ona uzattı. Bebek başını bir o yana bir bu yana uzatıp meme aradı ve bulunca da hiç bırakmayacakmış gibi emmeye başladı. O kadar kuvvetli emiyordu ki Giovanna ürktü. Bu manzara karşısında Hanna'nın göğüsleri ağrımıştı. Bir gün Isaac'in çocuğunu göğsüne bastırıp memesinden süt emen bir bebeğin dudaklarını hissetmeyi nasıl da arzuluyordu.

Yeni bir hayatın varlığıyla birlikte yatak odası sessizleşmişti. Bebeğin emzirirken çıkardığı seslerden başka bir şey duyulmuyordu. Süt emziren bebeği seyreden Giovanna'nın bile yüz hatları gevşemiş, alnındaki derin çizgiler yumuşamıştı. Hanna dolunayın gümüş ışınlarının içeri girdiği pencereye doğru yürüdü. Camı itip açarak aşağıdaki kanala baktığında kapkara sudan başka bir şey gözüne çarpmadı. Yüzünde kara kanatların hışırtısını hissedip saçlarının hafif rüzgârla sallandığını fark edince o gece için ölümü yendiğini anladı. Pencereyi çabucak kapadı.

Isaac görse onunla gurur duyardı. Hem annenin hem bebeğin hayatını kurtarmıştı. Pek çok ebenin başarısız olacağı bir doğumu başarıyla gerçekleştirmişti. Yakında zaferini birlikte kutlayacaklardı. Gerek becerisi gerek doğum kaşıkları sayesinde Isaac'in de hayatını kurtarmıştı. Keşke Isaac şimdi evde olsa, sırtına kupa çekmeye hazır bir halde onu bekleseydi. Kupa çekilince ağrıları geçer, vücudu gevşer ve uyuyacak kıvama gelirdi.

Giovanna, "Beyefendi salonda bekliyor," dedi. "Sütümü kurutan bu sağlıklı vahşi bebeği götürelim de görsün. O zaman sen de paranı alıp çıkarsın."

Altıncı Bölüm

Kadın zaten düşmandı ama işleri daha da kötüleştirmenin ne anlamı vardı?

Hanna, "Yardımın için teşekkür ederim Giovanna," diyerek koridora çıktı. Tavandaki pencereden süzülen ışıkta Kont'un bir koltuğa yığılmış, başı göğsüne düşmüş vaziyette kestirdiğini gördü. Sabahın ilk ışıkları şehrin üzerine vurmaya başlamıştı. Güneşin uzun ışınları konağı aydınlatıyordu. Bu parlak ışıklı mekân, öğle saatlerinde bile mum ışığı gerektiren gettodaki sıkış tıkış odasıyla ne kadar zıttı.

Vücudunu duvara yaslayınca mermer kaplamanın soğukluğunu hissederek irkildi. Kontun omzunu sarsarak uyandırdı. "Size harika haberlerim var. Çok güzel, sağlıklı bir bebeğiniz oldu. Bütün organları yerinde, başında da güzel kızıl saçları var."

Kont ne dediğini anlamaya çalışarak dalgın gözlerle ona baktı.

"Sağlıklı bir bebeğiniz oldu," diye tekrarladı Hanna. "Size göstereyim mi?" Bir cevap alamayınca, "Bütün gece burada mıydınız?" diye sordu.

Kont gözlerini ovuşturarak sordu, "Lucia nasıl?" Sesi kötü bir haber duymayı bekler gibi kısıktı.

"Yaşıyor ama çok zor saatler geçirdi."

"İyileşecek ama değil mi?"

"Muhtemelen, Tanrı isterse."

"Yüce Tanrım karımı bağışlarsa, yemin ediyorum bir daha ay-

nı yatağı paylaşmam." Kont ayağa kalkıp gerinerek uyanmaya çalıştı.

Yahudiler kendilerine yasak koyma sanatında ustaydı. Kadınların kirlendiği dönemde ayda on iki gün, doğumdan sonraysa kırk gün boyunca evli çiftlerin ilişki kurması yasaktı. Oysa Hıristiyanların evlilik yatağında kendilerini fazla tutamadığı iyi biliniyordu.

"Yorgunsunuz," dedi Hanna. Uygunsuz davranmayı göze alarak elini Kont'un koluna koyup hafifçe vurdu. "Doğruyu söylemek gerekirse, karınız yaşadığı takdirde bir daha hamile kalabileceğini sanmıyorum. Bu sizin tek çocuğunuz olacak. Gelip bir görün onu, şu anda karnını doyuruyor."

"Oğlan mı demiştin?"

"Evet, Tanrı izin verirse güzel ve sağlıklı bir bebek olacak."

Kont sevinçten ona öyle sıkı sarıldı ki kaburgaları çatlayacakmış gibi hissetti. Adam Hanna'yı tuttuğu gibi kaldırarak koridorda çevirdi. Üstündeki mavi *cioppa*nın kolları uçuşan Hanna, "Lütfen yapmayın," dedi.

Kont gülerek onu bıraktı. "Tanrı'nın lütfu üzerinden eksik olmasın Hanna. Bunca yıl sonra bir vârisim var. Beni çok mutlu ettin."

Yatak odasına girdiklerinde hâlâ bakırımsı bir kan kokusu vardı. Kontes yorganın altında titriyordu. Kont Giovanna'nın göğsünden meme emen bebeğe bir göz atıp karısının yanına giderek başucuna oturdu. Elini tutarak okşadı.

"Sevgilim bu bebek için sana çok teşekkür ederim. Umarım Tanrı gücüne kavuşmana ve vaftiz töreninde dans edecek kadar iyileşmene izin verir." Eğilip karısını alnından öptü. "Hadi uyu şimdi."

Lucia yüksek ateşten titremesine rağmen gözlerini kırpıştırarak açtı ve kocasına gülümsedi.

Bebeğin artık doyduğunu tahmin eden Hanna, Giovanna'dan alıp yatağa gitti ve oğlunu Kont'a uzattı. Kont uyuyan bebeğe eğilip baktı.

"Görebiliyor musun tatlım? Bir oğlan. Güzel, kırmızı suratlı bir oğlan."

Lucia'da kocasını duyduğunu gösteren bir hareket yoktu.

Hanna çocuğu yine Kont'a uzatarak daha önceki doğumlarda defalarca kez söylediği sözleri tekrarladı. "Tanrım, bu çocuğun hayatını bağışladığın için sana minnettarız. Dileriz ki bu çocuk iyi bir..." Bir an ne diyeceğini bilemeyerek sustu. Tam, "Tevrat âlimi olur" diyecekken kendini toparladı ve hafifçe kekeleyerek, "Hediye olur ailesine," dedi. Bebek minik eliyle onun parmağını sıkıp pencereden giren günışığına doğru salladı.

Kont kendisine uzatılan oğlunu kucağına almadığı gibi başını eğerek öbür yana çevirdi. Konuştuğu zaman Hanna ses tonundaki tuhaflığı sezdi.

"Porselen kadar narin. Onu iyi kundakla."

Hanna'nın kucağına verdiği bebeği alan Giovanna uzun, dar kumaş parçalarıyla onu iyice sardı.

Kont cebinden bir mendil çıkararak sümkürdü. "Çocuğumu kucağıma almak istemediğimi düşünebilirsiniz ama yeni bir hayal kırıklığını kaldıramayacak kadar yaşlıyım. Daha önce doğan bebeklerimiz biraz yaşamıştı. Bir kızımız on beş günlükken, bir oğlumuz birkaç günlükken öldü. Onları sevmiştim. Sevmemek elimde değildi. Belki benim sevmem ölümü onların beşiğine çağırdı. Belki Tanrı'yı kızdırırım diye bu kez sevgimi göstermeyeceğim. Bebek biraz büyüyüp yaşaması kesinleşirse o zaman işler değişir." Kont Hanna'ya baktı. "Yaşayacak mı? Bir köpek yavrusu kadar minik. Ümitlenmem için neden var mı?"

"Bence süt, nazarlık ve duanın yanında bebeklerin yaşaması için sevgi de gerek," dedi Hanna. "Çocuktan sevgiyi esirgemek doğal bir şey değil. Ölüm meleği, çocuğuna güçlü bir sevgi besleyen babayı görürse ondan uzak durur. Ve Tanrı korusun bebek ölse bile hiç olmazsa sizin onu sevdiğinizi bilir." Hanna Kont'a sarılıp rahatlatmak istedi. Ancak adam gettoda yaşayan bir Yahudi bile olsa bunu yapması doğru olmazdı. Konuşmakla yetindi, "Şimdi rengi pembe ama teni çok sıcak. Belki ateşten, belki doğum sırasında çektiği sıkıntıdan. Yaşadığı takdirde güçlü kuvvetli bir adam olacak. Bir çocuğun karakterini dünyaya gelirken yaptığı yolculuk şekillendirir."

Bebeği kundaklamayı bitiren Giovanna sandalyeye oturup bir kez daha emzirmeye başladı. Bu sırada Jacopo odaya ansızın girince Hanna ürkmüştü. Adam eğilip bakınca bebek Giovanna'nın memesini bırakıp ağlamaya başladı.

Jacopo doğrularak, "Buruşuk, pörsümüş sevimli bir ufaklık bu," dedi. Lucia'nın yatağı yanında, Kont'un arkasında duran sandalyeye oturdu. "Tebrikler kardeşim, güzel bir oğlun olmuş."

Adamın varlığından huzursuz olan Hanna odadan çıkmasını diledi. Üstelik bebeğin babası olmayan bu adamın, doğum odasına sinsice girmesi doğru değildi. Giovanna da onun gibi düşünmüş olmalıydı ki Jacopo'ya dik dik bakıp sırtını dönerek bebeği görmesini engelledi.

"Jacopo," dedi Kont. "Lucia çok bitkin. Belki yarın kendini toparladığı zaman gelmen daha iyi olur." Jacopo kılını bile kıpırdatmadı.

Kont onun varlığına aldırış etmeden konuşmak için Hanna'ya doğru eğildi. Yüzünde artık o soylu adamın vakur ifadesi yoktu. Hanna sadece ıstırap çeken bir adam görüyordu.

"Söylesene Hanna, bu yavruyu nasıl koruyacağım? Bebeğin güvenliğini sağlamak için yapabileceğim ne varsa bilmeliyim."

Kont bu arada tekrar Jacopo'ya dönerek çıkması için işaret etse de adam oturduğu yerden kalkmadı.

"Bu Yahudi kadının sana nasıl bir cevap vereceğini duymak istiyorum," dedi.

"Torbamda gümüş bir nazarlık var," dedi Hanna. "Yeni doğanların katili Lilith'i uzak tuttuğu söyleniyor." Elini torbaya sokup bir bebek eli şeklindeki *shadai*'yi* çıkardı. "Böyle zamanlarda çok yardımı oluyor."

"Onu bana vermen için seni ikna edebilir miyim?" diye sordu kont.

"Bana nasıl geldiğini anlatırsam isteğinizi neden reddetmek zorunda kaldığımı anlarsınız." Bu öyküyü gettoda yaşayan herkes bilir.

"Uzun yıllar önce çok soğuk bir kış akşamı, gettodaki fırıncılardan birinin karısı Banco Rosso'nun yanındaki sundurmanın altında çöp sepetine bırakılmış bir bebek bulmuş. Soğuktan mosmor kesilmiş çocukcağız açlıktan dolayı feryat ediyormuş. Hafta arası olduğundan getto Yahudi olmayan ve borç para almaya, ikinci el giysi veya mücevher alışverişi yapmaya gelenlerle doluymuş. Bu yüzden kadın bebeğin Yahudi mi yoksa Hıristiyan mı olduğundan emin olamamış."

Kont ona iyice yaklaşmış, kaşlarını çatarak dinliyordu. Bir Hıristiyanın yanında bu kadar samimi bir şekilde konuşmak Hanna'nın âdeti değildi ama adamın dikkatli bakışları sayesinde omuzları gevşedi ve kelimeler birer birer ağzından döküldü.

"Bebeğin nasıl sağ kaldığını da anlayamamış. Giysilerini çıkarıp kimliğiyle ilgili bir ipucu bulmak istemiş. O sırada bu *shadai*'yi kundak bezlerinin arasından düşmüş." Kont Hanna'nın uzattığı *shadai*'yi alıp avuçları içinde tuttu. "İşte o zaman bebeği dondurucu şubat yağmurlarıyla açgözlü kanal farelerinden koruyan şeyin bu *shadai* olduğunu anlamış."

* Nazarlık. (çev.)

Kont kırmızı bir kurdeleye asılı *shadai*yi parmakları arasında salladı. Yeni doğan bir bebeğin eli büyüklüğündeki cisim mumların ışığı altında hareket ettikçe parlıyordu. Kont Hanna'ya baktı. Başı ona doğru eğilmiş, elini dizinin üstüne koymuş, dünyada onu dinlemekten daha önemli bir işi yokmuş gibi duruyordu. "Ya sana nasıl geldi bu?"

"Ölmeye terk edilen o yarı donmuş bebek benim annemdi." Hanna Kont'un gözlerinin nemlendiğini fark edince şaşırdı. Bu durum karşısında kendi gözleri de nemlenmişti. "Bu *shadai* ailemdeki herkesin hayatını korudu. Göbek kordonu boynunun etrafına dolanan kız kardeşim Jessica da dahil. Onu korumuştu ama bir hafta sonra loğusa ateşinden ölen annemi koruyamadı."

"Aynı kaderi paylaşıyoruz canım," dedi Kont. "Annem küçük kardeşim Niccolo'yu doğururken öldü. Niccolo'yu geldiğinde görmüştün, Jacopo'yla iskambil oynuyordu." Uzanıp Hanna'nın eline hafifçe vurdu. "Bunu saklaman gerektiğini anlıyorum. Günün birinde kendi bebeğin için lazım olacak."

Hanna'nın evini gördüğünde çocuğu olmadığını herhalde anlamıştı. "Sözleriniz umarım Tanrı'nın da kulağına ulaşır," diye cevap verdi Hanna.

"Peki, nazarlığını ödünç alabilir miyim?" diye sordu Kont. "Loğusalık dönemi bitince Giovanna sana geri getirir."

"Şuna bir bakayım kardeşim." Jacopo *shadai*'yi kontun elinden aldı. "Ne tür bir yazı bu?"

Hanna nazarlığı adamın bakımlı, manikürlü ellerinden çekip almak istediyse de kendini tutup cevap verdi. "İbranice. Yeni doğanları koruyan üç meleğin ismi yazılı." Nazarlığı çevirip öbür yüzünü gösterdi, "Bu da Davud'un Yıldızı."

"Yani bir Yahudi nazarlığının bir Hıristiyan bebeğini koruyacağına inanmamızı istiyorsun, öyle mi?" diye sordu Jacopo. Konta dönerek, "Kardeşim, bence bu şekilde çocuğuna büyü yapılmış olur," dedi.

Böyle bir düşünceye nasıl cevap verilirdi? Hanna kafasında bir cevap tasarlayamadan Kont ona, "Aynı Tanrı'ya dua ettiğimize inanıyor musunuz?" diye sordu. Jacopo'nun uzattığı *shadai*'yi alan Kont gömleğinin koluyla silip parlattı.

"Hem Yahudi hem Yahudi olmayan bebeklerin Tanrı'sı aynıdır," diye cevap verdi Hanna. "Annenin kanı bebeğin cildinin kırmızılığını, etini, saçını, gözünün karasını sağlar. Babaysa tohumu vasıtasıyla beyaz kısımları, kemikleri, kasları, tırnakları, gözlerin akını ve beynin beyaz maddesini sağlar. Fakat bir çocuğa hayat ve ruh veren sadece Tanrı'dır. İşte bu bir çocuğu insan kılar."

Jacopo konuşmak için ağzını açmasına rağmen Hanna sözlerine devam etti, "Erkek, kadın ve Tanrı'nın işbirliği sayesinde yeni bir hayat doğar."

"Evet, bence haklısın." Kont yorgun görünüyordu. "Ama biraz önce sorduğum soruya bir cevap verme lütfunde bulunmadın. *Shadai*'yi ödünç alabilir miyim?"

Nazarlığı Jacopo ve Giovanna'yla aynı evde bırakmak tehlikeliydi. Ancak bebeğin ona ihtiyacı olduğuna dair içinde huzursuz bir his vardı. "Evet, ödünç alabilirsiniz."

"Bana nasıl kullanılacağını anlat," dedi Kont.

"Çocuğun battaniyesinin içine koyun ve hiç yanından ayırmayın. Şimdi en tehlikeli dönemde bulunuyor. Nazarlık görevini yapar ama siz de kendi görevinizi yapmalısınız. Bebeği hep içerde tutmalısınız. Yatak odasının pencereleri geceleri kapalı kalmalı. Karınızın yatağı etrafındaki tuz çemberini görüyor musunuz? Bebeğin beşiği etrafına da öyle bir çember yapın. Her gün tazeleyin ama uşaklarınız değil kendiniz yapın. Bu onu Lilith'ten korur. En önemlisi, bütün yabancıların uzak tutulması gerekir, özellikle..." Dilinin ucuna *Hıristiyanlar* kelimesi gelmişti; neyse ki aklına *yabancılar* demek gelince bu kelimeye sarıldı. Bebeğin zaman

zaman sıcak suyla yıkanıp bir bezle silinmesini söylemeyi de düşündü ama nefesini hamursuz bayramında Menoradaki mumları üflemek için kullanmanın daha çok işe yarayacağını biliyordu.

Giovanna oturmuş, kucağındaki bebeği sallıyordu. Kendinden öyle geçmişti ki Hanna bebeğin kollarından kayıp yere düşmesinden korktu. Sanki bir yorum yapacakmış gibi görünüyordu, ancak anlaşılan konuşmamanın daha iyi olacağını düşünüp vazgeçti.

Kont di Padovani bir kumruyu özenle korur gibi nazarlığı ellerinin arasında tutuyordu. Lucia'nın yatağından kalkıp Giovanna'nın yanına geldi. Dövülmüş gümüşten yapılma nazarlığı usulca bebeğin göğsüne koydu. Bunun üzerine kıpırdanan bebek Giovanna'nın memesini bırakıp hafif bir sesle ağlamaya başladı.

Babası, "Dudaklarında oluşan süt baloncuklarını görüyor musun? *Che tesoro.** Bir mucize bu çocuk," dedi.

Jacopo doğum kaşıklarının bıraktığı kırmızı izleri göstererek, "Alnında şeytanın öpücüğü olan bir melek," dedi.

Kont pantolonunun cebinden bir duka altını çıkardı. "Al bakalım Giovanna, iyi iş yaptın. Bu gece gördüklerini kimseye anlatmamalısın. Söz veriyor musun?"

"Elbette efendim." Giovanna bebeği yana doğru çekip altın parayı önlüğünün cebine attı.

Kont ardından Hanna'ya döndü; gömleğinin içinden bir kese çıkarıp iki yüz duka sayarak ona uzattı. "Hanna bu gece yalnızca paramı değil aynı zamanda minnettarlığımı da kazandın. Karımla bebeğimin hayatını senden başka kimse kurtaramazdı."

Hanna bu övgü karşısında yüzünün kızardığını hissetti.

"Hem kendi hayatını hem halkının hayatını tehlikeye attın," diye devam etti Kont. "Bana altın dukalardan daha değerli bir şey vererek aldığının karşılığını fazlasıyla verdin."

* Ne sevimli. (çev.)

Belki aşırı yorgunluktan belki Kont'un nazik sözlerinin etkisiyle, Hanna o anda kendini yeni doğum yapmış bir anne gibi hissetti. Tıpkı Isaac'in Levant'a gitmek için her şeyi göze alması gibi, bu parayı kazanmak için büyük bir kumar oynamıştı. Keşke Isaac de onun gibi şanslı olsaydı.

Kont gülümsedi. "Artık kocanı kurtarmanın yolunu buldun. Şimdi evine git, yorgunsun." Koridora çıkıp gelişigüzel yere attığı pelerinini alarak odaya döndü. "Bana nazarlığını ödünç verdin, ben de sabahın serinliğinden koruması için bu pelerini ödünç vereyim. Gondolcum seni sağ salim evine götürür. Sana eşlik edemediğim için beni bağışla ama bütün ailem alt katta haberi bekliyor." Ağır pelerini sırtına koyunca Hanna bir kez daha omuzlarının çöktüğünü hissetti.

Hanna paraları *cioppa*sının cebine koydu. Isaac bile hiç bu kadar para kazanmamıştı. Kalbi sevinçle attı. Artık kocasını kurtarabilecekti. Isaac'le yaşadıkları küskünlüğü nasılsa telafi ederlerdi.

"Oğlunuza ne isim koyacaksınız?" diye sordu. Hıristiyanların çocuklara isim koymak için kırk gün beklemediklerini biliyordu. Çaresiz yavruları vaftiz ederek herkesin dikkatini çekiyorlardı. Böylece Ölüm meleği bile onların ismini biliyordu.

"En sevdiğim amcam olan Bruno'nun adını koyacağız. Altmış dört yaşında olmasına rağmen gürbüz ve sağlıklı bir adam; kısa süre önce ikinci kez evlendi." Kont onun bakışlarını fark etmiş olmalıydı ki, "Yüzün düşüncelerinin aynası gibi Hanna," dedi. "Bu ad hoşuna gitmedi mi?"

"Güzel bir ad ama bir çocuğa yaşayan birinin ismini koymak akıllıca olur mu? Ölüm meleğinin kafası karışabilir, yaşlı amcanızı ararken onun yerine bebeğin hayatını alabilir."

Kont bir süre düşündükten sonra, "Ölen babamın anısına ona Matteo adını vereceğim," dedi.

Hanna'yla Isaac bir oğulları olduğu takdirde Samuel adını

koymayı kararlaştırmışlardı. Baba tarafından dedesinin ismiydi bu. İkinci el mallar alıp satan adam iyi bir kemancı ve saygın bir âlimdi.

"Malta'ya ne zaman gideceksin?"

Hanna'nın bu konuyu düşünecek vakti olmamıştı. Birkaç parça kıyafetini toplayıp arkadaşları ve akrabalarıyla vedalaşarak Isaac'in yanına gidecek bir gemi bulması gerekiyordu. Bunu nasıl becereceği konusunda hiçbir fikri olmamasına rağmen, "Bir fırsat bulur bulmaz gideceğim," dedi.

"Dorsoduro'da yaşayan arkadaşım Marco Lunari'ye git. Gemisi *Balbiana* yakında Konstantinopolis'e gidecek. İçme suyu ve erzak almak için Malta'ya uğrar. Sana bir takdim mektubu veririm."

Bir Hıristiyanın Yahudi bir kadın için bunca sıkıntıya katlanması Hanna'nın tanık olmadığı bir şeydi. "Siz kelimenin tek anlamıyla soylu bir insansınız," dedi. Gece uşağıyla birlikte evine geldiğinde, kendi sıkıntılarıyla öyle meşgul görünüyordu ki, Hanna onun başkalarını düşünebileceğini sanmıyordu. Oysa yanılmıştı.

"Tanrı yardımcın olsun canım." Kont onun omzuna hafifçe vurup Giovanna'nın bulunduğu tarafa döndü ve bebeğe bir kez daha göz atıp parmağıyla yanağını okşadı. "Kardeşim Niccolo aşağıda bebeği görmek için bekliyor. Onu buraya çağıracağım, böylece gitmeden onu da görürsünüz."

Jacopo ayağa kalkıp Kont'un arkasından odadan çıkınca Hanna büyük bir ferahlık hissetti. Yalnız kaldıklarında, Matteo'yu emzirmekte olan Giovanna başını kaldırıp, "Kont'a şu aletinden ve zavallı hanımıma nasıl işkence ettiğinden bahsetmedim. Bu aleti görmek engizisyoncuların hoşuna gidecek."

Giovanna'nın sözleriyle Hanna'nın yaşadığı sevinç birdenbire yok oldu. "Benim aletim sayesinde bebeğin hayatı kurtuldu.

Öyle olduğunu görmedin mi? Kontesin karnını yarıp açmamı mı isterdin?"

"Bu bebeğe şeytanın işine yarayacak bir işaret koydun. Doçun sarayının önünde bulunan aslanın ağzına bir not bırakmak çocuk oyuncağı. Bunu yapmaktan büyük zevk duyacağım."

Hanna eski gettoda yaşayan Ester adlı bir Sefarad kadını hatırladı. Rıhtımdan balık satın alan kadın eve dönerken bakıcısının elinden kaçıp Rio della Sensa'ya düşen küçük bir kızın çığlıklarını duymuştu. Çocuk yüzme bilmediğinden paniğe kapılıp çırpınınca pis kanal sularında boğulma tehlikesi geçirmişti. Ester boş bir gondoldan aldığı küreğin yardımıyla çocuğu sudan çıkarmıştı. Kızı kuruladıktan sonra hıçkırıklar içinde evine götürmüştü. Ancak kız ertesi gün ateşlenip ölmüştü. Ester'in bir cadı olduğuna inanan kızın annesi onu Engizisyona şikâyet etmişti. Engizisyon Bürosundan gelen iki adamın götürdüğü Ester'den bir daha haber alınamamıştı. Aynısı kolayca Hanna'nın da başına gelebilirdi.

"Peki, Kont'un sana verdiği o kadar parayı ne yapacaksın?" diye sordu Giovanna.

"Benden para yüzünden mi nefret ediyorsun?"

"Senden yaptığını gördüğüm şey yüzünden nefret ediyorum. Tıpkı toprağa kürek sokar gibi hanımımın içine soktuğun o icat yüzünden nefret ediyorum. Yahudilerin neden böyle şeyler yaptığını kim nereden bilebilir? Belki İsa Efendimizi öldürmek size yetmedi. Belki bu bebeği de öldürmek istiyorsundur."

Hanna odanın ucuna kadar gidip Matteo'yu Giovanna'nın kucağından aldı. Bebeği öpüp cildinden yayılan süt kokusunu içine çekti. Elini başının altına koyup yüzüne dikkatle bakarak görüntüsünü belleğine kazıdı. Annesinden kalan nazarlığı almaya geldiğinde sadece bir kez daha görme fırsatı olacaktı. Bu düşünce aklına gelince üzüldü. Çocuğun ömrü boyunca yaşayacağı aşamaları takip edemeyecek; emeklemesini, yalpalayarak yürümesi-

ni, düğme iliklemeyi öğrenmesini ve gettodaki bebeklere yaptığı gibi on üç yaşına geldiğinde Tanrı'yla bir sözleşme yapmasını göremeyecekti. Bu çocuğun hayatı onun için bir sır olarak kalacaktı, bu da onu Hanna'nın gözünde daha sevimli kılıyordu.

"Dilerim güzel bir adam olursun," diye fısıldadı. Ardından Giovanna'ya dönüp, "Hanımını ve onun bebeğini kurtarmak için birlikte çalıştık. Bu yüzden birlikte sevinmemiz gerekir," dedi. Elini Giovanna'nın koluna koymaya çalışınca kadın hemen geri çekilip istavroz çıkararak başparmağını öptü.

Hanna ile doğum kaşıkları imkânsızı gerçekleştirmişti. Yakında kendisini Isaac'e götürecek bir gemide olacaktı. Isaac onunla iftihar edecekti. Matteo'yu Giovanna'ya verdi. Bebek o anda ağlamaya başladı.

Kızarmış gözleri ve üzerine sinmiş ekşi şarap kokusuyla odaya giren Niccolo Hanna'yı başıyla selamladı. Onun ardından gelen Jacopo'nun Lucia'nın yatağına oturması Hanna'yı şaşırtmıştı. Yatak hafifçe zıplayınca Lucia ürktü. Bunun üzerine Jacopo ayağa kalktı. Hanna gece eve geldiğinde iki kardeş merdiven altındaki bir oyukta bakara oynuyordu. Masadaysa bir sürahi dolusu şarap vardı.

İki kardeşin bütün gece uyumayıp yeğenlerinin doğumunu beklemesi tuhaftı. Bırakın amcaları, çoğu baba bile bunu pek yapmazdı. Oysa bu iki kardeş kızarmış gözlerle esneyerek Giovanna'nın yanında dikiliyordu. İkisi de şimdi siyah ipekten yelek giymişti.

Yatak odası sıcak olmasına rağmen Niccolo ellerini birbirine sürtüp çukurlaştırarak nefesini üfledi. Bebeğin gıdığını okşayarak, "Ne kadar yakışıklı bir bebek bu," dedi. "Ailemizi çok sevindirdin. Sana teşekkür ederim Hanna. İşini çok iyi yaptın."

Hanna başını sallayıp gülümsemeye çalıştı, ancak dile getire-

mediği nedenlerden dolayı adamın yüzündeki ifade onu rahatsız etmişti.

Lucia'nın yatağına yaklaşıp, "Hoşça kal *cara*," dedi. "Ben gidiyorum." Lucia onun elini bulmaya çalıştı. Hanna elini onun dudaklarına götürdü. "Böyle sağlıklı bir bebeğin ve böyle iyi bir kocan olduğu için şanslısın. Umarım yakında eski gücüne kavuşursun da ikisiyle de iyi vakit geçirirsin."

Odaya giren bir uşak bezden yapılmış torbasını alarak Hanna'yı geniş taş merdivenlerden indirip kanala götürdü. Burada palamarı direğe sıkı sıkıya bağlanmış bir gondol bekliyordu. Uşak torbayı gondolcuya verdi. Adam, "Günaydın," diyerek Hanna'yı karşıladı.

Hanna bir an rıhtımda durarak kendine gelmeye çalıştı. Venedik uyanıyordu. Suda parıldayan sabah güneşi kanalı Murano'da yapılan kadehler gibi canlı renklere boğuyordu. Kanalı dolduran tekneler itişip kakışarak kendilerine yol açmaya çalışıyordu. Dolgun ve yuvarlak elmalarla, narlarla dolu tekneler yavaşça Rialto pazarına doğru yol alıyordu. Karşı kıyıdaki bir balıkçının tezgâhında yatan levreklerle karagözlerin pulları sabahın ilk ışıklarıyla inci gibi parlıyordu. Sokağın iki yanına dizilmiş dükkânları erken saatte alışverişe çıkmış insanlar doldurmuştu. Su satıcıları küçük meydandaki kuyudan doldurdukları çamurlu su dolu kovaları güçlükle taşıyordu.

Di Padovani ailesini simgeleyen bir kıyafet giymiş olan gondolcu ileri atılarak kolunu uzatıp Hanna'nın tekneye binmesine yardım etti. Yüzünün gülmesinden doğum haberini aldığı anlaşılıyordu. Hanna perdelerle örtülü kabine oturunca adam torbasını verdi. Ancak Hanna torbayı aldığında hafifliği dikkatini çekti. Torbayı sallayarak gümüş kaşıkların cam şişelere çarpmasıyla oluşan o bildik sesi duymaya çalıştıysa da hiçbir ses duyamadı. Torbanın içine bakıp el yordamıyla dibini aradı. Sonunda aradığını bulamayınca torbayı yanındaki koltuğa boca etti. Demir bıçak, gazlı bez,

bademyağı şişesi, göbek kordonunu bağlamaya yarayan ibrişim, muhtelif otlar, Anadolu merhemi, içinde arnavutbiberi bulunan mantarlı bir şişe koltuğa döküldü. *Felze* duvarındaki aplikte duran mumu alıp havaya kaldırarak baktı ama bir faydası yoktu.

Doğum kaşıkları torbadan alınmıştı.

Yedinci Bölüm

Azize Ursula Manastırı'nı kasabaya bağlayan kıyıdaki yola girdiler. Tekerlekler yoldaki çukurlara girdikçe Isaac arabayı çıkarmak için canla başla mücadele ediyordu. Yüzünden damlayan terler başörtüsünü sırılsıklam etmiş Assunta ise tekerlekleri meşeden yapılmış arabayı kımıldatabilmesi için en uygun yolu bağıra çağıra tarif ediyordu. Ağır adımlarla ilerleyen atlarıyla sıska sığırlardan oluşan sürülerini pazara götüren birkaç hayvan tüccarına rastlamalarına rağmen kimse Isaac'e yardım etmeye kalkışmadı. Assunta'yı başlarıyla selamladılar. Isaac'in ayak bileğindeki demir halkayı fark edince atlarının dizginlerine asılıp yola devam ettiler. Isaac'in sırtı koca arabayı hendeklerden çıkarmaya çalışmaktan artık yanıyordu. Dün muhafızların vurduğu darbelerden dolayı bacakları ağrıyordu. Yaraları iltihapla dolmadan bacaklarını denize soksa iyi olurdu.

Yol öyle tozluydu ki tükürüğü kahverengi kesilmişti. Araba her sarsıldığında dingili kırılacak diye korkuyordu. Derin tekerlek izleri yüzünden yolun nerede başlayıp nerede bittiğini anlamak zordu. Assunta birkaç kez onu hiçbir yere çıkmayan yollara soktu.

Arabanın bir köşesine atılmış koyun derisi sıcakta kokarak sinekleri çekmeye başlamıştı. Isaac tam Assunta'dan deriyi çalılıklara fırlatmasını isteyecekken aklına boyunduruğun altına tampon gibi yerleştirmek geldi. Assunta'dan deriyi kendisine vermesini istedi ve katlayarak koşum takımının sert derisinin altına yerleştir-

di. Sinekler şimdi yüzünün etrafında dolaşıp kulaklarına giriyordu ama arabayı oyuklardan daha rahat çekiyordu.

Nihayet yüksek surlarla çevrili bir kule olan St. Elmo Kalesi uzaktan göründü. Assunta'yla Isaac güneşin yaktığı askeri kampa yaklaştıkça anayol eşek arabalarıyla, sattıkları malları sırtlarında taşıyan seyyar satıcılarla giderek kalabalıklaştı. Keşiş kıyafeti giymesine rağmen pala taşıyan bir St. Jean Şövalyesi bile vardı. Yol kıvrılarak denize ulaşıyordu.

Sur kapısından içeri girdiklerinde Isaac gibi ayaklarında demirle sokaklarda dolaşan köleler görülüyordu. Bunlar Kuzey Afrikalı Berberiler veya Levant'tan getirilmiş Türklerdi.

"Dur da biraz dinlen Isaac. Seni Joseph'e sağ salim teslim etmek istiyorum."

Isaac koşum takımını çıkarıp arabaya tırmandı. Yere oturduğunda müthiş bir halsizlik hissederek başını dizlerinin arasına koydu. Bütün gücünü kaybetmeden önce kaçış planını uygulamak zorundaydı. Ancak bunu gerçekleştirmek için karnını doyurması gerekiyordu.

Assunta'nın uzattığı mataradan kana kana su içti. Soğuk su boynundan aşağı süzülüp yırtık gömleğinden içeri girdi.

Yük arabasından biraz uzaklaşıp limana doğru seğirtince birkaç adım ötede üstündeki toprakları temizlenmemiş şalgamlarla tıka basa dolu bir araba dikkatini çekti. Bir tane şalgam aşırıp çiğ çiğ yalayıp yutmaya niyetlendi. Sürücü dikkatini dizi şişmiş zavallı atı dövmeye vermişti.

Bu sırada Assunta, "Sanırım Joseph'i bulacağımız en uygun yer burası. Bu saatlerde buraya uğrar," dedi. Eliyle meyhanenin avlusunu gösterdi. Dar ve uzun masalara oturmuş erkekler içki içerek birbiriyle itişip kakışıyordu. Isaac arabayı avluya çekip dizginleri bir ağacın dalına astı. Güneş adamakıllı kavuruyordu. Assunta gözleriyle yolu tarayıp Joseph'i aradı.

Çok geçmeden Joseph yanında bir adamla yolun karşı tarafından göründü. Branda ve meşe fıçılarla dolu bir yük arabası sürüyorlardı. Hemşire Isaac'i çekiştirerek geldikleri yöne seğirtti. Tıknaz Joseph'in altın dişi yine güneşte parlıyordu. Ancak müzayede sırasında Isaac'in tanık olduğu kibirli zorbanın yerini bu kez daha yumuşak görünümlü bir adam almıştı.

Yanındaki adama, "Giorgio onu istiyorum ama benim varlığımdan haberi bile yok," dediği duyuldu.

Atı çeken Giorgio, Joseph'e çok benziyordu; muhtemelen onun kardeşiydi. Kaba saba kısa bir pantolon ve lekeyle dolu pamuklu bir gömlek giymişti. Saçı keçe gibi olmuştu. Üzerinde kir ve mum yağıyla kaplanmamış bir nokta neredeyse yok gibiydi.

Giorgio Joseph'e, "Sen afsunlusun. Bütün kadınların birbirine benzediğinden haberin yok mu? Bu kadın seni tutkun bir danaya dönüştürdü," diye mırıldandı.

Joseph koltuğunun altına üzüm ve portakal dolu bir sepet sıkıştırdı. Güneşte ısınmış portakalların kokusu Isaac'in burnuna kadar gelmişti. Koyu mor üzümlerin üzeri yabani mayanın salgıladığı bir pembelikle kaplıydı. Bu Joseph bir domuz, köle katili, hödük, hoyrat bir Yahudi canavarı olabilirdi ama Isaac hiç o sepetteki meyveleri arzuladığı kadar bir şey arzulamamıştı. Dişlerini portakalın kabuğuna daldırıp dilim dilim koparmayı, sulan çenesinden aka aka yemeyi nasıl da canı çekmişti. Üzümleri ısırıp çekirdeklerini dudaklarıyla çıkarmayı, diliyle lezzetinin tadını iyice çıkarmayı arzuluyordu.

Joseph önce Isaac'e ardından Assunta'ya baktı. Yüzünde yavaş yavaş bir gülümseme belirdi. "Demek Yahudi kolayca din değiştirmedi ha Hemşire? Ne yapacaksın şimdi onu? Deniz kenarına götürüp firkateyn kuşlarına yem mi yapacaksın?"

"Sana geri satacağım. On beş *scudo* lazım bana."

Joseph kahkaha attı. "Hiç şansın yok. Üstelik ben on diye hatırlıyorum."

"Onunu ben, beşini kalabalıktaki o kadın vermişti."

"Çok geç kaldın. Tavsiyene uyup o zenciyi satın aldım. Üstelik onu bugün Kıbrıs'a gitmek için yük alan *Madre de Dios*'un kaptanına sattım. Kârım gayet iyi."

"Neyse, bu adamı birinin satın alması şart. Manastırın parasını geri almam lazım."

"Şu meyhaneciyi denesene." Joseph eliyle *Rieniera y Soderina* yazılı ahşap bir tabelayı gösterdi. "Belki müşterilerin ayakları dibindeki kusmukları silip şarap doldurabilir; gerçi paspas bile tutamayacak kadar cılız görünüyor. Bu saçmalıkla uğraşacak vaktim yok." Yüklü arabayı göstererek, "Bunlar şuradaki *Salvatorre*'nin yedek yelkenleri." Çenesiyle limanda demirli duran üç direkli kalyonu işaret etti.

Limana yakın bir noktadaydılar. Rıhtımda demirli bir sürü ticaret gemisi, kalyon, hatta bir Hollanda filintası vardı. Assunta'nın dikkati buraya yöneldiğinden Isaac'in eline kaçıp saklanma fırsatı geçmişti. Belki karanlık bastığında gemilerden birine binip bir su fıçısının arkasına saklanabilirdi. Aklına Mezmurlardan bir paragraf geldi. *Ah keşke bir kumru gibi kanatlarım olsaydı; o zaman uçup gider ve ruhumu huzura kavuştururdum.*

Fakat şimdi fırlarsa Assunta'nın bağırmasıyla birlikte, kendine eğlence arayan kalabalık üstüne çöküp etlerini lime lime ederdi. Meyhanenin avlusu, gemilerine çağrılana kadar içip sarhoş olmaya kararlı, kaba görünümlü gemicilerle doluydu.

Hemşire Assunta başörtüsünü geri çekince geniş alnı meydana çıktı. "Ona biraz hayrını göster. Çok sıkıntı çekti."

Giorgio lafa girdi, "Ben de sıkıntı çekiyorum. Öyle susadım ki, ancak bir şişe tatlı şarap dindirebilir."

Isaac gözlerini Joseph'in sepetindeki meyvelere dikmiş-

ti. "Bir portakal verirseniz malları taşımanıza yardım ederim." Eliyle yük arabasını gösterdi. "Siz içkinizi içerken bu yelkenleri *Salvatorre*'ye taşırım."

"Bebek çıngırağını bile kaldıramayacak kadar aç görünüyorsun."

"Ya da at tüyü dolu bir torba," diyen kardeşi, kendi esprisine katıla katıla güldü.

Hayvan herifler. Cahil domuzlar. Derken Isaac'in aklına bir fikir geldi. "Bir tüy kalemi tutamayacak kadar sıska değilim."

Joseph kaşlarını çattı. Giorgio'nun yüzünde anlamadığını gösteren bir ifade belirdi.

"Elimde olmadan dediklerinizi duydum," dedi Isaac. "Ben okuyup yazabiliyorum. Size hanımınız için bir mektup yazayım mı? Bana bir portakal verirseniz gönül meseleleriyle ilgili bütün tecrübemi istifadenize sunarım."

"Bana müzayededе, erkeklerle dolu kalabalığın önünde hakaret ettin; şimdi kalkmış portakal karşılığı aşk mektubu yazmak mı istiyorsun? Sen beni aptal yerine mi koyuyorsun?" Giorgio'yu kolundan tutup meyhaneye doğru çekti. "Bu sepet *Salvatorre*'nin kaptanı için."

Assunta Joseph'in karşısına geçip elini koluna koydu. "Okuyup yazabilen bir köle senin işlerinde yardımcı olur. Üstelik hesap yapıp defter de tutabiliyor." Huzursuzca ağırlığını bir toynaktan diğerine geçirip duran Joseph'in atının dizginlerini tuttu. "On beş *scudo* verirsen senindir. Hoşuna gitmezse başkasına satarsın."

"Meyvemizi çalmadan götür onu buradan," dedi Giorgio. "Senin istemediğin bir kâfiri kardeşim ister mi sandın?"

"Özel yeteneği olan bir kâfir," dedi Assunta.

"İlişkinizin ne durumda olduğunu söyler misiniz?" dedi Isaac.

Giorgio beklenmedik bir şekilde karşılık verdi. "Kardeşim, ya-

ni Joseph bir kadına evlenme teklifinde bulundu ama o kardeşimi istemiyor."

Joseph dik dik kardeşine baktı.

"Bir kadına kur yapmak nazik bir girişimdir, bunu çok iyi bilirim," dedi Isaac. Yorgunluğu birdenbire hafiflemişti. "Kulakları çınlasın, benim karım çok zor kazanılmış bir ödüldü. Kur yapma döneminde pek çok mektup yazmam gerekti." Bu sözleri yalandı, ancak rol yapma konusunda üstün bir yeteneği vardı. "Aslında bütün başarılı ilişkilerde mektuplaşmak gerekir."

İki adamla Hemşire Assunta onu ilgiyle dinliyordu.

Derken Joseph Giorgio'ya çıkıştı, "Neden benim özel meselem hakkında herkese boşboğazlık ediyorsun?" Isaac'e dönerek, "Burnunu benim işlerime sokma, seni ilgilendirmez," dedi.

"Elbette beni ilgilendirir. İkimiz de erkek değil miyiz? Hepimizin bize çocuk doğuracak ve yatakta memnun edecek eşlere ihtiyacı yok mu?" Aklına Hanna geldi ve ikinci koşulu olduğu kadar birinci koşulu da yerine getirmiş olmasını diledi. "Neden reddedildiğinizi tahmin etmeye çalışayım. Söz konusu hanım sizi fakir mi zannediyor? Sizin kişiliğinizden mi hoşlanmıyor? Sizi tembel mi buluyor?" Isaac derin bir nefes aldı. "Belki de sizin kişiliğinizi itici buluyor."

Uzun bir sessizliğin ardından Giorgio Joseph'i dürtükledi. "Cevap versene ona, belki yardım edebilir."

"Gemilere işgücü sağlamak dışında bir işim daha var," dedi Joseph. "Gemileri kölelerle doldurmanın yanı sıra yelken bezi yapıyorum. Kumaşı işlemek için koyun sidiği kullanıyorum. Leş gibi koktuğumu iddia ediyor. Onun gözü bir marangozda. Koca kafalı sıska bir herif." Konuşurken kafasını ileri geri sallıyordu. "Herkes bir şey kokmak zorunda. O marangoz ağaç yongası ve tavşan derisinden yapılan bir yapışkan kokar." Assunta'ya döndü. "Siz Hemşire, size saygısızlık etmek istemem ama siz de soğan ve ko-

yun postu kokuyorsunuz. Bu normal. Hepimiz işimizle ilgili kötü kokular taşıyoruz."

Rüzgâr yön değiştirmişti; Isaac gözlerinin yandığını, midesinin bulandığını hissetti. Bu tıpkı bir devenin makatının yanına yaklaşmak gibi bir şeydi. "Kötü kokunun aşkınıza bir engel oluşturmaması lazım," dedi. Başta Assunta olmak üzere bütün gözlerin üzerine döndüğünü fark etti. "Bir deyim vardır, belki duymuşsunuzdur: 'Koç ne kadar kötü kokarsa, dişi koyun onu o kadar sever...'" Giorgio kıkır kıkır güldü.

"Ancak bu kadın için bu durumun söz konusu olmadığı anlaşılıyor. Adı neydi?"

"Gertrudis." Joseph kadının adını söylerken Kutsal Bakire'den söz ediyormuşçasına derin bir iç çekmişti.

Assunta Isaac'le göz göze gelince "aklını mı oynattın" derecesinde başını iki yana salladı.

Bu sırada kereste yüklü bir eşek arabası yolda takırdayarak geçti.

Isaac Joseph'e dönerek, "Hemşire Assunta'ya on beş *scudo* verin, ben de en soğuk kalbi bile eritecek bir mektup yazayım," dedi.

Joseph, "Boş konuşuyorsun," demesine rağmen duraklayıp meyve sepetini yük arabasına koydu.

Bunun üzerine Isaac tereddüt etmeden cevap verdi, "Görürsünüz. Güzel Gertrudis sizi ateşli bir şekilde sevecek."

Assunta Isaac'i Joseph'in duyamayacağı bir köşeye çekti. Kulağına eğilerek fısıldadı, "Bir babonun arka ayakları üzerine doğrulup ıslıkla bir gemici şarkısını çalması ne kadar mümkünse, dostumuz Joseph'in bu kadının kalbine girmesi de ancak o kadar mümkün. O kadın dün bana beş *scudo* veren şu güzel dul."

Isaac, "Demek şu hayırsever kadın," diye yüzünü buruşturdu. "Ne demek istediğinizi anlıyorum Hemşire."

Giorgio kardeşinin kolunu çekiştirdi. "Hadi gel, boğazımdaki gıcığı atmak için bir şeyler içmem lazım. Gertrudis yüksekten uçan bir cennet kuşu, senin menzilin dışında."

Joseph pantolon kuşağına elini atıp bayat ekmek parçaları ve limon kabukları arasında bir şey aradı. Sonunda eski püskü bir deri kese çıkardı. Üç madeni para çıkarıp Assunta'ya verdi. Paranın kadının eline geçtiğini görmeye dayanamıyormuş gibi bakışlarını başka yöne çevirmişti.

"Umarım bu alışverişten pişman olmam Hemşire. Bu adam ölürse param boşa gidecek."

Assunta parayı yünlü kumaştan yapılmış kıyafetinin cebine koydu. "Hoşça kal Isaac. Sana iyi şanslar diliyorum." Rıhtıma doğru yönelirken sözlerine devam etti, "Joseph sana kötü davranırsa ki öyle yapacaktır, manastıra dön de ruhunun kurtuluşunu konuşalım." Başını geri çevirip ekledi, "Joseph ona iyi davran. Kâfirler de Tanrı'nın kuludur."

Tekrar Isaac'e dönerek, "Bir şey daha var Isaac," dedi. "Tutsakları fidyeyle kurtaran cemiyetinizi temsil eden adamın adı Hector. Uzun boylu biri; bir ata yerleştirilse yakışıklı duracak bir kafası var. Genellikle rıhtım civarında ya da Büyük Üstat'ın sarayının altındaki hücreleri dolaşırken rastlarsın. Boyuna göre çok kısa külot pantolon giyer."

"Benim fidyemi ayarlamakla sorumlu olan adam o mu?"

Assunta onun kolunu öyle sıkı çimdikledi ki, Isaac sıçradı. "O zamana kadar açlıktan ölmezsen evet."

Hector, ne münasip bir isimdi. Kulağa hoş geliyordu. Isaac kendini bir düzine mektup yazmaya, onlarca parşömen karalamaya hazır hissediyordu. Birkaç hafta daha dayanıp Hector'un yardım etmesini sağlarsa, kurtuluşu kesindi. Joseph ile Giorgio'nun

bulunduğu yere yönelip Joseph'in sırtına hafifçe vurdu ve vakit kaybetmeksizin konuştu. "Hadi Joseph, gel işe koyulalım. Bana âşık olduğun hanımdan bahset." Derin bir nefes alıp ardından sessizce titredi. "Birlikte onun kalbine giden en kolay yolu buluruz."

"Seni uyarıyorum Isaac, kalbini kazanma konusunda başarılı olamazsan, işte o zaman şu kalyonu görüyor musun?" Joseph limanda yaklaşık kırk arşın boyunda, ince ve zarif görünümlü bir gemiyi gösterdi. "İşte orayı boylarsın." Parmağını sertçe Isaac'in göğsüne bastırdı.

Isaac başını sallarken midesinde bir bulantı hissetti. Ancak bunun, o sabah Assunta'nın mutfakta ona verdiği incecik bir dilim elmadan başka kursağına bir lokma girmemesiyle ilgisi yoktu.

"Sözlerini kaleme iyi dök dostum. Gertrudis'in kalbini kazanmak için bir haftan var. Yoksa şu kalyon limandan ayrılırken sen de bir küreğe bağlanmış olursun." Joseph bunları söylerken ona bir portakal uzattı.

"Peki, onun kalbini kazanmayı başarırsam, bana özgürlüğümü bağışlayacak mısın?"

Joseph bir an düşünceye daldı ya da onun gibi bir adam ne kadar düşünceli görünebilirse, öyle bir ifadeyle baktı. "Gayet makul," diye cevap verdi. Ardından atın dizginine yapıştı ve Giorgio ile birlikte yolda ilerledi.

Bir hokkabaz için çocukların kulağının arkasından yumurta çıkarmak ne kadar kolaysa, Isaac için uygun sözler bulmak da o kadar kolaydı. İyi ama onun bulacağı sözler bu öküz gibi adamın güzel Gertrudis'in kalbini kazanmasına yetecek miydi? Uygun sözleri nasıl bulacaktı?

Portakalın kabuğunu soymaya başladı. Kabuktan çıkan sular parmaklarını ıslatmıştı. Bir dilim koparıp ağzına attı. Meyvede sanki acı bir tat vardı, hiç hoşuna gitmemişti.

Sekizinci Bölüm

Hanna kabinin perdesini aralayıp dışarı baktı. Gondol Rio di Ghetto'ya yaklaşmıştı. Torbasını omzuna atarken kaybolan kaşıkları ne yapacağını düşünüyordu. Konağa geri dönmeyi hiç istemiyordu. Kaşıkları Giovanna aldıysa Kont shadai'yi geri gönderdiği zaman Hanna'ya geri vermesi için zorlayabilirdi. Diğer olası sonuçları aklına getirmemeye çalışmanın kolay olacağını düşündü.

O bunları düşünürken gettonun hemen dışındaki iskeleye yanaşan gondolcu palamarı babaya dolayıp elini uzatarak inmesine yardım etti.

Hanna oturaklardan meydana boşaltılan dışkılara ve çürüyen çöp yığınlarına basmadan yürümeye çalışırken dinlemesinin, hatta düşünmesinin yasaklandığı bir ses duyduğunu zannetti. Hahamın artık var olmadığını duyurduğu bu ses Jessica'ya aitti. Bunun kız kardeşine ait olduğundan emindi. Şafak vaktinin yumuşak havasında bir lavtanın sesi gibi kulağa hoş gelen sesiyle bir madrigal söylüyordu. Hanna Jessica'yı sık sık getto kapılarının biraz uzağındaki Calle Della Masena'da görüyordu. İki kardeş başkalarının yanında, hatta sokakta karşılaştıklarında birbirlerini tanımamazlıktan gelip konuşmuyorlardı.

Kız kardeşinin sesini duyan Hanna'nın tüyleri diken diken olmuştu. Belki yoğun sis onu aldatıyordu. Saatlerden beri uyumadığı için yorgunluktan gözleri bulanıp kafası karışmış olabilirdi

ama aynı sesi yine duydu. Bu kez daha gür ve yakından gelen sese doğru yönelmekten kendini alamadı. Ses çok benzemesine rağmen Jessica'ya ait olamazdı. Karşısında safir renkli bir yelek, dantelli kısa pantolon ve mavi kadifeden kasket giymiş bir oğlan vardı. Siyah kartonpiyerden yapılmış bir maske gözleriyle burnunu kapatıyordu.

Hanna çocuğun yanına iyice yaklaştığında, "Lütfen beni bağışlayın, sizi birisine benzettim," dedi.

Tam dönüp uzaklaşmak üzereyken çocuk arkasından koşarak kolunu tuttu. "Hanna, beni tanımadın mı?" Artık şüpheye yer kalmamıştı. Bu hafif peltek konuşan Jessica'nın sesiydi. Karşısındaki zayıf çocuk hızlı bir hareketle kasketini çıkararak uzun koyu saçlarını serbest bıraktı. "Kız kardeşini tanımadın mı? O kadar iyi mi kılık değiştirmişim? Oysa sevgili Hanna, sen şu mavi *cioppa* ve güzel saçına örttüğün şalla hemen tanınıyorsun." Jessica gülümseyince yanaklarında bir meleğin kanatlarının ucu kadar narin gamzeler belirdi.

Hanna birden kendini son derece dinç hissetti. Öyle ki, bir düzine daha doğum yaptırabilir, on gece daha uyumadan çalışabilirdi. Kendisinden beş yaş küçük Jessica'yı kucaklayıp burnunu saçlarına gömdü.

"Seni düşünmeden, nasıl olduğunu merak etmeden geçen tek bir günüm yok." *Seni seviyorum Jessica; hep sevdim, hatta gettodan kaçtığın zaman bile* demek istedi. O gece başından geçen her şeyi ona anlatmak istedi ama kendini tuttu. Bunun yerine, "Neden bir oda hizmetçisi gibi giyindin?" diye sordu.

"Büyük Kanaldaki bir malikânede verilen partiden eve dönüyordum," diye cevap verdi Jessica.

Hanna Hıristiyanların *Commedia dell'Arte* karakterleri olan Pulcinello, Pedrolino, Harlequin ve Brighella gibi giyindikleri kıyafet balolarını duymuştu. Jessica böyle eğlencelere katılacak

kadar Hıristiyanlaşmış mıydı? İmkânsız gibi görünse de fener ışığında parlayan saten pantolonu bunu doğruluyordu.

"Maskeli balo muydu?"

"Pek sayılmaz," diye cevap verdi Jessica. "Kıyafet giymiş tek kadın bendim. Bazı yaşlı erkekler delikanlılardan hoşlanır. Benim gibi genç kadınlar yerine onlarla yatmaktan hoşlanan bir sürü erkek var."

Hanna başını salladı ama dediklerinden bir şey anlamamıştı.

Jessica onu bir binanın gölgesine çekip sesini kısarak, "Erkekler oğlancılıkla ilgili kanunlardan korkuyor," dedi.

"Anlamadım." Oğlancılık. Hanna bu kelimenin ne anlama geldiğini çok iyi bilmiyordu.

"Ben bir *cortigiana*'yım* Hanna. Anlarsın ya. Venedik'te benim gibi zengin hamiler bulmak için yarışan binlerce kadın var. Hepimizin bir alanda uzmanlaşması lazım. Benimki de yakışıklı bir oğlan gibi dar kısa pantolon giymek." Başparmaklarını saten ceketinin dökümlü yakalarına takıp hafifçe eğildi. "Erkeklerin suç işlemeden diledikleri gibi zevk almalarını sağlıyorum. Sıradan bir vatandaş ilk kez oğlancılık suçu işlediğinde cezası elli dukadır. Eğer soyluysan o zaman..." Jessica iki parmağıyla boğazını keser gibi bir hareket yaptı. "Eğer bakacak olursan ismimi katalogda görebilirsin. Adresim, fiyatım, uzmanlıklarım; hepsi Venedik'teki diğer dürüst eskortlarla birlikte sıralanmış durumda. Hatta sulubo-yayla yapılmış, beni güzel gösteren bir resmim bile var." Muzipçe güldü ama Hanna bakışlarını ondan kaçırdı. "Duygularını hiç saklayamıyorsun. Sözlerimin sana ıstırap verdiğini görebiliyorum."

Hanna elbette Jessica'nın *cortigiana* olduğunu bilmesine rağmen işinin ayrıntılarını bilmiyordu. Sadece karı kocanın yapması gereken eylemlerle erkekleri memnun etme düşüncesi yüzünün kızarmasına neden olmuştu. "Bunlardan bahsetmeye gerek yok."

* Fahişe. (İt.)

Hanna'nın düşünceleri yüzünden okunuyor olmalıydı ki Jessica, "Ben bir sosyete fahişesiyim, sıradan bir fahişe değil," dedi. Castello sokaklarında dolaşıp erkeklerin beni Düşkünler Evi'nin duvarına yapıştırmasına izin vermiyorum."

Hanna elleriyle kulaklarını kapatmamak için kendini zor tuttu.

Jessica, "Dio mio,"* diyerek yelpazesini salladı. "Ne kadar çok şarap içmişim." Yeleğinin düğmelerini çözünce ortaya çıkan göğüslerinin arasında altın bir haç vardı. Jessica'nın mesleğinden bahsetmesi mi, yoksa boynunda sallanan haçın görüntüsü mü kendisini daha fazla şoka sokmuştu, Hanna bir türlü karar veremedi.

Jessica, "Nasıl geçindiğimi zannediyorsun Hanna?" diyerek göz kırptı. "Günün birinde belim kalınlaşıp kimse beni istemez olunca, gönlüm dilediğince yaşayacağım. Benim gibilerin genelde başına geldiği gibi son yıllarımı yoksulluk içinde geçirmeyeceğim. Castello'da mülklerim ve bir yığın mücevherim var. Hatta istesem evlenebilirim. Bol miktarda drahoma verdim mi kendime iyi bir eş bulabilirim."

Hanna cevap vermeye hazırlandı ama Jessica sözünü kesti. "Benim için üzülme. Geleceğimi tıpkı bir generalin savaş için para toplaması gibi planladım."

"Isaac beni drahomasız aldı," dedi Hanna. "Tahta *cassone*den başka bir şeyim yoktu. İçinde de bir çift şamdanla Zeta Teyzeden kalma dantel bir yorgan vardı." Bu sözleri söylediği anda pişman olmuştu.

Jessica'nın yüzünde belli belirsiz bir ifade görüldü. "Isaac ender rastlanan bir yaratık. Cömert, ticaret kafası var, yakışıklı..."

Hanna Isaac'in adını duyduğu anda gözyaşlarını zapt etmek için yumruklarını ağzına bastırdı.

"Hanna neyin var? Hem sabahın bu saatinde burada ne arıyorsun? Venedik haydutlarla ve ortalıkta dolanan domuzlarla do-

* Tanrım. (İt.)

lu. Hepsi seni yemeye can atar." Jessica elinin tersiyle Hanna'nın yanaklarındaki yaşları sildi.

"Isaac'i yakalayıp köle yaptılar, şimdi Malta'da."

"Bunu duymamıştım. Ah Hanna'cığım, çok üzüldüm." Boynundaki haça dokundu. "Umarım yüce Tanrım onu en kısa zamanda, sağlıklı ve eksiksiz olarak yatağına gönderir."

Hanna ardından Jessica'ya geçirdiği yalnız geceleri, Isaac için duyduğu endişeyi anlattı. Bunları anlatırken sabahın erken saatinde yoldan geçen birinin onları göremeyeceği kuytu bir köşede olmayı diledi.

"Gettoda dedikodu yapan herkes Malta'da can veren Yahudilerle ilgili korkunç hikâyeler biliyor ve bana anlatmak için can atıyor. Üzüntüden aklımı kaçıracağım."

"O hikâyeleri ben de duydum ama cesur ol. Isaac becerikli bir insandır. Hem ağzı laf yapar hem de akıllıdır."

Hanna hıçkırıklarla sarsılıyordu. "Karşısına çıkan herkesi düşman yapar. Asabi bir kişiliği var."

"Sen hariç," dedi Jessica.

"Hayır, benle de aynı. Yola çıkmadan önceki hafta kavga ettik. Levant'a gitmemesi için yalvardım. Bunun bir işe yaramayacağını söyledim." Kont'un pelerinini biraz daha omuzlarına çekti.

"Beni dinle. Isaac sana tapıyor. Onu bazen senin *mikvah*tan tertemiz ve saf bir şekilde yıkanıp çıkmanı beklerken görüyordum. Senin onu sevdiğini biliyor. Bunu evliliğinin her gününde ispatladın." Hanna'yı kucaklarken, "Erkekler yatağa girince her şeyi bağışlar. Onun kollarına sarılıp yattığın zaman o çirkin sözlerin yerini tatlı, şefkatli sözler alacaktır," diye fısıldadı.

"Malta'ya gidip onun ölüsüyle karşılaşırsam bunlar gerçekleşmez." Şafak vakti hava öyle soğuktu ki, Hanna konuşurken ağzından çıkan dumanları görüyordu. "Sen din değiştirmek için

eğitim alırken ben hiçbir şey yemeden on dört gün, on dört gece boyunca yataktan çıkmadım."

Jessica onun elini okşadı. "Din eğitimi görürken rahibeler her sabah seni özlediğim için gözyaşlarıyla sırılsıklam olan yastığımı sıkıp kurutuyorlardı. Haham Ibraiham ve ringa balığı kokan nefesini bile özlüyordum. Kendimi o kadar yalnız hissediyordum ki." Kont'un pelerininin altından sarkan giysisinin eteğini gösterdi. "Neden bu saatte dışarıda olduğunu söylemedin. Giysinde de kan lekesi var."

Hanna Jessica'yı yeleğinin ucundan tutup bir kapı ağzına çekerek, "Büyük Kanal'daki bir konakta doğuma gittim," diye fısıldadı.

"Bir Hıristiyan doğumu mu?" diye sordu Jessica. "Şaka yapıyorsun!" Yüzünde bir şaşkınlık ifadesi belirmişti. "Sen? Küçük getto faresi. Papalık buyruğuna karşı geldiğini mi söylüyorsun? Engizisyon mahkemesine çıkabilirsin."

"Tanrı aşkına, kısık sesle konuş," dedi Hanna. "Isaac'in fidye parasını kazanmak için başka ne amacım olabilir ki."

"Tanrım, zorunluluk ikimizi de cesur kıldı." Jessica açılan saçlarını topuz yapıp kepinin altına topladı.

Hanna itiraz etti, "İkisi aynı şey değil."

"Tabii ki öyle. İkimiz de para için yapmayacağımız şeyleri yapıyoruz. Sen sonunda Isaac'e kavuşacaksın, ben hiçbir erkeğin elimden alamayacağı evlerimi kiraya verip kadife giysiler içinde dolaşacağım."

Hanna gözlerini Jessica'nın boynundaki haçtan ayıramıyordu. "Sen gerçek bir Hıristiyan mısın? Yoksa hâlâ Şabatı kutluyor musun?"

"Hepsini geride bıraktım," diye konuştu Jessica.

"Cuma geceleri mum yakmıyor musun?"

"Hamursuz bayramını bile kutlamıyorum. Pencereme koca-

man bir jambon asıyorum. Böylece evimin önünden gelip geçenler Hıristiyan olduğumu biliyor."

Kurallardan, kısıtlamalardan uzak bir centil hayatı. Jessica sadece geçmişine yabancılaşmakla, kendisini seven insanlarla bağını koparmakla kalmamış, aynı zamanda dinini de kaybetmişti. Hanna giderek öfkelendiğini hissetti. "Demek bencilce bir hayat sürüp sadece paranın satın aldığı zevkleri düşünüyorsun."

"Bana bencil mi diyorsun? Asıl bencil olan sensin. Bir Hıristiyan doğumuna katılarak bütün gettoyu tehlikeye atmışsın."

"Isaac için yaptım."

"Kendin için yaptın, böylece kocanın kollarına geri dönmesini sağlayacaksın. Seni Haham, Isaac hayattayken de babamız yönetiyordu. Sen küçük bir getto faresisin ve hep öyle kalacaksın."

Hanna Jessica'nın sert ses tonuyla sarsılmıştı.

"Yıllar önce o gece yardımını istediğime pişmanım," dedi Jessica. "Beni düşündüğünü, böylece o ihtiyar keçi gibi huysuz Haham'a karşı çıkıp biricik kardeşinin ilk çocuğunu doğurmasına yardım edeceğini sanmıştım ama yanılmışım."

Hanna bebeğin akıbetini sormak istese de cesaret edemedi.

"Bütün gece adını haykırıp seni çağırması için bir kız gönderdim. Doğum sandalyesinde beni tutmak için seni, sadece seni istedim. Oysa senin yerine San Marcuola cemaatinden sakar bir Hıristiyan ebe geldi." Jessica'nın sesinde kırgınlık seziliyordu. "Bebeğim ölü doğdu. Doğum kanalında boğulmuş."

Yüce Tanrım, diye düşündü Hanna. Bebeğin öldüğünü bilmiyordu.

"Beni sevdiğini söylüyorsun ama sana en çok ihtiyaç duyduğum anda beni terk ettin."

"Bu doğru değil. Haham'a itaat etmem gerekiyordu."

"İyi ama bu soylu adamın doğumuna giderek ona itaat et-

medin. Sana ihtiyacım olduğu bir zamanda cesur olmaman ne yazık."

Hanna göğsünün altında bir sancı hisseti. Kalbi yırtılıp göğüs kafesinden çıkacak gibi oluyordu. Aynayı kapatıp üstündeki giysileri paramparça ettiği anları gözünde canlandırdı. Bunlar yıllar önce Haham'ın buyurduğu boş davranışlar değil içinden gelerek yaptığı hareketlerdi. Yedi günlük yas bitmişti. Artık Jessica onun için tam anlamıyla ölüydü. Kardeşinin bulunduğu yöne bakmadan torbasını alıp getto kapısına doğru yöneldi. Kontesle bebeğini kurtardığı anda duyduğu sevinç, bir gondoldan yayılan dalgalar gibi giderek yok oluyordu.

Hanna telaşlı adımlarla yürürken Jessica, "Seni boğan o gettoya koş! Sana göre ben ahlaksız olabilirim ama sen kanuna karşı gelerek sadece kendin için değil çok sevdiğini iddia ettiğin gettoya da felaketi davet ettin," diye seslendi.

Dokuzuncu Bölüm

Hanna'nın başka seçeneği yoktu. Sert ve parlak mermer döşemeli, derin odaları altın yaldızlı ve gümüş eşyalarla, esrarengiz Hıristiyanlar barındıran o konağa ca'di Padovani'ye dönmek zorundaydı. Kırk günden fazla bir süre boş yere Giovanna'nın doğum kaşıklarını getirmesini beklemişti.

Bu esnada, yola hazırlık için çatıya çıkmıştı. Burası Haham'ın ona verdiği elmaları kurutmaya uygun tek yerdi. Lagündeki Turcello Adası'ndan gelen elmalar onun bedelini ödeyemeyeceği kadar pahalıydı. Sabah Haham elma dolu sepeti ona verirken meyveleri kendi yetiştirmiş gibi hoşnut görünüyordu. "Al bunları ye," demişti. "Malta'ya vardığında kalanları da Isaac'e verirsin." Hanna teşekkür ederek elmaları almıştı. Başkası verse barış hediyesi olarak yorumlamak mümkündü ama söz konusu Haham olunca maksadını kimse bilemezdi.

Bu yıl elmalar öyle kırmızı ve suluydu ki, Hanna keten boyamak için kabuklarını kaynatmaya karar vermişti. Çatıdaki tahtaların üstüne bacaklarını uzatıp otururak elmaları ince dilimler halinde soydu, çekirdeklerini bıçağın ucuyla çıkardı ve dilimleri kesik tarafları yukarı gelecek şekilde eski bir keten çarşafın üzerine dizdi.

Yükselen güneş çatıdaki tahtaları birbirine yapıştıran zifti eritmişti. Elmalar birkaç saat içinde Haham'ın yanakları gibi kırışacak, kumaş parçalarına sarılıp diğer gıdalarla birlikte paketlenme-

ye hazır hale gelecekti. Çarşafın üstünde yolculuk için daha önce yaptığı hazırlığın izi olan kurutulmuş koyun ve dana eti, havuç ve turp dilimlerine ait lekeler görülüyordu.

İki gün sonra, lagündeki gelgit denize açılmak için en uygun akıntıyı yarattığı zaman Malta'ya gitmek için *Balbiana*'ya binmiş olacaktı. Kontun arkadaşı kaptan Marco Lunari yolculuğun hava şartlarına ve Tanrı'nın arzusuna göre iki ay kadar süreceğini belirtmişti. Birkaç günden beri süren gergin bekleyiş nedeniyle midesine giren sancılar yüzünden tavuksuyu çorbasından başka bir şey yememişti.

Ellerini önlüğüne silip aşağıdaki meydana göz attı. Tefecilerin, kasapların ve fırınların yanından telaşla geçen tanıdık görünümlü bir şahıs *campo*'ya doğru yürüyordu. Yüksek topuklarıyla çamura batmamaya çalıştığından adımları sarsaktı. Biraz daha yaklaşınca Hanna bu şahsı tanıdı. Gelen Jacopo'ydu.

Hanna bıçağı yere bıraktı. Bir an Matteo'nun hastalandığını, Jacopo'nun onu yardıma çağırmaya geldiğini düşündü ama hayır, herhalde Kont onu kaşıkları vermesi için göndermişti. Peki, ev uşakla dolu olduğu halde neden ona böyle bir görev vermişti? Adamın adres sorduğu yaşlı bir kadın ona çatıyı gösterdi. Hanna'nın başına bir kumaş parçası sarıp beklemekten başka çaresi kalmamıştı. Özel hiçbir konuşmanın yapılamadığı meydandansa adamı burada beklemek daha iyiydi.

Hanna tam merdivenlere yönelmek üzereyken çatının kapağı gıcırtıyla açıldı. İpek kısa pantolon giyen Jacopo, dört kat merdiven çıktığından yanakları al al olmuş bir halde merdivenin başında göründü. Uzun kollu ceketinin düğmeleri nakışlı ipekle kaplıydı. Adam yüzündeki en küçük tüyü bile yok etmek için küllü su dolu bir fıçıya girmişe benziyordu. Oysa Yahudi erkekleri Haham'dan kasaba kadar hep kıllıydı. Hepsinin uzun sakalları, kıllı göğüsleri,

yanaklarından sarkan zülüfleri vardı. Yaşlı adamların kulaklarından kıl fışkırıyordu.

Nefes nefese kalan Jacopo meraklı gözlerle etrafına bakındı. İkisinin yan yana ancak sığabildiği çatıda kıpkırmızı parlayan elma dilimleriyle dolu bir çarşaf vardı. Hanna yüzündeki teri önlüğünün ucuyla silerek ayağa kalkıp adamı karşıladı. "Günaydın sinyor, biraz soluklanın."

"Evet, komşularından biri seni burada bulacağımı söyledi."

İkisi de oturduğu takdirde meydanda bulunan kimse onları göremezdi ama adama verecek sandalyesi yoktu. Omzundan sarkan dantelli pelerinden başka bir şey taşımadığını gören Hanna hayal kırıklığına uğramıştı. Adam alçak parmaklıktan uzak durarak etrafına göz attı. İpte asılı çamaşırlar ve bir köşeye tıkılmış yatak örtüsüyle birlikte üstü sinek kaynayan su dolu bir fıçı vardı. "Demek gettoda hayat böyle. Burası *campo*'dan ne kadar yüksek. Başım döndü."

"Matteo iyi mi?" diye sordu Hanna.

"Kene gibi sağlıklı, duvarcı ustası kadar yemek yiyor."

"Ya Kontes? Onun durumu nasıl?"

"Her gece öksürüyor. Ateşi var. Yüzü öyle kızarmış ki kırlarda yürümüş sanırsın. Düzgün nefes alamıyor. Çarşafları yoluyor. İçine şeytan girmiş bir kadın gibi konuşuyor. Bazı geceler kontun onun odasında olduğunu işitiyorum. Nefes alabilmesi için onu kaldırıyor, leğeni tutuyor."

"Bunu duyduğuma çok üzüldüm."

Adamın ailenin sağlık durumu hakkında bilgi vermeye gelmediği kesindi. Hanna biraz bekleyip, "Ziyaretinizi neye borçluyum?" diye sordu.

"Beni kardeşim gönderdi," dedi Jacopo. "Bu akşam yemeğe gelip nazarlığını alabilirsin."

Hanna'nın nutku tutulmuştu. Yahudilerle Hıristiyanların birlik-

te yemesi alışılmadık bir durumdu. Konaktaki işi bitmişti. Aileyle yaşadığı sosyal bir ilişki değil, özel bir öğretmenin ya da hanımın güvendiği bir bakıcının yaşadığı türden bir iş ilişkisiydi. Kendini toparladığında, "Şeref duyarım," dedi. *Beni ilgilendiren başka bir mesele var* mı diye soracakken doğum kaşıkları konusunun geceye kadar beklemesi gerektiğine karar verdi.

Jacopo sert güneş ışığı yüzünden gözlerini kısmıştı. "Şehrin bu kısmı epey ilginçmiş. Bak, tefecilerle kasapların tezgâhlarını görebiliyorum. Bu kadar yüksekte kendimi kuş gibi hissediyorum." Ellerini kalçalarına koyarak çarşafın üstüne serilmiş meyveleri inceledi. "Bunları birkaç saat içinde altüst etmen gerekir, yoksa güneş o kısımlara gelmez ve bozulurlar."

Hanna adamın gettonun görsel niteliği hakkındaki düşüncelerini ya da elma kurutma konusundaki öğütlerini bitirip sadede gelmesini bekledi. Söylemek istediği şeyin onda sıkıntı yarattığı belliydi. Bunun üzerine Hanna, "Yemeğe davet edilmek benim için büyük bir onur," dedi.

"Bu daveti bizzat yapıyorum, çünkü seninle birkaç kelime konuşmak istedim. Şaşırmış gibi yapma. Sana ait olduğunu tahmin ettiğim bir şey buldum. Nazarlığınla birlikte çapraz durumda iki çorba kepçesini andıran garip bir alet bırakmışsın." Elini omzuna attığı pelerinin içine soktu. Hanna o anda gümüş kaşıkların tanıdık parıltısını gördü.

"Ah, teşekkür ederim." Rahatlayan Hanna elini uzattı ama Jacopo kaşıkları ona vermedi.

"Bunları yere düşen mendilimi almak için eğilince Kontes'in yatağının altında buldum. Galiba bunu yeğenimin doğumu için kullandın."

"Evet ama..."

"Bu aleti unutman çok akılsızca. Böyle bir aletin birtakım insanların eline geçmesi durumunda ne kadar tehlikeli olacağını bil-

men gerek. Hemen söyleyeyim ki, ben öyle insanlardan değilim. Ben de en az Kont kadar sana minnettarım. Yeğenimin hayatını kurtardın. Bu asil davranışın karşısında başına bir şey gelmemesi için elimden geleni yapmayı isterim."

"Çok naziksiniz. Düşündüm ki belki..."

"Bunu uşaklardan biri de bulabilirdi. Yasadışı bir aletle Hıristiyan bir bebeği doğuran Yahudi bir kadın ha? Olayı soruşturacak olan hâkim buna iyi gözle bakmazdı değil mi?"

Hanna, "Size minnettarım," derken adamın aleti bir an önce ona verip gitmesini diledi.

"Şahsen bu aleti sana şu anda vermekten başka bir şey istemem ama önce konuşmamız gereken bir mesele var. Kardeşim Kont, Kontes'in doğumuna katıldığın için sana gayet güzel bir para ödedi. Yanlış hatırlamıyorsam iki yüz dukaydı."

"O parayı hak ettim. Konağınıza geldiğimde Kontes neredeyse ölmek üzereydi."

"Yanlış anlama, yaptığın hizmetin değerini tartışmıyorum. Benim canımı sıkan kullandığın bu cadı aleti. Seni ihbar etme yükümlülüğüm var, bunu biliyorsun değil mi?"

"Cadı aleti kullanmam en az kanat takıp şu çatıdan *campo*'ya uçmam kadar imkânsız."

"Demek öyle."

"Doğru söylüyorum."

"Hakkında dava açılmasını hiç istemem Hanna. Bu kimsenin işine yaramaz. Bu yüzden yükümlülüğümü görmezden gelmeye hazırım ama suskunluğumun bedeli iki yüz dukadır. Aletini geri almak istiyorsan bu gece parayı getir. Gondolumuz günbatımında seni alacak." Jacopo dönüp merdivene yöneldi. İnmek için adımını ilk basamağa attığı anda durdu ve Hanna'ya bakıp, "Birbirimizi anlıyor muyuz?" diye sordu.

"O dukalar kocamın hayatını satın almak içindi."

"Tutuklanıp işkence görürsen dukaların ne sana ne de ona yaran olur." Cilalı tırnaklarını yeleğinin düğmesine sürttü. Ardından Hanna'nın düşüncelerini okumuşçasına, "Malta'ya giderek benden kurtulabileceğini sanma. *Balbiana*'nın kaptanı ailemiz için çok yük taşır. Bir sözümle seni taşıma teklifinden vazgeçer," dedi.

Hanna adamın üstüne atılmak istese de başını sallayıp söylediklerini onaylamaktan başka çaresi yoktu. Jacopo gülümseyerek merdivenden aşağı indi. Hanna'nın düşünmek için zamana ihtiyacı vardı. Elma dilimleriyle dolu çarşafın başına çöküp ileri geri sallanmaya başladı. Eliyle elmaların üstüne üşüşmüş sinekleri kovarken, gölgeler de uzamaya başlamıştı.

Günbatımı yaklaştığı sırada odasındaki leğende yüzünü yıkadıktan sonra yegâne iyi kıyafetini giydi. Kıyafet kare şeklinde kesilmiş üst kısım ve ipek kenar süsleriyle bezeli uzun kırmızı bir etekten oluşuyordu. Ayna olmadığı için leğendeki suya düşen yansımasına bakıp saçını topladı. Telaştan firketeleri ve tarağı düşürünce yatağın altına eğilip onları aradı. Ardından saçını topuz yapıp üstüne bir file geçirerek odadan çıktı.

Meydana çıktığında hava kararmıştı. "Fakirlerin bankası" denilen Banco Rosso'nun revaklı geçit içindeki kırmızı-siyah tabelası güç bela seçiliyordu. Hanna Sinyor Rosso'nun mesaisini bitirip çıktığını düşündü ama bankanın arka kısmında yanan mumun titrek alevini fark etti. Kapıya vurup bekledi. Bir süre sonra, Haham kadar solgun benizli ama gözleri kırışmış yaşlı Rosso, kapının üstündeki kafesin kilidini açıp onu içeri aldı. "Hanna canım, dukalarını ne zaman almaya geleceğini merak ediyordum." Adam çuval bezinden yapılma küçük keseyi ona uzatıp iyi yolculuklar diledi. "Solgun görünüyorsun. Hasta mısın?"

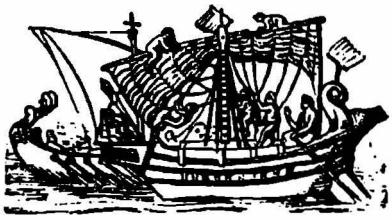
"Sadece biraz yorgunum."

"Umarım bu paralar Isaac'in özgürlüğünü almana yardımcı olur."

Hanna çocukluğundan beri tanıdığı bu nazik adamın kollarına atılmak için yoğun bir istek duydu. Tercihlerini herhangi bir erkek kadar biliyordu. Yapacağı tercih basitti, ya Jacopo'ya parayı verecekti ya da cadı diye hapse atılacaktı. Bu gece kendi hayatını kurtarmak için Isaac'in fidye parasını kullanmak zorundaydı. Sinyor Rosso'ya gülümsemeye çalışarak para dolu keseyi torbasına sokup *campo*'dan geçerek Kont'un gondolunun beklediği Rio della Misericordia'ya açılan masif kapıya doğru yürüdü.

Tek umudu konta sırrını açarak kardeşinin yaptığı alçaklığı anlatmaktı. Peki ama Kont neden Jacopo'nun değil onun sözüne inansın? Gettoda yaşayan bir Yahudi kadın olarak hiçbir önemi yoktu.

Isaac'i kurtarma planı mahvolmuştu.

Onuncu Bölüm

San Marco Meydanı'nda bulunan ve Venediklilerin Marango-na adını verdiği çan yedi kez çaldığı sırada Hanna Padovani Malikânesi'nin girişindeki zilin ipini çekiyordu. Kontun pelerinini koluna asmış, torbasını omzuna atmıştı. Zilin çalmasıyla birlikte üst kattaki pencerelerden onu tanıdığı belli olan biri sesleniyordu. Kucağında bir kedi yavrusu tutan Lucia pencereden sarkıp el sallayarak içeri girmesini söyledi. Bu görüntü Hanna'ya doğum sırasında Kontes'e yaptığı açıklamayı hatırlattı. Bebeğin rahminde ne kadar kötü bir pozisyonda sıkışıp kaldığını anlatmak için pencere örneğini vermişti. Şimdi Kontes Hanna'nın o örnekte anlattığı gibi pencerenin bir kenarında değil tam ortasında duruyordu. Birkaç saniye sonra Lucia kapıya inmiş, gülerek kollarını ona uzatmıştı. Üzerinde yeşil ipekten bir giysi vardı; kızıl saçları omuzlarına dökülmüştü.

"Seni gördüğüme çok sevindim Hanna. Yol hazırlıklarından vakit ayırıp yemeğe geldiğin için sana minnettarım."

Hanna Azrail'in elinden kurtardığı bu kadına karşı içinde bir şefkat dalgası kabardığını hissetti. Onu bir an öldürmeye ne kadar yaklaştığını hatırlayınca ürperdi.

"Her gün seni düşünüp nasıl olduğunu merak ediyordum," dedi Lucia. "Benim ve Matteo için yaptıklarına teşekkür etmek istedim. Sen ve o becerikli ellerin olmasa ikimiz de ölmüştük. Kont

hep seni övüp duruyor. Onun da sana teşekkür etmek istediğini biliyorum."

"Ben de sizi gördüğüme sevindim," dedi Hanna. Kontese iyi göründüğüne dair yalan söylemeye vicdanı elvermemişti. Lucia'nın solgun, ruh gibi bir hali vardı. Gözlerinin altında koyu halkalar belirmişti ve elleri titriyordu.

Lucia, Kont'un arkasında belirmesini umarmış gibi omzunun üstünden geriye baktı. "Ne yazık ki kocam Maser'deki villamıza, incirlerinin durumunu görmeye gitti. Kendini çiftçi zannediyor ama..." diyerek güldü. "Çekirgeler saldırdığı zaman durum hiç de öyle olmuyor. Felaketin bütün suçunu kâhyaya yüklüyor." Lucia içeri girdi. "Bu gece dönüyor, çünkü yarın sabah erkenden Ferrara'ya gideceğiz. Babam hasta, doktorlar her an öleceğinden korkuyor. Son bir kez onu görmek istiyorum."

"Bunu duyduğuma çok üzüldüm. Dilerim Tanrı yardımcısı olur."

Kontes Hanna'nın sözlerine başıyla teşekkür etti. "Genç değil, altmış yaşını geçti. Uzun bir ömür sürdü." Lucia uşaklardan birine yemek hazır olunca haber vermesini istedi. Yeşil ve altın bezeli orman perilerini tasvir eden freskin yanından geçerek büyük merdivenden üst kata çıkarlarken Lucia kolunu Hanna'nın koluna soktu. Sınıf ve din uçurumunun ayırdığı iki kadından ziyade iki yakın arkadaşı andırıyorlardı.

Lucia'nın yatak odasına girdiler. Bu odanın birkaç hafta önce kan kokusuyla dolu, doğum esnasında çığlıklarla yankılanan oda olduğunu söylemek mümkün değildi. Hanna şu anda sadece sağlıklı bir bebeğin tiz perdeden ağlamasını duyuyordu. Lucia'nın yatağı sırma işli bir örtüyle kaplıydı. Matteo'nun köşede duran beşiğinin dört yanından yükselen direklerin üstünde şeritli ipekten gösterişli bir örtü asılıydı. Matteo'nun doğduğu gece Hanna'nın gözü odanın görkeminden korkmuştu. Oysa şimdi, şamdanların

aynadan mozaik zemine yansıyan ışığında oda sıcak, rahat ve davetkâr görünüyordu.

"Matteo çok sevimli, mükemmel küçük bir yaratık." Lucia kucağında tuttuğu siyah beyaz kedi yavrusunu öpüp Hanna'yı beşiğin yanına götürdü. "Dünyada bu kadar tatlı bir bebek yoktur."

Lilith'i uzak tutmak için yatağın çevresine serpilen tuzun hâlâ yerde durması iyi bir işaretti. Hanna tuzun üzerinden atlayıp beşiğin yanına geldi ve eğilip Matteo'yu kaldırdı. Doğum esnasında ezilmeden dolayı oluşan kırmızı görünümü kaybolmuştu. Yüzü pürüzsüz, yanakları yuvarlak, üzerine dikilen mavi gözleri canlıydı. Hanna bebeğin alnındaki saç kıvrımlarını yana çekti. Doğum kaşıklarının yarattığı kırmızı izler kaybolmuştu.

"Che meraviglia!"* Hiç böyle güzel bebek bir görmemişti. Üzerine sarılı beyaz battaniyeye ailenin arması altın ve gümüş sicimle işlenmişti. Battaniyeyi bebeğin üstüne daha sıkı sarınca nazarlığın hatları göğsünde belirdi.

Bebek ağlayıp başını iki yana sallayarak meme aramaya başladı. Hanna göğüslerinde bir ürperti hissetmişti. Lucia da aynı duyguyu hissetmiş olmalı ki, kedi yavrusunu örtünün üstüne atıp yüksek karyolaya tırmandı ve elbisesinin göğüs kısmındaki bağı çözdü. Bebeği ona vermesi için Hanna'ya işaret etti.

"Belki bugün sütüm daha iyi gelir." Kadın göğüslerini açınca Hanna ona acıyarak irkildi. Meme uçlarının etrafındaki derin çatlakları görmek çok üzüntü vericiydi. Gettoda hiçbir kadın göğüslerini bu şekilde açmayacağı gibi konuğuna böyle teklifsizce davranmazdı. Hanna gevşediğini hissederek bu kardeşçe yakınlığın keyfini çıkardı.

Soylu kadınlar genellikle sütanne tutuyor, böylece kendilerine vakit ayırabiliyorlardı. Lucia ise Matteo'yu kendisi emzirdiği halde çok hastaydı.

* Harika. (çev.)

"Biraz bademyağı sürün, iyi gelir. Belki birkaç gün bekleyip iyileşmesini beklemeniz, ondan sonra emzirmeniz daha iyi olur."

Ancak Lucia onu dinliyormuş gibi görünmüyor, göğsüne bastırarak ağlayan çocuğu yatıştırmaya çalışıyordu. Hanna torbasından küçük bademyağı şişesini çıkarıp Lucia'ya uzattı.

"Onu kendim emzirmeye gayret ediyorum. Benim sütüm Matteo'ya herhangi bir sütanneden daha iyi gelir."

"Kont sizin acı çekmenizi önlemek için Giovanna'nın emzirmesini istemiyor mu?"

"Gerçek şu ki, kocam bu... Bu çocuğun önceki bebeklerimiz gibi aile mezarlığını boylamasından çok korkuyor. Bu yüzden Matteo'yu sadece benim emzirmemi istiyor."

"Kocanız oğluna çok düşkün." Hanna Kont'un yeni doğan bebeğin beslenmesiyle ilgili ayrıntılara bu kadar dikkat etmesinden etkilenmişti. Daha önce tanıdığı babalar konuşma çağına kadar çocuklarına bu kadar özen göstermiyordu. Belki kontla konuşup Giovanna'nın bebeği emzirmesi için ikna etmesi iyi olurdu. Hanna Lucia'dan alıp kollarında hafifçe sallayınca bebeğin ağlaması doruğa çıktı.

Bebek tombul olduğundan kollarındaki kırışıklar bileziği andırıyordu. Ne kadar perhizde olursa olsun açlıktan ölmüyordu. Belki Giovanna Kont'un isteğine aldırış etmeden emziriyordu. Lucia kollarını uzatarak, "Ver bana," dedi. "Doktor akciğerlerimin kötü olduğunu, yapacak bir şey olmadığını söyledi. Ömrüm yettiğince onu bağrıma basayım."

İnsan ölmekte olan bir annenin bebeğini emzirmesini nasıl engellerdi? Lucia yatağın kenarına eliyle vurarak Hanna'nın oturması için işaret etti. Bir ebeyle değil yakın bir arkadaşıyla konuşur gibi, "Hazinem hakkında ne düşündüğünü söylesene," dedi. Kedi yavrusu aylak aylak ortalıkta dolaşıp Matteo'nun bezini kokladı.

Hanna Lucia'nın yavruyu kovalamasını arzuladı. Kedilerin bebeklerin yanına sokulmasına izin vermek doğru değildi.

"Daha önce hiç bu kadar güzel bir bebek görmedim." Hanna, Lucia'nın karyolası üstündeki Meryem Ana ve Çocuk resmine göz attı. Resimdeki bebek Matteo'ya benziyordu. Kızılımsı kumral saçları ve mavi gözleriyle Bebek İsa tıpkı Matteo gibiydi.

"Di Padovani ailesine özgü gözleri var ama onun dışında bana ya da Paolo'ya benzeyen bir yanı yok." Lucia bir eliyle Matteo'yu tutarken öbürüyle kedi yavrusunu sırtüstü çevirip karnını okşadı. "İtiraf etmeliyim ki Hanna, doğumdan beri üzüntüden kendimi yiyip bitirdim. Zihnim çaresizce ışık arayışı içinde uğulduyor." Matteo gözyaşı dökmeden ağlarken yüzü kıpkırmızı olmuştu. "Ona iyi annelik etmeye çalışıyorum ama keskin dişleri olan bir aslan yavrusunu emzirmekten pek bir farkım yok."

Hanna doğum yaptıktan sonra aşın huysuzlaşan bir anneyle ilk kez karşılaşmıyordu. "Çok zor bir doğum atlattınız. Bir takım otlar deneyebilirsiniz. Çemen otunun sütü arttırdığı bilinir." Lucia'nın hâlâ kanaması olup olmadığını merak etti. Belki pamuk tampon koymasını önermesi iyi olurdu. Bazen tampon koymak, âdet kanamasından daha yoğun olan doğum sonrası akıntıları durduruyordu.

Luica sessizce ağlayıp Matteo'yu sallamaya başladı. Hanna kolunun altına bir yastık sokup bebeğin daha rahat nefes alması için battaniyeyi yüzünden çekti. Buna rağmen Matteo minik bedenini iki yana sallayarak ağlamaya devam etti.

"Ah Matteo, seni doğurmak için bunca çile çektim." Lucia bebeği Hanna'ya verdi. "Altını değiştirmesi için Giovanna'yı çağıracağım."

Hanna karyolanın yanındaki sandalyeye oturarak bebeği kollarında salladı. Çok şükür çocuk ağlamayı kesmiş ve şeffaf par-

maklarını yanağına dayayarak uyumaya başlamıştı. Matteo'yu son kez görmüş oluyordu. Bu yüzden bebeğin saç ve süt kokusunu, acıktığında sırtını şiddetle geriye atışını, gözlerini yumup uyumasını belleğine kazımaya çalıştı.

"Üstünü değiştireceğim," dedi.

Matteo derin bir uykuya dalmıştı. Hanna onu annesinin karyolası yanındaki masaya yatırıp kundağını açtı. Bu sırada nazarlık serbest kalıp göğsüne düştü. Pipisi bacaklarının arasında iri kafalı bir solucan gibi duruyordu. İki aylık bir çocukta tuhaf bir manzaraydı bu. Yahudi bebekleri doğumdan sekiz gün sonra sünnet ediliyordu. Hanna yeni kıyafet giydirdikten sonra uyuyan bebeği beşiğine yatırdı.

"Ne rahatlık. Onu susturduğun için teşekkür ederim Hanna." Lucia üstünü düzeltti. "Öyle yorgunum ki." Yanaklarında iki kırmızı nokta belirmişti. Ardından ellerini veremli bir hasta gibi birbirine kenetledi. "Ben gittikten sonra Matteo'ya ne olacak?"

"Kontes güzel şeyler düşünmeye çalışın. Kafanızda kasvetli düşünceler barındırmanız doğru olmaz." Yine de Hanna onun endişesini paylaşıyordu. Jacopo çocuğun dostu değildi. Belki diğer amcası Niccolo bile tehlikeliydi.

"Biz yarın Ferrara'ya gittiğimizde Matteo Giovanna ile kalacak. Böyle bir yolculuğu kaldıracak kadar büyük değil. Zor bir yolculuk, birkaç gün sürüyor."

Hanna'nın çocuğu olsa, ne sebeple olursa olsun onu bırakmazdı.

Lucia yine ağlayacak gibi olmuştu. "Hanna ne kadar samimi konuşacağımdan emin değilim," dedi. Boynundaki inci kolyenin kordonuna o kadar sıkı asılmıştı ki, Hanna kolyenin kopup inci tanelerinin yere saçılacağından korktu. "Ama umarım sana açık yürekli davranırım."

Hanna yine karyolanın kenarına oturup Lucia'nın elini sıktı. "Doğum tecrübesi kadınları birbirine yakınlaştırır."

"Doğumda çekilen acıların unutulduğu söylenir. Öyle çok acı çektim ki." Elleriyle farkında olmadan kadife örtüyü çekiştiriyordu. "Sen gittikten sonra ateşim yükseldi, ardından sayıklamaya başlamışım. Giovanna saçma sapan şeyler konuştuğumu söylüyor. Biricik kocamı bile tanımadığımı, kayınbiraderim Niccolo'yu çağırıp durduğumu anlattı." Yatağın yanındaki sehpadan tespihini alıp dudaklarına götürdü.

"Ama bir düşünün, onca sancının ardından güzel ve sağlıklı bir oğlunuz oldu. Arzu ettiğiniz gibi bir oğlan."

"Şükretmem gerekir ama ölmüş olsaydı, bütün tehlikelerden uzakta, Tanrı'nın kollarında olacağını düşünebiliyorum sadece."

Hanna ne cevap vereceğini bilemedi. Aklına kendiliğinden bir hatıra geldi. Gettodaki gümüşçünün karısı zor bir doğumdan sonra bir türlü huzura kavuşamamış, sonunda bebeğin yüzüne yastık bastırıp boğmuştu. Yetkililer tarafından sorgulandığında bebeği bütün tehlikelerden uzak tutmak için öyle yaptığını söylemişti. Kontes de tam olarak aynı şeyi düşünüyordu.

"O şimdi Tanrı tarafından izleniyor. Bu yüzden doğumdan sağ çıktı. Üzülmenizi gerektiren bir şey yok."

"Yazın gelmesiyle birlikte Venedik'te tekrar vebanın baş göstereceği söyleniyor. Ya çektiğim bunca acı ve mücadeleden sonra ölürse?"

Hanna iki yıl önceki veba salgınını hatırladı. Getto esrarengiz bir şekilde bu beladan kurtulunca pek çok Hıristiyan, salgını Venedik'e getirmekten dolayı Yahudileri suçlamıştı.

"Matteo iyi olacak," dedi. "Siz de öyle. Hem zayıfsınız hem zihinsel sıkıntılarınız var. Dinlenmeniz gerek."

Lucia'nın dudakları gergin bir çizgi halini aldı. "Hep çetrefilli düşüncelerle uğraşıyorum. Günah çıkarmak için rahibi çağırıyo-

rum ama o geldiği zaman içimden günah çıkarmak gelmiyor." Köşedeki dua masasında duran deri ciltli dua kitabını vermesi için Hanna'ya işaret etti. "Bazen tek başına saatlerce dua ediyorum."

Hanna ne günah çıkarma usulü hakkında ne de bu kadının neden günah çıkarmak istediği konusunda bir şey biliyordu.

"Bana planlarından bahsetsene Hanna. Malta'ya hemen mi gideceksin?"

"Birkaç gün içinde." Jacopo'yu hatırlayınca Hanna'nın üstüne bir yılgınlık çöktü. "Tanrı bilir."

Matteo uykusunda kımıldayıp iç çekti.

"Nazarlığımı alacağım Lucia. Matteo tehlikeden uzak görünüyor. Gemiye binmeyi becerirsem, bu nazarlık beni fırtınalı denizlere ve korsanlara karşı korur."

"Yahudi nazarlığın onu çok iyi korudu," dedi Lucia.

Hanna beşiğin yanına gidip elini Matteo'nun kundağı içine sokup nazarlığı dikkatle çekti. Çocuğun bedeni ısıttığı için canlı bir varlığı andırıyordu. Hanna nazarlığı kendi boynuna taktı.

O sırada kapı çalındı ve bir hizmetçi başını uzatıp, "Kont Maser'den döndü, yemek biraz sonra hazır," dedi.

"Hemen aşağı iniyoruz," diye karşılık verdi Lucia.

Hizmetçi eğilerek dışarı çıktı.

"Beni giydirir misin? Yemeğe aşağı ineceğiz. Kayınbiraderlerim bu gece bizimle yiyecek." Tuvalet masasında duran aynayı alıp kızıl saçlarını taradı.

O sırada Giovanna odaya girip yapmacık bir tavırla Hanna'ya gülümsedi, ardından henüz uyanmış olan Matteo'yu beşiğinden aldı. Hanna yataktan kalkıp Giovanna'nın yanına gelerek Matteo'nun alnına bir veda öpücüğü kondurdu. Giovanna'nın kucağında tuttuğu bebek yuvarlak yüzünü kadının omuzu üzerinden çıkarmış Hanna'yı gözetliyordu.

Hanna, "Tanrı seni koruyup gözetsin" diye fısıldadı, ardından Giovanna çocuğu odadan çıkardı.

Hanna torbasını ve Kont'un pelerinini koyduğu sandalyeden aldı. Duka altınları torbayı epey ağırlaştırmıştı. Bunca para Isaac'in fidyesini ödemeye ve onun Malta'ya gitmesine yetiyordu. Jacopo bu gece hem parayı çalma hem Isaac'i kurtarma rüyasını yıkma tehdidinde bulunuyordu.

"Pelerin Kont'a Ferrara yolculuğunda lazım olur," dedi.

"Alıp almadığını kontrol ederim." Lucia yataktan inip soyunma perdesinin arkasına geçti. Çıktığında üzerinde sarı ipek bir elbise vardı. Elbisenin üstü yeşil kadife dilimlerle süslüydü. Hanna'nın elbiseyi bağlaması için sırtını döndü. Bu kıyafet iyi bir seçim değildi. Giysinin sarısı, yanaklarının bütün rengini alıp götürmüştü. Dar korsaj doğumdan dolayı hâlâ sarkık olan kamını belirginleştirmişti. Yine de Lucia yaşına göre zarif bir görüntüye sahipti. Sırtı ve başı dikti. İnci kolye boynunda parıldıyordu. Hanna Lucia'nın yüksek topuklu ayakkabıları giymek ve buna rağmen gülümsemek için nasıl bir çaba harcadığını tahmin edebiliyordu.

Geniş basamaklardan aşağı inerken tehlikeli ayakkabılar yüzünden düşmemesi için Hanna Lucia'nın koluna girdi. Kendisi alçak tabanlı sandaletler giymişti ve her adımını dikkatle atıyordu. Merdivenin yarısına geldiklerinde bir an durdu. Yemek odasının girişindeki çok katmanlı kemerin altında Jacopo duruyordu. Üzerindeki işlemeli frak öyle dardı ki, değil doğum kaşıklarını bir bilyeyi bile saklayamazdı. Başını ani bir hareketle sallayıp küçük bir kabul odasına girmesi için Hanna'ya işaret etti.

Hanna müsaade isteyip Jacopo'ya doğru yürürken Lucia şaşkın gözlerle ona baktı. Hanna yanına gelince Jacopo kapıyı kapattı ve, "Paramı getirdin mi?" diye sordu. Adam Hanna'nın yanına sokuldu.

"Kaşıklarım nerede?" diye karşılık verdi Hanna. Jacopo gibi adamlarla başa çıkma konusunda hiçbir tecrübesi yoktu.

"Takası yemekten sonra yapacağız. Seni uyarıyorum, Kont'a bundan bahsedersen seni ihbar ederim."

Jacopo'nun başı öyle yakında duruyordu ki çenesindeki kılları, saçı ve omzundaki satende bulunan kepekleri görebiliyordu.

Isaac olsa bu durumda ne yapardı? Her zaman ne yapılması gerektiğini bilen kocasını nasıl da özlemişti.

On Birinci Bölüm

Konağın Büyük Kanal'a bakan ön cephesinden *calle*'ye* bakan arka cephesine kadar uzanan ana koridorda yürürlerken Lucia ona bir şeyler söyleyip gülümsüyordu. Henüz Jacopo'yla yaptığı konuşmanın şokundan çıkamamış olan Hanna ise onun söylediklerinin tek bir kelimesini bile duymuyordu. Destek almak için Hanna'nın koluna giren Lucia, Hanna'nın dalgınlığının farkında değildi.

Birlikte yemek odasına girdiler. Masaya doğru ilerlerken Hanna adımlarını Lucia'ya uydurmak için yavaşladı. Jacopo onları öyle yakından takip ediyordu ki, eteğine basması işten bile değildi. Derken hızla öne geçip Niccolo'nun yanındaki sandalyeye oturdu.

Yemek masanın ortasında Venedik Doçu'nun tören kayığı *bucintoro*'nun mükemmel bir altın taklidi yer alıyordu. Doç yılda bir kez bu kayıkla lagüne gidip *La Serenissima*'nın denizle evlilik törenine katılıyordu. Çilekler, incirler, üzümler ve elmalar altın güverteden masaya taşmıştı. Masadaki bütün porselen ve gümüş takımlarda di Padovani ailesinin arması –boynuzları birbirine geçmiş, savaşan iki erkek geyik– vardı. Masadaki hiçbir şey eğreti durmuyordu. Eşyaların hepsi belli bir amaç için tasarlanmıştı. Oysa Hanna, odasındaki mangala kömür koymak için bir gözlük

* Dar sokak. (İt.)

imalatçısının attığı kerpeteni kullanıyordu. Yemeğini yediği dövülmüş tabak aslında bir servis tabağıydı.

Yan yana oturan Kont'la Niccolo baş başa vermiş konuşuyorlardı. Jacopo'nun kel ve tıraşlı kafasında bir tutam kumral saç vardı. Niccolo'nun dağınık ve kıvırcık saçlarıysa sudan henüz çıkmış bir Spanyel cinsi köpek gibi ıslaktı.

Kont kadınların geldiğini görünce ayağa kalktı ve, "Hanna canım, geldiğin için teşekkür ederiz. Bakıyorum nazarlığını geri almışsın," dedi. Başıyla Hanna'nın boynunda sallanan kırmızı kurdeleli gümüş cismi gösterdi. Kont elini öpüp içtenlikle gülümseyince Hanna bir an Jacopo'nun yarattığı tehdidi unutuverdi.

"Ah, evet," diye lafa karıştı Jacopo. "Gelmekle ne iyi ettiniz."

Niccolo Lucia'yı karşılamak için sandalyesinden kalktı. Koyu gözleri çok dinlendirici bir uykudan henüz uyanmış gibi duruyordu. Giydiği kaba ketenden yapılmış yeleğin üzerinde çamur lekeleri vardı. Lucia'yı yanağından öptü. Ardından Hanna'ya dönüp, "Biraz şarap alır mısınız?" diye sordu. Cevap beklemeden bir uşağa işaret etti. Uşağın elindeki kristal kadeh kanalın suyu kadar koyu renkli bir şarapla doluydu.

Hanna'yla Lucia eteklerini toplayarak kolsuz sandalyelere oturdu. Erkekler onların karşısında yerlerini aldı. Hanna gergin ve sıkıntılıydı. Böyle endişeli olduğu anlarda boynu omuzlarının içine göçüyordu. Gettoda erkeklerle kadınlar birlikte yemek yemezdi. Kadınlar erkeklerin yemeğini verir, ardından onlar yiyene kadar geri çekilirdi. Erkeklerin yemeği bitince kendileri yerdi. Hanna sandalyesinin arkasında durup her hareketini ve isteğini karşılamaya hazır bekleyen üniformalı uşaktan rahatsız olmuştu.

Şarabıysa sadece Hamursuz Bayramı yemeklerinde içerdi. Kadehi incecik sapından kavrayıp kaldırarak bir yudum aldı. Şarabın tadı öyle ekşi geldi ki, limon emmiş gibi dudaklarını büzüştürdü.

Kadehi oyma masaya bıraktı. Kont bir şey söylemeden sürahiyi alıp Hanna'nın kadehine biraz su koydu. Şarabın rengi sulu bir pembeye dönmüştü. Hanna onun bu davranışına gülümseyerek teşekkür etti. Kont onu rahatlatmaya çalışıyordu ama ihtimamlı hareketleri ve dikkatli bakışları gerginliğini arttırmaktan başka bir işe yaramıyordu.

Kont karısına dönerek, "Ya sen Lucia? Bu gece daha mı iyisin? Öksürmüyorsun galiba?" Eğilip alnındaki bir tutam saçı düzeltti. "İncir yesene. Villadan getirdim. Bu sene çok tatlı ve dolgunlar." *Bucintoro*'ya uzanıp küçük, kahverengi bir incir alarak soydu. Karısına uzatarak, "Ye, sana kuvvet verir," dedi.

"Benim için bu kadar endişelenmene gerek yok," dedi Lucia. "Epey toparlandım."

Ama hem Hanna hem Kont, Lucia'nın ellerinin nasıl titrediğini görüp sarı kıyafetinin dışında kalan damarların maviliğini ışıkta seçebiliyorlardı.

Kont bütün bir inciri ağzına atıp, "Hanna Malta'ya gitmeden önce bizi ziyarete geldiği için şanslıyız," dedi.

Jacopo dudaklarını büzdü. "Ya biz değerli Yahudi konuğumuza ne sunuyoruz söyler misin? Görgü kuralları açısından zor bir durum, çünkü ne Hıristiyanlar Yahudilerle ne uşaklar soylularla birlikte yemek yer."

Lucia asık suratla konta göz atıp ardından gözlerini endişeyle Hanna'ya çevirdi.

Jacopo'nun yaptığı türden yorumlar Hıristiyanların ağzından sık sık duyuluyordu. Yahudileri aşağılamak Venedik'te âdettendi. Her yıl Paskalya zamanı, getto liderlerinden oluşan bir grup Yahudi çırılçıplak Venedik sokaklarında koşturulur, alaycı kahkahalar atan kalabalığın vurduğu sopalarla kalçaları kıpkırmızı kesilirdi. Hanna bu güzel sarayda olmaktansa başka bir yerde bulunmayı

yeğledi. Salonun ışığını yansıtan sert zemin her an kırılıp paramparça olacakmış hissi veriyordu.

Kont, "Tavus kuşu yiyeceğiz," dedi. "Jacopo, yeter artık."

Hanna rahatladı, Kont onu savunmuştu.

"Soframızdaki varlığın için sana minnettarız Hanna." Kont sözlerine devam etti, "Şimdi oldukça bol çeşitteki yemeğimizi birlikte yiyeceğiz. Bol krema sosu ve nar çekirdekleriyle dayanılmaz lezzette bir kuş."

Lucia güldü. "Oldukça bol çeşit ha? O kuşların tiz ciyaklamasından nefret ederdin. Bir keresinde balık satan kadınların sesine sahip güzel sosyete fahişelerine benzetmiştin o kuşları."

Kont mahcup bir edayla baktı. "Evet, doğru. Bir keresinde aptal ve meraklı bir tavus kuşu limonluğa girip koca kıçıyla meyve ağaçlarını zedelemişti. Bu yüzden kilerde ayağından tavana asılmasını seyretmek hoşuma gitmişti."

Dev bir servis tepsisindeki kızarmış tavus kuşunu güçlükle taşıyan iki uşak içeri girdi. Kuşun pişirilmiş dili, yıldız şeklinde kocaman bir kafayla sarılmıştı. Ardından ellerinde birer servis tabağı bulunan bir sürü uşak geldi. Masanın üstü kısa sürede çeşit çeşit yemekle dolmuştu. Dana beyni, ciğeri ve soğanla yapılan *fegato alla veneziano*, dana yüreği, lagündeki Burano Adası'nda yetişen trüf mantarı masayı donatmıştı. Sirkeye yatırılmış yılanbalığıyla yapılan *bisato su l'ara*, kendi mürekkebiyle pişirilen mürekkepbalığı *seppie alle nero* ve minik enginarlar bu çeşitliliği tamamlıyordu.

Kont başıyla uşağa eti kesmeye başlamasını işaret etti.

Hanna için daha itici bir görüntü olamazdı. Et dini usullere uygun kesilmemişti, sebzeler et ve süt kaynatılan tencerelerde pişirilmişti, dana eti tereyağı sosuyla parlıyordu. Kuşun kafasının etrafında bir çerçeve oluşturan pıhtılaşmış kremayı görünce midesinin kalktığını hissetti.

"Bir dilim göğüs yemeyi dene Hanna. En yumuşak kısmı orasıdır," dedi Niccolo. Tabağına bir dilim et koyması için uşağa işaret etti.

Hanna böylesine nazik davranan bu adama karşı koyamadı. Eti kesiyormuş gibi yaptıktan sonra bir dilim ekmek alıp tabağına enginar koydu. Sofrada tek yemek seçen kişi Hanna değildi. Sağında oturan Lucia, tabağındaki eti küçük parçalar halinde kesiyordu. Sonunda her parça boynundaki inci taneleri kadar küçücük kalmıştı.

Lucia, "Önceki gece yatakta, Matteo senin kucağındayken aklıma bir fikir geldi," diyerek masadaki sessizliği bozdu.

"Evet canım?" Kulak kesilen Kont yılanbalığı ve ekmek almak için tabağını uzattı.

"Benim ve oğlunun hayatını bağışladığı için Tanrı'ya şükretmek amacıyla, Meryem Ana ve Çocuğunun triptik şeklinde resmini yapacak bir ressam tutmanı istiyorum. Tabloyu sunağa konması amacıyla Aziz Samuele Kilisesi'ne bağışlarız."

Hanna konuşmaya katılacak bir konu bulmanın sevinciyle, "Biz de aynı şeyleri yaparız," dedi. "Talihimiz yolunda gittiği zaman Tanrı'ya şükretmek için gettodaki hayır kurumlarına bağışta bulunuruz. Veya bazen kadınlar sinagoglardaki sunak bezlerini işlerler." Ağzına iri bir enginar parçası attı. Sıcak sebze ağzında gevrek bir tat bırakmıştı. Midesine sancı girmemiş olsaydı sarımsağın lezzetini daha iyi alacaktı.

"Lucia," dedi Jacopo. "Saygıdeğer ebene hürmeten Yeni Gettodaki *Scuola di Tedechi*'ye gümüş bir kadeh bağışlasan daha iyi olmaz mı?" Eliyle üniformalı bir uşağa, tabağına kendi mürekkebiyle tuzlu suda pişirilmiş kalamarlı pilav, *risotto alle seppie* koyması için işaret etti.

Bir Hıristiyanın bir sinagoga dini bir nesne bağışlamasının imkânsız olduğunu o da gayet iyi biliyordu. Hanna adamın kala-

marı oburca yemesini seyretti. Mürekkep adamın dilini ve dişlerini karartmıştı. Tiksinen Hanna bakışlarını ondan kaçırdı.

O sırada öksürük nöbetine yakalanan Lucia ipek bir peçeteyi ağzına tuttu. İki büklüm olup nefes almakta zorlanınca Kont dik durmasını sağlayıp ince kürek kemiklerinin arasına hafifçe birkaç kez vurdu. Bir uşak yetişip kan lekeleri olan peçeteyi alıp sakladı ve gizlice Lucia'nın eline temiz bir peçete tutuşturdu. Öksürüğü dinince Kont Lucia'nın düzgünce oturması için yardım etti.

Kont Lucia'ya doğru eğilip tabağındaki etin en lezzetli kısmını ona uzattı. İkisi Hanna'yla Isaac'in paylaştığı o ender rastlanan özellikleri ve bir arada bulunmaktan duydukları mutluluğu ve hoşnutluğu paylaşıyorlardı. Buna rağmen Hanna doğum gecesi gondolda malikâneye gelirken Kont'un gerekirse Kontes'in hayatını feda etmesi gerektiği şeklindeki talimatını hatırladı. Kardeşinin parasını gasp etmeye çalıştığını söylese Kont'un yardımına güvenebilir miydi?

Isaac Levant'a gitmek için yola çıktıktan sonra Hanna onun varlığını hep yanında hissetmiş, kendisi onu nasıl gözetiyorsa Isaac'in de onu aynı şekilde gözettiğini düşünmüştü. Onu düşündüğü zaman zekâ dolu kara gözleriyle köşeli yüzü gözünün önüne geliyor ve rahatlıyordu. Sık sık onunla hayali konuşmalara dalıyor, fikrini sorup tavsiyelerini dinliyordu. Onu özlüyordu ama bu soylu aile ve uşaklarının arasında yer aldığı, ona en çok ihtiyaç duyduğu bu gece onu hatırlayamıyordu. Bıçağıyla *bucintoro*'da duran kavundan bir dilim kesti. Genç bir uşak kadehine yeniden şarap doldurmak için masaya yaklaştı ama Hanna başını iki yana salladı. Uşak bunun üzerine karafla Jacopo ve Niccolo'nun kadehlerini doldurdu. Hanna Kont'a dönerek kısık bir sesle, "Sizinle konuşmam gereken bir mesele var," dedi.

"Rahatça konuşabilirsin. Burada bir aileyiz." Kont eliyle geniş bir kavis çizerken Jacopo ve Niccolo onu izliyordu.

"Sizinle yalnız konuşsak daha iyi olur."

Kont sabırsız bir hareket yaparak ağzındaki enginarı çiğnemeye devam etti. Hanna'nın başka tercihi kalmamıştı. Kont'la baş başa konuşamayacaktı.

Niccolo geyik avıyla ilgili bir öykü anlatıp, Kont son hindistancevizi sevkiyatıyla ilgili konuşmasına ara verince Hanna boğazını temizleyip umduğundan daha yüksek bir sesle, "Benim için değerli olan ve başka kimsenin işine yaramayacak bir şeyi kaybettim. Sanırım onu Kontes Matteo'yu doğurduğu gece burada unuttum."

Odada bir sessizlik oldu. Bütün bakışlar Hanna'ya yönelmişti. Ortam öyle sessizdi ki, Jacopo'nun midesinden gelen gurultular duyuluyordu.

Nihayet Kont sessizliği bozdu. Kırmızı kurdeleyle boynuna asılı duran cismi göstererek, "Nazarlığından mı bahsediyorsun?" diye sordu.

Hanna alelacele cevap verdi. "Hayır, doğum kaşıklarım. Bebekler ve annelerinin işini kolaylaştırmada bana büyük yardımı oluyor." Fırlayıp kapının yanında durmayı arzuladı. Böylece Jacopo onun üstüne atılırsa kaçabilirdi. Buna rağmen yerinden kıpırdamamak için kendini zor tuttu. Masanın etrafında oturanlar boş gözlerle ona bakıyordu. "Şekli şuna benziyor." *Risotto* kâsesine uzanıp iki gümüş servis kaşığını aldı. Kaşıkları birbirinin üstüne çapraz gelecek şekilde yatırdı. "Küçük bir menteşe onları birbirine tutturuyor." Böyle mahrem bir nesnenin ayrıntılarını sofrada açıkladığı için yüzü kızarmıştı. Jacopo anlamamış gibi davranıp aletin işlevini daha ayrıntılı anlatmaya zorlayınca huzursuzluğu iyice arttı.

Kont önündeki servis tabağından bir parça et kesip ağzına attı. "Senin mesleğini yapan bir kadın için önemli bir alet." Ardından karısına baktı. "Lucia, Hanna'nın neden bahsettiğini anladın mı?"

Lucia başını iki yana salladı. Elbette bilmesine imkân yoktu, Hanna o aleti kullanırken bilinci yerinde değildi.

Hanna öfkeden bembeyaz kesilen Jacopo'ya baktı. "Bu kadarı gerçekten çok fazla. Sana ait bir şeyi almakla di Padovani ailesinin üyelerini mi suçluyorsun? Bizim konukseverliğimizden yararlanıp ardından bu suçlamayı mı yapıyorsun?"

"Hayır, tabii ki yapmıyorum. Öyle bir şey söylemedim. Maksadım kimseyi incitmek değil." Hanna kekeleyerek devam etti, "Sadece düşündüm ki, Matteo'nun doğduğu gece konaktan ayrılırken torbama koyduğumu zannettim ama gondola bindiğimde yoktu. Belki düşürdüm."

Kont parmağını şaklattı. Uşaklardan birine, "Giovanna'yı çağır," dedi. Hanna'yı, "Üzülme canım," diye teselli etti. "Eğer buradaysa buluruz onu."

Jacopo ayağa kalktı.

"Sen canını sıkma Jacopo." Kont kardeşine oturması için işaret etti. "Uşaklarımız bunun için var." Ses tonu küçük bir çocukla konuşur gibiydi.

Bir süre sonra Giovanna ardında bir uşakla odaya girdi. Ellerini önlüğüne siliyordu. Elbisesinin üst kısmının bağları aceleyle bağlanmıştı. İyi diye düşündü Hanna. Demek ki Matteo'yu emziriyordu. Çocuğun bu kadar büyümüş olmasından anlaşılıyordu. Zavallı Lucia'dan yeterince besin alamazdı.

Jacopo Giovanna'ya, "Bir sorun var. Ebe kaşıklarını kaybettiğini iddia ediyor. Onları bulur musun?" dedi.

Giovanna Jacopo'ya göz attı. "Nerde olduğundan emin değilim efendim. Onları son gördüğüm yer..."

Jacopo onun sözünü kesti, "Umarım onları sen almadın Giovanna."

"Almadım. Sanırım bunu siz de biliyorsunuz." Giovanna

Kont'la göz göze gelmemeye çalışarak huzursuzca kıpırdandı. "Onları son gördüğümde Jacopo Efendi'nin elindeydi."

"Bu çok saçma Giovanna," dedi Jacopo. "Öyle bir aleti ben ne yapayım?"

"Yeter!" dedi Kont. "Jacopo, sen Giovanna ile git. Bu doğum aletini bulup buraya getirin. Ulu Tanrım, o alet senin ne işine yarar be adam?"

Jacopo ardında Giovanna ile birlikte odadan çıktı.

Hanna bu ikisi Kont'un işitemeyeceği bir mesafeye vardıklarında aralarında nasıl bir konuşma geçeceğini merak etti.

Başını iki yana sallayan Lucia'nın utancı yüzünden okunuyordu. "Neler olduğunu anlayamıyorum, sen anladın mı?"

"Evet, anladım. Hem de gayet iyi," dedi Kont.

"Masum bir yanlış anlama," diyen Niccolo şarabından bir yudum aldı. "Başka bir şey değil."

Giovanna biraz sonra Jacopo'yla döndüğünde yüzü bembeyazdı. Elinde bir beze sarılmış kaşıklar duruyordu. Bezi kenarından açıp aleti Kont'a gösterdi. Aletin üstü hâlâ doğum sırasında oluşan salgı ve kan lekeleriyle kaplıydı. Kont kaşıkları Hanna'ya vermesi için Giovanna'ya işaret etti. Hanna aleti torbanın içine attı. Duka altınlarına çarptığı sırada çıkardığı ses Hanna'nın büyük bir ferahlama duymasına yol açmıştı. Şimdi hem alet hem dukalar elindeydi. İkisini de korumayı başarırsa Malta'ya gidip Isaac'i tam zamanında kurtarabilirdi. Kont omuzlarından büyük bir yükü almıştı.

Kont, "Giovanna sen gidebilirsin," deyince kadın odadan çıktı.

Bir uşak yemek odasına girip Kont'un kulağına bir şeyler fısıldadı. Başını sallayan Kont ayağa kalktı.

"Gelgit elverişli durumdaymış. Ferrara'ya gitme vaktimiz geldi. Teknemiz hazır vaziyette. Belki birkaç günlüğüne, belki birkaç haftalığına burada olamayacağız; her şey Lucia'nın babasının

sağlık durumuna bağlı. Jacopo, Niccolo, geri döndüğümde sakin ve huzurlu bir ev bulmak istiyorum. Anladınız mı?"

İki kardeş başlarını salladı. Bunun üzerine Hanna'yı büyük bir ferahlık kapladı. Artık Jacopo'nun duka altınlarını almaya kalkışamayacağı kesindi. Kont elini Hanna'nın omzuna koydu. "Bu akşam yaşananlar için özür dilerim. Geldiğin için teşekkür ederim. Biz gittikten sonra bir uşak seni evine kadar geçirecek." Kolunu Lucia'ya uzatarak, "Hadi canım. Hazır mısın?" diye sordu.

Hanna torbasını alıp çiftin arkasından kanala açılan ana giriş kapısına doğru yürüdü. İskeleye bağlanmış gondol aşağı yukarı sallanıyordu. Uşaklar valizleri yükledi. Hanna muhtemelen bir daha ne onları ne de güzel oğullarını görecekti. "Her şey için teşekkür ederim," dedi Kont'a.

"Malta'dan döndüğünde bizi yine ziyaret edecek misin?"

"Tabii," dedi Hanna ama yine de kuşku duyuyordu. "Sizden bir ricam olacak. Matteo'yu son bir kez görmek istiyorum."

"Tabii, üst kata çık," dedi Lucia. "Yatak odamdaki beşikte yatıyor." Hanna'nın yanağını okşadı. "Galiba sen de Matteo'yu en az benim kadar seviyorsun."

"Çok sevimli bir bebek," diye karşılık verdi Hanna.

Kontes onu yanağından öptü. "Oğlumuzun yanına git. Onu öp ve sağ salim Malta'ya var."

"Umarım her şey gönlünüzce olur," dedi Hanna.

Rıhtımda durup tekneye binen çifte el salladı. Gondolcu bağı çözdü ve gondol uzaklaşmaya başladı. Denizde uzun bir yolculuğun ardından üç gün de karada yol alacaklardı. Belki Matteo'yu evde bırakmakla iyi etmişlerdi.

Hanna tekrar konağa girdi. Kardeşler ortalıkta gözükmüyordu. Torbasını göğsüne bastırınca dukaların şıngırtısını duydu. Yemek odasından masayı toplayan uşakların kaldırdığı gümüş takımların ve tabakların sesi geliyordu.

Merdivenden hızla çıkarken Matteo'nun doğduğu gece basamakları nasıl ürkekçe çıktığını hatırladı. Bu kez adımlarını basamaklara gayet sağlam basıyordu. Merdivenden çıkınca uzun koridorun sonunda yer alan Lucia'nın yatak odasına doğru yürüdü. Hızla yürümesine rağmen ağır halı ayak seslerini boğuyordu. Odaya girince Lucia'nın boş karyolasına baktı. Kontes sanki iki gün bir gece boyunca doğum yapmak için uğraşmamış gibi yatak tertemiz ve düzgündü. Yatağın üstüne kırmızı ipekten yeni bir örtü örtülmüştü. Kameriyeden buna uygun renkte ipek bir perde sarkıyordu.

Hanna Lucia'nın o yatakta gebe kalıp kalmadığını merak etti. O anda Isaac'e öyle güçlü bir özlem duymuştu ki, yaşadığı üzüntünün geçmesini beklerken torbayı göğsüne sıkıca bastırdı. Parmaklarının ucunu basarak di Padovani ailesinin renklerinden oluşan perdeyle örtülü beşiğe doğru yürüdü. Dünyaya getirdiği bir çocuğa son kez veda edecekti. Onu tekrar göremeyecek olmanın kederi şimdiden Hanna'yı sarmıştı. Bir an önce bu saraydan ayrılsa iyi olacaktı ama çocuğa son bir kez bakmadan bunu yapamazdı. Pencerenin açık olduğunu fark etti. Bu kadar küçük bir çocuğun serin havaya maruz kalması doğru değildi. Pencereyi kapadı. Ardından beşiği çevreleyen tuz çemberine basmamaya dikkat ederek perdeyi araladı ve Matteo'nun yanağını öpmeye hazırlandı.

Ancak beşik boştu.

On İkinci Bölüm

Isaac'in talihi yolundaydı. Geceleri Joseph'in ahırında, arabaların ve bütün gece saman çiğneyen amansız, obur canavarlara benzeyen atların yanında uyuyordu. Morpheus'un kollarına nihayet düşene kadar sıçanlar ayak parmaklarını kemirse de ne önemi vardı? Bu her yerde, Venedik'te bile olabilirdi. Gündüzleri Joseph ona ekmek ve balık veriyordu. Ekmek küflü, balık yarı çürümüş olsa da ne önemi vardı? En azından kendi ayakkabısının derisini yemiyordu.

Yaptıkları pazarlığın sonucunda, Isaac Joseph'i kalyonda kürek çekmektense meydanda mektup yazarak daha fazla para kazanacağına ikna etmişti. Böylece Isaac kâtip oldu. İster nakit ister mal olarak ödensin, kıt ücretinin üçte ikisi dosdoğru Joseph'in kirli cebine giriyordu ama en önemli kısma gelince, dul kadın Gertrudis'in gönlünü çaldığı takdirde özgürlüğünü kazanacaktı. Her şey onun akıcı diline ve uyanık zihnine bağlıydı.

Pazarın kurulduğu cuma günü Isaac ana meydanda, sıska kıçının üstüne oturmuştu. Yerde nasıl pozisyon alırsa alsın, acıdan kurtulamıyordu. Büyük bir kısmı yazıp çizmekten bihaber olan Valletta'nın dürüst yurttaşları için mektuplar yazıyor, sözleşmeler hazırlıyordu. Çoğu bir arabanın kenarında biriken tozun üstüne adları yazılsa onu bile anlamayacak düzeydeydi. Buna rağmen ne hayret verici işler gerçekleştiriyorlardı! Hıristiyan zihninde domuzun sağlam bir yeri vardı. Geçen hafta Gozolu bir çiftçi olan müş-

terisi karısına bir mektup yazmasını istemiş, kendisi evde yokken en sevdiği dişi domuza ince değnekle temiz bir dayak çekmesini buyurmuştu. Geçen hafta boyunca Isaac dişi domuzların alım ve satımıyla ilgili pek çok sözleşme hazırlamıştı. Domuz kellesinden kavurma topağı, fırında süt domuzu, domuz burnu ve şalgamla hazırlanan *trumpo* adlı yahni benzeri bir sürü yemek tarifi çoğaltmıştı. Hele bu son yemeğin tarifini yazarken midesi bulanıyordu.

Daha önce el sıkışmayla ve bir şişe tatlı şarapla noktalanan iş pazarlıkları artık Isaac'in özenli el yazısıyla kayda geçiriliyordu. Yazısı öyle küçüktü ki, mürekkep kuruduğu halde Isaac bile okumakta güçlük çekiyordu. Yazısını okuyabilen başka kimse yoktu. Fakat bu durum müşterilerin parşömenlere ciddi bir ifadeyle bakıp baş sallayarak daha güzel bir elyazısı görmediklerine dair yemin etmesine engel oluşturmuyordu. Haftanın geri kalan kısmında Isaac Joseph için çalışıyor, yelken bezlerini tasnif ediyor, yırtılan yelkenleri dikiyordu.

Meydandaki bir zeytin ağacının altına yerleşen Isaac, yazı masası olarak dizlerinin üstüne koyduğu bir tahta kullanıyor, inek pisliği kokan içten adamlarla uğraşıyordu. Bazıları cömert çıkıp ona patates, havuç, hatta incir veriyordu. Evlilik sözleşmesi hazırladığı bir adam ona çok fazla yırtığı olmayan bir kısa pantolon vermişti.

Isaac müşterilerine iyi tasarlanmış bir nutuk çekiyordu. "Bu parşömeni kolay elde edemiyorum. Kıçlarında çıban çıkası Valletta Şövalyeleri bana kâğıt vermeyi reddetti. Bu yüzden çok yoğun çalışıp bir koyun derisini parşömen haline getirdim. Gereksiz laf kalabalığı yapanlar için büyük bir sayfa, orta derecedeki gevezeler için sayfanın dörtte birini, az ve öz konuşanlar için sekizde birini harcıyorum. Derdini anlatmaktan aciz olanlar içinse hayvanın arka bacağındaki ıskartadan yapılan kırpıntıları kullanıyorum." Bunları anlatırken muhtelif boydaki parşömenleri

müşterilerin gözüne sokarcasına sallıyordu. Bazen, "Bırakın da benim kanayan ellerim sizin özlü ifadenizin aracı olsun," diyerek nutkunu noktalıyordu.

Kilisenin çanları öğlen olduğunu haber verdi. Kararlaştırdıkları vakit gelmişti. Birazdan Joseph Cupid'in okunu dosdoğru Gertrudis'in kalbine saplayacak mektubu almak için önünde belirip güneşini keserdi. Isaac, *Pazardaki yaşlı kadınlar gibi aşk iksiri satsam daha iyi olurdu,* diye düşündü. O mektubu yazmak için onca çaba harcayacağına, hatta acı çekeceğine; yarasa pisliği, kara kurbağa yumrusu ve rezeneden oluşan bir karışımı hazırlaması daha kolay olurdu, üstelik başarılı olma ihtimali de artardı.

Isaac, Gertrudis'i uzaktan birkaç kez görmüştü. Taslak kâğıtlarını koltuğunun altına sıkıştıran kadın hızla sokakta yürürken bütün erkekler aç gözlerini ona dikiyordu. Meyhanenin önünde duran aylak sürüsünün önünden hızla geçen kadının narin vücudunu her gördüğünde Isaac'in yüreğine bir ağırlık çöküyordu. Birkaç kere, kadın boya maddesi ve keten tohumu yağı hazırlayan eczacının dükkânına giderken, meydanın karşısından Isaac'e bakıp gülümsemişti.

Ey Joseph, diye düşündü Isaac. "Fazla yüksekten uçuyorsun, yakında yere düşeceksin ama beni de yanında götüreceksin. Elinin altındakiyle yetinmesini bilmeyen bir adamsın, erişemeyeceğin şeyleri istiyorsun. Ada tombul köylü kızlarla dolu; onlar seni kışın ısıtır, yazın gölgeleriyle serinletir."

Isaac o aşk dolu özlem duygusunu hatırladı. Onun bu açlığını ancak tek bir kadın giderebilirdi. Şu anda göbeğinin penisinden daha çok çalışan bir organ olduğunun farkındaydı. Gördüğü rüyalar bu konuda kuşkuya yer bırakmıyordu. Aylar önce esir alındığından bu yana her gece aynı rüyayı görüyordu. Beyaz bir gecelik giymiş Hanna onun önünde duruyordu. Meme uçları ince

kumaşın altında fark ediliyor, siyah saçları omuzlarından dökülüyordu. Sevişmesi için Isaac'e yalvarıyordu. Isaac sarıldığı zaman Hanna'nın kolları uzamaya başlıyor, sonunda onu sarıp sarhoş ediyor, kollarını bedenine bağlıyordu. Isaac'in emdiği meme uçları üzüm salkımlarına dönüşüyordu. Elleriyle okşadığı anda Hanna'nın göbeği sulu bir kavun haline geliyor, öptüğü zaman dudakları birer hurma oluyordu. Hanna'nın içine girmek nemli bir inciri ikiye ayırmak gibiydi. Uyandığı saatlerde, Hanna'nın pişirdiği pamuk gibi kugeli yeme düşüncesi karnının şişmesine yol açıyordu.

Geçen gece Hanna'yı rüyasında gördüğünde, üstünde mavi bir cübbe vardı. Aziz Zaccaria Kilisesi'nin kapısından gördüğü tablodaki Meryem Ana'nın kıyafetine benziyordu. Hanna onunla konuşup aşk sözleri fısıldamıştı. Uyandığında Hanna'nın sözleri hâlâ kulağında yankılandığından deli gibi kalem kâğıda sarılıp bunları yazmıştı. İşte bu kelimeleri yeniden okuduğunda, kadın yüreği bir yana buzu bile eritecek aşk mektubunun hazır olduğunu biliyordu.

Isaac gömleğinin içine soktuğu ekmek parçasını yerken bu rüyayı kafasından uzaklaştırmaya çalıştı. Dişini kırmaktan korktuğu için ekmeği önce eliyle koparıyor, ardından yutabileceği hale gelene kadar ağzında yumuşatıyordu.

Yazdığı mektup yeni pantolonunun kuşağı altında buruşmuş bir vaziyette karnına batıyordu. Mürekkep, tüylü kalem ve parşömenden oluşan yazı takımını açarken etrafına bakındı. Kaderini ellerinde tutan adam, Esirleri Kurtarma Cemiyeti'nin buradaki temsilcisi Hector'u görmeyi umuyordu.

Geçen hafta Joseph'in verdiği yulaf lapası, bayat ekmek ve arada bir sunduğu meyveye karşılık Isaac yelken bezi taşımış, rıhtımdaki gemilere erzak götürmüş, Joseph'in iskelede kalyon kaptanlarına köle satmasını seyretmişti. Ancak bir kez olsun Hector'a rastlamamıştı.

Şimdi Joseph birden karşısında belirmişti. Endişeli bir tavırla şakaklarını ovuyordu. "Mektubum hazır mı? Onu hemen almalıyım. Galiba Gertrudis başka biriyle ilgileniyor."

Isaac mektubu kuşağından çıkardı ve üstündeki tozu üfleyip karıncaları kovuyormuş gibi yaptı. Ardından tumturaklı bir tavırla Joseph'e verdi. Okuma yazma bilmeyen erkeklerde görüldüğü üzere, Joseph yazının görünümünden ürkmüştü. Mektubu ihtiyatla alıp açtı ve okuyormuş gibi yaptı. Isaac sesini çıkarmadan beklerken tepelerinde uçan bir martının pisliği neredeyse Joseph'in başına düşüyordu.

Mektupta bir aşığın maşukasına söyleyebileceği her şey yazıyordu. Isaac Hanna'yı tekrar görmüş olsa, o anda söyleyeceği her şey bu mektuptaydı.

"Bu şaheseri okuyayım mı?" diye sordu Isaac.

Joseph başını sallayarak yere baktı. Koyun idrarıyla sararmış pantolonunu yukarı çekince keskin bir koku yayıldı. Yanına sokulan kısrağın kulakları daldaki kargalar gibi ileri geri sallanıyordu.

Isaac alışkın olduğu üzere tekdüze bir ahenkle mektubu okumaya başladı. Sanki bir aşk mektubu değil konşimento okur gibiydi, ancak bu kez ara sıra sinagogda yaptığı koro şefliğinden kalma tecrübesini konuşturuyordu. Tiz perdeden berrak bir sesle: "*Çok Sevgili Gertrudis,*" diye mektubu okumaya başladı.

Isaac mektubu bitirdiğinde Joseph'in gözünde yaşlar belirmişti. "Çok güzel bir mektup. Ben daha iyisini yazamazdım." Bir bez parçasına burnunu sümkürdü. Çıkardığı ses bir kazın tiz çığlığını andırıyordu. Ardından bezi açıp inci veya yakut taneleri arar gibi içine baktı.

Bütün mektubun içinde sadece tek bir cümle henüz tamamlanmayı bekliyordu. "Tamamlaman gereken küçük bir ayrıntı var," dedi Isaac. "Gertrudis'in gözleri ne renk?" Hanna'nın göz-

leri siyah olduğundan o eksik cümleyi az kalsın siyah diye tamamlayacaktı.

"Hiç farkında değilim ki," dedi Joseph. "Kadınların gözü en çok hangi renkte olur?" Kenevirden yapılma halat kangalını bir omzundan öbürüne atarken, "Galiba kahverengi," dedi. Başını çevirerek kısrağına baktı. "Şu ihtiyar Cosma'nın gözleriyle aynı renk. Sahi bir şey daha hatırladım, kirpikleri de var."

Isaac'in kaderini elinde tutan bu adamın ahmaklığının sınırı yok muydu? Isaac son cümlenin içine *kahverengi* kelimesini yerleştirip yazının üstüne kum döktü ve kuruyunca havaya kaldırdı. Ardından sayfanın alt kısmını gösterdi. Joseph'in parşömene bastırdığı başparmağı zaten öyle kirliydi ki aslında mürekkebe batırmasına gerek yoktu. Isaac parmak izinin üstüne de kum döküp kuruması için güneşe tuttu. Sonra mektubu dörde katlayıp balmumu damlattı. Balmumu kurumak üzereyken bu kez kendi başparmağıyla mühürledi.

"Mektubu ona verdiğin zaman kendini hazırla. Kollarının arasında kendinden geçecek."

"Göreceğiz bakalım ne diyecek."

Isaac mektuba hafifçe vurup Joseph'e verdi.

"Venedik'i tekrar görecek kadar yaşayabilirsin dostum" dedi Joseph. Ardından atını dizgininden kavradı. Bu tanıdık hareket Joseph'in kendine gelmesine yol açmıştı. "Eşyanı toplayınca dükkâna gel. Yapacağın işler var." Omzunun üstünden başını sallayan kısrağını çekerek liman yönünde, muhtemelen mektubu Gertrudis'e vermek üzere yürüdü.

Hanna'yı düşünerek yazdığı mektubun Joseph'in elinde olduğunu görmek Isaac'e ıstırap veriyordu.

Isaac mürekkep hokkasını, parşömeni ve tüylü kalemini bir beze sarıp köşelerinden bağlayarak bohça yaptı. Yoğun düşüncelere daldığından, tersanelerden yükselen kükürt dumanlarının

arasında ince uzun yüzüyle atı andıran bir adamın kısrağını bir direğe bağladığını görünce birden ürktü. Adam ona doğru yürüyordu. Yarı tırısı andıran yürüyüşü nedeniyle Isaac neden ata binme zahmetine katlandığını düşündü. Bu kişi Hector olmalıydı. Assunta Hector'un atı andıran bir görünümü olduğunu söylemişti. Giydiği kısa pantolon öyle kısaydı ki, Venedikli olsa suların yükselmesinden dolayı öyle giyindiği düşünülebilirdi. Sanki daha kısa ve tıknaz kardeşinin pantolonunu giymiş gibiydi. Üstünde siyah yünden örülmüş, daracık bir yelek vardı.

Esecutori contro la Bestemmia bu adamın üzerinde ipekli, yüzük veya altın zincir bulamazdı. Adam israfı engelleyen kanunları hiçbir şekilde ihlal etmiyordu. Buna rağmen görünümünde bir tür züppelik vardı. Fularını bağlama şekli ve gömleğinin düzgün görünümü bu izlenimi veriyordu. Gömleği herhalde ütülenmiş ya da en azından iki tahta arasına yatırılmıştı.

Isaac'in önüne gelince duran adam, dizleri ve yırtık pantolonu üzerine vuran uzun, ince bir gölge oluşturdu. "Merhaba Sinyor, siz Isaac Levi olmalısınız."

"Hector değil mi?" Isaac güçlükle ayağa kalkıp elini uzattı. "Isaac Levi hizmetinizde."

Hector Isaac'in elini sıktı. "Demek sağ kalmayı başarabildiniz ha?" Bohçanın kenarından taşan tüye göz attı. "Burada yaşayanlar için mektup mu yazıyorsunuz?" Hector'un sesi yüksek ama kibardı. Üzerinden hoş bir ağaç yanığı ve limon kokusu yayılıyordu.

"Beni satın alan adam Joseph, ücretimin üçte ikisini ona vermem koşuluyla arada bir mektup yazmama izin verdi." Sinirini gizlemek için hızla konuştu. "Körler ülkesindeki tek gözlü adamım ben." Güldü. "Neyse bu ipe sapa gelmez şeylerden bu kadar bahsetmek yeter. Venedik'ten ne haberler var?" Hector'un kolundan tutup yere düşmüş bir kütüğe oturttu. Heyecanını gizlemeye ça-

lışırken gettodaki masasında otururmuşçasına sakin görünmeye çalışıyordu. İkisi de oturunca Isaac, "Karım Hanna'dan hiç haber var mı?" diye sordu.

"Cemiyet bana onun iyi olduğunu yazdı."

Adamın konuşurken gözünü kaçırması Isaac'in endişelenmesine yol açmıştı. "Hepsi bu mu? Karım iyi mi?"

Hector başka bir şey söylemeyip sessizlik uzayınca Isaac, "Benim kaderim ne olacak? Özgürlüğümün bedelini belirlediniz mi? Yuvasını özleyen bu tacirin başına şövalyeler ne fiyat koydu?" diye sordu.

"Bir sıkıntı olduğu konusunda sizi uyarmam gerek." O gün sıcak olmamasına rağmen Hector yelpaze sallar gibi uzun, ince parmaklı ellerini sallıyordu. "Cemiyetin sizin durumunuza çok üzüldüğünü söyleyerek sözlerime başlamama izin verin."

Isaac başını salladı.

"Ne yazık ki geçen kış bir gemide Selanik'e giden erkek, kadın, çocuk, toplam yetmiş beş Yahudi esir alındı. Cemiyet onların fidyesini ödeyip hepsini sağ salim ailelerine teslim etti."

Isaac'in dizi kendi başına hareket eder gibi sürekli aşağı yukarı sallanıyordu. Dizini durdurmak için elini üstüne bastırdı. "Bunu duyduğuma sevindim." Aslında sevinmemişti. Hector'un neden gözlerini ondan kaçırdığını merak ediyordu. "Cemiyet görevlerini olması gerektiği gibi yerine getiriyor ama benim serbest bırakılmam ne olacak?"

"O konuya gelmeden önce..." Hector kolunun altından İbranice harfler işlenmiş mavi kadife bir torba çıkarıp Isaac'e verdi. "Size dua atkısı, takke ve muskalar getirdim. Bunları iyi kullanın. Çok zor elde ettim."

"Teşekkür ederim Hector, çok naziksiniz ama tek istediğim bu adadan kurtulmak. Herhangi bir şansım var mı?" Dün bitlerin-

den kurtulmak için denize girmişti, bu yüzden yeni atkısı berbat olmazdı.

"Elimden geldiğince açık konuşacağım. Cemiyetin kasası bomboş. Serbest bırakılmanız için tek bir *scudo* bile yok. Selanik olayı eşi benzeri olmayan bir olaydı."

Isaac yüzünü okuyabilmek için Hector'un ona bakmasını diledi. "Evet anlıyorum, gecikme olacak ama görüşmeler ne zaman başlar? Usul nedir? Herhalde bir Yahudinin hayatını satın almak bir top ipek veya bir çuval biber almaktan farksızdır. Şövalyelere fiyatı soracaksınız. Kızmış gibi yapacaksınız. Onlar fiyatı biraz indirecek; ardından pazarlık, pazarlık, pazarlık, üç aşağı beş yukarı ve..." Isaac parmağını şaklattı, "Sonunda iki tarafın da razı olduğu bir fiyatta anlaşacaksınız."

"Sanırım ne demek istediğimi anlamadınız. Para olmayınca görüşme de olmaz." Hector şimdi ona bakıyordu. "Son derece basit, ineğin sağacak sütü kalmadı."

Isaac zihnini yatıştırmaya çalıştı. "Ama inek değiştirilebilir. Cemiyet geçici bir para darlığına düşmüş. Bunu anlıyorum ama içinde Yahudi olan her gemi Venedik'ten ayrılırken tüccarlar Cemiyet sandığına vergi ödüyor. Zamanla dukalar birikir."

Hector eğilip elini Isaac'in omzuna koydu. "Evet, Cemiyet böyle para topluyor ama sizin fidyenizi ödeyecek parayı toplaması birkaç yıl alır." Artık konuşmak istemeyen Hector yerden ince bir dal aldı.

"Serbest bırakılmamın bir gecede olmayacağını tabii biliyordum ama bu kadarını beklemiyordum." Isaac ayağa kalktı. "Hector, bana bak. Kıçımın kemikleri üzerinde oturuyorum. Şu an için sahibimi kalyona köle olarak satıp beni ölüme göndermemesi için ikna ettim. Cemiyet Tann'nın unuttuğu bu adadan kurtulmak için tek ümidim. Dilim, aklım ve kalemim sayesinde hayatta kalmayı başardım ama zayıf bir insanım ve her geçen gün zayıflıyorum."

Isaac gözlerini rüzgâra açık meydanda dolaştırdı. At ve katırların çektiği arabalar toz kaldırıyor, yere bıraktıkları dışkılardan buharlar yükseliyordu. "Sandığı boş olsa da Cemiyet başka kaynaklar bulabilir. Benim de dostlarım var. Belki hayırsever birisi yardım etmeye ikna edilebilir." Isaac Hector'un cevap vermesini bekledi.

Hector'un yüz ifadesi sempatiyle yumuşamıştı. "Bunu araştırdım ama imkânsız olduğunu söylediler." Elindeki çubukla yere şekiller çiziyordu. Hector'un söylediğinden fazlasını bildiği belliydi.

"*Mio bueno amico*,* ağzından laf almak karımın yaptığı işe benziyor. İstenmeyen bebekleri annelerinin rahminden çekip alıyor." Hector'un elindeki çubuğu bırakmasını diledi. Çubuk yerde tuhaf sesler çıkarıyordu. "Cemiyette kimle görüşüyorsun? Aşkenaz dostum Mordacai Modena ile mi?" Modena atık su dolu fıçılarda sazan yetiştirmekten başka bir şey bilmeyen bir köylüydü. "O mu engel çıkarıyor?" Hector'un konuşması için susmaya çalıştı ama ümitsizliği yüreğini yaralamakla kalmayıp dilinin çözülmesine de yol açtığını fark etti.

"Modena değil." Hector yola koyulmak ister gibi birkaç metre ötede otlayan atına göz attı. "Acı gerçek bu. Hiç para kalmadı ve yıllar boyunca olmayacak. Sizin için üzgünüm." Ayağa kalkan Hector şapkasını takmadan önce tozunu aldı. "Ara sıra size yemek getiririm. Tekrar ziyaret ederim. Bundan başka elimden bir şey gelmez." Pantolonunu çekiştirip gömleğinin önünü düzeltti. "Gitmem gerek. Ata binmeme yardım eder misiniz?"

Kısrağa doğru yürüdüler. Hayvanın gözünün etrafına sinekler üşüşmüştü. Isaac eğilip iki elini birleştirerek uzattı. Hector bir ayağını buraya koydu. Isaac Hector'u yukarı doğru iterek ata binmesine yardım etti. Hector eyere oturuşunu ayarladı. Dar ayaklarını üzengilere yerleştirip dizginleri tuttu.

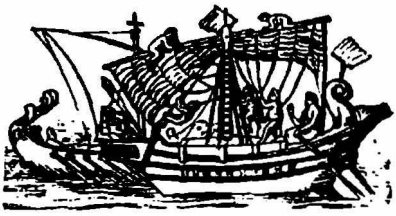
"Hoşça kal Isaac."

* Sevgili dostum. (çev.)

Hector uzaklaşırken Isaac, "Ziyaretiniz için teşekkür ederim," diye mırıldandı.

Son ümidi de gitmişti. Kendini denize atmak istiyordu. Yavaş yavaş açlıktan ölmektense hızlı bir ölüm daha iyiydi. Adam kısrağıyla gözden kaybolunca bir öfke dalgasına kapılan Isaac kendisini terk eden Tanrı'ya söylenmeye başladı. Gertrudis'in Joseph'e tutulmasını sağlayamazsa limandan ayrılan ilk kalyonda yer alacaktı. Kadının o hödüğe kur yapmasını sağlasa bile kendi kazancı ne olacaktı? Özgürlüğünü kazansa bile adadan ayrılamayacaktı.

Meydanı adımlarken rastgele yerden aldığı taşları bir ağaca savurmaya başladı. Bir tanesi sekip bacağına çarpınca muskaları okumaya karar verdi. Yüzünü Kudüs'e dönüp ileri geri sallanarak dua okumaya başladı. Tutunacak tek dalı buydu. Tanrı'ya sövmenin ne anlamı vardı?

On Üçüncü Bölüm

Jacopo'yla Niccolo çocuğa zarar vermezdi. Hanna'nın kalbinin böyle hızlı çarpmasının gereği yoktu. Odaları gettodaki herhangi bir daireden daha büyük olan, onlarca uşağın çalıştığı bu malikânede Matteo güvendeydi. Üzerine titrenen bu soylu çocuğun yaşadığı tek tehlike fazla şımartılmaktı.

Ama bu koca mekânda nereye gitmiş olabilirdi? Hanna di Padovani ailesine ait gondolun hâlâ yerinde olup olmadığına bakmak için pencereye gitti. Gondolun yerinde yeller esiyordu. Bebeği zemin katta aramaya karar verdi. Belki onu Giovanna almıştı. Belki bir aşçı ya da hizmetçi bebeği emzirip Giovanna'nın biraz soluklanmasını sağlamıştı. Hanna çocuğu bulacak, her şeyin yolunda olduğunu gördükten sonra iki kardeşe rastlamadan çabucak konaktan ayrılacaktı.

Derken aklına korkunç bir düşünce geldi. Acaba Lucia aklını oynatıp çocuğa zarar mı vermişti? Bebeğini boğan gümüşçünün karısını hatırladı. Bu düşünceyi aklından kovmaya çalıştı. Lucia hasta ve zayıf olabilirdi ama deli değildi.

Merdivenden inmek için koridorda yürürken ayak sesleri ve kısık sesle konuşan erkekleri duyunca birden durdu. Koridorun uzaktaki ucunda iki kişi belirmişti. Koşarak merdivenden aşağı inmeyi düşündü ama fark edilmeden aşağı varamayacağını anladı. Koridorun yanında, merdiven başından hemen önce, ağır Şam kumaşından yapılmış perdelerle kaplı bir girinti vardı. Yarım

daire şeklindeki oyuğa girerek perdeleri üstüne çekip adamların geçmesini bekledi. Oyukta Kutsal Bakire'yle çocuğunun heykeli vardı. Hanna içeri büzüşmeye çalışınca Kutsal Bakire'nin dizi kalçasına battı. Heykelin arkasında, oyuğun dibine girmiş vaziyette ne kadar debelense de kalçası perdenin altından koridora doğru taşıyordu. Başka çaresi kalmamıştı. İçinde doğum kaşıkları ve duka altınları bulunan torbasını Kutsal Bakire'nin kenetlenmiş ellerine astı. Derin bir nefes alarak heykele belinden sarıldı ve bedenini eğerek arkaya sıkışıp yüzünü Kutsal Bakire'nin mermer kucağına bastırdı. Mermer kış aylarındaki kanal suları kadar soğuktu. Hanna'nın içine bir titreme geldi ve perdeyi açmak için dayanılmaz bir dürtü duydu. Fakat böyle yaptığı takdirde görünecekti.

Perdelerin arasındaki incecik yarıktan Jacopo ve Niccolo'nun koridorda sessizce yürüdüklerini görebiliyordu. Niccolo'nun kucağında bir bohça vardı. Tökezleyip sessizce küfür etti; elindekini neredeyse yere düşürüyordu. Onlar saklandığı oyuğun hizasına gelmeden Hanna perdeleri diziyle itip sıkıca kapadı. Adamlar önünden geçerken burnuna Jacopo'nun sürdüğü kolonya ve Niccolo'nun ter kokuları çarptı. Kalbi öyle hızlı atıyordu ki duyulacağından korktu. İki kardeş alt kata indi.

Ayak sesleri artık duyulmaz olunca torbasını Kutsal Bakire'nin ellerinden alıp heykelin arkasından çıktı ve dengesini korumak için tırabzana tutunarak basamaklardan inmeye başladı. Sandaletlerin altından basamakların soğukluğu hissedilebiliyordu. Telaşla aşağı inerken bir yandan da bebeğin açlıktan ağladığını duymaya çalışıyordu ama bütün işittiği kendi sert soluğuydu.

Zemin kata geldiğinde kardeşleri ortalıkta göremedi. Ne yöne gideceğini bilemeden karanlığa bakakaldı. Derken ağlama gibi bir ses, daha doğrusu bir haykırış işitti. Bu sesi tanımıştı, fazla sıkı tutulmuş bir bebeğin korkudan dolayı ağlamasıydı bu. Ses deponun öbür ucundan, teknelerin mal indirdiği yerden gelmişti.

Duvardaki kelepçeye tutturulmuş bir çam meşalesi hışırtılar çıkararak yanıyordu. Yük iskelesine açılan dikdörtgen şeklindeki ağızda kara, pelerinli bir şahsın tanıdık silueti vardı. Hanna adam fark etmesin diye bir fıçının arkasına çömeldi. Oysa adam kanala giden kapıya yönelip kucağındaki yükü düzeltti. Duvarın kenarına bir sürü fıçı dizilmişti. Hanna birer birer fıçıların arkasına saklanarak biraz daha yaklaştı.

Karanlık iyice çöküp ışık azalmasına rağmen Niccolo'nun çıkık burnu ve kıvırcık saçını tanımasına yetecek kadar aydınlıktı. Adam gondola binmeye hazırlanıyordu. Elindeki yük ağlamaya başladı. Niccolo elini çocuğun ağzıyla burnuna koyup bastırdı. Gondola binince tekne ağırlığıyla sallandı. Matteo'yu gondolun kabinine koydu. Ardından küreği alıp iterek tekneyi iskeleden uzaklaştırdı.

Hanna bir uşak görme umuduyla etrafına bakındı ama ortalıkta değil uşak, gece bekçisi bile yoktu. Yardım çağırmak için üst kata çıkacak vakti yoktu. Zaten Kont ve Kontes gittikten sonra ona kim yardım edebilirdi? Tekne Büyük Kanal'ın karanlık sularında ilerledi. Niccolo çocukla birlikte uzaklaşıyordu.

Hanna yaşadığı korkunun bir bıçak gibi içine saplandığını hissetti. Bir Yahudinin günbatımından sonra dışarıda olması tehlikeliydi. Bir kadının yalnız başına dolaşmasıysa daha da tehlikeliydi. Ancak harekete geçmek zorundaydı. Sarayın giriş kapısından koşarak çıkıp kanala yöneldi. Fazla ilerlemeden gondolun önüne çıkmayı umuyordu. Oysa sokağa geldiği anda Niccolo'nun dümeninde bulunduğu teknenin gözden kaybolmak üzere olduğunu gördü.

Eteğini kaldırarak olabildiğince hızlı bir şekilde gondolun arkasından koşmaya çalıştı. Hâlâ sokakta bulunan birkaç kişiyi iterek koştu. Deniz yükseldiğinden sokaklar suyla kaplıydı. Sandaletleri ıslanıp ağırlaşmıştı. Bir an durup ayağından çıkararak torbasına

tıktı ve yeniden koşmaya başladı. Gondolun önüne çıkan bir mavna Niccolo'nun bir süre kürek çekmeyi bırakmasına yol açmıştı. Böylece Hanna'nın gondolla arasındaki mesafe biraz kısalmıştı. Bütün vücudundan terler süzülerek koştururken önüne çıkan bir meyve arabasına çarpmamak için yana kaçtı. Şimdi gondol tekrar yol almaya başlamıştı. Hanna'nın elli adım önünde, ağır ağır Büyük Kanal'da ilerliyordu. Kanalın sonundaki dönemeçten kuzeye, Rio San Marcuola'ya döndü. Gondol bu yönde ilerlediği takdirde Hanna'nın ona yetişme imkânı kalmayacaktı. Niccolo, Murano ve Turcello Adaları'nın bulunduğu lagünün açık sularına çıkacaktı.

Yerler çöp ve deniz suyu yüzünden kaygandı. Bu yüzden Hanna adımlarını yavaş atma ya da dizleri üstüne kapanma tehlikesini göze almak zorundaydı. Ne yöne gitmesi gerektiğini kestirmeye çalıştı. Acaba gemilerin inşa edildiği dev tersane Arsenale'ye doğru mu gitmişti? Yoksa yoksul gemi işçilerinin yaşadığı Castello rıhtımına mı? Ama hayır, ikisi de ters yöndeydi. Tam ümidini kaybedip takipten vazgeçmek üzereyken gondolun San Marcuola Kilisesi önünde yavaşladığını gördü. Niccolo teknenin yönünü değiştirerek bir köprünün altından geçerken başını eğdi. Tekne şimdi Hanna'ya oldukça yakındı. Bebek ağladığı takdirde sudaki yankısını duyabilecek mesafedeydi ama hiçbir şey işitmedi.

Niccolo batıdaki Rio di San Girolamo'ya, ardından Calle Ormesini'ye döndü. Gondolu iskeleye yanaştırıp bir babaya palamarı bağladı. Karaya çıkarken Hanna bir sütunun arkasına saklanmış onu izliyordu.

Şehrin üzerine inen gece sisi Hanna'nın bebeği görmesini engelliyordu. Niccolo, Matteo'yu ya teknede bırakmış ya da pelerininin altına saklamıştı. Niccolo hızlı adımlarla sokakta yürüyordu. Hanna biraz uzaklaşmasını bekledikten sonra takip etmeye devam etti.

Matteo'nun şimdiye kadar ya açlıktan ya da altı ıslandığı için ağlaması gerekiyordu ama Niccolo'nun pelerini altından hiç ses gelmiyordu. Hanna biraz daha yaklaştı. Tam bebeğin teknede kaldığını ya da ölmüş olduğunu düşündüğü sırada Niccolo bir palamar takozuna takılarak sendeledi ve dizüstü düşünce küfrü bastı. Bu hareketlenme Matteo'yu ürkütmüş olmalıydı ki, ağlama sesiyle birlikte battaniyenin altından minik bir ayak çıktı.

Gündüz vakti soylu bir adamın kucağında bir bebek taşıması dikkat çekerdi. Oysa şimdi sokaklar, bir an önce evine dönmeye can atan birkaç kişi dışında bomboştu. Kara perdeler asılı, cenaze taşıyan bir gondolun dalgaları bir *traghetto** iskelesinin basamaklarına vurdu. Hanna'nın çıplak ayakları soğuktan uyuşmuştu.

Niccolo Calle Farnese'ye sapınca Hanna onun niyetini anladı ve midesinin bulandığını hissetti. Adam Ponte dei Gheto'nun basamaklarına vardığında artık emindi. Bu köprü sadece bir yere çıkıyordu, o da Yahudi gettosu.

Hanna köprübaşına kadar yürüdü. Buradan Vicente'nin derme çatma kulübesinde uyuduğunu görebiliyordu. Başının ucunda yarısı boş bir şişe duruyordu. Vicente geceleri genellikle ağır ahşap kapıların üstüne demir çubuğu takıp sürgülerdi ama bugün maaşını almıştı. Bu birkaç şişe şarap alabileceği anlamına geliyordu. Kapılar aralık durduğundan içeri girmek isteyen biri buradan geçebilirdi. Niccolo yanından geçerken Vicente uyanmadı. Hanna geçerken de yerinden kıpırdayacak hali yoktu, buna rağmen Hanna eşarbını başına iyice örtüp telaşla içeri girdi.

Niccolo meydanı geçip revaklı geçide girdi. Kepenkleri indirilmiş *Banco Rosso*'nun ve boş tefeci dükkânlarının yanından geçti. Bir zamanlar Isaac burada pirinç terazilerinin üzerine eğilmekten kamburları çıkmış, yüzleri pertavsızlarını gözlerinde tut-

* Gondol durağı. (İt.)

maya çalışmaktan buruşmuş, yanık tenli, sakallı adamlarla birlikte çalışıyordu.

Campo son derece sessiz olduğundan Hanna üst katlardan birinde lazımlığa işeyen birinin çıkardığı sesi bile duymuştu. Niccolo meçhul hedefine doğru hızlı adımlarla yürüyordu. Hanna uzaklaşacağı korkusuyla gözlerini adamın geniş sırtından ayırmadan hızlandı.

Adam önce *Scuola Italiana*'nın, ardından Haham'ın sabahları İbranice dersleri verdiği *Midrash*'ın yanından geçti. Derken çamaşırların asıldığı bir sokağa girdi.

Sokak geniş omuzlu bir adamın zar zor geçebileceği kadar dardı. Hanna sokağın sonunda hiçbir uyarı tabelası konulmadan Rio di San Girolamo'nun aktığını biliyordu.

Niccolo çocuğu binaların eğimli duvarları arasında daha iyi taşımak için biçimsiz bir açıyla tutuyordu. Dar sokağın sonunda yer alan üç basamak kanala iniyordu. Hanna'nın bebeği gözden kaçırmamaktan duyduğu rahatlık yerini telaşa bırakmıştı. Adam Matteo'yu suya atmaya mı niyetlenmişti? Hanna sokağa girmekten korkarak geri çekilip fırının kapısına yaslandı. Bu daracık geçitte saklanacak bir yer, girintili bir kapı, binalar arasında uygun bir boşluk yoktu. Niccolo'nun onu fark etmek için geri dönmesi yeterliydi.

Bu daracık sokakta tek bir dükkân vardı. Sokağın tam sonunda, kanalın kenarında yer alan bu dükkân mezbahaydı. Böylece iç organlar, kıkırdaklar ve yağlar kolayca suya atılabiliyordu. Dini usullere uygun kesim yapan kasap Israel Foa, Şabat için son pilicin boynunu birkaç saat önce vurup günbatımında dükkânı kapamış, karısı ve çocuklarıyla akşam yemeğini yemek için evine gitmiş olmalıydı.

Niccolo mezbahanın önünde durup Matteo'yu yere bıraktı. Bir adım geri çekilip omzuyla kapıya yüklendi. Birkaç denemenin

sonunda kapı açıldı. Sendeleyerek içeri girdi, ardından bebeği yerden aldı. Hanna yerdeki çamurlarda kayarak adım adım dar geçitte mezbahaya yaklaştıkça burnuna kötü bir koku geliyordu. Binanın tek penceresinin panjuru kapalıydı ama aradaki yarıklardan bir mumun titrek ışığını gördü.

Matteo küçük dükkânın ortasında, çiziklerle dolu bir masanın üstünde hareketsiz yatıyordu. Niccolo kundak bezini çözünce çocuğun tombul bacakları, yağlı ve çukursuz ayakları ortaya çıktı. Bacakları kıpırdamıyor, bembeyaz elleri mumun ışığında sallanmıyordu. Yandaki başka bir masada, petekli dokusuyla süngerimsi beyaz bir inek işkembesi duruyordu. Niccolo arkasındaki duvarda asılı duran kasap bıçağını aldı.

Niccolo'nun elindeki bıçaktan başka bir şeyi gözü görmeyen Hanna koşarak hızla kapıyı açtı. Matteo'nun üzerine atılmak istiyordu. "Dur Tanrı aşkına! Ne yapıyorsun?" diye çığlığı bastı. Bozulmuş işkembeden yayılan sersemletici koku ve yere saçılan atıklar yüzünden az kalsın dizüstü kapaklanıyordu.

Gözleri fal taşı gibi açılan Niccolo elinde bıçakla donakalmıştı. Nihayet konuşabildi. "Demek beni takip etmeye cüret ettin ha?" Sesi sakin olmasına rağmen ağzı ve çenesinin etrafındaki kaslar gerginlikten bembeyaz kesilmişti. "Belki böylesi daha iyi oldu. Hem bebeği hem seni öldürürsem çocuğu senin öldürdüğünü zannederler."

"Neden o kadar sakin? Ne yaptın ona?" Hanna gırtlağına kadar yükselen safrayı yutmak için kendini zorlayarak kulağında çalan zillere aldırış etmedi. Bayılırsa Matteo'ya hiçbir faydası olmazdı. Çocuğu adamın kucağından kapıp bu iğrenç mekândan çıkarmayı arzuladı. Matteo'nun göğsü kısa aralıklarla inip kalkıyordu. Önce bir bacağı, ardından bir kolu düzensiz kasılmalarla seğirdi. Hiç olmazsa yaşıyordu.

"Ondan uzak dur!" diye haykırdı Niccolo.

"Sakın onu öldüreyim deme. Matteo'nun sana ne zararı var?"

"Aklına gelmeyecek kadar çok zararı var," dedi Niccolo. Bıçağı hâlâ elinde tutuyordu. Kapıya doğru yürüyüp kapadı ve Hanna'nın kaçmasını engellemek için kolunun altına külüstür bir sandalye yerleştirdi.

Hanna adamın bedeninden yayılan sıcaklığı hissedebiliyordu. "Onu neden gettoya getirdin?" diye sorduğu anda cevabı kendisi bulmuştu. "Matteo'yu Yahudilerin öldürdüğünü zannetmelerini istiyorsun."

"Tefecilerin hak ettikleri cezayı alması beni altüst etmez. Onlarca yıldır Hıristiyanları dolandırıyorlar."

Hanna soluğunu bastırmaya çalıştı. Sakin olmayı becerebilirse belki bu adamı elindeki bıçağı bırakmaya ikna edebilirdi. Bu onun tek umuduydu. Adamın hakkından gelmesi imkânsızdı. Bir karış daha uzun olduğu gibi daha güçlü olduğu da kesindi.

"Ama kimse Yahudilerin bu kadar kötülük yapacağına inanmaz."

Niccolo güldü. "Bu kadar saf mısın? Tabii inanırlar. Hele bebeğin derisi yüzülmüş cesedini gettonun kapısına mıhlanmış buldukları zaman."

Yahudilerin Hıristiyan bebeklerini öldürüp ayinlerde kanlarını kullandıkları şeklindeki iftira asırlardan beri onları karalamak için kullanılıyordu. Savcılar sadece Matteo'nun cesedinin gettoda bulunmasını göz önüne alacaktı. Yahudileri suçlamak için bu kanıt yeterliydi. Hanna'nın beyninde düşünceler yarışıyordu; Niccolo çocuğa ilaç vermiş olmalıydı, zira Matteo başı bir yana düşmüş, kıpırdamadan yatıyordu.

Masanın arkasında duran Niccolo bacaklarını birbirinden ayırmıştı. "Bu çocuğun babası beni ve Jacopo'yu dolandırıp bunca zamandır beklediğimiz her şeyi elimizden aldı," dedi. "Onun ha-

yatına son vermek bizim hakkımız." Konuşurken bebeğe bakmıyordu.

"Demek Matteo'yu Kont'un parasının vârisi olmak için öldürüyorsunuz?"

"Ayrıca gayrimenkullerini, değerli malikânesini, ipek ve baharat dolu depolarını, unvanını da alacağız."

Niccolo'nun gözlerini bebekten kaçırması Hanna'nın aklına bir fikir getirmişti. Sesini kısarak, "Kasabı işbaşındayken çok gördüm. Tanrı'nın yarattığı bir canlıyı öldürürken saygı ve şefkatle davranmak gerekir. Hayvan kesmek öldürmekten ibaret değildir; aynı zamanda gereksiz acının önüne geçmek ve ölüme kutsal bir hava vermek gerekir." Hanna adamın elindeki bıçağa baktı. "Bir keresinde çocukken kasap Israel Foa'yı seyretmiştim. Tam bu mezbahada, bacaklarının arasında bir kuzu tutuyordu. Zavallı hayvan debelenince Israel bıçağı kaydırdı. Boğazını ani bir darbeyle kesmesi gerekirken sadece bir sıyrık açabildi. Korkuya kapılan kuzu elinden kurtulup kanları aka aka kapıdan çıkıp sokağa kaçtı. Israel kan izlerini kolayca takip edip hayvanı meydanda buldu ve bir bıçak darbesiyle çektiği acıya son verdi. Düzgün bir şekilde öldürmezsen çocuk öyle bir feryat eder ki, bütün getto buraya toplanır." Hanna Niccolo'ya baktı. Bu hikâyeden etkilenmiş olsa bile duygularını iyi gizliyordu. "Böyle küçük bir canlıyı öldürmek zor olmasa gerek. Daha önce çok tavuk ve av kuşu kestim."

"Saçma sapan konuşuyorsun," dedi Niccolo.

"Beni zaten öldüreceksin. Bırak da çocuğun ölümü benim elimden olsun. Bıçağı bana ver." Hanna elini uzattı.

Uyumakta olan Matteo'nun gözkapakları seğirdi. "Beni aptal sanıyorsun herhalde," dedi Niccolo. Ardından Hanna'ya doğru atılıp bıçağı başına doğru salladı. Hanna hızla geri çekilirken bir yandan da ayakta kalmaya çalıştı. Niccolo Hanna'ya doğru yaklaşıp bıçağı göğsüne saplamak üzere hamlede bulununca ceketi

masanın kenarına takılıp tökezledi. Onun dengesiz yakalanmasından yararlanan Hanna hızla iterek kaymasına neden oldu. Ayakta durmaya çalışan Niccolo tekrar Hanna'ya saldırdı. Ayağı kayınca duvara tutundu. Bu sırada elinden düşen bıçak birkaç adım öteye sürüklendi. Hanna eğilip bıçağı ağzından yakaladı. Demirin soğukluğu parmaklarını uyuşturmuştu.

Hanna bıçağı elinde tutarak doğruldu. Öfkeden kaskatı kesilen Niccolo ayağa kalkıp sendeleyerek masaya gitti. Matteo'yu kavradığı gibi havaya kaldırdı.

"Bıçağımı istiyorum." Düştüğü yerde bulunan sakatat parçaları pantolonuna yapışmıştı. "Yoksa onu yere çarparım. En az bıçak kadar çabuk ölür."

"Onu bana ver. Senin duygusuz ellerin yerine onu seven birinin elleriyle ölümü daha iyi olur." Kısa kısa soluk alan Matteo'nun sesi çıkmıyordu. Amcasının havaya kalkmış avuçları içinde, yere çarpılmak üzere olduğundan habersizdi. "Bu işi yapacak yürek yok sende. Yüzünden okuyabiliyorum bunu," dedi Hanna.

"Bıçağı masaya, benim önüme bırak!" Niccolo, Matteo'yu hâlâ havada tutuyordu. "Siz Yahudilerin konuşması hiç bitmez. Çeneniz bir avukat gibi kırpar. Falan filan diye konuşup zayıf noktamı bulmaya çalışıyorsun." Yüzünde belirsiz bir ifade belirmişti.

Hanna bacaklarını açıp öne eğilerek bıçağı ona uzattı. Niccolo bebeği bel hizasına indirdi. Matteo soluk ışık altında bile öyle beyaz görünüyordu ki neredeyse parlayacak gibiydi. Karnı guruldadı, ardından kusmaya başladı. Buna ya uyku ilacı ya mezbahanın pis kokusu ya da Niccolo'nun hoyrat davranışı neden olmuştu. Bebeğin gırtlağından fışkıran bol miktarda yeşil safra Niccolo'nun gömleğinin önünü kirletmişti.

Niccolo tiksinerek yüzünü buruşturdu. Bebeği masaya bırakıp ardındaki kancaya asılı bez parçasını alarak göğsünü silmeye baş-

ladı. "Tanrı aşkına, şu işi bitirelim artık. Bu işi dini usullere uygun bir ölüme mi çevirmek istiyorsun? İyi, bana nasıl yapacağımı söylersin." Konuşurken bir yandan da ani bir harekete karşı uyanık olma amacıyla gergin bir vaziyette duruyordu.

"Tabii," dedi Hanna. "Bu işe nasıl bir Hıristiyan duasının uygun geldiğini bilmiyorum, o yüzden bebek Yahudi olmadığı halde bir Yahudi duası okuyacağım." Hanna başörtüsünü yukarı çekti. Beyni öyle hızlı çalışıyordu ki duanın sözlerini hatırlayamadı. Ellerini bebeğin başı üzerinde kaldırıp gözlerini kapadı ve makamlı bir sesle, "Ey yüce Rabbimiz, Kâinatın Efendisi," dedi.

"Çok fazla uzatma," dedi Niccolo. "Uyku ilacının etkisi geçmeye başladı."

"Çabuk, hareket etmesini engellemek için elini göğsüne koy," dedi Hanna. "Debelenirse bıçak gerektiği gibi düzgün kesmez." O sırada Matteo kıpırdandı.

Niccolo bıçağı sağ elinde tutup Matteo'nun başının yanına dayadı. Bıçağın ucunda çocuğun minik yumruğunun yansıması görülüyordu.

"Çocuğu bana doğru çevir," dedi Hanna. "O zaman iyi bir yer bulabilirsin."

Niccolo bıçağı havaya kaldırıp bebeğe yaklaşınca Hanna da yaklaştı.

"Boynu çok etli. Şah damarını kesmelisin ki kan fışkırsın. Boğazını okşarsan başını geriye atar."

Niccolo boynunu bıçağın sırtıyla okşayınca Matteo başını geriye attı.

Hanna, "Şimdi göğsüne erişecek kadar mesafe bırakıp ondan uzaklaşmalısın," dedi.

Niccolo parmaklarını açık vaziyette bebeğin minik göğsüne dayadı. Bıçağı boynuna indirebilecek kadar bir mesafe bırakıp geri çekildi.

O sırada köşede duran varilin arkasından bir tıkırtı duyuldu. Gürültüyü yapan bir sıçandı. Niccolo'nun dikkati bir an oraya yönelince gözlerini bebekle Hanna'dan uzaklaştırdı. Bu kadarı yeterliydi. Hanna'nın eline başka bir fırsat geçemezdi.

Hanna hızla atılıp adamın elinden bıçağı almaya çalıştı. Öyle ani hareket etmişti ki, Niccolo şaşkınlıkla bıçağı elinden bıraktı. Hanna bıçağı kavrayarak önce adamın gözlerine, ardından omzuna, göğsüne, pazısına, nereye rast gelirse savurdu. Böylece Niccolo Matteo'nun yattığı masadan uzaklaşmıştı. Hanna bıçağı iki eliyle kavrayarak doğramaya devam edince adamın yüzünden kanlar akmaya başladı. Niccolo onun ani saldırısı karşısında afallayınca bir süre karşılık verememişti. Derken haykırarak Hanna'nın üzerine atılıp yakalamaya çalıştı ama Hanna çok hızlıydı ve onun ellerinden kurtulmayı başarabilmişti. Gözünün içine giren kanlar Niccolo'nun önünü görmesini engelliyordu.

Bıçak kemiğe saplandıkça çatırtılar duyuluyordu. Hanna hiç bu kadar hoşuna giden bir ses duymamıştı. Adamın kolundan fışkıran kanlar yüzünü ıslatmıştı. Bu yüzden neredeyse körleşen Hanna darbe üstüne darbe indirmekten kendini alamıyordu. Adamın bıçak darbeleriyle paramparça olan gömleğinin içinden kanayan göğsü görülüyordu.

Nihayet Hanna bıçağı adamın böğrüne adamakıllı sokarak kaburgalarını parçaladı. Adam ellerini göğsüne bastırarak masanın arkasına düştü. "Kutsal Meryem Ana," diye sayıklayıp geriye giderken masaya tutunup ayakta durmaya çalıştı, ancak fazla dayanamayıp düşerken masa da üstüne kapandı. Gürültüyle yere düşen Matteo korku içinde feryadı bastı. Yüzü Niccolo'nun yaralarından akan kan gibi kıpkırmızı kesilmişti. Hanna Matteo'yu yerden aldığı gibi bağrına bastı.

Belki içine cinler girmişti. Bunlar bir cadının yapacağı hareketler değil miydi? İnsan yaralamaktan zevk almak. Bebek kolla-

rında, Niccolo hareketsiz yerde yatıyordu. Ayağının dibi kan gölü olduğu halde hâlâ bıçağı saplamayı arzuluyordu.

Matteo'nun çığlıkları Hanna'yı kendine getirdi. Bıçağı yere fırlatmak için kendini zorladı. Kucağında salladığı Matteo histerik bir şekilde hıçkırıyordu. Çocuğu sandalyeye bıraktı. Ardından Niccolo'yu ayaklarından sürükleyip kapıdan çıkararak kanala götürdü. Arnavuttaşlarını kaplayan balçıktan ilk kez hoşnuttu. Böylece adamın cesedini suya savurmak kolaylaşmıştı. Adam boğuk bir sesle suya düştü. Hanna onun suya gömülmesini beklemeden mezbahaya girip Matteo'yla torbasını aldı ve dar sokaklarla geçitlerden oluşan labirentte deli gibi koştu. Horlamakta olan Vicente'ye aldırış etmeden gettonun kapısından çıkıp koşarak Getto Köprüsü'ne geldi.

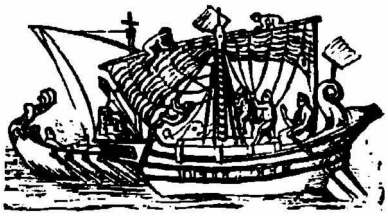
Çocuğu malikâneye geri götürüp Kont'a kardeşinin yaptığı işleri anlatması gerekiyordu. Bir kendi elbisesine bir çocuğa baktı. İkisi de kandan sırılsıklam olmuştu. Derken hatırladı. Bütün vücudu nöbet geçirircesine titremeye başladı. Kont ve Kontes Ferrara'ya gitmek için yola çıkmıştı. Konakta sadece Jacopo vardı. Bebeği Jacopo'ya teslim etmek için kurtarmamıştı, aksi takdirde Niccolo'nun başladığı işi o bitirirdi.

Kucağında Matteo'ya koşa koşa mezbahaya döndü. Bir kova su ve temiz bir bez parçası buldu. Bebeğin yüzüyle ellerini sildi. Tam kendisi sileceği sırada bacakları şiddetle titremeye başladı. Titremeyi önlemek için yere çömelmek zorunda kaldı. Saçını toplayıp firketelerle tutturmaya çalıştı ama firketeler elinden kayıp düştü.

Kovanın içinde rengi pembeye dönüşen suya gözlerini dikerek nereye gidebileceğini düşündü. Onu kim içeri alırdı ki? Bu soylu çocukla gettoda kalamazdı. Keten kundak bezi, di Padovani ailesinin armasını taşıyan ve üzerine kan sıçramış battaniyesiyle hemen dikkat çekerdi. Savcılar Matteo'nun onun odasında oldu-

gunu keşfederse, meydan Yahudi kanıyla kızıla bulanır, Hanna bıçağı kendisi kullanmış gibi suçlu görülürdü.

Kont ve Kontes dönene kadar saklanması gerekiyordu ama nerede saklanacaktı? Getto dışında tanıdığı yegâne insan onu evinde asla saklamazdı.

On Dördüncü Bölüm

Hanna, Jessica'nın *Rio della Sensa'ya* bakan evinin önünde durmuş, boş yere açlıktan dolayı ağlayan Matteo'nun susmasını diliyordu. Çocuğu susturmak için deli gibi sallayıp sözler mırıldanması, sırığına taktığı birkaç kova suyla oradan geçen bir satıcının dikkatini çekmişti. Nihayet Matteo'nun yüzündeki kan izlerini silmeyi başarmış, kendisi de *Parochia San Alvise*'nin sokaklarında koşarken bir çamaşır ipinden üstüne uymayan bir kıyafet ve şapka aşırıp çabucak üstünü değiştirmişti. Kanlı *cioppa*'sını ise torbasına tıkmıştı.

Kız kardeşinin evinin ziline asılarak çaldı. Zilin sesi *Fondamenta della Sensa*'da ve bütün evde yankılanmıştı. Çaldığı giysilerle Hıristiyana benziyordu, daha doğrusu çıkık burnu ve kara gözleriyle mümkün olduğunca Hıristiyan gibi görünüyordu. Ayakları hâlâ çıplak olduğundan kemiklerine kadar donmuştu. Üstündeki aptalca kıyafetten çok yaşadığı korku yüzünden titreyen kollarıyla dizleri, sinagogda erkekler kısmında oturmuş gibi dikkat çekmesine neden oluyordu.

Matteo ağlamaya devam ediyordu. Hanna elini kıyafetinin içine sokup nazarlığı çıkararak ağzına götürdü. Bedeni nazarlığı ısıtmıştı. Bu hareket onu rahatlatmıştı ama *shadai* şu anda onun ne işine yarardı ki?

Ev Jessica'nın söylediği kadar güzeldi. Istria mermerinden yapılmış zarif kemerler ve taşa incelikle işlenen yaprak şeklin-

deki süsler cepheye dantelsi bir görünüm vermişti. İkinci katın cephesinde Meryem Ana'ya doğumunun müjdelendiği tablonun kabartma bir kopyası vardı. Hanna çok şükür diye düşündü; zemin katta adak mumlarının konduğu bir mihrap veya kamçılanan İsa heykeli yoktu. Sadece asılı bir jambon göze batıyordu. Altına süzülen yağların birikmesi için gümüş bir kupa konmuştu. Hanna birkaç basamak inip başını havaya kaldırınca terasta üstü mor salkımlarla dolu bir çardak gördü.

Matteo'yu öbür koluna geçirerek zili bir kez daha çaldı. Hizmetçi kapıyı açınca, "Hanımına Anni'nin geldiğini söyle," dedi. Bu Jessica'nın çocukken ona taktığı addı. O zaman 'H' harfini söyleyemiyordu. Genç hizmetçinin gecenin bu vaktinde, üstüne uymayan çarpık dikişli bir kıyafet giymiş bu çıplak ayaklı ziyaretçiden kuşkulandığına şüphe yoktu. Genç kız kapıyı kapatıp hanımına haber vermeye gitti.

Basamaklarda bekleyen Hanna, çaresizce geceyi geçirecek bir kapı önü arayan avare insanların, evsiz erkek ve kadınların gözlerini üzerinde hissediyordu. Evsizler gözlerini dikmiş, kapının önünde çığlıklar atan bir bebeğe sarılmış, perişan görünümlü bu kadına bakıyordu. Hanna içinden, "Lütfen çabuk ol," diye dua etti. Başını aşağı eğince bileğinde hâlâ kanayan bir kesik olduğunu fark etti. Telaştan yarayı bir bez parçasıyla sarmayı unutmuştu. Sızan kanı emdi. Matteo'nun battaniyesi üzerinde sinekkuşu büyüklüğünde bir kan lekesi oluştu. Hanna lekeyi gizlemek için battaniyenin ucunu katladı.

Jessica onu kabul etmezse Hanna'nın oracıkta savcılara teslim olup bir cadı olarak yargılanmayı göze almaktan başka çaresi kalmıyordu. Artık uykuya teslim olan çocuğu birinden öbürüne geçirmekten kolları ağrıyordu. Nihayet San Marco'nun çanları gece yarısını haber verdiği sırada, Hanna yılgınlığa kapılıp kim bilir nereye gitmek üzereyken hizmetçi kapıyı açtı. Matteo'yu süz-

dükten sonra onları içeri buyur etti ve üst katta, en az Kontes'inki kadar büyük bir yatak odasına götürdü.

Üç hafta önce Hanna, Jessica ile Büyük Kanal'da karşılaştığında hava karanlıktı; etrafı sadece uzun gölgeler yaratan gondolcunun feneri aydınlatıyordu. Oysa şimdi Jessica onlarca mumun önüne dizildiği bir aynanın karşısına oturmuştu. Hizmetçisi saçındaki kıvrımları düzenliyordu. Alnından yukarıya doğru toplanmış siyah saçı boynuna ve omuzlarına dökülmüştü. Teni bir şeftalinin tüylü kabuğuna benziyordu. Jessica küçük bir çocukken Hanna, suyunun akıp akmadığını görmek için yuvarlak yanaklarını dişlememek için kendini zor tutardı.

Jessica'nın sırtı Hanna'ya dönüktü. Gözlerini tuvalet masasının aynasındaki yansımasına dikmişti. "Kabalığın için özür dilemeye mi geldin? Ziyaretin için aklıma başka sebep gelmiyor."

Hanna güçlükle yutkundu, Matteo hâlâ kucağındaydı. "Kalacak yerim yok. Bana kalacak yer vermeni rica ediyorum. Bunu istemeye hakkım olmadığını biliyorum ama sadece birkaç gün için."

Jessica uzun bir süre masadaki küçük bir çanağı kurcalayınca Hanna onun kendisini duymadığını zannetti. Nihayet kardeşi, "Sen giyinip kuşanmanın inceliklerinden anlamazsın. Dış görünüşüne asla önem vermedin, bir gece önce çıkardığın buruşuk kıyafetini üstüne geçirmekle yetindin. Bütün kıyafetlerin yine kapının arkasındaki askıya sığıyor mu?" Hizmetçi sırtına bir güzellik işareti yaparken başını çevirip ona baktı. "Ben kefenimle bile senin gibi görünmem. Şu donuk suratına, üstünden sarkan şu bol kıyafete bak." Payetin sağlam durup durmadığını anlamak için bir omzunu salladı. "Şimdi de kucağında bir bohça taşıyorsun. Ne var içinde? Paçavra mı? Yeni moda bu mu?" Anlaşılan Jessica doğru dürüst bakmamasına rağmen Hanna'nın görünümü hakkındaki ince ayrıntıların farkındaydı.

Hanna diyecek bir şey bulamadı. Jessica'nın soğuk güveni

Hanna'nın daima kendini aptal gibi hissetmesine yol açıyordu. Bir bakışıyla ya da aldırmadığını belli eden bir el hareketiyle kendini değersiz hisseden Hanna nasıl duracağını, ellerini nereye koyacağını bilemiyordu. "Sözlerimin seni incittiğini biliyorum. Sert konuştuğum için özür dilerim," dedi Hanna.

"Seni kabul etmem bir yana, benden bir şey istemeye cüret etmene şaşıyorum." On beş yaşlarında gösteren hizmetçi kız, hanımının siyah saçındaki bir lüleyi tarayıp ipek kordonlu bir inciyle tuttururken onları dinlemiyormuş gibi davranıyordu. "Meraktan soruyorum, bu kıyafet senin mi? Ne rolü oynuyorsun? Çoban mı? Yoksa Santiago de Compostela'ya hacca giden bir tövbekâr mı? Eğer öyleyse, boynuna bir istiridye kabuğu asman gerekir ama çaresini buluruz. Evde bir yerlerde bir tane olacak, sana ödünç veririm." Hanna cevap vermeyince Jessica saçını bozmamaya dikkat ederek elini alnına şaplatarak, "Ah, tabii ya! Bir çamaşırcı! Bu, elindeki bohçayı açıklıyor." Kıyafetine düşen bir saç telini aldı.

Hanna öfkelenmesine rağmen kendini budala gibi hissediyordu. Jessica'nın kundak bezini o değiştirirdi, oysa şimdi kız kardeşine önce kendisini bağışlaması için, sonra da kalacak yer vermesi için yalvarmak zorundaydı.

O sırada Matteo hafifçe ağlayıp gerinerek meme istedi. Jessica sandalyede dönerek gözlerini ona dikti. "Tanrı aşkına nedir o? Sonunda çocuk doğurmayı başardın mı?"

"Bu çocuk yüzünden buradayım Jessica. Senden başka yardım isteyecek kimsem olmadığı için geldim." Hanna konuşurken sesindeki ağlama tonunu gizleyemiyordu.

"Beni hor görüp ahlaksız muamelesi yaptın ve şimdi benden yardım mı istiyorsun?" Jessica hizmetçiye odadan çıkmasını işaret ettikten sonra kapıyı kapadı. Tuvalet masasından kalkıp battaniyenin ucunu kaldırarak bebeğe baktı. Matteo bir ayağını Jessica'ya doğru salladı. Kont babası kadar gürbüz görünüyordu.

Alnını kızılımsı kumral saç tutamları kaplamıştı, gözleri maviydi. "Delirdin mi sen? Bir centille mi yattın?" Ardından, "Bu bir Hıristiyan bebeği," diye fısıldadı.

"Evet, Hıristiyan ama benim değil." Artık uyanmış olan Matteo suratı öfkeden kıpkırmızı kesilmiş ağlıyor, yumruklarını havaya sallıyordu.

"Öyle çocuk sahibi olmak istiyordun ki, sonunda bunu mu çaldın?" Jessica Matteo'nun çığlıklarını bastırmak için Hanna'ya eğilerek konuşuyordu.

"Hayatı tehlikede," dedi Hanna. "Amcası onu öldürmeye çalışıyordu. Ailesi dönene kadar sadece birkaç gün kalmam gerekiyor."

"Bu çocuğu evime getirmeye nasıl cesaret edersin? Hayatımı tehlikeye atıyorsun!" Hanna'nın kollarında feryat eden küçük bedene baktı. "Kutsal Meryem Ana aşkına, şunu susturamaz mısın? Komşularım kedi hadım ettiğimi düşünecek."

Hanna, "Bu di Padovani ailesinin yeni doğan bebeği," dedi.

"Yüce Tanrım, üstelik sıradan bir Hıristiyan da değil soylu biri. O aileyi, daha doğrusu oğullarından ikisini iyi tanıyorum."

"Amcası onu gettoda öldürüp suçu üstüme atacaktı. Sonucuna bütün getto katlanacaktı. Senin için bir anlamı yok mu bunun?"

"Ben artık Yahudi değilim. Talih yüzüme güldü ve zenginleştim. Güzel bir evim, müşterilerim var. Çok çalışıyorum ve işimde başarılıyım. Servet biriktirmek için harika bir planım var ama şimdi sen bu ağlayan afacan ve keten torbanla ortaya çıkıp her şeyi berbat ediyorsun."

Jessica hızlı adımlarla pencereye doğru yürürken Hanna'nın torbasına takıldı. Duyduğu hafif şıngırtı üzerine durup torbayı ayakkabısının ucuyla dürttü. "Peki bu kılıksız torbada ne taşıyorsun?" Hanna engel olacak vakit bulamadan torbaya elini atıp do-

ğum kaşıklarını çıkardı. "Tanrı'm! Bu ne işe yarıyor? Üstünde kan lekesi var, kim bilir daha neler çıkacak."

Hanna yanaklarına kan hücum ettiğini hissediyordu. "İşimle ilgili bir alet. Nasıl senin iç gıcıklayan araçların; okşamaların, öpücüklerin, Mısır yağları, iksirler, kremler, payetlerin ve korselerin varsa benim de doğum kaşıklarım var." Kız kardeşinin tiksindiğini görünce aletin amacını oldukça ayrıntılı biçimde açıkladı.

Jessica ürpererek aleti torbanın içine attı. "Erkek olarak doğmalıymışsın. Bana babamı hatırlatıyorsun. Mücevher tutmak için kullandığı küçük penseyi hatırlıyor musun?"

"Bir keresinde pişirdiğim tatlıya ceviz koymak için onu aşırmıştım. O yüzden şaplağı yemiştim."

"Isaac'le tekrar bir araya geldiğin zaman bunu ona göstermeyeceğine söz ver."

Jessica'nın "eğer gelirsen" değil "geldiğin zaman" demesi Hanna'ya cesaret vermişti. "Neden?" diye sordu.

"Bütün erkekler, hatta örnek insan Isaac bile böyle şeylerden tiksinir. Bu onlara duydukları şehvetin sonuçlarını hatırlatır. Evlilik yatakta gerçekleşir. Bu yüzden Isaac'i en kısa sürede tekrar yatağına sokman gerekir." Yüzünü buruşturarak devam etti, "Bu cihaz tam aksi bir etki yaratır. İnan bana. Doğum hakkında her şeyi biliyorsun belki ama ben de erkekler hakkında her şeyi biliyorum."

Hanna onaylarcasına başını salladı. Bu sırada ağlamaktan yorgun düşen Matteo, karnını doyurmaktan ümidini keserek uyumuştu. Hanna bebeği Jessica'nın kadife tenteli karyolasına yatırırken kırmızı yorganın üstünde ne tür işler çevrildiğini düşünmemeye çalıştı.

Matteo kasap masasında yatarken Niccolo'nun başında durduğu anları tekrar hatırladı. "Bu çocuğu amcasından kurtardım. Niccolo onu gettodaki mezbahaya götürüp boynuna bıçağı da-

yadı." Alt dudağı titremeye başladı. "Onu öldürdüm Jessica. Bir adam öldürdüm ben. Kasap bıçağını ona saplayıp durdum. Bir kez sapladıktan sonra kendimi alamadım. Sonra onu kanala sürükleyip suya attım. Belki bu yüzden cadı olabilirim ama başka ne yapabilirdim ki?" Matteo'nun kundağını açıp işlemeli armanın üzerindeki lekeyi gösterdi. "Bu Niccolo'nun kanı."

"Ulu Tanrım," dedi Jessica.

Matteo tekrar ağlamaya başladı. Yanaklarından iri, dolgun damlalar süzülen bebek kollarını Jessica'ya uzattı. "Ağlama evladım." Bu sözler Jessica'nın ağzından kendiliğinden dökülmüştü. "İyileşeceksin." Eteğinin ucuyla gözyaşlarını sildi. Jessica kundağını sıkılaştırmak için üzerine eğilince Matteo onun parmağını tutup emmeye başladı. Bunun üzerine Jessica'nın yüzü yumuşadı. Hanna'ya bakarak, "Sen cadı değilsin," dedi. "Sen benim kız kardeşimsin." Parmağını ağzına sokmaya uğraşan Matteo'yu seyretti. "Bu iki kardeşi ben ve arkadaşlarım gayet iyi tanıyoruz." Başını sabırsızca iki yana salladı. "Bana öyle bakma. Benim mesleğim tıpkı seninki gibi hakkında bolca dedikodu üretilen bir iş. Niccolo asabi bir adamdır. Hep kavgalara karışırdı. Büyük kardeşi onu kolayca etkiliyordu. İkisi de kumarbazdır. Gettodaki tefecilerden büyük miktarda borç aldıklarına hiç kuşku yok. Şimdi Jacopo'dan korkman gerekir. Hem sen hem bu çocuk ölene kadar pes etmeyeceğine bahse girebilirsin."

Hanna Jacopo'nun doğum kaşıklarını vermesi karşılığında nasıl iki yüz duka istediğini anlattı.

"Puşt herif, senin çaresizliğinden yararlanmış. Bu soylu çocukları hep aynı. Bir işe yaramazlar ve dünyayı umursamazlar. Ayakkabı tamircisinden uşağına kadar herkese borcu olduğuna kuşku yok."

"Seni bu işe karıştırdığım için çok üzgünüm."

Jessica Matteo'yu yataktan alıp omuz hizasına kaldırarak yu-

karı aşağı salladı. "Başka kime gidebilirdin? İkimiz de doğru davranmadık. Birbirimizde derin yaralar açtık. İpe bağlı boğa rolünü bazen ben oynadım, bazen de sen. Kesin olan tek bir şey var, ikimiz de acı çektik."

Hanna Jessica'yı omuzlarından sıkıca kavrayıp, "Ne yapmalıyım?" diye sordu.

"Bebeği geri ver. Hemen şimdi, çok geç olmadan. Onu kimseye görünmeden konağa götür."

"Yapamam. Kont'la Kontes Ferrara'da."

"Onu sütannesine bırakıp amcalarının ne yaptığını anlat."

"Giovanna'ya mı? Benden nefret ediyor. Matteo'ya bir şey olduğu takdirde beni Engizisyona ihbar edeceğine dair yemin etti. Durumu açıklamak için Kont'un dönmesini beklemem gerek."

"Neyi açıklayacaksın? Oğlu ve vârisini öldürmek için kardeşlerinin işbirliği yaptığını mı? Sana neden inansın?" Jessica bebeği karyolasına yatırdı ve kombinezonunun bağlarını çözmeye başladı. "Fazla vaktim yok. Tiyatroda bir müşterimle buluşacağım. Oraya gitmezsem bir aksilik olduğunu düşünür."

"Lütfen burada kal Jessica."

"Olmaz. Kalırsam eve gelir." Tekrar tuvalet masasına oturdu. "Ben giyinirken ne yapacağımıza karar verelim." Cam bir pipetle bir macunun içine bir damla hoş kokulu yağ damlatıp küçük gümüş bir bıçakla karıştırdı. "Bir işe yara. Al bakalım." Hanna'ya tavşan kılından yapılma bir fırça uzattı.

Fırçayı karışıma batıran Hanna yumuşak macunu Jessica'nın yüzüne, köprücük kemiklerine ve dekoltesine sürdü. Boyayı köprücük kemiklerinin çukur kısımlarında ve göğüslerinin arasındaki yarıkta iyice yaydı. Hanna çalışırken Jessica'ya karşı öfkesi dinmişti. Aynı şey Jessica için de geçerli olmalıydı ki, Hanna omuzları ve yüzündeki gerginliğin azaldığını hissediyordu. Gergin durumdaki ağzı ve kaşları da gevşemişti. Tıpkı çocukken okşadı-

ğı zamanki gevşemesine benziyordu. Jessica'nın kıpırdamadan oturduğu nadir anlar Hanna'nın onun saçlarını uzun, sabit hareketlerle taradığı anlardı.

Tenini boyayla kaplayıp parlak beyaz bir görünüm yaratınca Jessica kabı Hanna'nın elinden alıp kalan kremi su mermerinden yapılmış küçük bir kutuya döktü. "Bunu ziyan edemem. Karışımın içine bir inci ezip koydum." Jessica çamaşırının üst kısmının bağlarını çözerek omuzlarını silkerek ince bacaklarına düşmesini sağladı. "Giyinmeme yardım et." Yüzünü buruşturdu. "Korsemi getirsene."

Hanna soyunma perdesinin arkasında, yerde duran korseyi alıp açtı. Jessica üst kısmından tutarken arkadan bağlamaya başladı.

"Daha sıkı Tanrı aşkına. Sütçü kadınlar gibi kalın belimle paytak paytak ortalıkta mı dolaşacağım?"

"Yüzün kıpkırmızı oldu. Daha fazla çekmeye cesaret edemiyorum."

"Hizmetçim hiç bu kadar merhametli davranmıyor."

Hanna korseyi biraz daha çekerken harcadığı çaba yüzünden bu defa kendisi kızarmıştı. "Şimdi nasıl? Nefes alabiliyor musun yoksa öldün mü?"

Jessica denemek için nefes aldı. "Henüz ölmedim ama bu kadar yeterli." Korseyi bedeninde aşağı doğru çekince göğüsleri bütün yuvarlaklığıyla ortaya çıktı. Neredeyse meme uçları görünecekti. Odanın köşesini işaret ederek, "Şimdi bana o elbiseyi getir," dedi. "Şöyle tut, başımın üstünde." Biraz sonra giyinme işi bitmişti. Düşünceli gözlerle Hanna'ya baktı. Nihayet, "Ferrara'ya git. Çocuğu onlara götür. Tek çare bu. Ben sana elbise veririm. Yarın git."

"Gidemem. Kısa bir süre sonra gemim Venedik'ten ayrılacak."

"Ya Kont Venedik'e zamanında dönmezse?" Jessica tuvalet masasında duran küçük bir cam şişe ve damlalığı aldı.

"Vaktinde döneceğine inanıyorum."

Jessica başını geriye atıp iki gözüne birer damla güzelavratotu damlattı. Damlaların yayılması için gözünü birkaç kez kırptı. Büyüyen gözbebekleri gözlerinin daha da kara görünmesine yol açmıştı.

"Sana gelmek için bile çok sıkıntı çektim." Hanna yalvarırcasına, "Bırak seninle kalayım. Sonra Matteo'yu teslim edip Malta'ya giderim ve bir daha senin nezaketini kullanmam."

"Kız kardeşin olduğum her an Jacopo'nun kulağına gidebilir. Nerede yaşadığımı çok iyi biliyor."

Hanna konuşmak için ağzını açtı ama Jessica onu susturdu. "Peki çocuğu nasıl beslemeyi düşünüyorsun? Onu emzirecek sütannesi tanıyor musun?"

"Konağa geri götürene kadar mamayla beslerim."

"Mezarlıklar mamayla beslenen bebeklerle dolu."

"Başka çarem yok."

Jessica gülümsemeye çalıştı. "Başımıza ne gelirse birlikte katlanacağız. Kız kardeşlerin yapması gerektiği gibi." Hanna'nın torbasını alarak karyolanın başlığı arkasına sakladı. "Burada güvenli olur," diyerek üstüne muslin bir kumaş örttü. Küpelerini takıp el çantasını aldı ve merdivenden inerek evden çıktı.

Yatak odasının açık olan penceresinden Hanna onun Fondamenta'da yavaşça yürümesini izledi. Topukları öyle yüksekti ki, gondolcu tekneye binerken onu sıkıca tutmak zorunda kaldı. Jessica başını kaldırıp Hanna'ya baktı, eliyle bir öpücük gönderip *felze*'nin içine girdi.

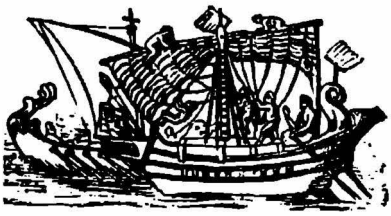
Sular yükselmişti. Tekneler dar kanalda yer bulmak için birbiriyle yarışırken köpükler saçarak ters akıntılar yaratıyordu. Bazı tekneler aşırı yüklü olduğundan köprülerin altından geçemiyordu. Sular alçaldığı zamansa bazı tekneler ilerleyemiyordu, çünkü kanalın dibindeki balçık ve birikintiye saplanıyorlardı.

Hanna Jessica'nın gondolunun uzaklaşmasını seyrederken gözüne nefesini kesen bir manzara çarptı. Ceset taşıyan bir mavna ağır ağır pencerenin önünden geçiyordu. Mavna öyle yüklüydü ki köprünün altından güçlükle geçebildi. Hanna'nın burnuna şişmiş bedenlerden yayılan çürüme kokusu çarptı. Kokuyu bastırmak için üstlerine örtülen biberiye ve ardıç dalları pek bir işe yaramamıştı. Eliyle burnunu kapattı. Son salgın sırasında pek çok Venedikli anakaraya kaçmış, ancak hastalığın bulaşmasından korkan silahlı köylüler onları geri püskürtmüştü. Veba yüzünden seyahatler durmadan bir an önce Malta'ya gitmeyi istiyordu. Yarın uşakların veba korkusuyla kırlara kaçması olasıydı. Hanna, kız kardeşi ve bebek dışında evde kimse kalmayacaktı. Sadece birkaç gün daha sağ kalmaya ihtiyacı vardı, ardından *Balbiana*'nın güvertesine ayak basacaktı.

Ay kanalın tepesinde iyice yükselene kadar pencerede durup dışarıyı seyretti. Yerdeki döşemelerden yükselen her gıcırtı, geçen her yayanın sesi, kanaldan gelen her şıpırtı gerilmesine neden oluyordu.

Onları önce ne öldürecekti? Şehirde birkaç kişiye sorular sorup Yahudi ebenin, Fondamenta della Sensa'da yaşayan güzel sosyete fahişesinin kız kardeşi olduğunu muhakkak öğrenecek olan Jacopo mu? Yoksa veba mı?

Jessica'nın karyolasında uyuyan Matteo hafifçe nefes alıyordu. Ağzının kenarında tükürük baloncukları oluşmuş, kirpikleri yanaklarına değiyordu. Minik elleri yorganın altındaydı. İkisi de şu an güvendeydi ama Jessica haklıydı. Bir sütanne bulamazsa Matteo sağ kalamazdı. Mamayla beslenen bebekler mezarlıkları dolduruyordu.

On Beşinci Bölüm

Isaac, Joseph'in yelken imalat atölyesinde, yelken bezinden oluşan bir yığının üstüne oturmuştu. Eğri bir iğneyle bir kare yelkene rüzgârın yönünü göstermeye yarayan şeritler dikiyordu. Uzun, ince şerit şeklindeki kumaşlar eline dolanmıştı. Avucuna tutturduğu bir deri parçası iğnenin eline batmasını önlüyordu.

Isaac ön kapıda hafif ayak sesleri duyunca başını kaldırıp baktı. Gelen Gertrudis'ti. Uzun boylu, sarışın kadın içeri girdiği anda, koluna taktığı sepetten taze ekmek kokusu yayıldı. Saçını bir kurdeleyle bağlamıştı. Elbisesinde kahverengi, mavi ve siyah boya lekeleri vardı. Şakaklarındaysa saçını boyalı elleriyle arkadan bağlamış gibi beyaz noktalar göze çarpıyordu.

Isaac kendini yelken dikmeye öyle kaptırmıştı ki ayağa kalkabilmek için önce uyuşan bacaklarını bir süre hareket ettirmek zorunda kaldı. Gertrudis dükkâna göz gezdirdi. Sokaktaki parlak güneş ışığından sonra içeri girince gözlerini kısmak zorunda kalmıştı. Elinde tanıdık bir mektup tutuyordu. Gözlerini Isaac'e dikti. Yumuşak bir sesle, "Joseph'i nerede bulabilirim?" diye sordu.

"Rıhtımda bir gemiye erzak veriyor. Ben yardımcı olabilir miyim?"

Kadın mektubu yelken bezi yığınının üstüne attı. "Bana mektup göndermekten vazgeçmesini söyleyebilirsin."

Isaac daha önce ona dikkatle bakmamıştı. Şimdi çok genç olmadığını görüyordu. Belki otuz yaşındaydı ama hâlâ güzeldi.

Mavi gözleri, yay gibi hoş kıvrımlı bir ağzı vardı. Isaac onu inceledikçe yüreği giderek daralıyordu. Assunta haklıydı. Joseph başının çok üstünde duran üzüm salkımına uzanmaya çalışan tann Tantalus'tan farksızdı.

"Siz beni satın alması için Hemşire Assunta'ya beş *scudo* bağışlayan merhametli insan değil misiniz?"

"Öyleyim, umanm işine yaramıştır."

"Her şeye rağmen, teşekkürlerimi kabul edin." Isaac mektubu alıp üstündeki tozu temizlemek için buruşuk yelken yığınına hafifçe vurdu. "Bakabilir miyim?" diye sordu.

Gertrudis başını salladı.

Mektup açılmamıştı. Kırmızı mühür küçük parçalara aynlıp yelken bezinin üstüne döküldü. Isaac sayfayı açtı ve kendi yazdığı kelimeleri ilk kez görüyormuş gibi davrandı.

"Bence çok güzel bir mektuba benziyor. Bakın ne kadar muntazam ve eşit aralıklı bir yazı. Yukandaki melekler bile daha düzgün bir parşömen bulamazdı."

"Okuma yazma bilmiyormuş numarası yapma. Meydanda seni yazı yazarken gördüm. Beni kızdıran elyazısının biçimi ya da içeriği değil. Joseph'ten hoşlanmıyorum ve mektuplarını istemiyorum. Bu mesajı ona ilet." Kapıya doğru yöneldi ama pek gitmeye niyeti yoktu.

Isaac Gertrudis'in içindeki arzu ateşini nasıl canlandırabilirdi? Adama bir an bakmasını sağlayabilirse o zaman Joseph onu serbest bırakır, böylece Venedik'e giden ilk gemiye kapağı atabilirdi.

"Joseph sizi dünyadaki herkesten daha çok beğeniyor. Onun gibi bir adam bulamazsınız. Bu mutluluk fırsatını bir yana atmayın."

"Ya sen kendini ne zannediyorsun da rahatça böyle yanlış nasihatler verebiliyorsun?"

Isaac yelken bezi yığınını ayağıyla iterek en nazik şekilde eğil-

meye çalıştı. "Bu adanın kıyılarına vuran zavallı bir köle." Tam *bu sefil kıyılara* demek üzereyken kendini tuttu. Kadın Maltalı olduğuna göre doğum yerini kendisinin Venedik'i sevdiği kadar seviyor olmalıydı. "Isaac Levi hizmetinizdedir."

"Açlıktan ölecek gibi görünüyorsun." Koluna taktığı hasır sepetten bir ekmek somunu çıkardı. "Bahse girerim Joseph erzak paylaşma konusunda aşk sözleri savurduğu kadar cömert değildir."

Isaac ekmeği minnettarlıkla alıp dişiyle iri bir parça kopardı. Taze somunu fırından yeni çıkmışçasına sıcaktı ve mis gibi kokuyordu.

Ekmeği yerken Gertrudis onu süzdü. "Venediklisin değil mi? Bizim fakir Malta lehçemize adeta zarif bir hava katıyorsun."

Isaac ekmeğin tadını iyice çıkarmak için yavaş yavaş çiğnerken başını salladı.

Kadın onun dua şalına göz attı. "Yahudi misin?"

Isaac yine başını salladı.

Gertrudis uzun eteğini toplayarak oturacak bir yer aradı. Köşede duran tabureyi görünce ayağını dolayıp kendine doğru çekti. Isaac'in yelken bezleri üstüne koyduğu mektubu işaret ederek, "Bu mektup senin kanayan ellerinden çıktı değil mi?" diye sordu.

"Evet, ben kaleme aldım. Joseph'in elyazısı pek iyi değil, çünkü gözleri iyi görmüyor ama içeriği tamamen ona ait. Biraz tumturaklı ama sizi temin ederim, yüreğinden geldiği gibi yazdı." Daha ağzından çıkarken söylediği yalandan dolayı pişmanlık duymuştu. Tanrı bir gün cezasını verecekti ama şimdi Gertrudis'in yardımına ihtiyacı vardı.

"Benim domuzlarım bile Joseph'ten daha iyi mektup yazar. Dile getirilen duygular çok güzel. Başka bir erkekten gelse bunları kabul ederdim." Öyle sıcak gülümsedi ki, Isaac sahtekârlığından dolayı utandı. Gertrudis dükkânın köşesine gidip atık yığını içinde

bir şeyler aradı. Sonunda bir yelken bezi parçası çıkardı ve yerde bulduğu çam ağacından bir tahta parçasını kucağına koyup üzerinde düzeltti. Ardından Isaac'i konuşmadan, sanki karşısında bir insan değil de bir cisim varmış gibi uzun uzun süzdü. Başparmağıyla işaret parmağını havada tutup yüzünün orantılarını hesapladı.

"İlginç bir çehren var."

Isaac yüzüne sıcak bastığını hissetti. Bu durum daha da kızarmasına yol açtı. Kendini ekmeği yemeye verdi.

Gertrudis kapıyı açarak sokaktan bulduğu bir taşı önüne koydu. Kapının açılmasıyla birlikte günışığı içeri dolmuştu. Gertrudis çantasından siyah lekelerle dolu bir keten rulosu çıkarıp açtı. Söğüt ağacından yapılmış bir odunkömürü parçası alıp üzerine çizmeye başladı.

Isaac daha önce taslak çizen ressamlar görmüştü. Tintoretto'nun atölyesi gettonun kapısının hemen dışındaki Fondamenta della Sensa'daydı. Sıcak günlerde sık sık kaldırıma çıkan çırakların İncil'den alınma sahneleri gergin tuval üzerine kabataslak çizdiklerini görürdü. Ancak daha önce değil bir kadın, hiç kimseyi bu kadar emin, seri darbelerle taslak çizerken görmemişti.

Gertrudis kendini yaptığı işe o kadar kaptırmıştı ki, eli tuvalin üzerinde adeta uçuyordu. Arada bir durup son çizdiğini bir keten parçasıyla siliyordu. Uzun zaman bir topun iki tarafa gidip gelmesini izler gibi dikkatle bir Isaac'e, sonra bir tuvale bakıp durdu.

Isaac ise çok utandığından nereye bakacağını bilmiyordu. İğneyi yelken bezine saplayıp durdu. "Açlıktan ölmek üzere olan bir köleyi çizmenin anlamı yok. Joseph düzgün yüz hatları olan yakışıklı bir adam. Çizmen gereken kişi o, ben değilim." Taslağı görmek için çabaladı, ancak Gertrudis tuvali çekerek görmesini engelledi.

"Onu çizmektense kurbağa çizmeyi tercih ederim."

Bir müddet daha çizmeye devam etti ve ardından tuvali çevirerek Isaac'e gösterdi. Isaac tuvalde kendi uzun, ciddi yüzünü; derin gözkapaklarının altındaki kara gözlerini; açlık sonucu çukurlaşmış yanaklarını; kendisine yakıştıramadığı şehvetli ağzını ve köşeli çenesini kaplayan sakalını gördü. Bu taslakta Isaac kendini, Venedik'teki bir kilisenin açık duran kapısından gördüğü bir sunak parçasına benzeterek tedirgin oldu. Bu parça emirleri almakta olan haşmetli Musa'nın portresiydi.

"Beni şımartıyorsunuz," dedi Isaac.

"Tam göründüğün gibi bir portreni çizdim. Sende kalmasını ister misin?"

Başka bir bez parçası bulup tuvalin üstüne dikkatle yerleştirdi. İkisini birbirine sürtmemeye çalışarak rulo haline getirdi. Biraz uğraştıktan sonra saçındaki mavi kurdeleyi çözüp çıkardı. Bunun üzerine saçları omuzlarına döküldü. Isaac kısa bir süre için onu dağınık saçları ve hoş kokusuyla sabah uykusundan yeni kalkmış gibi hayal etti. Bu düşünce aklına gelir gelmez kovmaya çalıştı.

Kurdeleyi rulonun etrafına bağlayıp düğümleyerek Isaac'e uzatırken, "Bu sana adadaki misafirliğini hatırlatmak için," dedi. "Bir de beni." Ardından eteğini toplayıp Isaac'in önündeki tabureye oturdu. "Şimdi sen de benim için bir şey yapmalısın." Öne doğru eğildi. "Bir mektup yazmanı istiyorum."

Mektubun konusunu tahmin eden Isaac'in canı sıkılmıştı. Yazı takımını hazırlayınca, "Mektup kime hitap edecek?" diye sordu.

"Şöyle başla: 'Joseph... Bana evlenme teklif ederek onurlandırman her ne kadar çok hoşuma gitse de, bu teklifi geri çevirmek ve bir daha bana mektup yazmamanı rica etmek zorundayım.'"

Isaac tüylü kalemi parşömenden kaldırdı. O sefil yaratığı sevmesi için bu kadını nasıl ikna edebilirdi? "Onun iyi bir adam olduğunu,

yelken bezi imal edip gemilere erzak sağlayarak işlerini büyüttüğünü söylesem Joseph'in gözünüzdeki itibarı artar mı acaba?"

"Hayır."

"Ya Joseph'in nüktedan ve şakacı biri olduğunu, sizi bütün hayatınız boyunca eğlendireceğini söylesem?"

"Ben de senin utanmaz bir yalancı olduğunu söylerim."

"Ya güçlü kuvvetli biri olduğunu, genç bir boğanınki gibi aleti olduğunu söylesem?"

"Pazardaki satıcılar gibi çenebaz olsan, Joseph'i hakiki bir Adonis gibi göstersen de beni ikna edemezsin. Kutsal Bakire gökten inip Joseph'le evlenmemi emretse bile reddederim. Üstelik leş gibi koyun sidiği kokuyor. Hoşlandığım tek bir adam var, ama o da benimle ilgilenmiyor."

Isaac aklından geçenleri yüksek sesle söyleyip söylememe konusunda tereddüt etti. Sonuçta köle müzayedesinde kalabalığın içinden çıkıp Hemşire Assunta'ya kendisini Joseph'ten satın alması için beş *scudo*yu o vermişti.

"Ya benim özgürlüğümün o adamın cazibesine karşı direnmemenize bağlı olduğunu söylesem?"

Gertrudis ona bakarak yüz ifadesini anlamaya çalıştı. "Şaka yapıyorsun."

"Fırtınaya yakalanmış bir denizci kendisini kurtarması için Tanrı'ya şaka yapar mı?"

"Bütün Yahudiler soruya soruyla mı karşılık verir?"

"Vermemeleri için bir sebep var mı?"

Gertrudis derinden gelen bir kahkaha attı. Isaac hiç bu kadar uzun kirpikli birini görmemişti. Kirpikleri Valletta'nın dışındaki çalılıklarda yetişen yabani yemişler kadar mavi gözlerini kuşatıyordu. O öküz bu gözlerin nasıl kahverengi olduğunu düşünmüştü?

Isaac gururunu bastırarak, "Joseph'i övmenin bir işe yaramadığını görüyorum ama hiç olmazsa benim hatırım için, ben özgür

kalana kadar onu seviyormuş gibi davranamaz mısınız? diye sordu. Ben gittikten sonra ona ne yaparsanız yapın, umrumda değil."

"Kaderin neden beni ilgilendirsin?" Kadının baştan çıkarıcı, cilveli bir tonda konuşması yüzünden Isaac ona biraz daha yaklaşmayı diledi.

"Beni seven ve Venedik'te dönmemi bekleyen bir karım var. Ona kavuşmak için elimden gelen her şeyi yaparım."

"Herhalde birçok kadın onu kıskanıyordur."

Isaac alay edip etmediğine baktı ama kadın ciddi görünüyordu. Isaac ne kadar zayıf ve sefil durumda olsa da anlaşılan iyi görünümünü tamamen kaybetmemişti. Sözlerinden yanlış sonuç çıkardığına emindi ama hayır, kadın ona yine aynı şekilde bakıyordu.

Kadına güvenebilmeyi diledi. "Joseph'e kalbinizi teslim etmiş gibi davranamayacağınızı anladım ama o zaman bana bir tekne bulabilir misiniz? Herhalde kayığı olan birini tanıyorsunuzdur. Bir kayık olduğu takdirde limanda demirli gemilerden birine kürek çekip gecenin karanlığında güverteye çıkabilirim."

Gertrudis başını iki yana salladı. "Bu yolu pek çok köle denedi ama pek başarabilen olmadı. Neden fidyen ödenene kadar beklemiyorsun?"

Isaac'in yüzüne kan hücum etmeye başlamıştı. Yahudi dostlarının yardımına gelemeyeceğini bu kadına anlatamazdı. "Birkaç *scudo*? Bir kürek? Çok fazla bir şey istemiyorum."

Gertrudis bir süre düşündü. "Belki bir kuzenimden tekne ayarlayabilirim ama karşılığında senden bir şey istiyorum."

"Elimden gelen bir şeyse elbette."

"Bana öyle güzel bir mektup yaz ki, abayı yaktığım bu adamın gönlünü çalsın. Mektup yeterince iyi olursa ona veririm, o da bana âşık olursa o zaman sana sağlam bir tekne bulurum. Sözü-

me sadık olduğumu göstermek için sağlam bir ticaret gemisiyle Venedik'e dönmen için gereken parayı öderim."

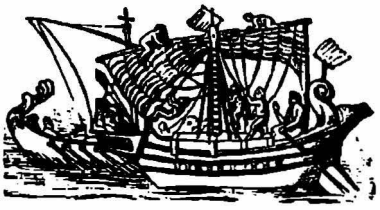
"Çok cömert bir teklif." Fakat Isaac'in kafası karışmıştı. "Şimdi ben sizin şaka yaptığınızı düşünüyorum. Sünnetsiz köpeklerden farkı olmayan Maltalı erkeklerden çok daha iyisiniz."

Gertrudis zorla gülümsedi. Isaac sünnetten bahsettiğine pişman olmuştu. Aklına gelmemişti ama Hıristiyan kadınları bu tür şeylere karşı meraklı olmalıydı. Oysa onun için doğal bir şeydi.

"Bir hafta sonra limanın güneyindeki küçük koyda bekle. Kuzenimin kayığını getireceğim. Mektubumu da getir. Onu o anda muhatabına vereceğim. Gerisini mehtap, yıldızlar ve şarap halleder."

"Bu son derece şanslı erkeğin adını öğrenebilir miyim?"

Gertrudis elini Isaac'in avucu içine koydu ve sımsıkı bastırdı.

On Altıncı Bölüm

Öğleden sonra güneş yemek masasının üzerine vuran gölgelerin uzamasına neden olmuştu. Hanna'yla Jessica mutfakta şalgam çorbası içiyordu. Jessica'nın pazardan getirdiği marulla kereviz mutfağın bir köşesinde duruyordu.

Hanna şafak sökerken kapının gıcırdayarak açıldığını, Jessica'nın tiyatrodan eve döndüğünü duymuştu. Kız kardeşi bitkin bir halde kendini Hanna'nın yanına atmıştı. Matteo rüya görüp ağlayarak uyanınca, Jessica onu kucağına alıp, uyuyuncaya kadar hafifçe sallamıştı. Üçü birlikte bir komşunun horozu ötene kadar mışıl mışıl uyumuştu. Ardından Jessica alışveriş için pazara gitmişti. Şimdi masada Hanna'nın karşısında oturmuş, sanki saatlerce uyumuşçasına taze ve diri görünümüyle ona bakıyordu.

Bir süre sonra, "Veba vakası olan bütün evlerin kapısına başkalarını uyarmak için haç işareti boyaması gerekiyor. Rialto pazarıyla burası arasında kapısında işaret olmayan ev neredeyse yok gibi."

"Peki senin parlak fikrin bu mu? Kapımıza haç işareti boyamak. Jacopo'nun böyle bir hileye kanacağını düşünüyor musun?"

"Burada oturup kendimizi yemekten farklı bir şey yapmalıyız. Niccolo'nun ortadan kaybolması sokaklarda konuşulmaya başlanmış. Jacopo onun intikamını alacaktır. Hadi çabuk, çorbanı bitir. Kendimizi hazırlayalım."

Hanna pencerenin yanındaki bahçede bulunan keçinin melemesine aldırış etmemeye çalışarak çorbasını yudumladı. Gece Jessica tiyatrodayken Matteo aç bir dana gibi feryat etmeye başlayınca gizlice evden çıkıp dişi bir keçi çalmıştı. Talihi yolunda gidip bu yaratığı bulmasaydı, Matteo'ya mama vermek zorunda kalacaktı. Keçinin süt dolu memesini ağzında bulan çocuk o anda ağlamayı kesmiş, ağzını açıp iştahla emmeye başlamıştı. Karnı doyunca bu sevimli Eros'un yüzünde bir tebessüm belirmişti. Bunun üzerine Hanna onu sert bir şekilde bağrına basınca karnındaki sütün çalkalandığını hissetmişti. Çocuk kıvranmaya başlayınca Hanna kollarını gevşetti ve sırtını ritmik daireler şeklinde okşamaya başladı. Kısa bir süre sonra bu çabasının ödülünü gür bir geğirtiyle aldı.

"Bazı şeylerin nasıl olması gerekiyorsa öyle koktuğunu biliyorum," dedi Jessica. "Kanallar leş gibi çöp kokmalı. Lazımlıklar sidik kokmalı. Buna göre keçilerin de keçi gibi kokması lazım ama Tanrı aşkına, gerçekten çok kötü kokuyor." Kâsesini masaya koyup ağzını temiz bir bezle sildi. "Hadi, o keçiden mümkün olduğunca uzağa gidelim."

Hanna Jessica'nın ardından üst kattaki yatak odasına çıktı.

Alçıdan yapılmış melek çocuklar yuvarlak parlak gözlerini tavandan onlara dikmişti. Jessica şömineden aldığı isi bayat zeytinyağı, zerdeçal, sarımsak ve soğanla karıştırdı. Dişi keçi zorlamaya gerek kalmadan lazım olan gübreyi fazlasıyla tedarik etmişti. Jessica krem kaplarını, kül suyundan yapılmış boyaları, merhemleri, pudraları, losyonları; kısacası meslek aletlerinden oluşan cephaneyi önüne dizmişti.

Hanna'nın başı zonkluyordu. "Haçı ben boyayacağım, umarım Tanrı bunu fark edip canımı almaz." Hilenin bir işe yarayacağını sanmıyordu ama kendini meşgul edecek bir işle uğraşmak, Jacopo'nun gelmesini beklerken hiçbir şey yapmamaktan daha

iyiydi. Koşarak alt kata indi ve şömineden aldığı kararmış bir közle kapıya haç işareti çizdi.

Yatak odasına döndüğünde Jessica karyolada oturuyordu. Hanna'ya bakarak, "Matteo'yla başlayacağız," dedi. Bebeği kucağına alıp çenesini okşadı. "Ağlamadığın zaman seni daha çok seviyorum." Birden kıkırdadı, "Ama kim daha kötü kokuyor, keçi mi yoksa bebek mi, bilmiyorum."

"Altını ıslatmış. Bezini değiştireyim." Hanna torbasından dar ve temiz keten şeritler çıkarıp çocuğu yatağa yatırdı. Islak bezi çıkarıp bir yana koydu. Bu sırada her zaman olduğu gibi çocuğun bacakları arasında kör bir solucan gibi duran sünnetsiz pipisi dikkatini çekmişti. Üzerine eğildiği sırada boynundaki *shadai* sarkınca bebek ellerini sallayarak tutmaya çalıştı.

Jessica Hanna'nın omzu üzerinden çıplak bebeğe baktı. "Birkaç gün daha keçi sütü içti mi yanakları yine tombullaşır." Bebeğe bakarak güldü. "Umarım o sefil keçi gibi meleyip goncalarımı kemirmezsin ha? Söz veriyor musun bana yaramaz çocuk?"

"Nereden başlayacağız?" diye sordu Hanna.

"İşte buradan. Önce bir deneme yapalım."

Hanna Matteo'nun altına temiz bir bez yerleştirdi. Bebek eliyle yanağını tuttu, ardından serbest kalan kollarıyla bacaklarını sallayıp keyifle cıvıldadı. Jessica küçük bir çanaktaki sıvıyı bir çubukla karıştırıp içine damla damla yağlı bir madde kattı. "Bu irin olacak," diyerek çubuğu çıkardı. Çubuğun ucu sarı, koyu bir sıvıyla kaplanmıştı. "Dua edelim de Jacopo hardal kokusunu alacak kadar yaklaşmasın."

Hanna tiksinerek yüzünü buruşturdu. "Daha inandırıcı ve pis kokan bir madde görmedim. Sen yetenekli bir alaşımcısın, Venedik'teki bütün eczacılardan daha iyisin." Matteo'nun üzerine eğildi. "Ben çenesini kaldırayım, böylece macunu gırtlağına, koltukaltlarına, kasığına sürebilirsin."

Jessica macunu sürerken Eyüp Kitabı'ndan bir bölüm okudu:

Etim çürüyüp pislikle kaplandı,
Tenim kuruyup soldu,
Geceleri kemiklerim ağrılarla paralanıyor...

"Tanrı aşkına sessiz ol," dedi Jessica. "Bunları duymak istemiyorum."

Bir bez parçası kullanarak macunu bebeğin minik bedenine yaydı. Hanna'nın sıkıca tuttuğu Matteo, soğuk macunu hissedince itiraz edercesine kollarını salladı.

Jessica'nın boyayı kasığına sürebilmesi için çocuğun bacaklarını tutan Hanna, "Bu koku Azrail'i bile uzaklaştırmaya yeter," dedi. Nefes almak için başını açık pencereye doğru çevirdi.

"Şimdi yüzünü beyazlatmak için biraz arsenik macunu sürelim." Jessica yeni bir kavanoz alıp çocuğun pembe yanaklarına sürmeye başladı. "Sonra koltuk altına biraz yumurta kabuğu koyalım. Bu macunla yapıştıralım. Vebanın tipik belirtisi olan siyah şişkinlik gibi gözükür."

Jessica Matteo'yu sakinleştirecek sesler çıkarıp ninni söylemeye başladı. Hanna onun söylediklerini yaparak çocuğa biraz daha merhem sürdü ve ardından geri çekilip hayranlıkla eserini seyretti. Matteo kara ölümün ta kendisi gibiydi. Hanna ürperdi. Bir keresinde Lazaro Adası'nda gömülmek üzere, Ponte delle Guglie'den geçen bir mavnaya atılmış bir çocuğun cesedini görmüştü.

Jessica ninni söylemeyi kesti. "Hanna, düşünsene..."

"Neyi?"

Jessica tereddüt etti. "Ya Matteo'yu boyayıp şişlikler yaparak vebaya yakalanmasına neden olursak? Ya Azrail Matteo'nun gerçekten vebaya yakalandığını düşünüp onu götürürse?"

"Dinini terk ettiğin zaman aklını da mı bıraktın? Hıristiyanlar

gibi düşünüyorsun." Matteo'nun tenine merhem yaymak için kullandığı çubuğu bırakarak Jessica'ya baktı. "Azrail onun hastalığa yakalandığını düşünüp zaten işinin bittiğini düşünür, bu yüzden ona bir şey yapmadan gider. Üstelik Azrail doymuş durumda. Dün gece mavnalarda o kadar çok ceset vardı ki, tabanları Rio della Sensa'nın dibine sürtünüyordu. Neden bir tane daha bebekle uğraşsın? Sen asıl Jacopo'yu düşün."

Yatağın yanında duran keçi sütü dolu kabı alıp Matteo'yu beslemeye başladı. Çocuğun karnı doyunca gözlerini yumup korkunç görünümünden habersiz, huzur içinde horlayarak uyumaya koyuldu.

Hanna onun üzerine battaniyeyi örterken, "Şeytan kılığına girmiş bir melek," dedi. Bir yandan da merhemleri ve kasığına sürülen yumurta kabuğunu bozmamaya çalışıyordu. "Bir bıçak getirir misin Jessica."

Jessica elindeki çanağı bıraktı ve getirdiği bıçağı kız kardeşine verdi. "Hanna, hissetmediğim duyguları yaşıyormuş gibi yaparak ve inanmadığım sözleri söyleyerek epey para kazandım ama bir insanı öldüremem."

Mezbahada kemiğe saplanan bıçağın sesini hatırlayan Hanna ürperdi. "Bıçağı yastığın altına koyacağım." Bir kez daha yapabilir miydi? Şeytanın ele geçirdiği bir yaratık gibi bir insana saldırabilir miydi?

Yatağın yanındaki sandalyeye oturdu. Jessica tavuk yumurtası kıvamındaki bir karışımla gelince yüzünü buruşturdu. "Beni şu macunların ve merhemlerinle boyadıktan sonra pis kokular içinde terbiye olmam için bir kenara koy." O sırada gözüne yatağın arkasında ilk defa gördüğü kırmızı ve altın renkli ipekten yapılmış bir perde ilişti. "Bu perdenin arkasında ne var?"

Jessica perdeyi çekince bir insanın güçlükle geçebileceği bü-

yüklükte bir kapı ortaya çıktı. "Merdivenden rahatça inmektense gizliliği tercih edenler için bir kaçış yolu."

"Fondamenta'ya mı çıkıyor?"

"Evet, kanala."

Jessica'nın yüzü düşünmekten dolayı ciddi bir ifadeye bürünmüştü. "Önce şu macundan bir kat sürmemiz lazım. Tıpkı bir freskin altındaki alçıtaşı gibi astar vazifesi görecek. Yüzüne sürülünce sertleşeceği için konuştuğun takdirde çatlar. Bu durum sana bir şeyler söylemem için fırsat yaratıyor. Bu yüzden bir şey söylemeden dinle."

Hanna kız kardeşinden emir almaya alışkın değildi ama görünüşe bakılırsa başka da seçeneği yoktu.

"Hanna genellikle konuşulması gereken şeyler hakkında konuşmaktan hoşlanmıyorsun. Sorunun kendi kendine çözüleceğini umuyorsun ama öyle olmuyor." Jessica katı macunu, ucu gondolcu küreği kadar düz bir çubukla yüzüne sürmeye başladı. "Kalbimdekileri söylemek için bu son fırsatım olabilir." Çubuğu kreme batırarak Hanna'nın çenesine hızlı hareketlerle sürdü. "İkimiz de birbirimizi eleştiremeyecek kadar hatalar yaptık. Jacopo bizi öldürdüğü veya savcılar götürüp işkence yaptığı için hayatta kalamayabiliriz ama seni sevdiğimi bilmeni istiyorum."

Hanna konuşmaya çalışınca Jessica parmağını onun dudaklarına bastırıp burnunun altına ve boynuna koyduğu macun parçalarını yaydı. Ardından sözlerine devam etti, "Tanrı izin verirse birkaç gün içinde Matteo'nun ailesini bulup ardından Isaac'e kavuşmak için Malta'ya gideceksin." Gülümsedi. "Ona son derece bağlısın. Onun gibi birini tanıdığın için şanslısın. Benim için biriyle birlikte olmak ticari bir eylem. Benim yaşamadığım zevkleri tattığını biliyorum."

Beyaz macundan oluşan maske Hanna'nın duygularını saklıyordu. Kız kardeşine Isaac'in onu güldürdüğünü, nazik bir âşık

olduğunu, yataktayken önce kendisinin tatmin olması için beklediğini söyledi.

Jessica onun konuşmaya çalıştığını görünce susturdu. "Boş ver, ne demek istediğini biliyorum." Hanna'nın kaşına bulaşan macunu temizledi. "Aşk izah edilemez." Biraz duraklayıp sözlerine devam etti, "Benim lükse çok düşkün olduğumu zannediyorsun." Eliyle yatak odasını gösterdi. "Ruhumu porselen, dantel, kakma masalar, altın işlemeli yatak örtüleri için sattığımı düşünüyorsun."

"Ben..." Hanna konuşmaya çalışınca boyanın çatladığını hissetti.

Jessica onu alnından öperek konuşmamasını istedi. Kötü kokan, peltemsi bir merhem dolu kavanozu ona verdi. "Jacopo'yu atlatırız. Şunu kasığınla koltuk altlarına sür. Pis kokuyor ve cildini kızartır ama kalıcı bir zarar vermez. Geldiği zaman daha inandırıcı görünmek için yarı çıplak olman ve ateşten yanıyormuş gibi davranman gerek."

Hanna planın bu kısmını düşünmemişti. Parmaklarını kavanoza batırıp yağlı karışımı cildine sürerken elinde olmadan titredi.

"Ne kadar korkunç görünsen de seni gerçekten seviyorum." Jessica Hanna'nın siyah saçını tarayıp şeytanımsı bir görünüm verdi.

Hanna yüzünde kuruyan macunu çatlatmamak için dudaklarını hafifçe aralayarak, "Ya günlerce bu berbat maddeyle yatmak zorunda kalırsam?"

"Beraber bekleyeceğiz. Planımız işe yarasa da yaramasa da tek çaremiz bu. Korkunun ecele faydası yok." Hanna'nın bir tutam saçına son bir kıvrım verdi. Biraz geri çekilip kaşlarını ciddiyetle çatarak kız kardeşinin solgun yüzünü, gözlerinin altındaki kara halkaları, göğsü ve kollarındaki şişleri inceledi. Havayı kok-

ladı. "Evet, bence işe yarayacak." Yazı masasından bir ayna alıp Hanna'ya uzattı. "Bir de kendin bak."

Hanna aynada kendini görünce irkildi. Tıpkı bir vebalı gibi görünüyordu. Jessica'nın yatağında uyuyan Matteo'ya baktı. Aynada görünen yüzün anlamını kavrayamayacak kadar küçük olduğu için şükretti. Yüzü bir cadının vahşi görünümüne bürünmüş, cerahatli yaralarla kaplanmıştı. Boş bakan gözleri, darmadağın saçları, çarpılmış ağzı burnuyla tanınmaz hale gelmişti. Aynayı çabucak Jessica'ya verdi.

Yatağın altına eğilen Jessica, "Son bir mesele daha var," dedi. Bir süre el yordamıyla arandıktan sonra beze sarılı bir paket çıkardı. "Bunun içinde keklik yumurtası var. Yumurtanın içi boşaltılıp tavuk kanıyla doldurulmuş. Bakire olmamı tercih eden müşteriler için elimin altında bulunduruyorum. Bunu ağzında saklarsın. Zamanı gelince ısırdığında, kan ağzının ucundan aşağı süzülür."

Jessica Hanna'nın giysilerini çıkarmasına ve yatmasına yardım etti. Cildini kaplayan macunları şişkinlik ve irini en kötü gösterecek şekilde düzeltti. Ardından Matteo'yu kendi yanına aldı. "Vakit geçirmek için tavla oynayalım mı?"

Hanna başını iki yana salladı. Aklında sadece bir düşünce vardı:

Jacopo bu gece gelmeliydi.

On Yedinci Bölüm

Isaac meydandaki zeytin ağacına yaslanmış, çam ağacından levhayı dizlerinin üstüne yerleştirmişti. Uzaktan kısrağına binmiş Hector'un ona doğru geldiğini gördü. Yanına gelince inip dizginleri eğerin topuzuna sardı. Böylece hayvan meydanda başıboş otlamaya başladı. Isaac yanı başına diz çökmüş Zabbar kasabasından bir fırıncı için mektup yazıyordu.

Hector'a, "Hemen seninle ilgileneceğim *mio amico*," dedi.

Isaac mektubu çabucak bitirip parayı pantolonun cebine soktu. Fırıncıysa mektubu omzuna astığı deri çantanın içine koymuş, aylak aylak meydanın karşısındaki meyhaneye doğru yürüyordu.

Isaac ayağa kalkıp Hector'un elini sıktı. Gerçi cemiyetin yardım için hiçbir şey yapmayan, bir dua şalı bile vermeyen bu adamına kızgındı. Hector'un yüzünde sıkıntılı bir ifade vardı.

"Mesele nedir arkadaşım? Daha iç karartıcı işlerin mi var? Şu gölgeye oturalım da bana haberleri anlat." Hector'u ağacın altındaki bir kök parçasına oturttu.

Hector geçen sefer olduğu gibi oturur oturmaz toprağı elindeki çubukla eşelemeye başlamıştı.

"Bu kadar harita çizmek yeter Hector. Anlat."

"Haberler karın Hanna hakkında." Hector çubukla yere şekiller çizmeyi sürdürdü.

Isaac yüreğinin daraldığını hissediyordu. "Evet?" derken sesindeki sabırsızlığı bastırmak için çaba harcamıştı.

Hector cesareti kaybolmadan sözlerini bir an önce söylemek istercesine hızla anlatmaya başladı. "Haham'ın emrine karşı gelerek kanın bir Hıristiyan bir bebek doğurmuş."

Adeta Hector onun göğsüne bir yumruk indirip ciğerlerindeki bütün havanın dışarı çıkmasına neden olmuş gibiydi. Isaac bir süre sonra kendini toparlayarak, "Hanna asla böyle bir şey yapmaz. Bu sadece kanuna karşı gelmek anlamını taşımıyor, aynı zamanda bütün gettoyu tehlikeye atmak demektir." Yine de bunları söylerken, başkasının hayatını kurtarmak için kendi hayatını tehlikeye atmanın Hanna'dan beklenebilecek bir davranış olduğunu hatırladı. "Nerede şimdi?"

"Kız kardeşiyle birlikte yaşıyormuş..."

Isaac kaşlarını çatıp şaşkın bir ifadeyle ona baktı.

"Başka bir şey bilmiyorum," dedi Hector.

"Gettoyu terk ettiğini mi söylüyorsun? Hayır, sana inanmıyorum. Bunu sana kim söyledi?"

"Cemiyet böyle yazmış." Hector söylediklerinin doğru olduğunu temin etmeye çalışan bir sesle, "Ama telaşlanma, her şey düzelecek. Kanın bir kontun çocuğuyla karısının hayatını kurtarmış. Kont nüfuz sahibi biriymiş. Onu korur," dedi.

Isaac ayağa fırlayıp tabanlarına batan taşlara aldırış etmeden meydanı arşınlamaya başladı. "Hayır, hiçbir şey düzelmeyecek." Durumun ciddiyetini ıssızlığın ortasındaki bu kaya çıkıntısında yaşayan Hector denen bu centile nasıl anlatacaktı? "Şunu iyi anlamalısın ki, Venedik'te gökten bir serçe bile düşse, bu Yahudilerden bilinir." Isaac'in bütün iç organları Hanna'nın güvenliğinden duyduğu endişe nedeniyle kasılmıştı.

"Abartıyorsun dostum."

"Uzun yıllar önce getto kapısının hemen dışında bir kadının cesedi bulunmuştu. Kadına işkence edilmiş ve öldürülmüştü. Kimse kimliğini bilmiyordu."

Hector huzursuz görünüyordu. "Bu hikâyeyi eğlenceli mi buluyorsun?" Kök parçasının üstünde hafifçe doğrulup şapkasını arkaya doğru itti.

Isaac susması için işaret etti. "Hemen Yahudiler suçlandı. Rahipler, 'Yahudileri öldürün, kanlarını dökün!' diyerek kalabalığı kışkırttı. Katliam yapılması kesindi. Kalabalık gettoya girip erkeklerin kafasını koparmak, çocukların kanını deşmek için bağırıp çağırıyordu. Yahudiler kaçmaya hazırlandı. Bütün cemaat yerinden yurdundan olacak, evlerini ve işlerini kaybedecek, yaşlılarla sakatları geride bırakacaktı." Isaac biraz durup devam etti. "Birdenbire bir haberci koşarak meydana geldi. 'Endişelenmeyin arkadaşlar!' diye bağırdı. 'Harika haberlerim var. Ölen kadın yahudiymiş!'"

Hector yarım yamalak gülmeye çalıştı. Isaac eğilip onun kolunu sıktı. "Şimdi anlıyor musun? Benim güzel Hanna'm da ölmüş olabilir."

"Isaac, beni dinlersen buradan kurtulmanın bir yolu var."

"Ne?" diye sordu Isaac.

Haham sonunda bireysel hayırseverlerden fidye için para toplamayı başarmış ama bir şartı var..." Hector durakladı.

"Ne şartı?"

"Hanna'yı boşaman gerekiyor."

Herkes çıldırmış olsa gerekti. Isaac Hector'u yakasından kavradı ve boğazını sıkmamak için kendini zor tuttu. "Kolumu keserim daha iyi! Söyle o Haham'a, yardımı o şarta bağlıysa topladığı o dukaları alsın bir domuzun götüne soksun!" Hector'un yakasını bıraktı ve fevri hareketinin kaldırdığı toz yüzünden öksürmeye başladı.

Nefes nefese kalan Hector, "Çok üzgünüm," dedi. Yeni bir darbe indirmek ister gibi ağzını açtı ama tereddüt ederek bir süre sustu. "Hanna'yla evli kaldığın sürece fidyen için herhangi bir pa-

zarlığa girmeme konusunda talimat aldım. Karın Haham'ı ahlaki olarak küçük düşürdü çünkü..."

"... Çünkü Hıristiyan bir çocuk doğurttu."

"... Onun emrine karşı geldi."

"Öyleyse Haham da artık şövalyeler gibi düşmanımdır," dedi Isaac.

"Kimse Haham'a karşı gelemez Isaac. Onun iradesine boyun eğmelisin. Karını boşa, sonra tekrar evlen."

"İmkânsız. Yahudi hukukuna göre boşanan karı koca tekrar evlenemez." Isaac *get* adı verilen ve boşanma talebini belirten resmi belgeyi imzaladığı takdirde, belge önce Hanna'ya, ardından Hahamlar Kurulu'na sunulacaktı. Üç Haham'dan oluşan kurul davanın ayrıntılarını tartışıp boşanmayı kabul ya da ret edecekti. Haham Ibraiham'ın başkanlık edeceği kuruldan çıkacak sonuç konusunda kuşku yoktu. Isaac yüzünü ovuşturdu. Bu sırada elleri ıslanmıştı. Öfkeli gözyaşları yanaklarından süzülüyordu.

"Kanunlarınız mutsuzluk yaratmak için yapılmış."

Isaac tartışamayacak kadar moralsiz olduğundan omzunu silkti. "Dilediğin gibi düşünebilirsin. Hanna kısır olduğu için Haham yıllardan beri belgeyi ona vermem için beni zorluyor. Şimdi bir kartalın pençesindeki kuzu gibi benimle oynuyor. Zaten salamura ringa balığının fıçı fiyatından tut, sinagogda sabah duasına katılacak kişi sayısına kadar hiçbir konuda anlaşamazdık ama buna ne demeli? Çok ileri gitti artık."

Yumruğunu hızla avucuna indirince Hector irkilerek geri çekildi. Nazik ama işe yaramaz Hector'un yerine şurada Haham otursaydı ne güzel olurdu. Isaac eliyle Haham'ın âdemelmasını sıkarak adamın canını o kurumuş yaşlı bedeninden ayırdığını gözünde canlandırdı.

Ardından parmaklarını kütleterek, "Hector, sen sadece elçisin. Sana kızgın değilim," dedi. Kalınlaşmış nasırlı ayaklarıyla toprak

meydanı adımlayıp önüne çıkan taşları tekmeledi. Kendini hiç bu kadar aciz hissetmemişti.

Hector onu kolundan yakaladı. "Hadi otur Isaac. Bak eyerimdeki çantada ne var. Görünce belki fikrini değiştirirsin." Eyerdeki çantadan kurdeleyle bağlanmış kalın bir kâğıt tomarı çıkardı. Yaprakları karıştırarak aradığını bulunca, "Ah işte burada," dedi. "*Provveditore* gemisini duydun mu? Bu, o gemiye binmen için gereken izin belgesi. Geminin bir hafta içinde Konstantinopolis'ten buraya uğrayıp içme suyuyla sığır derisi alması bekleniyor. Boşanma belgesini imzalarsan seni de alacak." Sayfalar rüzgârda dalgalandı. "Ayrıca belgeyi imzalamana bağlı olarak fidyeni ödeyecek para da bende."

Isaac Hector'u süzerek, "Meraktan soruyorum, bana iyilik yapanlar kimler?" diye sordu. Büyük kardeşi Leon zengin bir ailenin kızıyla evliydi. Belki de o yardım etmişti.

Hector güldü. "Sadece özel girişimler sonucu toplandığını söylemeye yetkiliyim. İmzalarsan yola çıkmakta serbestsin."

"Asla."

Hector başını iki yana salladı. "Malta'da kalmak ne işine yarayacak? Karına yardım etmek istiyorsan dönmen daha iyi. İnatçılığın kimseye faydası yok, en azından kendine."

"Onu seviyorum." Isaac'in sesi titriyordu. "Benim eve dönüşümün bedeli karımın kederi mi olmalı?"

"Bir erkeğin eylemlerine bir kadının mutsuzluğu yön verirse bu kötü bir dünya demektir." Hector ayağa kalkıp kısa pantolonunun tozunu silkeledi ve birkaç metre ilerdeki kısrağına doğru yürüdü. Hayvan bir an önce gitmeye can atar gibi ön toynaklarını yere vuruyordu. Hector eliyle sabırsız bir hareket yaptı. "Joseph gibi bir adamın kölesi olmak ne sana ne karına fayda sağlar. Açlık aklını mı köreltti?" Eyer çantasını bir kez daha karıştırdı. "Ayrıca bir *laissez-passer** var. Eve dönüş yolculuğunda yeni bir esarete

* Yazılı geçiş izni. (İt.)

karşı seni koruyacak. Bizzat Büyük Üstat imzalayıp mühürledi." Hector Isaac'in gözlerinin içine baktı. "Bu son şansın. İmzalayacak mısın?"

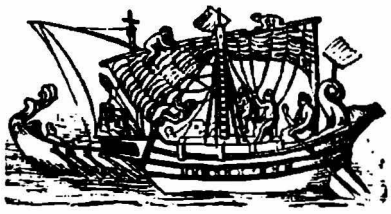
"Ağzımdaki bütün dişler dökülüp sakalım belime kadar uzadığı zaman imzalarım," dedi Isaac.

"O zaman dostum, o senin çetin Tanrı'nla iyi geçin. Bu ada senin mezarın olacak." Isaac Hector'un atına binmesi için eğilip ellerini birleştirdi ve adamı eyere doğru kaldırdı. Hector bacaklarını atının iki yanına yapıştırdı.

"Fikrini değiştirirsen bana haber ver." Dizginleri şaklatıp arkasında ince bir toz bulutu bırakarak uzaklaştı.

Sakalını kaplayan toz bulutu Isaac'in öksürmesine neden oldu. Bunların hiçbirine ihtiyacı yoktu. Cemiyettekiler ve Haham'dan Zagarun denen o Aşkenaz hıyarına kadar hepsi eşek menisiyle gargara yapabilirdi.

Hector'a ihtiyacı yoktu, kimsenin yardımı olmadan bu adadan kaçacaktı. Hanna'ya ihanet etmektense ölürdü.

On Sekizinci Bölüm

Venedik olağanüstü bir sessizliğe bürünmüştü. Şehir dışında akrabası olan herkes uzun zaman önce kaçmıştı. Mavnalarsa cesetlerle dolup taşmaya devam ediyordu. Birkaç saattir yatakta olan Hanna'nın yüzündeki astar yüzüne batıyordu. Vücudunun yaydığı ısıdan dolayı erimeye başlayan merhemler bacaklarından ve kollarından aşağı süzülüyordu.

Zavallı Matteo. Arada bir bacaklarını göbeğine kadar kaldırıp acıklı biri feryat basıyordu. Sebebinin alışkın olmadığı keçi sütü mü yoksa yüzündeki astar ve pis kokulu merhemler mi olduğunu kestirmek imkânsızdı.

Jessica elinde bir meyve tepsisiyle odaya girdi. "Livorna sabah erkenden köyüne gitti. Artık tamamen yalnızız," dedi.

"Hem Jacopo gelecek diye hem gelmeyecek diye korkuyorum," diyen Hanna elinden geldiğince Matteo'ya sarıldı. "Niccolo'nun cesedi artık kıyıya vurmuş olsa gerek. Vebadan ölmediğini anlamak için şöyle bir bakmaları yeterli."

Jessica cevap vermeye fırsat bulamadan ön kapının zili ısrarlı bir şekilde çalarak sessizliği bozdu.

Jessica ayağa kalkıp pencereye koştu. "Sadece kafalarının tepesini görebiliyorum. Fondamenta'nın öbür tarafında parlak mavi şapkalı askerler hazır bekliyor."

Hanna kendini hiç bu kadar çaresiz hissetmemişti. Yorganı çıplak vücudunun üstüne çekti. Akşam güneşinin yarattığı gölgeler odayı kaplamıştı. Görünmez olmayı diledi.

Jessica, "Onları içeri alayım mı?" diye sordu. "Burada, senin yanında kalsam ne olur? Belki vazgeçip giderler."

"Ya planımız ne olacak? Nasıl olsa zorla içeri girerler." Hanna giriş katındaki iki büyük kanatlı pencereyi gözünde canlandırdı. Biraz çabalayarak bunları açıp içeri girebilirlerdi. Hanna dehşete kapılmıştı. Herkesi kandırabileceğimizi sanarak aptallık ettik diye düşündü.

Jessica, "Isaac ne derdi hatırlasana: Çaresi olmayan insan cesaretini harekete geçirmeli," dedi.

Ardından odadan çıktı ve düşmemek için eteğini kaldırarak merdivenden aşağı indi.

Hanna dört direkli karyolanın perdelerini kapatıp dışarıyı görebileceği kadar küçük bir aralık bıraktı. Yaydığı pis kokudan dolayı boğulur gibi olup öksürdü. Yatağın yanındaki sehpada tek bir mum yanıyordu. Yanında dantelli bir atkıya sarılmış olan Matteo uyuyordu. Çocuğu yanına çekince minik bir kuş kadar narin kalp atışlarını hissetti.

Aşağıda zil bir kez daha çaldı. Zilin ipi aynı sabırsız el tarafından, bu kez hızlı aralıklarla dört defa çekilmişti. Hanna kapının gıcırdayarak açıldığını duydu. Bir erkek sesi, "Burası Jessica Levi'nin evi mi?" diye sordu. Jessica, Hanna'nın duyamadığı bir şeyler söyledi. Kapı kapandı ve ağır çizme sesleri girişteki taş zeminde yankılandı.

Hanna yattığı yerde Matteo'nun uyanmaması için dua ederken üç kişinin merdivenden çıkan ayak seslerini duydu. İkisinin çıkardığı sesler yüksekti. Arkalarından gelen Jessica'nın ayak sesleriyse hafifti. Çok hızlı biçimde konuşan Jessica'nın peltek konuşma tarzı iyice belirginleşmişti.

"Buraya gelmekle hayatınızı tehlikeye atıyorsunuz. Kapıdaki haç işaretini görmediniz mi?"

Ayak sesleri iyice yaklaştı. Hanna Jessica'nın sözlerini daha iyi

işitiyordu. "Kız kardeşim vebaya yakalandı efendim. Veba kıyafetiniz yeterince koruma sağlamaz."

Şimdi tam kapının önündeydiler. Biraz sonra içeri gireceklerdi. Elini yastığın altına soktu. Matteo'yu uyandırmamaya dikkat ederek soğuk bıçağı kavradı. Ardından sahte yaralarını en çirkin biçimde gösterecek şekilde yorganı açıp yarı kapalı gözlerle beklemeye başladı.

Ancak kapıdan içeri giren şişman Jacopo değildi. Bu adam uzun boylu ve zayıftı. Yüzüne gaga gibi bir maske takmış, veba doktoru gibi bir kıyafet giymişti. Hanna yumruğuyla ağzını kapadı. Bütün bedenini saran panik yüzünden yataktan fırlayıp kendini pencereden kanala atmak istedi ama bacakları taş kesilmişti. Adamın boynuna taktığı, paltosunun üstüne düşen gümüş madalyon dikkatini çekti. Savcılık ofisinde görev yapan sorgu hakimlerinin taktığı madalyondu bu.

Sorgu hâkiminin ayaklarına kadar inen siyah pelerini hastalık bulaşmasın diye sürülen hayvan yağıyla parlıyordu. Kaşlarına kadar indirdiği geniş kenarlı siyah şapkası boynunda veya başında, teninin en ufak bir parçasını açıkta bırakmıyordu. Yüzünün üst kısmında uzun gagalı bir maske vardı. Loş ışıkta gözbebekleri yokmuş gibi görünüyordu. O sırada Hanna'yı fark edince karyolaya doğru döndü.

"Baksanıza ona, şimdi bana inanıyor musunuz?" diye sordu Jessica. "Gördüğünüz gibi, fazla vakti kalmadı. Huzura ve sessizliğe ihtiyacı var."

Jessica'nın sözlerine aldırış etmeyen hâkim yatağa yaklaşıp birkaç adım ötede durdu. Hanna onun ardında, mendiliyle ağzını burnunu kapamış Jacopo'yu gördü. Hâkim uzun bir sopayla karyolanın perdelerini açıp mumu alarak havaya kaldırdı. Yorganın köşesini sopayla kaldırıp önce Hanna'nın bacaklarıyla kamına, ardından yanında kıpırdamadan yatan çocuğa baktı.

Hâkimin yaşını tahmin etmek imkânsızdı. Omuzları kamburlaşmıştı. Herhalde yaşlıydı, belki kırk veya kırk beş yaşlarındaydı. Hanna'nın teni pencereden esen soğuk rüzgârla karıncalanarak titredi. Bu adam vaktini ve kamu parasını denemelerle harcamazdı. Savcıların sorguları gecenin karanlığında gerçekleşen gizli, telaşlı işlerdi. Hâkim istese onun hemen öldürülmesi için emir verebilirdi.

"Niccolo di Padovani cinayetini ve sana isnat edilen cadılık suçlamalarını soruşturmaya geldim Hanna Levi. Ben Hâkim Marco Zoccoli." Hâkim içi boş gibi duran gözlerini ona dikmişti. Maskesindeki korkunç gaga her an onu vuracakmış gibi duruyordu. Adam ardından Jessica'ya döndü, "Ayrıca sana karşı isnat edilen suçlamalar için de buradayım."

Ulu Tanrım, Jessica olamaz, diye düşündü Hanna.

"Hangi suçla?" diye sordu Jessica.

"Suç ortaklığı."

"Suç ortaklığı mı? Burada kimse suç işlemedi ki."

"Suç ortaklığı," dedi Hâkim. "Hanna Levi'ye yataklık yapmaktan."

Jacopo kapı eşiğinden söze girerek, "Ve yeğenimi kaçırıp kardeşim Niccolo'yu öldürmekten." Mendili hâlâ yüzüne bastıran adam, vişneçürüğü bir ceket giymişti. "İkinizi de *strappado*'dan sallanırken zevkle seyredeceğim."

Bir süre Hanna'ya dikkatle bakınca yanındaki çocuğu fark etti. Mendili cebine tıkıp ellerini birbirine vurdu. "Bir virtüözlük gösterisi hanımlar," dedi. Hanna'ya yapmacık bir selam vererek, "Duvardaki haç pek güzel olmuş ama biz aptal değiliz."

Jessica, "Bu bir oyun değil efendim," dedi.

"Doğruyu söylüyorsanız, beni vebaya karşı koruyacak lal taşı yüzüğüm var." Jacopo elini uzatıp başparmağında ağır bir altın halkaya takılı kırmızımsı turuncu taşı gösterdi. "Ve..." pantolo-

nundan fitilli bir tabanca çıkararak ona doğrultttu. "Yalan söylediğin takdirde kullanmak üzere bu etkili araca sahibim. Ca' di Padovani'nin balkonunda kavunlara ateş ederek talim yaptım ve gayet iyi olduğumu söyleyebilirim."

"Kaldır onu," diye buyurdu Hâkim. "Kimin suçlu olduğunu belirlemek ve cezasını vermek bana düşer."

Jacopo omuz silkip tabancayı kuşağına soktu. Elini burnunun önünde ileri geri salladı. "Göklerdeki Tanrı, perdeleri ve pencereleri açın. Bu koku dayanılmaz."

"Işık onun hasta gözlerine dokunuyor," dedi Jessica.

"Koku da bana dokunuyor. Bu kadın sadece kardeşimi öldürüp yeğenimi kaçırmakla kalmadı, aynı zamanda bir cadı."

Hakim hâlâ yataktan birkaç adım uzaktaydı. Dakikalar geçtikçe Hanna odanın sıcaklığından dolayı koltukaltlarına ve boynuna itinayla yapılmış olan şişliklerin erimeye başladığını hissetti. Çarşafa sızan ter yüzünden kaşınmaya başlamıştı.

"Veba kurbanı gibi görünüyor," dedi Hâkim. "Beyaz, hatta yeşilimsi bir ten, kararmış gözler ve dişler."

"Palavra," dedi Jacopo. "Kötü bir ressamın elinden çıkma adi bir boyadan başka bir şey değil."

O anda Hanna inledi ve yanağının içinde tuttuğu keklik yumurtası ezildi. Ağzının kenarından süzülen kan çenesinden aşağı damlayıp yastığı lekeledi.

Hakim Zoccoli irkilerek geri çekildi. "Yüce Tanrım, bu bir oyunsa o zaman bu kadının Orsini Tiyatrosu'nun sahnesinde olması gerekir." Hanna'nın kollarında uyuyan Matteo'ya baktı. "Çocuk da aynı şekilde hasta mı?"

Jessica başını salladı.

Hâkim Jacopo'ya baktı. "Beyefendi, bu bebeğin kardeşinizin çocuğu olduğunu mu iddia ediyorsunuz? Onu teşhis etmenizi rica ediyorum." Jessica'ya işaret etti. "Çocuğu kaldır da görelim."

Jessica karyolaya gidip Matteo'yu Hanna'nın kollarından alarak havaya kaldırdı. Çocuğun yüzünde beyazımsı bir solgunluk vardı ve kolları seğiriyordu. Vebaya yakalanmamıştı ama Giovanna'nın bol ve bereketli sütünden mahrum kalmıştı. Jessica'nın yaptığı yaralar ve kabuklar son derece gerçekçi görünüyordu.

"Hiç tereddütsüz bu çocuğun yeğeniniz olduğunu söyleyebilir misiniz?"

"O kendi kanımdan ve canımdan biri," diye cevap verdi Jacopo.

"Bu çocukta öyle çok yara var ki, ben hayvan mı insan mı olduğunu ayırt edemiyorum. Siz yeğeniniz olduğundan nasıl bu kadar eminsiniz?"

"Kızılımsı saçlarından dolayı. Saçları Kont babasına benziyor."

Jessica, "O kız kardeşimin çocuğu," diye atıldı. "Uzun ve sancılı bir doğumun ardından birkaç hafta önce dünyaya geldi."

Jessica öyle inandırıcı konuşuyordu ki, Hanna'nın yüreği bir an ağzına geldi. Hâkim buna inanır mıydı?

"Bunun yalan olduğunu siz de gayet iyi biliyorsunuz," dedi Jacopo.

Jessica elbisesinin üstünü bir parmak aşağı çekerek düzeltti. "Hanna hasta olduğundan beri benimle kalıyor. Ona ve çocuğuna bakacak kimsesi yoktu. Kocası Malta'da."

"Bir Yahudinin getto dışında yaşaması kanundışı biliyorsunuz," dedi Hâkim.

Jessica Matteo'yu yatırıp yorganı üstüne örttü. "Haklısınız efendim. Resmi izin alması gerekirdi ama gördüğünüz gibi çok çaresiz bir durumdaydık. Zaten yakında ölür. Tıpkı çocuk gibi." Hanna'nın parmaklarını sıkınca keçi pisliğiyle karışık bir miktar krem avucuna bulaştı. Avucunu belli etmeden çabucak ipek yorgana sildi. "Size yalvarırım efendim, bırakın da huzur içinde ölsünler."

"Yalan söylüyorlar, ikisi de!" diye lafa karıştı Jacopo.

"Bu Yahudi kadın gerçekten bu çocuğun annesiyse, bunu anlamak kolay." Hâkim boynundaki madalyonla oynadı. "Çocuğun kundağını çıkarın. Eğer sünnetliyse, çocuğun bu kadına ait olduğunu kabul edeceğim. Böylece bu mesele kapanır."

Jessica çocuğun üstüne eğilip yavaşça kundağı çözmeye başladı. Kara ve sarı lekelerle dolu kundak bezi açıldı.

Hanna kendini çocuğun üstüne kapamak istiyordu. Birazdan onun tepeli penisini göreceklerdi. Acaba yataktan fırlayıp bıçakla saldırsa mıydı? Ama onlar iki kişiydi. Bıçağı elinden alıp bir kurt sürüsünün bir geyiği halletmesinden daha kısa sürede onu öldürürlerdi. Jessica çocuğu kucağına almak için eğildiği sırada Hanna çabucak boynundaki kırmızı kurdeleyi çözüp *shadai*'yi bebeğin göğsüne bastırdı. Jessica Matteo'yu havaya kaldırınca bebek eli şeklindeki nazarlık boynundan aşağı sarktı.

"Nedir o?" diye sordu Hâkim.

"Yahudiler buna *shadai* der," diye cevap verdi Jessica. "Yeni doğan bebekleri korumak için beşiğe asılan bir nazarlık." Nazarlığı havaya kaldırıp parmakları arasında tuttu. "Bu âdet Yahudiler arasında çok yaygındır."

Hâkim cismin üstündeki İbranice harfleri yakından görmek için eğilir eğilmez iğrenç dışkı kokusu yüzünden geri çekildi. "Hiç kimse Hıristiyan bir çocuğun boynuna böyle iğrenç bir şey takmaz." Başını iki yana salladı. "Devam etmek için bir neden göremiyorum. Kundağı tamamen açmak veba buharının serbest kalmasından başka bir işe yaramaz."

"Saçmalık," dedi Jacopo. "O kadın anne değil sadece bir ebe. Kardeşimle birlikte çocuğu doğurtması için gettodan getirdik. O nazarlık bir Yahudi büyüsü, kara sanatlarla uğraştığının kanıtı. Ben bu çocuğu ne kadar doğurduysam o da ancak o kadar doğurmuştur."

Hanna yan aralık gözleriyle Jacopo'ya baktı. Adam ne dediğinin farkına vardığı anda bembeyaz kesilmişti.

Hâkimin sözleri Jacopo'nun söylediklerinin yanlışlığını kuşkuya yer bırakmayacak şekilde gösteriyordu. "Bu kadını kardeşinizin eşinin doğumuna yardım etmesi için gettodan mı getirdiniz? Böyle bir hareketin kanuna karşı gelmek olduğunu biliyorsunuz." Maskenin tuhaf biçimde boğuklaştırdığı sesiyle, "Beyefendi, benden adalet talep ettiğiniz zaman elleriniz temiz olmalı. Belki sizi ve Kont'u, Yahudilerin Hıristiyanlara tıbbi yardım vermesini yasaklayan kanunu ihlal etmekle suçlamam gerekir," dedi.

Hâkim ardından Jessica'ya döndü. "Bu çocuğun teyzesisin. Bu doğruysa, o zaman sen de Yahudisin. Ancak alt kattaki pencereye asılı jambona ve göğsüne hararetle bastırdığın tespihe bakılırsa değilsin."

"Tanrı benim yıllar önce Roma Kilisesi'ne dönmeme neden oldu. Yeni bir Hıristiyanım."

Jacopo yatağa yaklaştı. "Sayın Hâkim, Yahudiler kuyuları zehirleyerek vebaya yol açıyor, ardından şehirde karışıklık çıkınca sıçanlar kadar cüretkâr kesilip Hıristiyan bebekleri beşiklerinden kapıyorlar!" Jessica'yı gösterdi. "O da kız kardeşi gibi Yahudi. Onun ucuz hilelerine kanmayın."

"Adaleti sen değil ben dağıtırım." Hâkim bu sözlerin ardından Jessica'ya döndü, "Şimdi, Niccolo di Padovani cinayetiyle ilgili iddia hakkında ne diyorsun? Sen veya kız kardeşin bu işe karıştınız mı?"

Jessica bir süre sustuktan sonra, "Niccolo Ca' Venier'deki bir partiden sarhoş olarak eve dönerken haydutlar parasını almak için ona saldırıp öldürmüş," diye cevap verdi.

"Bu bilgiyi nereden öğrendin?"

"Sayın Hâkim, bizim meslekte herkesin Venedik'te yaşayan soylular hakkında bilgisi vardır. Sokakların kulağıysa yerdeki taş-

ların sayısından fazladır. Bana söylediklerine göre Niccolo öyle sarhoşmuş ki icraat yapamamış. Yalpalayarak sokağa çıkmış. Arkadaşları evine bırakmak için arkasından çıktıklarında onu hiçbir yerde bulamamışlar. Herkes hırsızlarla haydutların gece sokaklarda cirit attığını biliyor. Kız kardeşimle benim bu cinayette hiçbir suçumuz yok."

"O yalancı bir orospu!" diye bağırdı Jacopo. "Kardeşim Rio della Misericordia'da sırtüstü sürüklenirken bulundu." Hanna'yı göstererek, "Bu Yahudi kadının yol açtığı bıçak yaraları vardı."

Jessica ona döndü. "Sizin ve Niccolo'nun tefecilere çok borcunuz olduğuna dair söylentiler var. Kumarhanelerde çok vakit harcıyormuşsunuz. Bütün Yahudi tefeciler öldürülse ne kadar hoşunuza gider." Biraz durakladı. "Kirli işlerinizi yaptırmak için savcılar kurulunu kullanıyorsunuz."

Bunun üzerine Hâkim Jacopo'ya, "Siz neler karıştırıyorsunuz? Benim ofisimin ismini mi kullanıyorsunuz?" diye sordu.

"Bir soylunun değil fahişenin sözüne mi inanıyorsunuz?"

"Soruma cevap verin. Şu ana kadar bu kadının karıştığı en ağır suç hasta kız kardeşiyle bebeğine bakmak. Öte yandan siz kanunu ihlal ettiğinizi kabul ettiniz."

Bunun üzerine Jacopo ne söyleyeceğini bilemeyerek sustu.

"Tehlikeli sularda dolaşıyorsunuz dostum." Hâkim Zoccoli söylediklerini bir kâtibe yazdırırcasına yavaş konuşuyordu. "Duyduğuma göre siz di Padovani, kardeşinizi rekabet yüzünden kanala atmışsınız. Bu meseleyi şöyle çözümleyeceğim. Bu kadın cevap veremeyecek kadar hasta. Yaşarsa mesele yok. Bana cevap verecektir. Elbette hastalık bulaştırmadan onu tutuklama imkânım yok. Askerlerim dışarıda bekleyecek, kadının ve bebeğinin dışarı çıkmaması için evi gözetleyecekler. Beş gün sonra döneceğim. Bu sürede ya ölmüş olurlar ki, bu durumda dava kapanmış olur ya da Hanna Levi suçlamalara cevap verecek kadar iyileşir, o zaman *strappado*'ya çekilerek ifadesi alınır."

Hanna elleri arkadan bağlanarak kolları yuvasından çıkana kadar kaldırılıp askıda tutulduğu zaman bütün suçlamaları kabul edeceğini biliyordu.

"Bu maskaralığı göremiyor musunuz?" diye sordu Jacopo.

"Askerlerim günün yirmi dört saati nöbet tutacak," dedi Hâkim. "Adaletin beş gün gecikmesiyle bir şey kaybolmaz."

"Ama ya bu kadınlar adamlarınızı atlatıp şehri terk ederse?" Başparmağıyla Hanna'yı göstererek, "Bu kadın Malta'ya gitmeyi planlıyor."

"Venedik'in şu anda bu Yahudiden daha önemli sorunları var. Doç şehrin iki gün içinde karantinaya alınması için karar çıkardı. Hiçbir gemi Malta veya başka bir yere gidemez." Hâkim ayağa kalktı. "Artık gidelim." Kapıya doğru yürüyünce Jacopo onu takip etti.

Jessica belli etmeden Hanna'ya göz attı. Yüzünde rahatladığını gösteren bir gülümseme vardı. Yatak odasından adamlarla beraber çıktı. Adamları geçirene kadar Hanna kaskatı yatmaya devam etti.

Jessica odaya girince elini Hanna'ya doğru uzatarak, "Bak nasıl titriyorum. Bir kadeh şarap içmem lazım." Hanna'ya bakarak, "Senin de içmen lazım," dedi.

"Muhteşemdin," dedi Hanna. "Söyledikleri hiçbir şey seni biraz olsun şaşırtmıyordu. Başarabileceğini asla düşünemezdim. Benim küçük kız kardeşim hiç tahmin etmediğim kadar cesurmuş."

Jessica pencereye gidip perdeleri açarak dışarıya baktı. "Hâkim gondoluna biniyor."

"Ya askerler?" diye sordu Hanna.

Jessica pencereden sarkarak baktı. "Evet, kapının iki yanında birer asker var. Savcılar kurulunun armasını taşıyorlar." Perdeyi kapatarak duvara yaslandı. "Tanrım, bir kedi yavrusu kadar güçsüzüm. Biraz şarap getireyim, ihtiyacımız var."

Jessica çıkınca Hanna çocukla ilgilendi. Matteo atkının içinde terlemişti. Yüzündeki macun ve merhemler yayılınca, çocuk muma çok yakın duran balmumu bir büste benzemişti. Hanna gülerek onu alnından yavaşça öptü. Jessica bir tepsinin içinde iki kadeh ve bir çanak dolusu badem getirerek yatağın yanındaki sehpaya koydu. Hanna sürahiden bir kadehe yarısına kadar şarap koyup kardeşine verdi. Ardından yataktan kalkıp soyunma perdesinin arkasında duran leğene eğilerek yüzüyle ellerindeki macunları kazımaya başladı. Bu sırada Matteo huzur içinde uyuyordu. Onu uyanınca yıkamaya karar verdi.

Jessica, "Tanrı bize biraz ferahlama imkânı verdi," dedi. Kendini sandalyeye bırakarak bacaklarını iki yana açtı. Kadehinden bir yudum aldı. "Peki şimdi ne olacak? Ne yapmamız gerekiyor?"

"Bir şeyler düşünürüz." Hanna ellerini havluya kurulayarak yatağın kenarına oturdu. Çok yorgun olduğundan aklına bir şey gelmiyordu. "Isaac nasıl Malta'da tutsaksa, biz de senin evinde tutsağız." Kâsenin içinden kürdanla bir badem alırken Jessica'ya göz attı. "Ne oldu? Aklına bir fikir geldi galiba, yüzünden öyle anlaşılıyor."

Jessica bir yudum şarap alıp sırıttı. "Hiç çirkin görünmüyorlar."

"Kim?" diye sordu Hanna. "Askerler mi?" Pencereye gidip peynir ekmek yiyen ve keçi derisinden yapılma mataradan sırayla şarap içen askerlere baktı.

Yüzüne hararet bastığını hissediyordu.

"Şu vahşilere bak, nasıl tıkınıyorlar."

Jessica onun arkasında durup pencereden baktı. "Bana bir adamın sofrada nasıl yemek yediğini söyle, sana yatakta nasıl davrandığını söyleyeyim. Bu ikisi işlerini çabuk bitirirler." Hanna'yı kaburgasından dürterek devam etti. "Hiç öyle sanıldığı gibi zor değil. Sadece gözlerini kapa ve Purim'de *hamantashen* kurabi-

yesi yapmak için hamur yoğurduğunu düşün. İşlerini bitirip yatakta ağızlarını açarak horlamaya başladıklarında biz de kaçarız."

Hanna askerlerin onları duymasından korkup o tarafa göz atarak, "Asla yapamam," diye fısıldadı.

"Ne oluyor sana? Bu evden kaçmak için bir şeyler yapmalısın, yoksa bu çocuk annesine kavuşamayacağı gibi *Balbiana* seni almadan yola çıkar."

Jessica ağzına bir badem attığı sırada Matteo kıpırdanmaya başladı. "Bak, harika çocuğumuz uyanıyor." İki kız kardeş dönüp bebeğe baktılar.

"Onu her geçen gün daha çok seviyorum," dedi Hanna. "Ailesine geri verdiğim zaman çok üzüleceğim."

Çocuk ağlamaya başladı.

"Hadi, keçi sütü getir. Onu besleyeceğim." Hanna yüzündeki son astar kırıntılarını silmeye başladı.

Jessica kendisine zarif bir görüntü vermek için tasarlanmış ama hızlı yürümesini engelleyen yüksek tahta ökçeli ayakkabılarını ayağından fırlattı. Kapıya doğru yürürken başını çevirip, "Söylediklerimi düşün. Ritmik darbeler ve sen daha ne olduğunu anlamadan..." dedi.

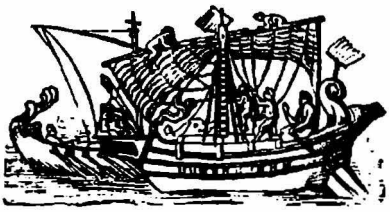
Çoraplarıyla merdivenden aşağı inerken kıkırdadığı duyuluyordu.

Hanna karyoladaki yastıklara yaslanıp bacaklarıyla havayı döven Matteo'yu tuttu. Onunla birlikte geçirdiği üç gün boyunca sık sık hayal kurup kendi çocuğu olsa nasıl davranacağını düşündü. Matteo büyüdüğü zaman nasıl görüneceğini düşünmekten vazgeçmeye çalıştı. Arduvaz mavisi gözleri belki aynı kalacak belki koyulaşacaktı. Saçları kızıl kalacak mıydı, dahası yetenekli bir öğrenci olacak mıydı diye düşündü.

Aradan uzunca bir süre geçince Hanna, Jessica'nın neden geciktiğini merak etti. Derken alt kattan, Arsenale'deki tersanelerde

bazen duyulan ateş sesleri gibi bir patlama duyuldu. Matteo'yu yatağa bırakıp deli gibi merdivenden aşağı indi. Açık duran ön kapıdan sokağa fırladı. Mavi şapkaları yamulmuş iki askerin Fondamenta'da birisini kovaladıklarını gördü. İçeri girip kilerin kapısını hızla açtı.

Jessica yerde yatıyordu. Yüzü mutfak dolabının kapısına yaslanmıştı. Göğsündeki delikten oluk oluk akan kan kadife elbisesini kızıla bulamıştı.

On Dokuzuncu Bölüm

Isaac kıyı boyunca uzanan yolda güçlükle yürüyerek bağlı olduğu rıhtımda dalgalarla bir inip bir kalkan *Provveditore*'yi seyretti. Bacaklarının ağrısıyla ayaklarında su toplayan kabarcıklara aldırış etmiyordu. Yorgunluktan ölen ayaklarını çatmanın bir faydası olmadığını düşündü. Özgürlüğüne kavuşup Venedik'e ve Hanna'ya dönme konusunda aylar önce Malta'ya geldiği günden beri bir arpa boyu yol almamıştı. Hector cemiyetin ona yardım edemeyeceğini açıkça söylemişti. Joseph adına mektup yazma çabaları kötü bir sonla noktalanmıştı. Gertrudis için yanıp tutuşan Joseph, balmumu kanatları güneşe yaklaştıkça eriyen tanrı İkarus'a benziyordu, ancak dünyaya düşmek üzere olan Isaac'ti.

Gertrudis Joseph'e yüz vermeyince sonunda Isaac'in sırtı Joseph'in kırbacının izleriyle dolmuştu. Kalça kemikleriyse neredeyse ekmek doğrayacak kadar belirginleşmişti ama Isaac artık bir dilim ekmeği bile zor buluyordu. Bu durum biraz daha sürerse ya açlıktan ya dayaktan ölecekti. Isaac epey dil döküp şımartarak Gertrudis'i bir kayık bulmaya ikna etmişti. Böylece limana kadar kürek çekip gizlice bir gemiye kapağı atacaktı. Nöbetçiler tarafından yakalanıp denize atılmaya bile razıydı. En azından çabucak ölürdü. Birazdan sahilde Gertrudis'le buluşacaktı, ancak ondan önce geri alması gereken şeyler vardı.

Isaac şövalyeler tarafından esir alınınca bütün parasını kaybetmişti. Yeni bir hayat kurma ümidiyle sakladığı birkaç kurtçuktan

başka Hanna'ya sunabileceği bir şey kalmamıştı. Bu yüzden dünyada sahip olduğu tek şeyi geri almaya gidiyordu. Gerçi tavuk yumurtasından küçük birkaç kozayı almak için hayatını tehlikeye atmanın delilik olduğunu biliyordu.

Limanın karşısında bulunduğu için uzaktan fare gibi görünen denizcileri izleyebiliyordu. Adamlar kare yelkenleri telaşla çekip direklere bağlıyordu. *Provveditore* birazdan, Kuzey Afrika kıyılarından esen sabah melteminden yararlanıp demir alacaktı. Şansı yaver giderse bu gemiye çıkabilirdi.

Meydandaki kilisenin çanlarının şafağın sessizliğinde beş kez vurduğunu işitti. Çanlar altı olduğunu haber verdiğinde gemide olamazsa ikinci bir fırsat yakalayamazdı ama önce ipekböceklerini şöminenin tuğlası içine gizleyen Assunta'yı ziyaret etmesi gerekiyordu. Gizlice manastıra girip kadın fark etmeden küçük kesesini alıp kaçacaktı.

Malta'da sahip olduğu birkaç parça eşyayla –bir çakı, yedek bir gömlek, kayış, yazı takımı ve parşömenleri– dolu çantasını omzuna atmıştı. Manastırın bahçesine girdi. Zeytinlikte veya avluda kimse görünmüyordu. Her yerde huzurlu bir sakinlik vardı. Ne kalın vücutlu Assunta ne diğer rahibeler ortalıktaydı. Her halde şapelde dua ediyorlardı.

Mutfağın kapısını iterek açıp parmaklarının ucuna basarak dipteki büyük şömineye doğru yürüdü. Hedeflediği tuğla şöminenin solundan ikinci sırada, yukarıdansa yine ikinci sıradaydı. Bir gözü Assunta'nın gelme ihtimaline karşı kapıda, yarı eğilmiş vaziyette yavaşça ilerledi. Tuğlayı kolayca çıkarmayı umuyordu. Ardından boşluğa elini sokup bir anda yumurtalarla dolu torbayı gömleğinin içine sokacaktı. Şömineye yaklaştığı sırada eşikteki tümseğe yığılmış dut yapraklarına çarptı. Dalların yanından geçip yoluna devam edecekken gözüne birtakım hareketlenmeler ilişti. Ne olduğunu anlamak için yaprakların üstüne eğildi.

Kıvrılıp debelenen bir sürü tırtıl sürünerek pozisyon alıyor ve yaprakları oburca yiyordu. Âlemlerin Efendisi'ne şükürler olsun! Yumurtalar kırılmıştı! Rahibe onları horoza yem yapmamıştı. İçinden kollarını göğe kaldırıp hora dansı yapmak geldi. Beyaz yuvarlak gövdeleri ince tüylerle kaplı kurtçukların bazıları oburluktan kendilerini kaybetmiş bir halde aşağı yuvarlanıyordu. Her biri parmak uzunluğundaydı. Hepsinin gövdesi iple sıkılıp büzülmüş gibi on iki boğumdan oluşuyordu. Yaprağı çiğnedikleri kısmın ardı yiyecekle dolmuştu. Kıvrılıp debelenen bu gövdelerin oluşturduğu kümenin görüntüsünde hem itici hem hayranlık uyandıran bir yan vardı. Yaprak çiğnerken çıkardıkları toplu ses bir koro şefinin tatlı tatlı mırıldanmasını andırıyordu. Isaac gözünü onlardan alamıyordu.

Ancak birden aklı başına gelince omuzları düştü ve bütün neşesi kayboldu. Bu kurtları değil deniz yolculuğu, hiçbir yere götüremezdi. Onları saklama ya da her gün taze dut yapraklarıyla besleme imkânı yoktu. Daha baştan onları kabul etmesi aptalca bir fikirdi. Hanna düğün kameriyesinin altında beraber durdukları gün gibi kendisini beş parasız kabul etmek zorundaydı.

Kapıya doğru yürürken ayağı bir şeye çarptı. Yere bakınca içi kozayla dolu bir sepet gördü. Kozalar bıldırcın yumurtası gibi beyaz ve narin görünüyordu. Gözlerini dut dallarından ayırıp çantasını omzundan indirdi. Rahibe kurtçukları beslemeye devam edebilirdi, Tanrı ona yardım etsindi. Kendisi kozaları çantasına tıkıp gidecekti.

Kozaları çantasına doldurmak için eğildiği sırada kapıdan bir ses duydu: "Nefis şeyler değil mi?"

Eli havada kalıveren Isaac hızla geri döndü. Hemşire Assunta elinde bir dut dalıyla kapıda duruyordu. Başörtüsü yamulmuş, eteklerini dizlerine kadar katlamıştı.

"Bacağındaki demirin çıkardığı sesi duydum. Kurtlarımı çal-

maya geldin değil mi?" Başörtüsü engel olduğu için bedenini ona doğru çevirerek konuşuyordu. "Yaşadıklarına şaşırdın mı? Gördüğün gibi Tanrı'nın yardımıyla yumurtalar çatladı. Şimdi beslenmeyi bekleyen bir sürü kurdum var." Dut dalını yere koyup bir miktar kurdu üstüne bıraktı. "Kollarım ağrıyana kadar dal topluyorum ama bu yaratıklar bana huzur vermiyor."

Isaac rahibenin üstüne bir canlılık geldiğini, artık bir amacı olduğunu fark etti. Kadın daha genç ve daha hayat dolu görünüyordu. Vücudu daha dik duruyordu. Kollarını sağa sola sallıyor, mutfaktaki tavukları dışarı kovalıyor, kurtçukları birliklerini denetleyen bir general gibi inceliyordu.

"Sana kalsa bu yumurtalar çatlamazdı. Sen tacirsin. İpekböceğinden ne anlarsın?"

"Beni şaşırtıyorsunuz Hemşire. Size yumurtalarımı bırakırken ipek kavramını hor görüyordunuz. İster soylu ister köylü, bu adada yaşayan herkes için yünün yeterli olduğunu söylediğinizi hatırlıyorum. Bu görüşünüzü desteklemek için kafama bir koyun postu fırlatmıştınız."

"Azize Ursula Manastırı, bodur ağaçları duka altınlarına çevirme fırsatını israf edecek kadar zengin mi?"

Rahibe bu ani fikir değişikliğinden dolayı mahcup olma inceliğine sahipse bile bunu belli etmiyordu. "Rahibe adaylarından Hemşire Caterina bana bir hikâye anlattı. Ben de bu böcekleri Tanrı'nın manastırımızı zengin etme fırsatı olarak gönderdiğine inandım."

"Dinleyecek vaktim yok. Yerdeki koza dolu sepete yanaştı. "Yola çıkmam gerek." Çantasını sepetin yanına koydu.

Kadın bir köpeğe buyurur gibi Isaac'e, "Otur!" dedi.

Isaac tahta sıraya oturdu. *Provveditore*'ye kürek çekmesi en az yarım saatini alırdı.

"Sana melisa çayı yaparken planımı anlatayım."

"Lütfen zahmet etmeyin."

Şöminenin üstündeki ızgarada duran çaydanlıktan iki fincana sıcak su doldurup masaya getirdi. Isaac'in karşısına oturdu ama bir gözü hep tırtıllardaydı. Biri yere düştüğü anda hemen fırlayıp sevgiyle ince bir dalın üstüne yerleştiriyordu. Nihayet hikâyesini anlatmaya başladı. "Bizans imparatoru I. Justinianos ipek sanayisine Çinlilerin hâkim olmasını kıskandığından, bu işin sırlarını öğrenmesi için iki keşişi Çin'e göndermiş. Keşişler yumurtaların çatlamasını, krizalitin nasıl oluştuğunu izlemiş." Burada biraz durakladı. Krizalit kelimesini kullanmaktan dolayı gurur duyduğu belliydi. Isaac'in kendisini anladığından emin olmak için duraklamıştı. "Krizalit sert ve dayanıklı yapısıyla doğanın bir mucizesidir. Keşişler işlerini iyi yapmış. Hiç kimseye belli etmeden bastonlarının içine bir miktar yumurta saklayarak Konstantinopolis'e dönmüşler. Yüklerini bu şekilde Çin'den oraya taşıyarak ipeği batıya tanıtmışlar." Elini masaya öyle şiddetli indirdi ki kupalar yerinden sıçradı. "İyi numara ha?"

Isaac'in konuşmasına fırsat vermeden sözlerine devam etti.

"Rüyamda Tanrı'nın benimle konuştuğunu gördüm. Azize Ursula Manastırı'nı ipek ipliği yapılan bir atölyeye dönüştürmemi istedi. Başından sonuna kadar basit bir süreç ama büyük bir işgücü gerektiriyor ki, Tanrı'nın izniyle o da bende var."

Isaac köşede kırıntıları gagalayan horozu seyretti. Bilhassa Hemşire Assunta gibi iriyarı bir kadının heyecandan titrediğini görmek onu utandırmıştı. Isaac Assunta'nın eski huysuz halini bu yeni çalışkan görünümüne tercih ederdi. "Hemşire, konuşmama izin verin. Bana büyük bir iyilik yaptınız ama şimdi kozalarımı toplayıp gitmem gerek."

"Nereye? Yoksa fidyen ödendi mi?" Kadın bir süre onu süzdü. Derken bakışlarında bilmiş bir eda belirdi. "Ah, anlıyorum.

Bir gemiye kaçak binme planların var. Daha limandan çıkmadan seni bir lazımlık gibi denize fırlatırlar."

"Hemşire..." Bir tavuğu kovma bahanesiyle yere eğilen Isaac bir miktar kozayı yerde açık vaziyette duran çantasına tıktı.

"Isaac bir Yahudi olarak değerli bir insansın. Senden hoşlanıyorum. Sıcak tutmak için koynumdaki bir kesede taşıdığım o kurtçukları nasıl riske sokmak istemiyorsam senin kendini riske atmana da izin veremem."

"Gitmem lazım." Isaac ayağa kalkıp çantasını omzuna atarak kapıya doğru yürümeye başladı.

Assunta onun önüne geçti. "Hayatını pis kokulu bir gemide tehlikeye atmak istiyorsan o senin bileceğin iş ama önce çantandaki kozaları bana vereceksin."

Isaac kaçtığı takdirde kadın askerlere haber verip onu tutuklattırırdı. Şövalyeler sırtı açılana kadar onu döver, ardından açlıktan ölene kadar Büyük Üstat'ın sarayı altındaki zindana atarlardı. "Bu konuyu mantıklı insanlar gibi konuşalım," dedi.

"Tartışacak bir şey yok," dedi Assunta.

"Hemşire size saygım sonsuz ama yanılıyorsunuz. Yahudiler her zaman tartışacak bir konu bulur." *Provveditore* birazdan demir alacak, yelkenlerini rüzgârla şişirecek ve ufukta kaybolmaya başlarken geniş kıçı giderek küçülecekti. "Siz bir atölye mi kurmak istiyorsunuz? Aslanı öldürmeden önce postunu satmaya kalkan aptallara benziyorsunuz. Sizin güzel ipeğinizi kim alıp perdelik ve elbiselik kumaş olarak dokuyacak? Uzmana ihtiyacınız var. Ya pazarlara ne dersiniz? Ya burada yaşayan cahil köpekler? Onlar sizin ipeğinizi kıçlarını silmek ya da domuz ahırlarını temizlemek için kullanır."

"Dinliyorum," dedi Assunta.

"Venedik'te dokumacı tanıdıklarım var." Yalan söylüyordu ama rahibenin başını sallaması ona inandığını gösteriyordu. "Siz

ne kadar iplik üretebilirseniz bana satın, ben de emprime ipek ve kadife dokumaları için Venedikli ustalara satayım." Isaac bunun gerçekten yapılabileceğini düşündü. "Bu yüzden..." Boğazını temizledi. "Kozaları alacağım. Kurtçuklar işletmenizi beslemek için burada kalacak."

"Vaadini tutacağını nereden bileceğim?" diye sordu Assunta. "Ortadan kaybolup bir daha gelmeyebilirsin."

"Siz de öyle. O zaman ipliği nereden alacağım?" Yaptığı bu doğaçlama konuşma uzadıkça ne kadar parlak bir fikir yakaladığını daha iyi kavrıyordu. "Burada ipliği Venedik veya Bellagio'daki atölyelere göre daha ucuza mal edebilirsiniz. Rahibeleriniz ücret olarak Tanrı'nın sevgisini alır. Masraflarınız düşük olur."

"Git," dedi Assunta. "O sefil gemine gizlice bin." Geniş yüzü gevşemiş, yanaklarındaki gerginlik ortadan kalkmıştı. "Gitmeden pazarlığımızı bağlamak için kucaklaşalım."

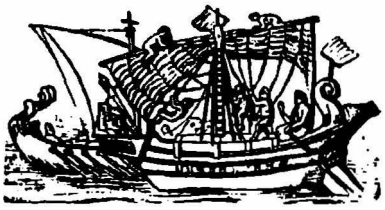
Bir erkeğin akrabası olmayan bir kadına dokunması doğru değildi. Ancak Assunta bir kadın değildi. Bunu anlamak için kocaman ayaklarına bakmak yeterliydi. Isaac ona sarılarak, "*Shalom* Hemşire, umarım mutlu yaşarsınız ve işleriniz yolunda gider," dedi.

"Sen de öyle," dedi Assunta. "Kendine dikkat et. Dilerim uzun ve kazançlı bir işbirliğimiz olur."

Isaac çantayı sırtına attı. "Sizin kadar müthiş bir ortak hayal edemiyorum." En azından bu doğruydu. Ardından hızla mutfaktan çıktı, tespihleri bellerinde sallanan rahibelerin arasından geçip limana doğru yürümeye başladı.

Isaac şayet Tanrı beni duyuyorsa ve talihim yaver giderse Hanna'yla bir araya geldiğimde onu kollarıma alıp sevişeceğim diye düşündü. İşte o zaman bu sabah manastırın mutfağında gördüğü haliyle Assunta'yı gözünde canlandıracaktı. Kadın kaslı kollarını geniş göğsünde bağdaştırmış, kalın bacaklarını iki yana

açmış, çenesini kenetlemişti. Yahudiler arasındaki yaygın inanca göre, erkek doruk anını geciktirip önce karısının tatmin olmasını beklerse bir erkek çocuk sahibi olma ihtimali artardı. İşte Assunta'nın bu halini gözünde canlandırmak, bir oğul sahibi olmasını temin edecekti. Meydandaki çanın altı kez vurduğunu duyunca bu fanteziyi aklından uzaklaştırdı. Gertrudis kayığıyla onu bekliyordu. Koya doğru koşmaya başladı.

Yirminci Bölüm

Hanna eğilerek Jessica'yı kollarına aldı ve gözüne düşen saçları kaldırdı. Yaradan sızan kan Hanna'nın kucağına akıp yerde küçük bir göl haline gelmişti. Tabancanın ateşlenmesi yüzünden giriş katını yoğun bir barut kokusu ve duman kaplamıştı. Bu yüzden Hanna'nın nefesi daralmış, gözüne dolan yaşlar yüzünden kapıdan fırlayıp Fondamenta'ya doğru kaçan Jacopo'yu güçlükle tanıyabilmişti.

"Beni yatak odasına çıkar," dedi Jessica. "Sonra askerleri takip edip o puştu kovala. Yatağımın yanındaki masada bir tabanca var."

"Jessica konuşmamaya çalış." Jacopo'yu kovalamak bir işe yaramazdı. Kendisini de vururdu. O zaman Matteo'ya kim bakacaktı? Hanna iç çamaşırından bir parça yırtıp Jessica'nın göğsündeki yaraya bastırdı. Bu çare fazla işe yaramamış ve kumaş kısa sürede ıslak kırmızı bir topa dönüşmüştü. "Ölme Jessica," dedi Hanna. Ancak kız kardeşi çok hızlı kan kaybediyordu.

"Bana bir *brokhe* okusana. O sözleri son bir kez duymak istiyorum."

Hanna başörtüsünü düzeltip okumaya başladı: *"Barukh ata Adonai Eloheinu melekh ha-olam, ha-gomel lahayavim tovot sheg'malani kol tov."*

Jessica, "Âmin" derken gözlerindeki ışıltı kaybolmuştu. "Seni daima sevdiğimi biliyorsun Hanna, sevmediğim zaman bile. Anlıyor musun?" Nefes alabilmek için büyük çaba harcıyordu.

"Evet, ben de öyle," dedi Hanna.

"Bırak gideyim Hanna," diye fısıldadı. "Benim için artık çok geç. Matteo'yu al ve çok geç olmadan kaç. Bu senin için bir fırsat. Askerler Jacopo'yu kovalıyor."

"Yani seni yalnız mı bırakayım? Yapamam." Hanna'nın gözyaşları kız kardeşinin yanaklarına damlıyordu. Jessica'yı küçük bir çocukken uyuyamadığında nasıl sallıyorsa şimdi de öyle sallıyordu. Bir süre sonra son nefesini veren kardeşinin bedeni kollarında gevşedi.

Birbirlerine yabancılaştıkları onca yıldan sonra tam kız kardeşiyle yeniden bir araya geldikleri anda onu bir kez daha kaybetmişti. Bunu düşünmek büyük ıstırap veriyordu.

Jessica kollarının arasında son derece hafif bir halde yatıyordu. Hanna onu yıkayıp kefenleyecek ve güneş batmadan önce gömecekti. Yedi gün boyunca yas tutacaktı ama aklında hep Jessica'nın onun yüzünden öldüğü düşüncesi olacaktı. Tabancanın tetiğini Jacopo çekmiş olabilirdi ama Hanna sığınacak başka yer arasaydı, Jessica şimdi üst katta gülüp payetlerini takmaya, hizmetçisinin giydirdiği ipek geceliğiyle karyolasına uzanmaya devam edecekti.

Şu anda Jessica'nın başı kucağındayken yerde oturmaktan başka ne yapacağını bilemiyordu. Kız kardeşinin bedeni yavaş yavaş soğurken siyah saç kıvrımlarını yüzünden çekmekten başka bir şey elinden gelmiyordu. O halde saatlerce oturabilirdi ama üst kattan Matteo'nun feryadı duyuldu. Kaybedecek vakit yoktu, Jessica bunu anlayışla karşılardı. Eliyle kardeşinin gözlerini kapadı. Yasını daha sonra tutacaktı.

Dışarıdan takviye olarak gelen ve Fondamenta'da koşturan askerlerin haykırışları ve postal sesleri duyuluyordu. Kapıya varmaları an meselesiydi.

Evden şimdi çıkması gerekiyordu. Koşarak Jessica'nın yatak

odasına çıkıp sandıktaki uşak kıyafetini çıkardı. Çabucak saçını yeşil bir *biretta*'nın* içine toplayıp göğüslerini sıkıca bağladı. Birkaç dakika sonra soyunma perdesinin arkasından çıkıp boy aynasının karşısına geçince farkında olmadan eliyle ağzını kapadı. Karşısında solgun oval yüzlü, kara gözlü bir delikanlı duruyordu. Kadın, Yahudi ve küçük bir getto faresi olmamak büyük bir özgürlüktü.

Matteo'yu yıkayacak vakit yoktu. Yüzünde hâlâ merhemler ve kabarcıklar vardı. Çocuğu kucağına alıp iyice sardı ve yüzünü küçük bir battaniyeyle örttü. Ardından sehpadaki içi keçi sütü dolu şişeyle duka altınları ve doğum kaşıklarının bulunduğu torbasını aldı. Kaygan saten terliklerin izin verdiği ölçüde hızla arkadaki merdivenden kanala indi.

Geçmekte olan bir gondolcuya işaret ederek bindi. Adam ona şaşkın bir ifadeyle bakınca kıyafet değiştirmesine rağmen kadın olduğunu anladığını zannetti. Biraz düşününce, alaca karanlıkta elinde bir bohçayla çıkagelen genç bir uşağı karşısında gören adamın kafasının karıştığını anladı.

Gondol yavaşça Rio della Sensa'nın çöple dolu sularında yol alırken Hanna *felze*'nin perdelerini çekip kapadı. Annesinin leğen kemikleri arasında güvenle uyuyormuşçasına kollarında yatan Matteo, onun hareketleriyle uyanmıştı. Önce o Matteo'yu kurtarmıştı ama şimdi kurtarma sırası çocuğa gelmişti. O olmasaydı kilerde Jessica'nın başı kucağında, acı içinde donup kalacak, askerler eve doluşacaktı. Şimdi bunu düşünmek aptalca bir şeydi ama Jessica acaba hayatında bir kez olsun Hanna'nın Isaac'le birlikte olmaktan duyduğu zevki tatmış mıydı? Hanna hep bunu sormayı aklından geçirmiş ama cesaret edememişti. Artık bunu öğrenmek için çok geçti.

Çocuğun yüzündeki battaniyeyi ucundan kaldırıp gözünün

* Dört köşeli bir şapka. (çev.)

kenarındaki çapağı gömleğinin koluyla sildi. "Sen yakışıklı bir çocuksun Matteo," diye mırıldandı. "Büyüyüp yakışıklı bir adam olduğunda, ailenin sana sağlayacağı bütün ayrıcalıklara kavuşunca beni hatırlayacak mısın?" Çocuk cevap olarak onun parmağını kapıp dudakları arasında sıkıp sert ve pembe dişetlerine değdirdi. "Hayır, hatırlamazsın tabii." Kısık sesle İbranice bir ninni mırıldanmaya başladı ama birkaç mısradan sonra sesi çatallaşınca bıraktı. Bebekken Jessica'ya söylediği bir ninniydi bu.

Ürün yüklü geniş bir mavnanın yarattığı dalgalar gondolu salladı. Sallanmanın etkisiyle şişedeki süt saten terliklerine döküldü. Hanna ayaklarını içi ıslanan terliklerden çıkarma zahmetine katlanmadı. Bir süre Büyük Kanal'da yol aldılar. Sonunda gondol Ca'di Padovani'ye ait rıhtımda olduklarını gösteren yeşil ve altın renkli babalar arasına yanaştı. Gondolcu bir eliyle Hanna'nın küpeşteden çıkmasına yardım edip öbür eliyle Matteo'yu tuttuğu sırada çocuk hafifçe ağladı. Hanna rıhtıma ayak basınca gondolcu çocukla süt şişesini ona verdi. Bu sırada bakışları Hanna'nın işlemeli yeleği ve gözlerinin üstüne kadar çektiği şapkasındaydı.

Hanna, "*Grazie*,* *signore*. Beni beklemeyin, evimin yolunu bulurum," dedi.

Adamın suskun kalmasını sağlayacağını umarak bir altın duka uzattı. Böylece *Prosecuti* bu zayıf uşak ile kucağında taşıdığı bakımlı Hıristiyan bebek hakkında bir şey bilmeyecekti.

"*Prego*,"** dedi gondolcu. Birkaç metre ötede genç bir yabandomuzu çöpleri karıştırıyordu. Gondolcu halatı çözmeden önce küreğini küpeştenin üstünden uzatıp domuzu sağrısından dürttü. Bunun üzerine hayvan ağır adımlarla oradan uzaklaştı. Küreği yerine takan adam, "*Buona fortuna*,"*** diyerek kıyıdan açıldı.

---

* Teşekkür ederim. (İt.)

** Rica ederim. (İt.)

*** İyi şanslar. (İt.)

Hanna bir süre konağın önünde oyalandı. Kont ve Kontes evde yoksa Matteo'yla ne yapacağını bilmiyordu.

Gondol gözden kaybolunca bir elinde bebek bir elinde torbasıyla yolun ortasında durdu. "Annen seni görene kadar bekleyelim, o zaman ne kadar sevinecektir." Matteo cıvıldayıp gülünce Hanna'nın gözünden süzülen bir damla yaş çocuğun tombul boynuna damladı. Çocuğun boyalı kabarcıkları ve leş gibi kokusuna rağmen Hanna yüzünü yünlü battaniyenin içine soktu. "Senin bu halini Kont'a nasıl izah edeceğim?" Keşke onu yıkayacak vakti olsaydı.

Batmakta olan güneş mat turuncu rengiyle öyle büyük ve düz görünüyordu ki bir parşömenden kesilmiş gibiydi. Işınları binanın ön cephesindeki pencerelerden yansıyordu. Ancak zemin katta bulunan depo ve yazıhanede hiç ışık yoktu. Ailenin işlerini yürüttüğü depo karanlık, giriş kapalıydı. Hiçbir hayat belirtisi yoktu; ne konuşma sesleri duyuluyor, ne yorgan silkeleyen hizmetçiler görülüyor ne de ailenin yaşadığı orta ve üst katlardan pişen yemek kokuları geliyordu.

Hanna tereddüt etti. Kapıda siyah bir çelenk asılıydı. Bunun ne anlama geldiğini düşünmeden zilin kordonunu çekerek kapıyı çaldı. Bir süre sonra kapı açıldı ve Giovanna karşısında belirdi. Bir süre afallamış bir halde Hanna'yı süzdü.

"Giovanna benim, Hanna. Tanrı'ya şükür evde birisini buldum."

Giovanna onu bir süre inceledikten sonra nihayet kim olduğunu fark etmişti.

"Derhal Kont'u görmem gerekiyor."

Giovanna başını yavaşça iki yana salladı. "Onu göremezsin. Artık bu dünyada olmaz. Kont öldü. Hanımım da onunla birlikte vefat etti." Haç çıkararak kapıdaki çelenge göz attı. "Veba. Dün Ferrara'dan haber geldi."

Hanna sadece yoksulların eziyet çektiğini, zengin ve soylu insanların acıdan muaf olduğunu sanırdı. Şimdi yanlış düşündüğünü anlıyordu. Zavallı Lucia oğlunu son bir kez kucağına alacak kadar yaşayamamıştı. "Bunu duyduğuma çok üzüldüm. Matteo'yu geri getirdim. O..." Çocuğun neden yanında olduğuna dair birtakım açıklamalar gevelemek üzereyken vazgeçip sustu.

"Bu eve geldiğin günden beri ailenin üstünden kara bulutlar kalkmadı. Efendim Jacopo ortadan kayboldu, korkarım ki o da öldü. Bir balıkçı Niccolo'nun bedenini dün gece yüzükoyun lagünde yüzerken bulmuş. Bıçaklanarak öldürülmüş." Giovanna ellerini önlüğüne sildi.

"Ama çocuk yaşıyor. Ne yapacağım onu ben?" Hanna çocuğun kızılımsı saçlarını düzeltip kucağında doğrulttu.

Giovanna havayı koklayıp bebeğe eğildi. Yüzündeki kabarcıkları görünce çığlık atarak kapıya doğru geri çekildi.

"Deli misin? Uzaklaştır onu buradan. Vebaya yakalanmış! Bana bulaşırsa çocuklarıma kim bakacak? Git buradan!"

"Lütfen beni dinle. Düşündüğün gibi değil." Biraz derin nefes alarak göğüslerini küçük gösteren bağlara rağmen hızlanan soluklarını yatıştırmaya çalıştı. "Çocuğun sağlığı yerinde."

Giovanna elini kapatmak üzere kapıda tutarak geri çekildi. "Savcıları çağırmadan hemen terk et burayı." Ardından kapıyı hızla çarpıp kapattı. Bir süre sonra içerden demir sürgünün gıcırdayarak yuvasına girdiği duyuldu.

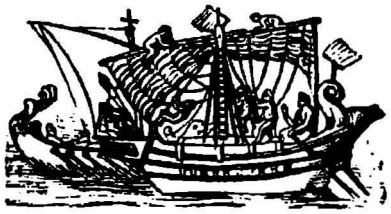
Hanna ne yapacağını bilemeden öylece kalakaldı. Matteo onun yaşadığı paniği anlamış gibi ağlamaya başladı. Sürgülü kapının önünde duran Hanna onu kucağında hafifçe salladı.

Her şeyi bebeğin yetim olarak büyümesini görmek için mi tehlikeye atmıştı? Gözünün önüne Kontes'in yatak odasında, Bakire Meryem ile kucağında İsa'yı tasvir eden resim geldi. Matteo'yu do-

ğurmak için cesurca mücadele edip vebaya yenik düşen Kontes'i düşününce yüreği sızladı.

Hanna'nın mutsuzluğunu sezen çocuk gözlerini ona dikti. Kaşlarını havaya kaldırdı ve adeta ona duyduğu sempatiyle gözlerinde yaşlar birikti. Elini sallayıp Hanna'nın yüzüne dokunmaya çalıştı. Harika, küçük bir yaratıktı bu. Açık teni ve mavi gözleriyle gettonun esmer bebeklerinden ne kadar da farklıydı.

Yanağından öpmek için eğilince çocuk da ona yaklaşıp göğüslerini tuttu. O anda Hanna Matteo'nun yetim olmadığını anladı. Kendisi doğurmuş gibi onun gerçek annesiydi. Şu anda ne olursa olsun onu koruyacaktı. Matteo'nun dünyada ondan başka kimsesi yoktu.

Yirmi Birinci Bölüm

Isaac kıyı boyunca yürürken nasırlı ayaklarına taşlar batıyordu. Gertrudis'in çizdiği portresini rulo halinde, ipekböceği kozalarıyla birlikte koynunda taşıyordu. Şans getirsin diye ruloyu bağlayan mavi saç kurdelesini tutuyordu. Başını öne eğmiş, giydiği kırmızı *biretta*'yı alnına indirmişti. Misket tüfeklerini omuzlarına atıp devriye gezerek kaçak eşya ve firari köle arayan Büyük Üstat'ın askerlerinin dikkatini çekmeye hiç niyeti yoktu.

Gertrudis ne iyi ve hoş bir kadındı. Kuzeninin kütüğe oyulma kayığını ayarlayarak imdadına yetişmişti. Joseph'e âşıkmış gibi davranmaya ikna olmamıştı. Böyle bir fedakârlığa çok az kadın katlanabilirdi ama nazikti ve üstelik yetenekli bir ressamdı. Isaac'in resmini çok güzel çizmişti. Üstelik bunda insanın gururunu okşayan bir yan vardı. Bu resmi gören her kadın onu yakışıklı bulurdu. Tekrar bir araya geldiklerinde Hanna'ya bunu hediye edecekti.

Pazarın kurulduğu gün Gertrudis'le meydanda bir kez daha karşılaşmıştı. Isaac o sırada Levant'a gidecek bir geminin kaptanına koyun postu satacak bir tacir için hazırladığı sözleşmeyi okuyordu.

Gertrudis biçimli bileklerini ortaya koyan bir şekilde eteğini toplayıp kütüğe oturarak Isaac'in işini bitirmesini beklemişti. Isaac beş *scudo*yu cebine indirirken, "Çabuk konuşacağım. Bakıyorum sabırsızlıkla bekleyen uzun bir müşteri kuyruğu var." Şaka yapıyordu, meydan tenhaydı. Pazar toplanmış, satıcılar kazan-

dıkları parayı meyhanede harcıyordu. "Kuzenimin kayığı yarın sahilde bekleyecek. Aşk teklifimi geri çevirdiğin için kırgınım. Bu adada istediğim her erkeği baştan çıkarabilirim. Sen aptal ama aynı zamanda sadık birisin. Böyle erkekleri severim. Sadakatini ödüllendirip her şeye rağmen sana yardım edeceğim." Hiçbir kin duymadan, sanki bir fıçı salamura ringanın satın alınmasıyla ilgili sözleşmenin maddelerini okur gibi konuşuyordu. "Kayık eski ama denize dayanıklı. Gemiye vardığın zaman kıyıya doğru sertçe ittir. Dalgalar kayığı kıyıya doğru sürükler. Kuzenim orada kayığını geri alır."

Limanın açığında demirlemiş bir gemiye uzak mesafeden kayıkla yanaşmak imkânsızdı. Isaac iyi yüzerdi ama gemi yüzerek ulaşamayacağı kadar uzaktaydı. Rıhtıma yanaşmış bir gemiye çıkmak da imkânsızdı. Mal yükleyip indiren bir sürü hamal vardı. Sardunya'dan portakal, hurma, şarap ve ağaç kabuğu; Romanya'dan şap, kurşun ve hacı kıyafeti geliyordu. Ağır yüklerini taşımak için taktıkları kayışlar alınlarında iz bırakan adamlar kan ter içinde bir o yana bir bu yana koşturuyordu. Hamallar arada bir sarhoş oldukları için yalpalayan ve kollarına girmiş fahişelerle yürüyen denizcilere çarpıyordu. Böyle bir kalabalıkta kimse göze batmadan gemiye giremezdi.

Gertrudis kuzeninin kayığını verme teklifinden vazgeçmediği için Isaac rahatlamıştı. Yine de kadının mavi gözlerini ve açık tenini gören her erkeğin yapacağı gibi pişmanlıkla iç çekerek kuzeninin kayığı bıraktığı yere doğru yürümeye devam etti. Güneş bir saat önce batmış olmasına rağmen hava hâlâ sıcaktı. Ter ince çizgiler halinde sırtından ve kalçalarından aşağı süzülüyordu. Tersanelerden çam kerestelerin ve ağaç yongalarının kokusu geliyordu. Ustalar *bertone* tipi bir teknenin güvertesini kalafatlıyordu. Pruva direğinde dalgalanan bayrağa bakılırsa geminin Cenova'dan yeni geldiği anlaşılıyordu. Dolunay limanın üstünde

asılı duran bir inci tanesi gibiydi. Tüfekler, kılıçlar ve bunları kullanarak savaşmaya hevesli erkeklerle dolu bu adada tuhaf biçimde olgun ve dişi görünüyordu.

Sıcaktan yorgun düşen martılar çığlık atarak uçmayı bırakmış ve Konstantinopolis'ten gelmiş bir Türk karamürseli ile Cenova'dan gelmiş bir firkateynin seren uçlarına konmuşlardı. Büyük Üstat'ın buyruğuna dayanarak muhafızlar her gemiyi demir almadan önce arıyordu. Ucunda demir çengel bulunan uzun sırıklarla ambarın içini, güvertenin altını, kuytu köşeleri, merdiven altlarını araştırıyorlardı. Yolu o gemilerden birine düşen bahtsızların, kancanın ucu bedenlerine takıldığı zaman ciyaklamamak için çok dikkatli olması gerekiyordu.

Kıyının oldukça uzağında, limanın tam girişinin bulunduğu ve kayalıkların en yüksek noktasına ulaştığı noktada, Isaac demir tarayan *Provveditore*'yi gördü. Bu yüksek bordalı kalyon tam onun işine yarayacak bir gemiydi. Gözlerini kısarak bakınca o tanıdık Venedik bayrağını görmüştü. Kırmızı zemin üzerine işlenmiş altın kanatlı aslan figürü ayın gümüş ışığı altında pruva direğinde dalgalanıyordu. Kalyon, geniş teknesi ve ayrılmaya hazır vaziyette muntazam camadan vurulmuş yelkenleriyle güzel görünüyordu. Yüksek bordasıyla gururla sallanmasına bakılırsa fazla yükü olmadığı anlaşılıyordu. Demek farelerin ayak parmaklarını kemirmesinden ya da bir kancanın bedenine batmasından korkmayan bir insan için ambarda yeterince yer vardı.

Gemi yüzemeyeceği kadar uzaktaydı. Ay ışığından yararlanarak Gertrudis'in kayığıyla gidebilirdi. Çapanın zincirine sarılıp yukarı tırmanabilir, bir maymun gibi çabucak geminin içine atlayabilirdi. Nöbetçiye görünmeden sürünerek ilerler, bocurgat veya çapa zincirine takılmamaya dikkat ederek şafak söküp herkes güverteye doluşmadan saklanacak kuytu bir delik bulurdu.

Bütün yapması gereken kayık ve kürekleri bulup yola çıkmak-

tan ibaretti. Limanın birkaç yüz adım güneyinde olan koya doğru daha hızlı yürümeye başladı. Ayağını kesen taşlara aldırış etmiyordu.

Nihayet yarım daire gibi düzgün bir şekle sahip koya ulaştı. Akşam güneşi altında parlayan deniz, gökyüzünden yansıyan camgöbeği bir renge bürünmüştü. Çürümekte olan çam köklerinden başka sahilde bir şey yoktu. Ağaçlar daha uzun zaman önce gemi direği yapmak için kesilmişti. Koyun çıplaklığı sayesinde her yönde yüzlerce metre ilerisini görmek mümkündü.

Koyun uç kısmında, dalgaların sürüklediği bir kütüğün yanında, Gertrudis'in söz verdiği yerde küçük bir kayığın pruvası göze çarpıyordu. Isaac oraya doğru yürürken korkusu her adımla birlikte artıyordu. Sonunda yarısı suya batmış teknenin yanına geldi. Kayık uzun bir insan boyundaydı. Kıç tarafına bir dümen sokulmuştu ama bir tahta yerinden çıkmıştı. Ayak parmaklarının arasına sıkışan bir taşı aldı ve koza dolu çantayla Gertrudis'in çizdiği portreyi kıyıda dalgaların ulaşamayacağı bir noktaya bıraktı.

Denizin içinde yürümeye başladı. Tuzlu su ayaklarını yakıyordu. Kayığı küpeştesinden tutup ileri geri salladı. Teknenin altında duran yıpranmış ve üstü yosunla kaplanmış ipi çekip beline bağladı ve kayığı kıyıdan birkaç adım öteye çekti. Eksik kirişler arasından giren suyun çıkardığı sesi işitti. Kayık içine dolan suların çıkardığı seslerle birlikte sahile oturdu. Küreklerden biri de sahile fırlamıştı. Isaac suyu boşaltmaya yarayacak bir şey bulmak için etrafına bakındı ama kayalarla yosunlardan başka bir şey göremedi. Derken ileride bıraktığı portre aklına gelince oraya doğru koştu. Şu anda Gertrudis'i hatırlamak istemiyordu. Kadın içi su dolu bu enkazın onu *Provveditore*'ye çıkaracak kadar sağlam olmadığını düşünmemişti. Belki şu anda çalıların arasına gizlenmiş, su geçiren bu kayıkla boğuşan Isaac'i seyredip gülüyordu. Onun cazibesine karşılık vermemesinin intikamını bu şekilde alıyordu.

Hanna hediye olarak kendisiyle yetinmek zorunda kalacaktı. Kurdeleyi çözüp odunkömürüyle çizilen portreyi açarak tuvali bir huni haline getirdi. Teknenin dibindeki suyu boşaltırken bir yandan da suretinin durağan suda kaybolmasını seyretti. Sonunda resmin sadece ana hatları seçilir olmuştu.

Isaac tekneyi ters çevirip dibini inceledi. Sandalın içinde kalan sular boşalırken bir çift küçük balık kuma düşüp debelendi ve titreyerek yay gibi kıvrıldı. Isaac içini çekti ve balıkları tutup kumlarını silkelemeye bile kalkışmadan başını havaya kaldırarak ağzına attı. Ardından dikkatini tekrar kayığa verdi. Dibi kaya midyeleri ve yosunlarla kaplı olmasına rağmen tamir edilebilirdi. Keskin bir kaya parçası alıp kazıdığı midyelerin kabuğunu açıp tuzlu içlerini emdi. Teknenin dibi uzun zaman önce üstüpüyle kalafatlanmıştı ama işçiliği iyi değildi. Tahtaların arasından düşen parçalar suyun üstünde kirli beyaz solucanlar gibi yüzüyordu. Kayık bu haliyle denize ancak ölü bir sığırın kaburgası kadar dayanabilirdi.

Tam tahtaların arasına tıkmak için portresini yırtmak üzereyken koyun doğusundan gelen konuşmalar ve ayak sesleri duydu. O tarafa bakınca Büyük Üstat'ın hizmetinde çalışan, kaba muslinden pantolon ve deri kemer giymiş, omuzlarına misket tüfeği asmış iki asker gördü. Askerler ağaç köklerinin arasından yürüyerek o tarafa geliyordu. Isaac kayığı bir kenarından kaldırıp sürünerek altına girdi. İçerisi durgun su, ıslak ağaç ve ölü balık kokuyordu. Keskin kayalar sırtına batıyordu. Yoğun tuz kokusu dolu havayı mümkün olduğunca yavaş soluyup askerlerin uzaklaşmasını bekledi.

Ancak ayak sesleri iyice yaklaşmıştı. Taşlarla dolu sahilde çizmelerin gıcırtısını duyuyordu. Boğuk bir ses, "Gel Luigi," dedi. Askerlerden biri kayığın üstüne oturunca ağırlığı yüzünden hafif bir gıcırtı duyuldu. "Biraz şarap içelim. Kadın her an gelebilir."

"Emin misin?" diye sordu öbür asker.

"İçki içmeyi ya da birkaç *scudo*yu reddeden fahişe gördün mü hiç?"

Tekne iki askerin ağırlığıyla bel vermişti. Isaac tahtaların her an parçalanacağından korkuyordu. Bir süre sonra bir kadının kıkırdadığını ve bir sesin, "Orada mısınız?" dediğini duydu.

"İşte geliyor. Bir yudum olsun şarap saklayalım. Hepsini içme."

Adı Luigi olan öbür askere, "Sen biraz dolaş," dedi.

Asker kalkıp uzaklaşınca teknenin kirişlerinin hafiflemeden dolayı gıcırdadığı duyuldu.

"Gel sevgilim. Bakalım o elbisenin altında neler var."

Isaac teknenin altında iyice büzüşüp elleriyle kulaklarını kapatırken fahişe Luigi'yi tatlı sözlerle baştan çıkarıyordu. Tekne onların hareketleriyle sarsılıyordu. Isaac sevişen çiftin her an çürük tekneyi parçalayarak üstüne düşeceğinden korkuyordu. Fakat tahtalar mucize kabilinden dayandı ve Hazreti İsa, Bakire Meryem ile Azize Ursula'ya uzun süre yalvardıktan sonra Luigi haykırarak teknenin üstünden boğuk bir sesle kumsala yuvarlandı.

Ay bulutların arkasına girmesine rağmen Isaac tahtaların arasındaki ince bir yarıktan karanlık sahili görebiliyordu. Birkaç yüz arşın ilerde bir ateşin titrek ışığı görülüyordu. Pişen balıkların kokusu burnuna dolmuştu. Gertrudis'in onun düştüğü durumu izleyerek güldüğünü duyar gibiydi.

İkinci asker dönerek fahişenin kıçına bir şaplak indirip geldiğini gürültülü bir şekilde duyurdu. Kadını teknenin üstüne yatırdı.

Âlemlerin Efendisi diye düşündü Isaac. Bu centiller vahşi kediler gibi düzüşüyordu. Kısa bir süre sonra kulaklarını başının üstünden gelen inleme ve şehvet sesleri kaplamıştı. İkinci asker sanki bir fahişeden hizmet almıyor, Baş Engizisyoncu tarafından işkence ediliyordu.

Tekne çatırtı sesleriyle neredeyse dağılmak üzereyken askerle

fahişe birlikte sivri kayaların üstüne yuvarlandılar. Islak seslerle birbirlerinden ayrıldılar. Kıçları çıplak vaziyette, avaz avaz bağırarak denize girdiler.

Isaac tekneyi kaldırıp yuvarlanarak altından çıktı. Tam kaçmak üzereyken üçlü kahkahalar atarak ve bir şişeyi elden ele dolaştırarak döndüler. Isaac onlar fark etmeden yengeç gibi hızla uzaklaşıp yirmi otuz adım ilerdeki iri bir kayanın arkasına saklandı. Orada uzun süre çömelmekten dolayı baldırları uyuşmuştu. Eliyle masaj yaparak biraz rahatlamasını sağladı. O sırada Gertrudis'i düşündü. Onun güzel, uzun boynunu sıkmak ne şahane olurdu. Bu düşünceyi kafasından kovmaya çalıştı. İntikam soğuk yenmesi gereken bir yemekti. Öfkesini bastırması gerekiyordu.

Isaac koyun etrafına bakındı. Etrafta Gertrudis'in kayığından başka tekne yoktu. Askerler ve fahişe ağır adımlarla sahilde yürüyerek kasabaya gidiyordu. Başka seçeneği yoktu. Dağılmak üzere olan kayığa koştu. Askerlerin ezdiği portresini bulup kumları temizlemek için kasığına sildi.

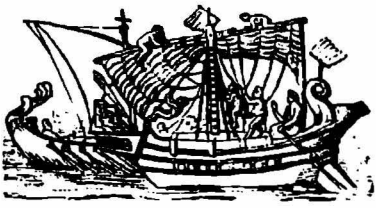
Provveditore şafakta denize açılacaktı. Dolunayın ışığında deli gibi çalıştı. Gizlenecek bir yer, herhangi bir çalılık, hatta tekneyi çekip arkasında çalışabileceği ince bir kavak ağacı bile yoktu. Portreyi ince şeritler halinde yırtıp kum, yosun ve çam köklerinden çıkardığı kabuklarla bir karışım yaparak kayığa sürdü. Tekne şimdi bir kayıktan ziyade sala benziyordu. Sürüyerek denize çektiği kayık dengesizce sallanıyordu. İçine bir miktar su sızsa da batmadı. Belki uyguladığı karışım yeterli gelecekti. Isaac limanda dalgalarla birlikte kalkıp inen yüksek bordalı kalyona baktı. Gemi o kadar yakında olmasına rağmen erişilemeyecek kadar uzaktı. Baş tarafında çam ağacından yapılma iki tane meşale yanıyordu. Isaac etrafı denizle çevrili küçük adalardan oluşan Venedik'te büyüdüğü için iyi yüzme biliyordu.

Gökyüzünde biriken yağmur bulutları ayı örtmüştü. Biraz son-

ra yağmur yağmaya başladı. Esen sert rüzgâr ağzına kum tanelerini doldurmuştu. Limanda dalgalar St. Elmo'nun duvarları boyunca yükseliyordu. Ay tamamen ortadan kaybolmuştu. Sabahın ilk ışıklarına daha birkaç saat vardı. Acaba su geçiren bu tekneyle yola çıkmayı göze alabilir miydi? Filozof Maimonides'in sözleri zihninde yankılandı: *Yanlış bir kararın tehlikesi kararsızlığın yarattığı korkuya tercih edilir.* Üstelik başka seçeneği var mıydı?

Gemiye varmadan hava aydınlanacaktı. Nöbetçilere görünmeden gemiye nasıl çıkacağını düşünürken aklına bir fikir geldi. Kollarına kurumuş yosunlar ve dallardan oluşan bir yığın doldurarak, kayığın kuru kalabilecek tek yeri olan baş tarafına attı. Tekne yarısına kadar suya gömülünce kıyıdaki küreği alıp içine atladı. Kürek çekerken harcadığı çaba yüzünden sırt kasları geriliyordu. Başlangıçta kayık daireler çizerek ilerledi, ancak Isaac biraz yavaşlayıp küreği iki taraftan suya sokarak çekince düzelip gemiye doğru yol almaya başladı. Isaac kendisine birkaç saat gibi gelen bir süre boyunca çabalamasına karşın çok az ilerleyebilmişti. Doğuda güneş varlığını belli etmeye başlamış, kızıl ışıkları suya vurmuştu. Şafak sökmek üzereydi. Bir süre sonra seren uçlarında yelkenleri açan tayfalar görülür oldu. Gemiye görünmeden nasıl çıkacaktı?

Derken içini ümitsizlikle dolduran bir ses duydu. Bocurgatın inleyen, takırdayan sesiydi bu. *Provveditore*'nin mürettebatı demir alıyordu, gemi yola çıkmaya hazırdı. Isaac çok geç kalmıştı.

Yirmi İkinci Bölüm

Hanna *Balbiana*'nın küpeştesine yaslanmıştı. Jessica'nın mavi ipek kıyafetiyle Hıristiyan gibi görünüyordu. Kardeşinin sandığında bulabildiği yegâne gösterişsiz elbise buydu. Jessica'nın o bildik limon ve bergamot kokusu elbiseye sinmişti. Hanna ağlamak istiyordu.

Gecenin karanlığında di Padovani Malikânesi'nden ayrıldıktan sonra gizlice Jessica'nın evine dönmüştü. Bir bavulun içine elbiselerini, doğum kaşıklarını, duka altınlarını ve bir miktar yiyecek koymuştu. Malta'ya seyahat ücretini ödeyip yol için biraz erzak aldıktan sonra Kont'un ona verdiği iki yüz dukadan geriye yüz elli duka kalmıştı. Bu paranın Isaac'i kurtarmaya yetip yetmeyeceğini bilmiyordu.

Keşke keçiyi de gemiye getirebilme imkânı olsaydı. Bu uzun yolculuk boyunca Matteo'yu nasıl besleyeceği konusunda hiç fikri yoktu. Rüzgârların durumuna bağlı olarak yolculuk iki veya üç ay sürebilirdi. Artık düşünecek ya da üzülecek vakti yoktu, sadece hareket etmesi gerekiyordu. Şafak vakti bir gondolcu buldu. Adam çenesini kapalı tutmaya yetecek bir miktar paraya, Hanna ile Matteo'yu, *Balbiana*'nın bağlı olduğu rıhtıma taşımıştı. Venedik limanından son ayrılan gemi o olmuştu. Onlar Konseyi'nin emriyle şehir artık karantina altındaydı.

Gemi yukarı çıkıp aşağı inerken Hanna Matteo'ya nasıl süt bulacağını düşünüyordu. Keçinin sütü gittikçe azalmış ve ancak

bir gün daha yetecek kadar kalmıştı. Denize açıldıklarından beri Matteo ağlamamıştı.

Şimdi Jessica yanında olsaydı ne yapmak gerektiğini bilirdi. Ne yazık ki birkaç saat içinde, vebaya yenik düşmüş yüzlerce insanla birlikte Lazzaretto Vecchio'daki toplu bir mezara gömülecekti. Sallanıp sağa sola yatarak yol alan bu üç direkli kalyonun güvertesinde çocuğu besleyebilecek ne bir sütanne ne bir keçi vardı.

Yolcular arasında Venediklilerin dışında Yunanlılar, Ermeniler, Türkler, İranlılar ve Yahudiler bulunuyordu. Hepsi küpeşteye yaslanmış, giderek gözden kaybolan San Marco'nun sütunlarını izliyorlardı. Hanna'nın yanında duran yaşlı Ermeni adam uzun bir kaftan giymişti ve nezleden dolayı öksürüyordu. Hanna kalyonun yüksek bordası nedeniyle denizi rahat görebilmek için kenevirden yapılmış bir halat yığınının üstüne çıktı. Kucağında Matteo'yla birlikte bir eliyle küpeşteyi tutarak gözden uzaklaşan San Marco Katedrali'ni seyretti.

Gevezelik eden insanlar, yukarda çığlık atan martılar ve yelkenlere vuran iplerin oluşturduğu ses yumağı içinden, uzakta *Marangona*'nın çanlarının altı kez vurarak günün başlangıcını haber verdiği duyuldu. Doğu yönünde kızgın bir küreyi andıran güneş denizden yükselerek çatıların, kubbelerin, kulelerin üstüne çıkmaya başlamıştı. San Marco'nun girift tepeliklerinin üstüne gelince duraklayıp parıldarken gemi sulara çarpa çarpa ilerliyordu. Batı yönünde dalgalar bir deniz canavarının sırtı gibi kıvrılıp Guidecca Adası'nın kıyılarında köpükler çıkararak patlıyordu. Genellikle Murano camı gibi dümdüz olan Venedik Lagünü bugün dalgalıydı. Rüzgâr gök mavisi sularda beyaz köpükler yaratıyordu.

Balbiana'nın kare şeklindeki üç yelkeni bir artan bir azalan rüzgârla önce şişiyor, ardından gevşiyordu. Meltem Hanna'nın kırmızı başörtüsünün uçlarını kamçı gibi ağzına çarpıyordu. Han-

na örtüyü ağzından çekip halat yumağının üstünde bulunmanın sağladığı yükseklikle kalabalığa göz gezdirdi.

O sırada Matteo ağlamaya başladı.

"Seni doğumun sırasında kurtardım, sonra amcalarından kurtardım, acaba bir kez daha kurtarabilecek miyim?" Matteo'nun yüzü solgundu. Bacakları incecik, kolları gevşekti. Hanna onu bir kolundan diğerine geçirirken cansız bir halde sallanıyordu. Hanna boynundaki *shadai*'yi çıkarıp onun boynuna taktı. Onca çabayı çocuğu açlıktan öldürmek için mi çekmişti?

Güneş yüzünden elini siper ederek etrafına bakınan Hanna kadınları tek tek inceleyerek eledi. Derken güvertenin öbür yanında bir kadın fark etti. Kadife elbisesi ve iki küçük taçla tutturulmuş sarı saçlarından dolayı Venedikli olduğunu tahmin ettiği kadın kollarında küçük bir cisim tutuyordu. Hanna küpeşteyi bırakıp halat yığınından aşağı inerek ona doğru ilerledi. Tam eliyle kadının koluna dokunmak üzereyken biraz daha dikkatli bakınca kucağındaki bohçanın beyaz musline sarılmış kahverengi spanyel cinsi bir köpek olduğunu fark etti. Hızla geri çekilince başka bir kadının ayağına bastı. Kadın sakinleştirmek için Hanna'yı omzundan tuttu.

Kadın üstü kürk dokumalı, sinekkuşunun göğsü gibi parlak alacalı ve yeşil renkli, yere kadar uzanan ipek bir cüppe giymişti. Yüzünü kaplayan peçe yüzünden Hanna sadece kara gözlerini görebiliyordu. Gülümseyip özür dileyince kadın, "*Maşallah!*" diye karşılık verdi. Hanna ayağını koyacak bir yer bulup selamlayınca peçeli kadın Matteo'ya yakından bakmak için eğildi ve çenesini gıdıkladı. Bebek karşılık vermeyince, "Çocuğunuz hasta *hanim effendi*," dedi. "Neredeyse hareket etmiyor."

"Sütüm yok."

"Allah yardımcısı olsun. Sütannesi nerede?"

"Anlatmaya değmeyecek bir hikâye. Şu kadarını söyleyeyim,

bozulmak üzere olan bir şişe keçi sütüm var. Ancak bir gün daha yeter."

"Oğlan mı?" Hanna başını sallayınca kadın, "Öyleyse hediyeye kavuşmuşsunuz," dedi. Hafifçe omzunu silkti. "Ben ne yazık ki sadece kız doğurdum. Altı tane güzel ama işe yaramaz kız."

"Belki gelecek sefere." Hanna kadının kusursuz Venedik lehçesine hayret etmişti. Kadın bu dili ancak çok dikkat edince fark edilen bir Osmanlı vurgusuyla konuşuyordu.

Hanna'nın kamına hafifçe vurup omzunu silkti. "Ama insan Allah'ın iradesinden nasıl kaçabilir?" Başını eğip güldü. "Benim adım Tarzi." Kuvvetli bir rüzgâr cüppesini vücuduna yapıştırdı. Hanna onun Dorsoduro'daki pazarda gözüne çarpan Türk kadınlan gibi balıketi vücutlu olduğunu fark etti.

"Ben Hanna."

"Bunu söylediğim için beni bağışlayın Hanna *effendi* ama böyle bir yolculuğa sütanne olmadan çıkmanız düşüncesizlik değil mi?"

"Başka seçeneğim yoktu."

"Bu yaşta kolayca ateşi çıkabilir veya gribe yakalanabilir." Hanna'nın aklından beni bunu düşünemeyecek kadar aptal mı sandınız demek geçti ama bunun yerine, "Birkaç gün öncesine kadar onu emziriyordum ama sütüm birden kurudu," dedi. "Artık bize eşlik edecek bir sütanne bulmak için vakit çok geçti." Bu yalan aklına kolayca gelivermişti. Aslında, *Prosecuti* askerleri Jessica'nın evine dönüp ikisini de ele geçirmeden Matteo'yu nasıl *Balbiana*'ya sokacağını planlayacak vakti olmamıştı.

Tarzi, "Onu kendiniz mi emziriyordunuz?" diye sordu. Bu kavram onu şaşırtmışa benziyordu. Jessica olsa bunun gibi bir kadınla nasıl başa çıkacağını bilirdi. Yelpazesinin ucuyla koluna şöyle bir dokundu mu, Tarzi'nin kibri kırılırdı.

"Bir ay önce son kızım Gülbahar'ın doğumunda yataktaydım."

"Demek sütanneniz var öyle mi?"

"Tabii," dedi Tarzi. "Hatice bir *ikbal*'dir.* Dağlardan getirilmiş bir Çerkez köle. Narindir ama bir dağ kedisi gibi haşindir." Peçesinin uçlarını rüzgârdan dolayı yüzüne çarpıp durmasın diye başının arkasından bağladı. Başlarının üstündeki yelkenler rüzgârla şişince sertçe şakladı. "En büyük kızım doğduğunda kocam bana Hatice'yi getirdi."

"Şanslıymışsınız," dedi Hanna. Gettoda kimse köle sahibi olamazdı, kimse Tarzi'nin taktığı büyüklükte mükemmel mücevherler takamazdı.

"Hiç vakit kaybetmemeniz lazım." Tarzi küpeşte önüne toplanmış kalabalığa baktı. Birkaç metre ilerde öksürerek mendiline balgam tüküren yaşlı bir Ermeniyle konuşan, elli yaşlarında irikıyım bir adamı gösterdi. "Sultan kocamı Üsküdar sancağına mutasarrıf olarak tayin etti. Bu yolculukta ona eşlik etmekten ve kızlarımı da yanımda getirmekten başka çarem yoktu."

Hanna elinde olmadan Tarzi'nin hilal şekli verilmiş siyah kaşlarına ve sürmeli gözlerine baktı. Bu görüntüde büyüleyici bir etki vardı.

"Çaresizlik içinde oğlumu emzirecek bir kadın arıyorum. Sizin sütanneniz yardım edemez mi?"

Tarzi, "Yanlış anlamayın, durumunuzu çok iyi anlıyorum ama Gülbahar'ım müthiş iştahlı," dedi. "Hatice iki bebeği birden emzirirse, ikisi de tehlikede olur."

Hanna ipek kıyafet giyen, boynuna güvercin yumurtası büyüklüğünde yakut kolye takan bu paşa karısını kandırmak için ne önerebilirdi? Tam o sırada gemi sertçe sallanınca Hanna kadının üstüne kapaklandı. Tarzi onu tutabilmek için kollarını açmıştı. Hanna her an gözyaşlarına boğulacağından korkuyordu. Başka çaresi yoktu. Karşısında duran kadına yalvardı.

* Odalık. (çev.)

"Lütfen! Size yalvarıyorum. Oğlumun açlıktan ölmesine seyirci kalamam."

"Bu bebek için yapılacak bir şey yok. Başka çocuklar doğurursunuz. Ahmet'imle her yatışımızda sanki sihirli bir şey oluyormuş gibi birkaç ay sonra bir çocuk doğuyor." Hanna'nın koluna hafifçe vurdu. "Allah ne derse o olur. Bana kalsa farklı bir yoldan olmasını tercih ederdim."

"Nasıl farklı bir yol?" diye sordu Hanna.

Kadın Hanna'nın kulağına eğilerek kısık sesle, "Tekrar hamile kalmamayı umuyorum. Doğumlarım çok zor geçiyor. Aylarca kusma, halsizlik, uykusuzluk. Ardından doğum sancısı ve akıntı. Ebem bir sonraki doğumda akıntının durmayacağından korkuyor. O zaman kızlarıma kim bakacak? Ben ölürsem onların uygun kişilerle evlenmesine kim göz kulak olacak?"

Hanna Matteo'ya bakıp battaniyesiyle oynadı. Belki bu kadına bir şey önerebilirdi. Bir süre düşündü. Gettodaki kadınlar dışarıda boşalma yöntemine "içerde harman savurma, dışarıda dövme" diyordu. Bu kötü bir yöntemdi. Rahmin ağzını tıkaması için özel olarak tasarlanmış altın küre? *Balbiana*'da böyle bir cisim bulmak imkânsızdı. Defne çayı demleyip şırınga etse? O da bu sallanan gemide pek uygulanacak bir şey değildi. Geriye ilişkiden uzak durma kalıyordu. Hâlâ yaşlı Ermeniyle konuşan Tarzi'nin kocasına baktı. Hiçbir erkek evlilik yatağının zevklerinden mahrum kalmak istemezdi; hele etli alt dudağı ve bacaklarının birleştiği yerde kalın bir tümsek olan böyle bir adam buna asla yanaşmazdı.

San Marco'nun sütunları kadar yüksek bir dalga gemiyi bir tarafa savurdu. Bir tuzlu su kütlesi Hanna'nın yüzüne çarptı. Sendeleyerek dizüstü düşerken neredeyse Matteo'yu da kucağından düşürüyordu. Yüzünü koluna silerken bu kadına yasak bilgileri verme tehlikesini göze aldı. "Ben bir ebeyim. Gebe kalmayı sağlayacak pek çok yol bilirim. Çemenotu çayından öğütülmüş yabani

sedefotu çekirdeğine kadar." Üstelik bunların çoğunu kendim de denedim diye eklemeyi içinden geçirdi. Ancak son anda kendini tutup, "Ama gebe kalmayı önleyici yollar da biliyorum," dedi.

Tarzi ona bakıp sessizce, "Bir çare biliyorsan, ne istersen öderim." Elini yakut kolyeye götürdü. "İstersen bunu al."

Hanna'nın keten torbasında doğum sancılarını hızlandıran, ağrıları azaltan, doğum sonrasında görülen aşırı kanamaları durduran otlar vardı. Hatta doğumdan sonra karında görülen çizgileri yok eden bir Anadolu merhemi olan Fatima Balsamı bile bulunuyordu. Ancak yanında gebe kalmayı önleyecek hiçbir ot yoktu.

Tarzi'nin içine düştüğü ikilemi düşündü. Aklına Necef Çölü'nde yaşayan Bedevilerin uyguladığı bir yöntem geldi. "Yardım edebilirim ama acı çekersiniz." Matteo'ya baktı; gözkapaklarında mavi damarlar belirmiş, ağzı aşağı doğru sarkmıştı. "Yakut kolyeniz beni ilgilendirmiyor. Benim ücretim sizin sütannenizdir. Matteo'yu emzirmesi şart."

"İyi ama kendi bebeğim ne olacak?"

"Sütünün bollaşması için sütanneye bazı otlar vereceğim."

"Asya'nın içme suları kadar bol mu?" diye sordu Tarzi.

Hanna başını salladı.

Başını Hanna'nın kulağına yaklaştıran Tarzi, "Bu akşam geleceğim," dedi. "Ben Ahmet'imi iyi tanırım. Denizdeki ilk geceyi nasıl kutlamak istediğini biliyorum."

O akşam Hanna, diğer yolcuların arasında uyumak için açtığı kıt alanda Matteo'nun bezini değiştirirken çocuğun derisinin süt içemediği için kuruyup buruştuğunu fark etti. Gözleri donuklaşmış, kollarıyla bacakları gevşemişti. Ekşidiği halde kalan keçi sütünü biraz kaynamış suyla karıştırarak çocuğa verdi. Bir damla süt boğazına kaçınca bebek ağlamaya başladı. Hanna gözyaşlarını battaniyenin ucuyla silip Matteo'yu kendi göğsüne koydu. Çocuk

memeyi zorla birkaç kez emdikten sonra Hanna'nın kucağındaki güvenli ortamdan hoşnut bir halde uyumaya başladı. "Sakın teslim olma oğlum. Yardım yakınımızda. Yakında en güzel anne sütünü içeceksin." Keşke kendi göğüslerini süt üretmek için kandırabilseydi ama bunun imkânsız olduğunu biliyordu. Bezleri su dolu bir kovanın içinde çalkalarken asla onun sütannesi olamayacağını, yine de sevgisinin hiç azalmayacağını düşündü.

Gemi yalpalayarak ilerlerken Hanna bir merdivenin dibinde yer alan kendine ait küçük boşlukta elleri ve dizleri üstünde sürünmenin daha güvenli olduğunu fark etti. Ayakta durduğu zaman gemi yüksek bir dalgaya çarptığında dizüstü kapaklanma tehlikesi vardı. Midesi geminin hareketlerine karşı her an isyan edebilirdi. Deniz tutması tehlikesine karşı yanı başında bir leğen bulunduruyordu. Güverte de aynı şekilde sallanıyordu ama hiç olmazsa hava daha temizdi.

Tarzi kararlaştırdıkları saatte merdivenden aşağı inip, yatağının üstünde Matteo'yu battaniyeye saran Hanna'nın yanına geldi. Hanna gemide mahremiyet olmadığını çabuk öğrenmişti. Varlıklı yolcular bile başkalarının gözü önünde yıkanmak zorundaydı. Hanna üst güverteyle alt güverteyi birbirine bağlayan basamakların altında kendisiyle Matteo'nun uyuyabileceği kadar bir yer açmıştı. Başucundan sürekli insanlar geçiyordu. Hanna Matteo'nun bezlerini kurutmak için çektiği ipin üstüne bir yün battaniye asarak yatağını derme çatma bir usulle gizlemişti. Battaniyenin ucu tahtaların arasından sızan reçineye değdiğinden yapış yapış olmuştu.

"Aman Tanrım, burası fare deliği gibi! Ya hava!" Tarzi elini yelpaze gibi salladı.

"O kıymetli maddenin pek azı buraya ulaşabiliyor."

Tarzi endişeli görünüyordu. "Dünyaya davetsiz gelen bebekleri önlemek için planın nedir? Çözümünü çabuk söyle ki, bir an

önce yıkanıp Ahmet'im için kokular süreyim." İçini çekip mırıldandı. "Bir an önce başlayıp bir an önce bitirelim. Bunun münasip olmadığına dair içimde bir his var."

Hanna ne yapmak istediğini anlattı. Tarzi korkmuş görünüyordu. Hanna elini onun omzuna koydu. "Korkmayın. Ellerim hafiftir. Size zarar vermem."

"Ben de kendi açımdan senin kadar çaresizim. Bir an önce şu nahoş durumu bitirelim."

"Şuraya yatın." Hanna samandan yapılma yatağını gösterdi. "İç çamaşırlarınızı indirin."

İnce ketenden yapılma külotunu indiren Tarzi, Hanna'nın yatağına uzanıp başını yastık gibi kullandığı bavulunun üstüne koydu ve bacaklarını açtı.

"İşimi bitirince doğru Matteo'yla birlikte sütannenin yanına gideceğiz. Kaybedecek vakit yok."

"Evet, anlaşmamız böyle."

Hanna Matteo'yu baş üstüne konan örtüden yaptığı hamağa yatırdı. Çocuğun bedeni kollarında bir yastık kılıfı gibi hafifti. Ardından Tarzi'nin yanına çömeldi. Kadını rahatlatmak için eğilip yanağını okşadı. "Cesur olun." Ancak Tarzi'nin cesur olmak yerine inleyip kıvranacağından ve bu alışılmadık işlemi daha da zorlaştıracağından korkuyordu. İçinde sabun erittiği temiz su dolu bir çanakta ellerini yıkadı. Düzgün ve küçük bir çakıl taşı bulmak onun için kolay olmuştu. Güvertedeki kalaslar arasında sıkışmış bir sürü taş vardı. Kuru bir bezelye tanesi büyüklüğündeki taş sabunlu suyla yıkayınca parmakları arasında kayganlaşmıştı. "Dizlerinizi bir çiçeğin yaprakları gibi açın." Tarzi'nin endişesini yatıştırmak için kendine güvenen bir tonla konuşuyordu.

"Canımı acıtmayacaksın değil mi?"

"Acıtmamaya çalışacağım. Sakin olup ağzınızla nefes alın."

"Onu kullanmaya mı niyetlisin peki?" Tarzi taşı gösteriyordu. "Anlamadım."

"Geçen yıl, kırmızböceği ticareti yapan bir Sefarad Yahudisi Levant'tan dönmüştü. Kocama Bedevi göçebelerle ilgili bir hikâye anlattı. Çölde yaptıkları uzun yolculuklar sırasında dişi develerini kısırlaştırmak için rahimlerine çakıl taşı koyuyorlarmış." Isaac bu hikâyeyi naklettiğinde Hanna bu yöntemin nasıl işe yaradığını kavrayamamıştı. Şimdi kafa yorduğu zaman, belki rahimdeki çakıl taşının tıpkı bir havan topuzunun biber tanesini öğütmesi gibi, erkeğin tohumunun koruyucu kabuğunu parçaladığını düşündü. Hanna bu Bedevi hikâyesini diğer ebelerle görüşmüştü. Hiçbiri bu yöntemin bir kadına uygulandığını duymamıştı.

"Ama ben dişi deve değilim," diyen Tarzi külotunu çekip kalkmaya yeltendi.

"Ben de Bedevi değilim," diyen Hanna avucuna bir damla bademyağı damlatarak parmaklarını ve çakıl taşını ovdu. "Bakın." Tarzi'nin görebilmesi için çakıl taşını havaya kaldırdı. "Bundan büyük incileriniz var. Kaygılanmayın. Bu güvenlidir." Hanna kendi sözlerinden cesaret almaya çalıştı ama aslında, bir cismin ait olmadığı bir yere sokulması tıpkı göze giren kül gibi acı ve iltihaba neden olabilirdi.

Üstelik Tarzi yakında doğum yaptığından, çakıl taşının henüz iyileşen rahmi tahriş edip yeni ve durdurulamayacak bir kanamaya yol açmaması için dikkatli olması gerekiyordu. Üstelik böyle bir işlemi karada yapmaya teşebbüs etmek bile tehlikeliyken Hanna bunu sürekli aşağı yukarı sallanan bir kalyonda yapacaktı. Sanki bizzat Tanrı, sakar bir jonglörün topları havaya atması gibi küçük gemilerini bir elden diğerine atıyordu.

Tarzi dizlerini iki yana ayırdı. Hanna iki parmağını dölyoluna sokup rahmin ağzını aradı. Çakıl taşını elle sokmasının yeterli olmayacağını anlaması fazla vaktini almadı. Bu işlemin mümkün olup olmadığını ya da rahim ağzının zorla girmeye karşı kasılarak kapanıp kapanmadığını anlaması için dölyolunu görmesi gereki-

yordu. Belki doğum kaşıkları işine yarardı. Elini keten torbasına sokup aleti çıkardı. Matteo'nun doğumundan kalan sıvıların kurumuş vaziyette hâlâ durduğunu görünce irkildi. Aleti su dolu bir kovanın içinde temizleseydi iyi olacaktı. Tarzi'nin görmemesi için dizlerinin üstüne bir havlu örttü.

Aleti bademyağıyla silip Tarzi'nin dölyoluna soktu ve çok hafif bastırarak açtı. Rahmin ağzı Gülbahar'ın doğumundan beri esnekliğini kaybetmemişti. Buna da şükretmek gerekti. Bu sırada yaklaşan ayak sesleri duyuldu. Tarzi inledi. Hanna bir çift ağır çizmenin durakladığını, sonra hızlı adımlarla basamakları çıktığını duydu. Jessica haklıydı. Erkekler kadınların özel işleriyle hiç ilgilenmiyordu. Jessica aklına gelince Hanna'nın gözleri doldu. Bunca yıldan sonra çocuk doğuracağını ummak fazla iyimserlik olurdu ama günün birinde Tanrı yüzüne gülüp ona bir kız evlat verirse adını Jessica koyacaktı.

Hanna rahim tabanının konumu ve boyunu tahmin etmek için diğer elini Tarzi'nin karnına koydu.

"Nazik ellerin var Hanna ama yine de canım acıyor. Belki bu iyi bir fikir değildir."

Tarzi saman şiltenin üzerinde kıvranırken Hanna Bedevilerin dişi develeri nasıl zapt ettiğini ve bu yöntemin kadını sakinleştirmeye yetip yetmeyeceğini merak etti. "Kıpırdamamaya çalışın ve nefes almayı unutmayın." Ayakta durmadığına seviniyordu, zira gemi sallandığı için yalpalamaması imkânsızdı. O sırada kalyon aniden şiddetle sarsılınca Hanna köşeye savruldu. Neredeyse başıyla Matteo'nun yattığı hamağa çarpacaktı. Tarzi acıyla haykırdı. Ani hareket yüzünden Hanna'nın elindeki doğum kaşıkları sarsılmıştı.

Gebeliği önleyerek Tanrı'nın iradesine karşı çıkmak doğru olmayabilirdi. Acaba Onun bu durumu hatırlatma şekli böyle miydi?

Hanna tekrar pozisyon alıp Tarzi'nin yukarı kaldırdığı dizlerinin yanına çömeldi ve elini bacaklarının arasına soktu. Doğum kaşıklarını yerleştirerek çakıl taşını işaret ve orta parmakları arasında tutup rahmin ağzından içeri doğru itti. Şabat dualarını okumaktan daha kısa bir sürede işini bitirmişti.

"Evet, işimiz bitti. Uslu kız. Sırtüstü yat ve dinlen." Hanna sabunlu suyla elini yıkadı.

"Bittiğine çok sevindim." Tarzi bir an kıpırdamadan yatıp hızlı hızlı soludu. Rahatladığı için mi yoksa acıdan dolayı mı böyle soluduğunu Hanna kestirememişti.

"Gülbahar'ın doğumundan dolayı hâlâ hafif kanama var. Organlar esnek olduğundan çakıl taşı kolayca içeri girdi. Düşmemesi için dikkat etmelisiniz. Sırtüstü yatıp vücudun taşa alışmasına imkân verin. Umarım rahim taşı dışarı atmaz."

"Sihirli çakıl taşı işe yarayacak mı?"

"Göreceğiz," dedi Hanna. Nemden dolayı Matteo'nun gözlerinin etrafına sinekler konmuştu. Hanna onları kovaladı. Bir süre sonra, "Hadi beni sütanneye götürün. Matteo emme gücünü kaybetmeden emzirmeli," dedi. Tarzi'nin giyinmesine yardım ettikten sonra Matteo'yu battaniyeyle birlikte sırtına koyup göğsünden bağladı. Böylece yukarıdaki güverteye çıkan dar merdivenden tırmanabilirdi. Omzuna astığı torbasında çemenotu ve okunmuş devedikeni vardı.

Hanna tuzlu temiz havaya kavuşunca derin bir nefes aldı. Güvertede kol kola girip yürürlerken Tarzi ona yol gösteriyordu. Izgara şeklinde parmaklıkla kaplı ambarın yanından geçtikleri sırada burunlarına hayvan postu ve kurutulmuş balık kokusu çarptı.

"Hatice'ye kendi bebeği hakkında soru sorma," dedi Tarzi. "Oğlu doğum sırasında öldü, bu yüzden öyle üzüldü ki, göz pınarları ağlamaktan kurudu."

Ölü bir bebek. Zavallı kadın. Önce bir çocuk doğurup sonra

onu kaybetmek. Bu, hiç çocuk sahibi olmamaktan daha kötü değil miydi?

Hanna Tarzi'nin arkasından önce bir merdiveni tırmandı, sonra bir geçitte yürüdüler. Tarzi kamaranın cilalı meşeden yapılmış kapısını itip açtı. İçerde hava ve ışık girmesini sağlayacak büyük bir lomboz vardı. Kamara şişkin yastıklar ve ipek halılarla süslenmişti. Duvarlarda birkaç tane sağlam ranza bulunuyordu. "Hatice oğlunu hemen sağlığına kavuşturur," dedi Tarzi.

Oda çocuk bezi kokuyordu. Köşede on yaşında gösteren bir kız yastığa yaslanmış oturuyordu. İçeri girdiklerinde ya da Tarzi'nin selamına karşılık vermek üzere doğrulmadı. Hanna onun Tarzi'nin kızlarından biri olduğunu sandı ama gözleri loş ışığa alışınca, kızın memesini emmeye çalışan bebeği fark etti. Bir süre deneyip başarısız olan bebek ağzını memeden çekip öfkeyle ağladı ama bir süre sonra tekrar memeye yapıştı. Hatice çoğu Çerkez gibi sarışındı. Teniyse öyle beyazdı ki, sanki uzun süre sülükler tarafından kanı emilmiş gibiydi.

"Hatice, bu Hanna. Yardım etmemiz gereken bir sıkıntısı var." Tarzi Hanna'nın kucağındaki kıpırtısız şekli gösterdi. "Bebeğinin süt emmesi gerekiyor."

Hatice başını kaldırıp bakmadı. Bir eliyle Tarzi'nin bebeğini, sırtı ve bacakları desteksiz kalmış şekilde tutuyor, emzirip emzirmediğiyle ilgilenmiyordu. Hanna havayı kokladı ve kabine sinmiş kusmuk kokusunu tanıdı. Hatice'nin diğer eli yanında uyuklamakta olan iki yaşlarındaki bir kızın kafası üzerinde duruyordu. Görünüşe bakılırsa geminin sallanması hepsini etkilemişti.

Muhtelif yaşlardaki diğer kızlar gösterişli yastıkların üzerine yatmıştı, ancak hepsi adeta üst üste yığıldığından birinin vücudu nerede bitiyor, öbürününki nerede başlıyor, söylemek kolay değildi.

Tarzi yüksek sesle, "Hatice!" diye seslendi. Kız ona bakmayınca, "Ne tembel kız, onu kaldıracağım!" dedi.

"Zavallı kız hastalanmış." Hanna Hatice'nin yanına gidip elini alnına koydu. "Ateşi var." Geminin sallantısı kızı hasta etmişti. Gülbahar'ı Hatice'nin dirençsiz kollarından alan Hanna annesine gösterdi. "Bakın, kendi çocuğunuz da zayıflamış."

"Bu sabah gemiye binerken Hatice sağlamdı. Gülbahar'la koşturuyor, kaval çalıyor, diğer kızlarıma şarkılar söylüyordu." Tarzi Hanna'yı kamaranın öbür köşesine götürdü. "Göreceksin, Hatice iyileşecek. Bir bardak gül şerbeti içip lahana dolması yedi mi bir şeyi kalmaz. Bebeği yüzünden çok üzülüyor. Birkaç saat sonra, dinlendiği zaman gel."

"Matteo'nun şimdi meme emmesi lazım. Bence kızı deniz tutmuş. Biraz zencefil ve nane kaynatılıp içerse iyi gelir."

Tarzi yerde duran tepsiden bir *lokum* alıp Hatice'ye uzattı. Kız tepki vermeyince Hanna'ya, "Ne yapacağız?" diye sordu.

Hanna, "Onu sağlığına kavuşturmamız lazım," dedi. Lombozu açınca içeri serin bir meltem doldu.

"Zavallı kız. Yolculuğun ilk günü güneşli olmasına rağmen hemen hastalandı." Etrafta erkek olmadığı için Tarzi peçesini örtü gibi omzuna atmıştı.

Tarzi'yle Hanna kızları kendi yataklarına götürüp Hatice'yi ayrı bir ranzaya yatırdılar. Hanna, Hatice'nin işlemeli ipekten yapılmış *feradge*'sini* çıkarmasına yardım etti. Kızın tuniği içinden bir lavanta kesesi düştü. Havasız kamarayı yoğun bir koku kapladı. Hanna torbasından Anadolu merhemini çıkarıp kızın göğüslerine sürmeye başladı. Meme uçları uzun ve diriydi. Bu iyi diye düşündü Hanna. Bazı kadınların meme ucu içeri dönük olduğundan en iştahlı bebeğin bile hevesi kırılırdı. "Tarzi, yanımda çemenotu ve okunmuş devedikeni var. Onları torbamdan alıp suda kaynatır mısın? Ona güç verir."

Tarzi bir süre sonra yoğun bir koku yayan fincanla döndü.

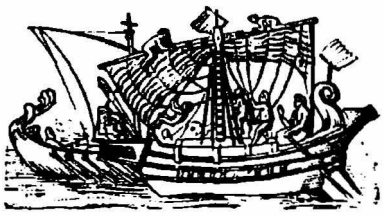
* Ferace. (çev.)

Fincanı Hatice'nin dudaklarına uzatıp, "İç şunu tatlım," dedi. "Bu sağlığına tekrar kavuşmanı sağlayacak."

Hatice fincandaki çayı bitirince uykuya daldı. Yaklaşık bir saat uyuduğu sırada Matteo ağlayıp sızlarken Tarzi'nin kızları kıpırdamadan yattı. Hatice uyanınca Hanna Matteo'yu ona uzattı. Kız beceriksizce memesini çıkardı. Matteo memeyi birkaç kez cılızca emdikten sonra uyuklamaya başladı.

Hanna, "Hadi, bırakma," diyerek topuklarını gıdıkladı.

Matteo tekrar emzirmeye başladı. Bu kez memenin ucunu ve çevresindeki halkayı ağzına biraz daha sokmuştu. Hanna onları rahatsız etmemeye çalışarak mümkün olduğunca yaklaştı. Çocuğun dudaklarında bir tükürük kabarcığı oluşurken yanakları sürekli inip kalkıyordu. Ağzı Hatice'nin meme başını bırakmıyordu. Birkaç kez daha emdikten sonra memeyi bıraktı ve uyumaya başladı. Matteo'nun ağzının kenarından süt sızdığını gören Hanna sevinç içindeydi.

Yirmi Üçüncü Bölüm

Isaac'in su sızdıran kayığı *Provveditore*'ye vardığında şafak sökmek üzereydi. Güneşin kırmızı ışıkları sabah sisinin arasından süzülüyordu. Dibi geniş bir mavnada bulunan hamallar gemiye buğday ve kereste yüklemek için hummalı bir faaliyet içindeydi. *Tanrı'ya şükür gecikmişler,* diye düşündü Isaac. Belki artık talihi dönüyordu. Kaptan geminin iskele tarafında volta atıp soğuk havaya rağmen terleyen adamları seyrediyordu.

Isaac de terlemişti. Terler gözüne giriyor, elleri su toplayıp kabardığı için küreği güçlükle kavrıyordu. Kıç tarafındaki tek kuru nokta olan dümene de su sızmaya başlamıştı. Liman gri bir sis tabakasıyla kaplanmasına rağmen fark edilemeyecek kadar yoğun değildi. Hamallara mümkün olduğunca görünmemek için teknenin deniz tarafına yöneldi. Elini çabuk tutabilirse yukarıdaki güverteden görülmeden gemiye ulaşabilirdi. Kaptanla mürettebat malların yüklenmesiyle meşgul olduğundan tek şansı buydu. Buğday çuvallarıyla keresteleri sırtlanan hamallar birbirine bağırıp küfür ediyordu. Isaac son birkaç ay boyunca bu yerel dili çok duymuştu. Yine de bütün sesli harfleri çıkarılmış gibi ıslıklı bir sese sahip dili yadırgıyordu.

Tam gemiye yanaştığı sırada küreğe öyle sert asılmıştı ki, ufak parçalar halinde dağıldı. Kayığın çarpmaması için iki elini birden uzatarak geminin kirişini tuttu. Dev teknenin yanında Isaac'in kayığı ufacık kalıyordu. Su kesiminden yukarı baktığında tekne San

Marco Katedrali gibi yüksek görünüyordu. Kendisiyse üstteki güverteden, yüzen bir atık gibi görünüyor olmalıydı. Geminin deniz tarafında kalarak insanla kaynayan baş ve kıç güvertelerine baktı. Tayfalar karınca gibi meşguldü. Yan tarafa eğilen bir denizci, kara kafalı bir martıya ekmek parçası fırlattı. Kuş, ekmeği havada kaptı. Arkası gelmeyince şansını denemek için limanın uzak köşesinde demirlemiş bir gemiye yöneldi. Isaac başının hemen üstünde, fıçı tahtaları ve iplerle yapılmış, dalgaların ritmiyle geminin meşe kaplamasına çarpıp duran bir merdiven olduğunu fark etti. Ayağa kalkınca alt ucundan yakalayıp kendini yukarı çekebilirdi.

Ama önce kayığın dibinde duran odun parçalarını ve yosunları bir araya getirip bütün katmanların hava almasını sağlayacak şekilde ayarlamalıydı. Parmakları titreyerek iki çubuğu kuru ot tutamlarının üstünde sürttü. Bir kıvılcım çakıp ottan bir duman sütunu yükselince, sahilden topladığı kurumuş kozalaklar ve lifli yosunları üstüne attı. Hazırladığı ateş önce için için yandı. Ardından teknenin ıslak tahtasından yoğun bir duman bulutu yükseldi. Bütün atıklar alevlerle parlayınca Isaac kayığı ayağıyla ileriye doğru itip merdivene tırmandı.

Ellerini merdivenin her basamağına koyduğunda ayak parmakları geminin gövdesine çarpıyordu. Yukarıya ulaştığında güvertede kimse fark etmesin diye iki büklüm eğilip aşağıya baktı. Yükselen turuncu alevler kayığı yüzen bir meşaleye çevirmişti. Halat donanımının olduğu yerden bir adamın haykırışı duyuldu: "Yangın var! Herkes güverteye!"

Dört bir yandan adamlar koşturuyordu. Ortalıkta curcuna vardı. Biraz önce ambara yelken çuvalları ve malları atan, halatları açan, şeytani görünümlü eğri iğnelerle yelken tamir eden tayfalar şimdi yan tarafa koşturmuş, geminin bordasına çarparak yanmakta olan kayığı seyrediyordu. İki adamın aklına kovaları suyla doldurup kayığın üstüne atmak geldi.

Tayfalar bir ekip oluşturarak yanan kayığın üstüne su atmaya başladı. Isaac tırmanıp küpeştenin üstünden güverteye atladığında kimse fark etmedi. Hızla güvertede seğirterek ambar ağzına geldi. Dört ayak üstüne düştüğünde eli yumuşak bir şeye değdi. Bir kemirgenin bedeniydi bu. İstiflenmiş keresteler ve kuru fasulye çuvalları arasında sürünerek ilerledi. Sonunda kumaşı sağlamlaştırmak için kullanılan o tanıdık koyun kokusunu duyunca yelken çuvallarına yöneldi. El yordamıyla muhtemelen ana yelkenin yedeğinin konduğu en büyük çuvalı bularak ağzını açtı. Yelkenin arasında kendisinin sığacağı kadar bir yer açıp çuvalın içine girdi ve ağzını göğsünün önünde topladı. Çuvalın ağzını bir kukuleta gibi gevşek biçimde başına örttü. Sidik kokan bez ona Joseph'i hatırlatmıştı.

Yukardan homurdanarak yanan kayığa su döken denizcilerin sesi geliyordu. Kimi Venedik kimi Malta lehçesiyle bağırıyordu.

Isaac boynuna asılı, kozalarla dolu keseyi kontrol etti. Hepsi sağlam ve kuruydu. Aklı daha ivedi sorunlara yöneldi. Ya işini çok iyi yaptığı için bütün gemi alev alırsa? Ancak bağırışlar bir süre daha devam ettikten sonra tayfaların bir kayığa bindiğini duydu. Ardından güverte garip bir sessizliğe büründü. Isaac çuvalın içinden çıkıp başını ihtiyatla ambar ağzından dışarı çıkardı.

Güvertede kimse yoktu. Baş tarafta toplarla hafif silahlar arasında bulunan ve dinlenen adamlarla dolu olması gereken hamaklar boştu. Sürünerek yan tarafa gelip aşağı baktı. Tayfalar su fıçılarıyla dolu kocaman bir kayıkta kendilerine yer bulmaya çalışıyordu. Isaac boşalan fıçıları içme suyuyla doldurmak için kıyıya gittiklerini anladı. Planı tahmininden iyi yürümüştü.

Adamlar su stoklarını tazelemeye ve belki yola çıkmadan meyhanede son bir içki içmeye kıyıya gidiyordu. Birkaç hafta boyunca evi olacak karanlık ve sıkışık ambara döndü. Denizciler geceleri güvertede uyuyordu. Çuvaldan hiç çıkmaması ve ambar kapağını

kapalı tutması gerekiyordu, aksi takdirde gece işemeye kalkan tayfalar tökezleyip içeri düşerdi. Aşçı erzak almak için ambara girdiği zaman bile Isaac en küçük bir ışık zerresi görmeyecekti, çünkü o sırada yelken çuvalının dibinde olacaktı. Bütün yolculuk boyunca günleri ve geceleri hep karanlıkta geçecekti.

Bulduğu bir tahta parçasıyla ambar kapağını açıp içeri sızan ışıkta yeni yuvasına hızla göz attı. Kaba musline sıkıca sarılmış ipek topları arasına tarçın, biber, zencefil ve hindistancevizi taşıyan çuvallar yerleştirilmişti. Her biri bir denizcinin hayatından daha değerliydi. Arabistan'dan gelen hoş kokulu amber, misk ve gülyağı vardı. Ambarın daha derinlerinde altın, Hindistan'dan gelen elmas, Seylan'dan gelen inci ve afyonlu ilaçlar olmalıydı. Isaac kafasını şablonla İbiza arması çizilmiş bir tuz çuvalının içine soktu ve başparmağıyla işaret parmağı arasında bir tutam tuz çıkardı. Diline sürdüğü tuzun tadı ne güzeldi, keskin ve tuzlu bir öpücüğü andırıyordu. Ağzından memnuniyet dolu bir ses çıktı. Belki hayatta kalacaktı. Belki de Hanna'yı tekrar görecekti. Bir tutam daha tuz aldı.

Tam tuzu ağzına götürmek üzereyken bir çığlık işitti. Önce bunu halatlar arasına sıkışmış bir karabatak sandı, ancak çığlık bu kez daha tiz bir şekilde duyuldu. Ambar kapağının yanına gelip yükselerek yukarı baktı. Bütün görebildiği mizana direğinden ibaretti.

Ambar merdiveninde birkaç basamak tırmanıp dışarı baktı. Her şey yolunda gittiği takdirde üç ay sonra bir denizcinin, "Kara göründü!" diye bağıracağı gözcü yerinden çığlıklar geliyordu. Sarı saçları rüzgârda savrulan bir miço ana direğe dik bir açıyla uzanan seren direğinin en ucuna sarılmıştı. Isaac direğe sıkı sıkı sarılan çocuğun yüzündeki dehşet ifadesini görebiliyordu. Çocuğun bacakları boşluğu deli gibi dövüyordu. Serenin ucunda durmaya çalışırken ayak bileğine bir halat sarılmıştı. Çocuk debelendikçe halat daha da geriliyordu.

Bir süre çırpınan çocuğun kolları daha fazla dayanamadı ve ayağı kayarak serenden aşağı düştü. Isaac baş güvertede şiddetli bir çarpma sesi bekleyerek yutkundu. Ancak on adım yüksekte bulunan miço yere çarpmadı. Bileğine dolanan halat hızını kesip havada asılı kalmasını sağlamıştı. İki yana sallanan çocuk duyduğu acıyla yürek paralayan çığlıklar savuruyordu.

Isaac on bir on iki yaşından büyük olmayan çocuğun iki yana sallanmasını dehşet içinde seyrediyordu. Geminin her sallantısında çocuğun kafası direğe çarpıyordu.

Kalbi yerinden çıkacakmış gibi atan Isaac güverteye bakındı. Çocuğun çığlığını duyup yardıma gelecek bir nöbetçi gördüğü takdirde gözden kaybolmaya her an hazırdı. Nöbet tutan denizci ya şarap içip sızmış ya da diğer tayfalarla karaya çıkmış olmalıydı.

Miçonun inlemeleri giderek cılızlaşıp yeni doğmuş bir bebeğin inlemesi gibi güçlükle duyulur hale gelmişti. İnsan bu sesin bir martıdan ya da dalgalarla çapayı yükselten bocurgattan geldiğini sanabilirdi. Isaac rahat yelken çuvalına dönüp çocuğun ölüm iniltilerini duymamak için kulaklarını bezle kapasa iyi olurdu. Gemi Venedik'e gidinceye kadar gizlenmek için eline güzel bir fırsat geçmişti. Yegâne özgürlük fırsatını ne arkadaşı ne akrabası olan bu çocuk için feda mı edecekti?

Tevrat bir insanı öldürdüğün zaman sadece onu değil bütün vârislerini ve torunlarını da ortadan kaldırdığını yazıyordu. Acaba bunun aksi de doğru muydu? Isaac çocuğu kurtarırsa bütün sülalesinin hayatını kurtarmış olacak mıydı? Bu sorunun cevabı ne olursa olsun yelken çuvalına dönemiyordu. Direğin dibine doğru yürüdü. Halatlar bir örümceğin sineği sarması gibi çocuğun etrafına dolanmıştı ama örümcek ağı gibi narin görünmüyordu.

Isaac tırmanırken dengesini korumak için sadece elleriyle ayaklarını değil dişlerini bile kullanıyordu. Merdivenin basamaklarını birer birer tırmanırken halat su toplamış avuçlarıyla ayaklarını

kesiyordu. Rüzgâr estikçe gemi sağa sola sallanıyordu. Gözlerini tepesinde sallanan bedene dikerek tırmanmaya devam etti.

Isaac'in su toplayan avuçları terden sırılsıklam olduğu için halatı sıkı tutamayıp otuz adım aşağıdaki güverteye düşmekten korkuyordu. Elleri ve bacakları korkudan titremeye başlamıştı. Artık görünmemesinin imkânı yoktu. Tayfalar kayıkla şu anda dönse tepesinde sallanan kırmızı Venedik bayrağı gibi kolayca fark edilirdi.

Aşağı baktığında başı döndüğü için gözlerini bileğine sarılan halatı çıkarmaya çalışan miçoya dikmişti. Çocuk başını yukarı doğru kaldırıp bileğine sarılan halatı yakalamaya çalışıyordu. Isaac, "Kıpırdama oğlum. Sağa sola çırpınma!" diye seslendi. Oğlum. Bu kelime ağzından çok doğal olarak çıkmıştı. "Adın ne?" diye seslendi çocuğa.

Çocuk, "Jorge," diye cevap verdi. Sesi öyle cılızdı ki, Isaac kargaların gaklaması yüzünden adını zorlukla duyabilmişti.

Miço yüzünü Isaac'e çevirince ağzından sızan kanın gözlerinden aşağı süzüldüğü görüldü. Isaac bir an önce oraya varamadığı takdirde hayatını bir ceset için tehlikeye atmış olacaktı. Çocuk serenin en ucunda, direğin en az yirmi adım ötesinde sallanıyordu. Isaac tırmanarak gözcü yerinin hizasına gelince içeri atladı. Parmaklığa asılı bambu kafesin içinde bir çift karga vardı. Karada yaşamaya alışkın olan bu kuşlar serbest bırakıldığında kıyıya giden en kestirme yolu buluyordu. Rüzgâr hızını kesmiş olsa da geminin direği, güneşi silmeye çalışıyormuş gibi inip çıkıyordu.

Isaac, "Jorge cesur olmanı istiyorum!" diye seslendi. "Geminin sancak tarafına yatmasını bekleyelim. O zaman sarkaç gibi sallanırsın. Halat seni ana direğe doğru sallar. O zaman seni çekip buraya alacağım. Biraz daha dayanabilir misin?" Rüzgâr kesilince Isaac'in sesi birden yüksek çıkmıştı.

Miço, "Peki," derken sesi zar zor duyuluyordu.

Miço insanı boş yere umutlandıracak kadar yakında, birkaç

kol mesafesi ötedeydi. Isaac rüzgârın çıkması için bekledi ama hiç kıpırtı yoktu. Güneş gökyüzünde yükselirken aklından halatı çocuğa atmayı geçirdi. Çocuk halatı bedenine bağladığı zaman halat, ana direk ve seren mükemmel bir üçgen oluşturacaktı. O zaman Isaac onu gözcü yerine çekebilirdi. Fakat çocuğun bu manevraya dayanacak gücü kalmış mıydı?

"Jorge? Beni duyuyor musun?"

Çocuk cevap vermedi. Gevşek bir halde ipin ucunda sallanıyordu.

Başka çare kalmamıştı. Isaac serende sürünerek ilerleyip halatı karış karış çekerek kendinden geçen çocuğu kollarına almak zorundaydı. Ardından bileğine dolanan ipi kesmesi gerekiyordu. Sonra çocuğu omzuna alıp serende sürünerek direğe dönebilirse işi başaracaktı. Çocuk paniğe kapılıp debelenirse ikisi birden güverteye düşüp ölürdü.

Su öyle berraktı ki birkaç kulaç aşağısı bile görülüyordu. Isaac kıyıya göz atınca denizcilerle dolu kayığın dalgaları aşarak gemiye doğru yaklaştığını gördü. Bir an tereddüt etti. Kayık kısa bir süre sonra gemiye varacaktı. Neden onların çocuğu kurtarmasını beklemiyordu? Biraz daha zaman geçmesinin bir önemi yoktu. Ancak çocuk o sırada inleyince Isaac kirpiklerinin bile kanla dolduğunu gördü. Çıplak ayağı bilekten kırılmış, ipin gerdiği yer mosmor olmuştu. Derhal kesilmediği takdirde miço ayağını kaybedecekti.

Isaac bir ayağını gözcü yerini çevreleyen parmaklığın üstüne koyup bir koluyla direğe sarıldı ve serene giden halattan aşağı indi. O sırada kayık geminin yanına vurarak yanaştı. Isaac güverteye tırmanan adamların sesini duyuyordu. Buna rağmen serene doğru inmeye devam etti. Bazıları sarhoş olup yalpalayan onlarca denizciyle dolu güverteye bakmaya korkuyordu. Tam direğin serenle birleştiği yere geldiğinde, aşağıdan birisi, "Yukarı bakın!"

diye bağırdı. Bunun üzerine aşağıdaki tayfalar bir ağızdan ona tezahürat yapmaya başladı. Birileri ona bağırmayalı, hatta varlığını fark etmeyeli uzun zaman olmuştu. Kollarıyla bacaklarına güç dolduğunu hissederek güldü. İmkânsız gibi gözüken bu işi artık başarabilirdi. Bundan sonra başına geleceklerin bir önemi yoktu. Önemli olan bu çocuğun hayatını kurtarmaktı.

Tekrar aşağı göz attığında denizcilerin sancak tarafına koşturduğunu gördü. Tayfalar sırtlarını bordaya yaslayarak olanca ağırlıklarını o tarafa veriyorlardı. Bunun üzerine gemi hafifçe sancak tarafına yattı ve çocuk Isaac'e doğru sallandı. Buna rağmen Isaac'in uzanamayacağı bir mesafede bulunması insanı çileden çıkarıyordu. Isaac önce bir kolunu uzattı, ardından bacaklarıyla ana direğe sımsıkı sarılıp bedenini ileri uzatıp çocuğun bileğine sarılan halatı yakaladı. Halatı önce parmaklarının ucuyla, ardından avucuyla kavramayı başardı. İpi kendine doğru çekince çocuk sallandı. Neyse ki Jorge hafifti. Kilosu sekiz yaşındaki bir çocuktan belki biraz fazlaydı. Jorge'nin başı kendi gözlerinin hizasına gelene kadar ipe asıldı. Çocuğun gözlerindeki korkuyu görebiliyordu.

"Şimdi işin zor kısmına geldik. Sakin ol ve çırpınma. Yavru maymunun annesinin sırtına yapışması gibi sırtıma çık. Ben direğe doğru sürünerek giderken sımsıkı bana tutun."

Çocuk inlemesine rağmen söyleneni yaptı. Kendini Isaac'in sırtına bırakıp boynuna sarıldı. Isaac titreyen kolları ve bacaklarıyla santim santim ilerleyerek direğe birkaç adım yaklaştı.

Aşağıdan bir alkışla beraber ıslıklar ve cesaret verici haykırışlar yükseldi. Isaac'in bütün bedenini taze bir enerji kaplamıştı. Ayak parmağıyla yoklayıp ana direği hissedince, Jorge sırtına yapışmış bir vaziyette doğrulup direğe sıkıca tutundu. El yordamıyla çocuğun bileğini bulup ipi çözmeye çalıştı. Ancak, ip çocuğun etine derin bir şekilde gömülmüştü, bu yüzden düğümü çözemedi. Güverteye inene kadar beklemesi gerekiyordu. Çocuk kıpırdamadan

kollarında yatıyordu. Ölü mü yoksa bayılmış mı, anlayamamıştı. Çocuğu özenle kucaklayıp, annesinin uzun yıllar önce ona söylediği sözleri kulağına fısıldadı: "Bir melek gibi kanatların olduğu zaman oğlum, her şey mümkündür. O zamana kadar yeryüzünde kal." Belki ona öyle gelmişti ama çocuğun yüzünde hafif bir gülümseme gördüğünü düşündü.

Çocuk kısa boynunu kaldırıp düşünce Isaac büyük bir ferahlık hissetti. Tam aşağı inmek üzereyken omzuna halat rulosu atmış bir askerin yukarı tırmandığını gördü.

"Cesur bir adamsın," diyen asker Isaac'in bileğindeki demire göz attı. "Ama aptal birisin. Çocuğu bana ver," dedi.

Miçodan ancak birkaç yaş büyük gösteren asker çocuğu kollarına aldı. "Üzgünüm dostum, ama seni Büyük Üstadın hücrelerine götürmek için emir aldım."

"Çocuğa iyi bakın. Çok kanaması var."

Asker Jorge'yi omzuna alıp aşağı inmeye başladı. Isaac onun kanlı başını görmemek için başını çevirdi. Baş güvertedeki denizciler onları seyrediyor, onun aşağı inmesini, askerlerin gelip onu tutuklayarak Büyük Üstat'ın sarayındaki hücrelere kapamasını bekliyordu.

Isaac hepsini hayal kırıklığına uğratacaktı. Hanna'yı hayal kırıklığına uğratacaktı. Tann'yı hayal kırıklığına uğratacaktı. Artık asla köle olarak yaşayamazdı. Durgun denize baktı. Durgun bir denizde bile insan boğulabilirdi.

Deniz havası vücudundaki terleri kurutup tuzlu bir kabuk oluşturmuştu. Eski İbraniler ölülerini toprağa gömmeden önce tuzluyorlardı. Açık denize bakınca bir kalyonun limana girdiğini gördü. Gemi kırmızı zemin üzerine kanatlı aslan figüründen oluşan o tanıdık bayrağı taşıyordu. Bordası yüksek geminin mizana direğindeki Latin yelkeni rüzgârla yarı şişmiş durumdaydı.

Biraz daha beklerse bu zarif kalyonun dalgaları içinde bulun-

duğu geminin yana yatmasını sağlayacaktı. Böylece güverteye çarpma tehlikesi olmadan suya atlayabilirdi. Kalyonun yaklaşmasını beklemek için gözcü yerinin parmaklığı üstüne çıktı. Aşağı inmesi için bağıran askerlere aldırış etmeyip, ardından yeşil köpüklerden oluşan bir iz bırakarak dalgaların üstünden aşan kalyonu seyretti.

Balbiana adlı kalyon rüzgâr yönünde bir taş atımı mesafeye yaklaştığında Isaac direği bırakıp kollarını açarak sıçradı. Malta'ya geldiğinden beri ilk kez kendini özgür hissediyordu.

Yirmi Dördüncü Bölüm

Bazı geceler rüzgâr öyle şiddetli esiyordu ki, *Balbiana*'daki gemiciler bile ayakta duramıyordu. Hanna böyle gecelerde Matteo'yu kucağına alıyor, gemi sallandıkça sağa sola çarpmaması için vücudunu siper ediyordu. Fırtına dindikten sonra ot yatağında bitkin bir vaziyette yatıyordu. Deniz tuttuğu zaman, gözündeki saçı yana çekmek için bile elini kaldıracak mecali olmuyor, sürekli yanındaki leğene kusuyordu.

Melankoli bir hayalet gibi üstüne sinmiş, onu daracık kollarına kıstırmıştı. Jessica'nın onun yüzünden öldüğünü düşünerek kendini yiyip bitiriyordu. Isaac'in öldüğü düşüncesi de giderek aklında yer ediyordu. Bazı sabahlar güçlükle ayağa kalkabiliyordu. Isaac'in açlıktan, boğularak ya da asılarak öldüğünü gördüğü kâbuslar yüzünden kendini çok halsiz hissediyordu. *Balbiana* Valletta Limanı'na girdiğinde Isaac'in kimsesizler mezarlığına atılıp unutulduğunu öğreneceğinden emindi.

Yatağa uzanıp bebeği yanına aldığında, tuhaf ve birbirinden kopuk düşünceler onun aklına Jessica'yı getiriyordu. Matteo'nun süte ihtiyacı olduğu için nemli ve karanlık köşesinden çıkıp Tarzi'nin kapısında bir levha, duvarında pirinç çerçeveli bir lomboz olan kamarasına gitmek zorunda kalıyordu. Bu seferler sırasında altı tane kızın kıkırdaması ve çığlıkları arasında gözüne kırmızı ipek giysiler, güzel bir ayakkabı ya da mekik oyalı bir eldiven ilişiyordu. Kısa bir an Jessica'nın gemide olduğunu düşünüp bun-

lara yaklaşıyor, ancak Jessica'nın kucağındaki kanlı görüntüsünü hatırlayınca irkilerek geri çekiliyordu.

Anılarının hep böyle acılı mı olacağını merak ediyordu. Yoksa zamanla Jessica'ya özlemi azalacak mıydı? Bu acı veren düşünceler en çok sabahları aklına hücum ediyordu. Kâbuslarla dolu bir uykudan uyanıp Jessica'nın geceliklerinden birini giyiyordu. Giysi rüzgârın taşıdığı tuzla kaskatı kesilmiş olsa da yasemin kokusu hâlâ hissediliyordu.

Gelgelelim Matteo denizdeki hayatla uyum içindeydi. Sanki Neptün babası, Amphitrite annesi gibiydi. Geminin sallanması, rüzgârın gürültüyle yelkenlere çarpması, tuz yüklü hava ve kuşların çığlıkları onun kahkahalarla gülmesine yol açıyordu. Derme çatma hamağında cilveleşiyor, teknenin kirişlerinden sarkıyordu. Hanna yataktan başını kaldırıp bakınca onun el salladığını, tombul yumruklarıyla havada uçuşan toz zerrelerini yakalamaya çalıştığını görüyordu.

Evet, o Matteo'nun hayatta kalmasını sağlamıştı ama çocuk ta onun hayatta kalmasını sağlamıştı. Çocuğun beslenme, kucaklanma, sevilme ihtiyacı onun ümitsizliğe kapılmasını engelliyordu. Böylece bu bitmek bilmez yolculuk boyunca Hanna ona sarıldı. Kendisi zayıflarken çocuğun yanakları tombullaşmış, solgun rengi pembeleşmişti. Gözlerindeki donukluk gitmişti. Artık canlanmıştı. Hanna'nın her hareketini takip ediyor, ellerini uzatıp yüzüyle oynuyordu. Kangal halinde bir torbanın içinde duran kurutulmuş sığır eti hâlâ boldu. Hanna çoğu zaman midesi bulandığı için yiyemiyordu.

Denizde geçirdiği birkaç haftadan sonra Matteo'nun kendisini daha dikkatli izlediğini fark etti. Kendini yemeye zorlayıp suyun yardımıyla bir parça eti bin bir güçlükle yutarken çocuk onu izliyordu. Bir lokma et koparıp adamakıllı çiğnedikten sonra ağzından çıkarıp Matteo'ya uzatıyordu. "Şunu dene. Kanını çoğaltıp

kuvvet verir." Çocuk kıkırdayıp eti onun elinden almaya çalışıyordu. Tuz tadını aldığı zaman yüzünde hayret ifadesi beliriyordu. Eti yutup ellerini göğsüne koyduğunda Hanna ağzına küçük bir lokma daha tıkıyordu.

Matteo'nun sünnet edilmemiş pipisini kimsenin, hatta Tarzi'nin bile görmesi uygun değildi. Hanna çocuğun altını Tarzi'nin kamarasına gitmeden önce daima değiştiriyordu. Hatice emzirdiği sırada onu kucağından bırakıyordu. Çocuk kamaraya doluşan kızlan parlak gözlerle takip ediyordu. Kızlar birer birer eğilerek onu öpüp ayak parmaklarını gıdıklayınca yüzünde hafif bir gülümseme beliriyordu. Emzirme faslı bitince Hanna onu kucağına alıp hızla merdivenin altındaki uyku mahalline dönüyordu.

Deniz giderek sakinleşip midesi yatışınca Hanna çocuk için basit oyuncaklar yapmaya başladı. Güvertede bulduğu bir halat parçasını bebek şeklinde bağladı. Odunkömürüyle bir yüz ve kulaklar çizip bir önlükten yırttığı ince şeritleri saç gibi bağladı. Yüzünü oyuncağın arkasına gizliyor, göğsünde oynatıyor, kukla gibi hareket ettiriyordu. Şeritler çocuğun yanaklarını gıdıklıyordu. Hanna sesini yükseltip şarkı söyler gibi, "Merhaba, genç adam!" diyordu. "Sen uslu bir çocuk musun? Yemeğini bitiriyor musun? Bu sabah kahvaltıda ne yedin?" kukla yorulduğu zaman Matteo'nun göğsünde dinleniyor, bu sırada çocuk onu kapıp ağzına sokuyordu.

Yaklaşık üç ay sonra, tam Hanna bir kara parçası görmekten ümidini kestiği sırada, gözcü yerinden, "Kara göründü!" diye bir haykınş duydu. Matteo'yu hamaktan kaptığı gibi güvertedeki yolculann yanına gitti. Kucağındaki bebekle küpeşteye yaslandığında Valletta Limanı'nı görebilmek için hevesle itişip kakışan yolculann arasında kaldı. Ada giderek büyürken Isaac'i düşündü. Kasvetli ve ıssız Malta kıyıları, kazınmış bir hayvan postu gibi herhangi bir zerafetten yoksun görünüyordu.

Balbiana burada birkaç gün demirleyecekti. Bu sırada satıcılar gemiye erzak verirken Hanna karaya çıkıp Isaac'i arayacaktı.

Öğle esintisiyle peçesi dalgalanan Tarzi küpeşteye yaslanan Hanna'nın yanına gelip kolunu onun boynuna doladı. Yol arkadaşı bütün seyahat boyunca hiçbir öğünü kaçırmamış, *lokum* ve *dolmasi* yiyerek kilo almıştı.

Hanna'nın kulağına, "Sonunda iyi bir dişi deve oldum. Benim küçük Bedevim, sen iyi bir ebesin. Evlilik yatağının zevklerini tattığım halde âdet kanamalarım devam ediyor," diye fısıldadı. Hanna'ya sıkıca sarıldı. "II. Beyazıt'ın zamanından beri Osmanlılar Yahudilere iyi davranıyor. Ahmet, Padişah'ın güvenilir bir danışmanı. Benimle Konstantinopolis'e gelirsen, sana padişahın hareminde bir ebelik görevi ayarlar ama çakıl taşlarını düşünme. Padişah nereye rast gelirse oraya tohumlarını ekmeyi sever."

"Gelecekle ilgili planlarımı gece gemiye döndüğüm zaman konuşuruz." Geleceği düşünmeden önce hâlâ bir kocam olup olmadığını bilmek zorundayım diye düşündü.

Tarzi Matteo'ya göz attı. "Isaac'i aramaya gittiğin zaman onu bana bırak."

Hanna başını iki yana salladı. Eğer Isaac sağsa Matteo'yu görmeliydi. Kaderin kollarına savurduğu bu çocukla ilgili tepkisini öğrenmeliydi. Ya Isaac ile Matteo arasında tercih yapmak zorunda kalırsa? Bunu düşünmek bile istemedi. Yanında Isaac olmadan döndüğü takdirde Tarzi'ye gerçek ne olursa olsun kocasının öldüğünü söyleyecekti. Tanrı beni bağışlasın diye düşündü. Isaac'in onu artık sevmediğini bilmektense dul kalmayı tercih ederdi.

Hanna'nın dudağının üstünde ince bir nem tabakası belirmişti. Tarzi onun yüzünü bir bez parçasıyla sildi.

"Sana iyi şanslar dilerim. Senin için berbat bir yolculuk oldu. Cesaretle göğüs gerdin."

"Yardımın olmasaydı oğlum yaşayamazdı. Sana borcumu asla ödeyemem."

İki denizci bocurgatın kolunu çevirince, palamar gıcırdayıp gerilerek çapayı aşağı indirdi. *Balbiana* açığa doğru sürüklenirken çapa dibe çarptı. Palamar gerildi, gemi direndi ve sonunda sarsılarak durdu. Birkaç çevik delikanlı halat merdivenlere tırmanarak ana direk mizana direğindeki yelkenleri toplayıp düzgünce katladılar.

Hanna elini gözlerine siper edip kalabalık limanda bulunan diğer gemileri inceledi. Levant'tan gelmiş bir geminin direkleri, arkasına güneşi alarak bir öne bir geriye sallanıyordu. Bu yüzden Hanna'nın gözleri bir kamaşıyor bir gölgede kalıyordu. Gemilerin çoğu *Balbiana* gibi zarif bir tekneye sahip değildi. Ortaları geniş, üç direkli, iki güverteli, bol miktarda yük ve yolcu taşıyan gemilerdi bunlar.

Yolcuları kıyıya taşımak için bir kayık aşağı indirildi. Hanna kalabalığı yararak öne geldi ve Matteo ile keten torbasını, onları almak için ayağa kalkan bir kürekçiye verdi. Sonra kendisi bordaya çarpıp duran ip merdivenden aşağı indi. Diğer yolcular kayığa binmeye devam ederken boş bulduğu bir sıraya oturdu. Yanında oturan denizci öyle gençti ki, yanaklarından aşağı belli belirsiz favoriler iniyordu. Delikanlı elindeki tek gözlü dürbünle diğer gemileri gözetliyordu.

Kayık suda köpükler bırakarak yol aldı. Kürekçiler de en az yolcular kadar karayı özlemişti. Bir süre sonra kayık Valletta rıhtımına yanaşırken çarpınca Hanna ürktü. Neredeyse Matteo'yu kucağından düşürecekti. Yolcular sallanıp yuvarlanmayan bir zemine ayak basma düşüncesiyle sevinçten çıldırmıştı. Birçoğu toprağa kapanıp öptü. Adalı bir delikanlı halatı kaparak rıhtımdaki bir babaya bağladı ve inmesi için Hanna'ya elini uzattı. Isaac Levi adlı esiri nerede aramaya başlaması gerektiğini sorunca, "Ana

meydandaki köle müzayedesinde sorun. Er geç bütün köleler oraya getirilir," diye cevap verdi.

Hanna bir at arabasıyla meydana gitti. Köle alım satımını seyretmek için birikmiş erkek kalabalığını dirseğiyle yararak meydana ilerledi. Toprak ayaklarının altında hâlâ sallanıyor gibiydi. *Balbiana*'nın güvertesini andıran şiddetli bir sarsıntı var gibiydi. Etrafındaki kalabalık çok sıkıştırdığından nefes almakta güçlük çekiyordu. Platformun üstünde zincire bağlanmış bir sürü Türk, Sudanlı, Mağripli vardı. Hepsi zayıftı ve donuk gözlerle bakıyorlardı. Isaac bedeni ve ruhu bu denli zayıflamış adamların içinde olamazdı. Sabahın yakıcı güneşi altında hepsi mezatçının sesine kayıtsız duruyordu. Mezatçının tokmağından kaçmak için denize atlayan bir köleden bahseden iki seyirciye kulak misafiri oldu. Anlaşılır bir şey diye düşündü Hanna, ben de olsam aynısını yapardım.

Ellerinde kırbaçları olan muhafızlar platforma yeni köleler getirdi. Birbirine zincirle bağlanmış bu moralsiz kafilenin üyeleri birden günışığına kavuştukları için gözlerini kırpıştırıyordu. Acaba Isaac bunların arasındaysa onu tanıyabilecek miydi? Matteo'yu öbür koluna alıp sağa sola bakındı. Kafilenin sonunda yırtık pırtık gömlek giymiş sakallı bir adam vardı. Grupta biraz morali kalmış gibi gözüken tek insan oydu. Omuzları dik, başı yukarda durarak adeta muhafızların kırbaç vurması için meydan okuyordu. Hanna, Matteo'nun kundak bezinin ucuyla gözlerini silip bir daha baktı. Adam uzun boylu ve yakışıklıydı. Daha zayıftı ama evet, kara gözleri ve güçlü bir çenesi vardı. Hanna rahatlamıştı, bu Isaac'ti. Yaşıyordu.

"Isaac! Isaac!" diye haykırdı. Kalabalıktakiler dönüp ona baktı. Hanna oralı olmadı. Ancak Isaac ona bakmadı. Hanna onun duyamayacağı kadar uzak bir mesafedeydi.

Matteo'yu kolunun altında sıkıca tutan Hanna müzayede platformunun basamaklarından çıktı. Çıkarken tırabzana tutunmak

zorunda kalmıştı, zira geminin sallanmasına alışmış bacaklarının iflas etme tehlikesi vardı. Muhafızlardan biri onu kolundan tutup engellemeye çalıştı. Bir şeyler söylese de Hanna onu anlamadı ve elini itip kurtuldu. "Lütfen satışı durdurun!" Mezatçıya dönerek bağırdı, "Şu adamın fidyesini getirdim!" Eliyle Isaac'i gösterdi.

Isaac sesin nereden geldiğini anlamaya çalışarak bakındı. Birden Hanna'yı görünce yüzünde şaşkınlık ve sevinç karışımı bir ifade belirdi. Hanna aralarındaki birkaç adımı yürüyerek neredeyse ona dokunmak üzereyken muhafızlar yetişip onu geri çekti. "Evet, benim Isaac."

Müzayedeci onun kolunu tuttu. "Satışı engellemeyin Sinyora, bu adam satılık değil. Gemiye erzak veren Joseph gelip malını geri alana kadar ona göz kulak oluyoruz."

"Kocam kimsenin malı değil! O benim."

"Bu meseleyi Joseph'le halletmeniz gerekiyor. Bakın işte geliyor."

Güçlü kuvvetli, bodur bir adam ağır adımlarla platforma çıktı. "Onu bana verin. Kaçaklara nasıl davranılır biliyorum. Yarın denize açılacak bir kalyonun kürekçiye ihtiyacı var. Ondan kurtulmanın en iyi yolu bu."

Hanna elini Joseph'in koluna koydu. "O benim kocam. Onu sizden satın alacağım."

"İmkânı yok. Başıma bir sürü bela açtı. Size satarak onu ödüllendiremem. Onun için başka planlarım var."

"Benim başıma da çok bela açtı. Onun huyu bu. İyi bir fiyata ondan kurtulmak istemez misiniz?"

"Bir kalyonda yavaş yavaş ve acı çekerek ölmesini istiyorum."

"Onun eziyet çekmesinin zevkini çıkaracağım diye kendinizi hazır paradan mahrum mu edeceksiniz? Muhakkak akıllı bir insansınız. Bir an durup düşünün efendim. Zehir içip düşmanın ölmesini bekler misiniz?"

Isaac, "Hanna!" diye seslendi.

Kalabalıktan bir uğultu yükseldi.

"Duyuyor musunuz?" dedi Joseph. "Şimdi sizi gördüğüne göre yaşayacağı eziyet daha büyük olacak."

Bu itle nasıl başa çıkacaktı? Hanna içinde duka altınları bulunan keseyi onun suratına fırlatıp Isaac'i tuttuğu gibi kaçmayı diledi. "Para kazanmak için başka yerlere gideceğim diye beni ve oğlumu terk etti. Sadece başka koca arama zahmetinden kurtulmak için onu satın alacağım. Veba patlak verdiğinden beri Venedik'te pek insan kalmadı." Isaac onunla iftihar ediyor olmalıydı. "Kalyon kaptanı size ne kadar verir? Onun vereceği parayı ve biraz fazlasını veririm."

Joseph sert bakışlarıyla tam onu reddetmek üzereyken kalabalıktan birkaç kişi laf atarak onu sıkıştırdı. "Kadın kucağındaki çocuk için baba arıyor Joseph. Efendi ol." Bunu duyan diğerleri benzer sözlerle onları destekledi. Sonunda ortaya Joseph'in davranışını onaylamayan bir koro çıkmıştı.

"Bana on duka verin," dedi Joseph. "En kötü koca bile bundan fazla eder."

"Onu çok hor kullanmışsınız efendim. Bakın ne kadar sıskalaşmış. Venedik'ten ayrılırken yakışıklıydı ve bütün dişleri yerindeydi." *Balbiana*'ya seyahat ücretini ödedikten sonra yüz elli dukası kalmıştı ama bu yaratığa gerektiğinden bir *scudo* fazla vermek istemiyordu.

"Yine de yatağınızı doldurabilir Madam ve kucağınızdaki bebeğe bir kardeş verebilir."

"Ona ikiden fazla verme," diye bir ses duyuldu. Hanna aşağı bakınca kahverengi kıyafetli, koltuğunun altına beyaz bir köpek sıkıştırmış etli butlu bir rahibe gördü. "Boş ver Joseph. İki duka yeterlidir. Paranı iyi sakla. Keşişlere ödenecek Isaac'in kelle parası hâlâ sende."

Müzayedeci muhafızlara işaret etti. "Bu adamı götürün de satışa başlayalım. Adada on tane köleden daha fazla sıkıntı yarattı. Bu sabah şafakta *Provveditore*'nin seren direğinden denize atlamış. İki asker onu kurtaralım derken neredeyse boğuluyormuş."

Joseph, "Bana beş duka verin, alın sizin olsun," dedi. Hanna elini torbasına attı. Eline gelen doğum kaşıklarını yana koyup para kesesini buldu ve içinden beş tane altın ayırdı. Adam fikrini değiştirmeden hemen avucuna bıraktı. Joseph paraları el çabukluğuyla pantolonuna soktu.

Muhafızlar Isaac'in boynu ve bileklerindeki kelepçeleri açtı. Metal parçalar takırdayarak yere düştü. Isaac çarpık adımlarla birkaç metre ötesindeki Hanna'ya yürüdü. İkisi de ağır adımlarla merdivenden indiler. Isaac açlıktan, Hanna deniz tutmasından dolayı yalpalıyordu.

Ona söylemeye niyetlendiği her şey, hasretinden uyuyamadığı geceler boyunca tekrarladığı bütün konuşmalar, kulağına fısıldamak için sakladığı bütün aşk sözleri; hepsi aklından uçup gitmişti, tek kelimesini dahi hatırlamıyordu.

Merdivenden inince karşılıklı durdular ve Hanna onun görüntüsünü içine çekmekle yetindi. Isaac dönüp ona bakınca kara gözleri sevinçle parladı. Gülerken ağzı kulaklarına vardığından Hanna, onun çektiği bütün yoksunluklara karşın dişlerinin hâlâ güçlü ve beyaz olduğunu gördü. "Gerçekten buradasın," dedi Isaac. "Yeterince yiyip içememekten gördüğüm hayallerden biri olmandan korktum." Meydanın tenha köşesine doğru yürüdüler. Isaac onca zaman mektupları kaleme aldığı zeytin ağacının altına gelince karısının kütüğe oturmasına yardım etti. Öne eğilip kucağındaki battaniyenin ucunu kaldırdı. "Nereden buldun bu çocuğu?"

Matteo, Hanna'nın kucağında kıpırdandı. Hanna gözlerini bebeğe diken kocasına, "Isaac, sana bir oğlan getirdim," dedi.

"Aman Tanrım, son gecemiz, o zaman mı gebe kaldın?"

Isaac evden ayrılalı neredeyse bir yıl olmuştu, bu yüzden çocuğun ondan olduğunu sanıyordu. Belki öyle sanması daha doğru olurdu, zira Hanna onu bir kez daha kaybedebilirdi. Ancak yalanlar üzerine kurulan bir evliliğin kuma ev inşa etmekten farkı yoktu. Derin bir nefes aldı. "Onun hayatını kurtardım ama hayır, onu ben doğurmadım."

"O halde ebeveyni kim?" diye sordu Isaac.

"Annesi ve babası öldü."

Isaac bir soru daha sormak üzereydi, ancak Hanna onu susturdu. "Ben onun annesi değilim. Sana asla yalan söyleyemem."

Isaac açıklama yapması için bekledi.

"Isaac sana anlatacak, izah edecek o kadar çok şey var ki, ama bundan önce bana bu çocuğu evladın gibi kabul edeceğine dair söz ver."

Isaac bir an dalgınlaştı. "Yolculukta nasıl hayatta kalabildi?"

"Kader. Tann öyle istedi." Isaac Matteo'nun boynunda kırmızı kurdeleyle asılı nazarlığı gösterdi. "Yahudi mi?"

"Kundağını çıkardığım zaman göreceğin gibi bir centil." Biraz durakladı. "Ama onu istediğimiz gibi büyütebiliriz. O bizim çocuğumuz olur. Onu sünnet ettiririz. Üçümüz birden suya gireriz. İstersen burada, Valletta'dan ayrılmadan önce." Sesi kendinden emindi. "Dünyada bizden başka kimsesi yok."

Hanna'nın söylediklerinden mi yoksa sesindeki canlılıktan mı bilinmez, Isaac yüzünde bir şaşkınlık ifadesiyle onu dinliyordu. Hanna kendini susmaya zorladı. Isaac'in duymak istediği sözleri söylemesini arzu ediyordu.

Isaac nihayet, "Sen ve ben hep bir oğlumuz olmasını istedik. Belki Tann sonunda dualarımızı duydu," dedi. Matteo onun başparmağını tutup ağzına sokarak emmeye başlayınca neşeyle güldü. "Güzel bir çocuk." Matteo'yu Hanna'nın kucağından alıp kıvırcık saçlarını örten dantel başlığını çıkardı. Başını okşayarak

kızılımsı saçını alnından geriye attı. Isaac'in gözleri dolmuştu. "Onu kendi çocuğum gibi büyüteceğim. Benden doğmuş gibi, kendi evladım olacak."

Hanna rahatladığını hissetti. Uzun zamandan beri ilk kez hava bütün ciğerlerine dolmuştu.

"Peki, nereden buldun bu çocuğu?"

"Hepsini daha sonra anlatacağım," dedi Hanna. "Acelesi yok." Ayağının dibinde duran keten torbayı aldı. "Başka bir şey daha var." Para kesesini alıp Isaac'e gösterdi. "Ben drahoma getirmediğim halde benle evlendin, ama artık var. Senin fidyen için ödememize gerek kalmayan para yeni bir hayat kurmamızı sağlayacak."

"Şövalyeler beni elli dukaya serbest bırakır. Geldiğimden beri onlara epey baş ağrısı yarattım."

"Hep aynı Isaac. Nereye gidersen git arkanda sıkıntı bırakıyorsun."

Isaac bakışlarını Matteo'dan ona çevirdi. "Hazineye sahip olan tek kişi sen değilsin." Bebeği karısına verip boynuna sardığı keseyi açarak içindekileri gösterdi. Kesede kızılgerdan yumurtasından biraz daha büyük ve düzgün, yirmi kadar beyaz koza vardı.

"Nedir bunlar?"

"Yeni bir hayat kurmamızı sağlayacak şeyler. Sağlıklı bir soydan gelen ipekböceği kozaları." Isaac torbayı kapatıp boynuna sardı. Gülerek, "İpek her yerde seviliyor, bir tek bu kurak ada hariç," dedi. "Ancak bu değişebilir. Köle müzayedesinde senle konuşan şişman rahibeyi hatırladın mı? Hemşire Assunta yeni iş ortağım, Tanrı yardımcım olsun."

"Haham sana kavuşamadan senin ölmüş olacağını söylemişti." Hanna'nın gözünde yaşlar vardı.

"Esirleri Kurtarma Cemiyeti de aylar önce boşanma belgesini imzaladığım takdirde serbest bırakılmamı sağlayacağını bildirdi

ama sen olmadığın takdirde özgürlük ne işe yarar?" Hanna'nın gözyaşlarını sildi. "İşte sen karşımdasın. Artık küçük getto farem değilsin."

Hanna Matteo'yu bir eliyle kavrayıp diğeriyle Isaac'in elini tuttu. "Venedik'e dönemeyiz."

"Öyleyse dukalarla dolu yeni hayatımıza nerede başlayacağız?"

"Bebekler nerede doğarsa." Doğum kaşıkları sayesinde anne rahminde durmaktan memnun bebekleri dışarı çıkmaya kandırabilirdi. Böylece dünyanın neresinde olursa olsun geçimini sağlayabilirdi.

"Bu seçeneklerimizi azaltmıyor." Isaac oturduğu kütüğün üstünde kıpırdarken ayağını keten torbaya çarpınca şıngırtı sesi duyuldu. "Şu torbanın içinde başka ne mucizeler var?"

Erkeklerin öyle şeylerden iğrendiğine dair Jessica'nın sözlerini hatırlayan Hanna kaşıkları Isaac'e göstermekte tereddüt etti. Ancak kocası açıklama bekleyen gözlerle ona bakınca aleti çıkarıp ona gösterdi. Yoldan geçenlerin dikkatini çekmemesi için torbayı aletin önüne siper etmişti.

Isaac eğilip aleti inceledi. "Akıllıca bir alet Hanna. Sen mi icat ettin?"

Hanna başını salladı.

"Doğum yaptırmak için mi?"

"Ve kocaları kurtarmak için."

Isaac onun yanağını okşadı. "Hayatımı bana geri verdin Hanna."

"Kâfir gibi konuşma. Bunu ancak Tanrı yapabilir." Hanna kocasına sokuldu. Vücudunun yaydığı ısıyı hissedebiliyordu. Onca zamandan beri ondan mahrum kalmıştı. Doğru dürüst sevişmeyi hatırlayacak mıydı? İkisi uyum içinde inip kalkarken göğüsleri yine kocasının bağrında, suyun üstünde akan ışık gibi oynayacak mıydı? Kocasından önce nasıl orgazm olacağını hatırlayacak mıydı?

"Nereye gitmek istediğimi sormuştun. Osmanlılar Yahudilere

iyi davranıyor. Konstantinopolis'te her işi yapabiliriz, Venedik'teki gibi sadece ikinci el giysi ticareti ya da tefecilik değil. Arazi satın alabiliriz, şehrin herhangi bir mahallesinde yaşayabiliriz, istediğimiz işte çalışabiliriz."

Isaac onun sözlerini değerlendirdi. Sonra aklına gelen bir fikri tartarak yavaşça başını salladı. "Bir dokuma atölyesi kurabiliriz." Karısına manastırdan, Hemşire Assunta'dan, ibrişim dokuma planlarından bahsetti.

Hanna, "*Balbiana* birkaç gün içinde Konstantinopolis'e hareket edecek," dedi. "Birkaç hafta daha sallantıyla dolu bir yolculuk yapacağız demektir ama yanımda sen olduktan sonra her şeye katlanırım."

"Ya çocuk? Onu kim emzirecek?"

"Onu bunca zamandır yaşattım," diyerek güldü. O sırada gözleri Isaac'in ayak bileğinde kelepçenin yol açtığı yaraya takıldı. Baş başa kaldıklarında yarayı bademyağıyla ovacaktı. Derin bir yara olmadığı için, Jessica'nın ölümünün yarattığı kederin hafiflemesiyle birlikte o da kapanacaktı.

Uygunsuz kaçmakla birlikte kocasını kendine çekip meydandaki insanlara aldırış etmeden öptü. Bedenini kendi bedenine bastırdı. Alçalmakta olan güneşin şapkasız başını kavurmasıyla vücuduna yayılan sıcaklık arasında bir ilgi yoktu. Isaac'in bir zamanlar pürüzsüz olan, şimdi nasır tutmuş ve mürekkep lekeleriyle dolu elini yüzüne değdirdi. Ardından Isaac'in kaburgalarını yokladı. "Yıkama tahtasına benzemiş. Yeni vazifem kaybettiğin kilolan geri almanı sağlamak olacak."

"Ya sen?" dedi Isaac. "Sen de pek şişman sayılmazsın."

Çocuğu aralarına aldılar. İkisinin arasında sıkışan çocuk itiraz edercesine ağlamaya başladı. Bunun üzerine hafifçe ayrıldılar, fakat yine el ele tutuşuyorlardı. Üçü birlikte küçük ve sıcak bir çember oluşturmuştu.

Gece yarısı olunca Venedik'e kediler, köpekler ve sıçanlar hâkim olur. Yeni Getto'ya giden köprü çürük sebze çuvallarının, pis kokular saçan yağların ve haşaratın istilasına uğrar...

İşte böyle bir gecede birkaç adam Hanna'yı ziyaret eder.

Hanna Levi, 16. yüzyıl Venedik'inde tanınmış bir ebedir. Bir gece Yahudi gettosunun kapısında Hıristiyan bir soylu belirir ve Hanna'ya doğum yaparken ölmek üzere olan eşine yardım etmesi için yalvarır. Ancak Yahudi hekimlerin bir Hıristiyanı tedavi etmesi yasaktır, dahası papalığa karşı gelerek bir Hıristiyanı tedavi eden Yahudi hekimler engizisyon tarafından işkence ve ölüm cezasıyla yargılanmaktadır.

Fakat Hanna hayatında hiç görmediği kadar çok para kazanma şansını geri çevirebilecek durumda değildir. Bu, St. John Şövalyeleri tarafından kaçırılıp Malta'da köleliğe mahkûm edilen eşi Isaac'i kurtarması için bir fırsattır. Hanna teklifi kabul eder. Peki, hem anneyi hem de bebeği kurtarabilecek midir? Ya kendi yaşamını?

Isaac'in Malta'da kölelikle, Hanna'nınsa Venedik'te doğum sancılarıyla geçen günleriyle örülmüş bir hikâye...

Venedik'te Bir Yahudi büyüleyici tarihsel bir serüven, aynı zamanda bir kadının aşk için neleri göze alabileceğinin mükemmel bir hikâyesi...

KİTAP ÖDÜNÇ VERİLİR

Sayfa 6

ISBN 978-975-10-3145-7

9 789751 031457